BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 OCAK 2012

Bütün Dünya 2000

192297 SAYI: 2012 / 01 FİYATI: 4 TL

Ali Sirmen:

UZUN TUTUKLULUK SÜRELERİ İNFAZA DÖNÜŞTÜ Sh:10

Gürbüz Evren:
Haberal ve diğer tutuklulardan özür ne zaman dilenecek? Sh:27

Cengiz Özakıncı:
Anlamayana ve Okumayana Yeniden
Dersim Dersi Sh:34

Mustafa Balbay
"Silivri Ekonomisi"ni Açıklıyor Sh:14

Prof. Dr. Ali Bozer
Avrupa Macerasını Kitap Yaptı Sh:99

Sinan Meydan
"Yalanları Yalanlamayı" Sürdürüyor Sh:62

Bütün Dünya Okurlarına Özel

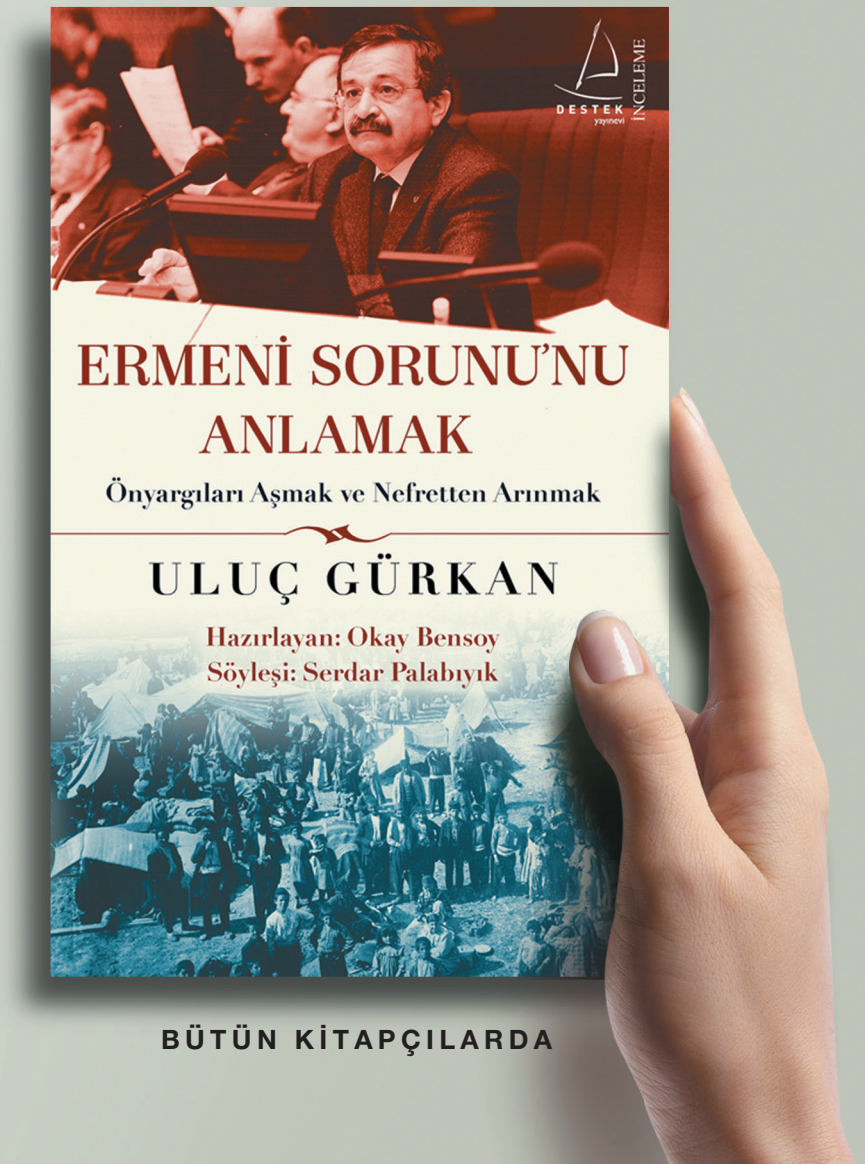
Azerbaycan'ın Büyük Şairi Samedoğlu,
Baba Dostu Nazım Hikmet'i Anlatıyor Sh:84

ASIL ÖNEMLİ OLAN VE MEMLEKETİ TEMELİNDEN YIKAN, HALKINI ESİR EDEN, İÇERDEKİ CEPHENİN SUSKUNLUĞUDUR.

M. KEMAL ATATÜRK

Ermeni Sorunu'na bu şekilde hiç yaklaşılmamıştı… Uluslararası arenada yıllardır bu konuda mücadele veren Uluç Gürkan'dan ezber bozacak bir çalışma… DESTEK Yayınevi'nce yayınlanan "belge-söyleşi" kitabında, "Türkiye halkı, ülkesi ve ulusuyla 'soykırımcı' olarak tanımlanmayı hak ediyor mu? Böylesi bir tanımlama, tarihi ve hukuki gerçeklerle uyuşuyor mu?" sorularının yanıtı, karşılıklı önyargıların ve nefret duygularının ötesinde, tarihi gerçeklik ve hukuki belgesellik boyutlarıyla veriliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 OCAK 2012

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi Adına Sahibi:
Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni
Mete Akyol

Görsel Yönetmen ve Yayın Genel Yönetmeni Yardımcısı :
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

İşletme Genel Yönetmeni:
Sina Şen

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Redaksiyon:
Fatma Ataman

Düzeltme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:
Prof. Dr. Nevzat Bilgin *(Anısal Başkan)*
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu,
Gürbüz Atabek, Necmi Tanyolaç, Mete Tizer,
Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos,Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:
Yücel Aksoy, Pelin Hazar Aliabbasi, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Cahit Batum, Haluk Cansın,
Yılmaz Dağdeviren, Rüştü Erata, Sema Erdoğan,
Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop, Gürbüz Evren,
Metin Gören, İlyas Halil, Mümtaz İdil, Çetin İmir,
Muzaffer İzgü, Mehmet Muhsinoğlu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Saniye Özden, Bekir Özgen, Yaşar Öztürk,
Rıfat Serdaroğlu, İzlen Şen, İzmir Tolga,
Suat Türker, Engin Ünsal, Mehmet Ünver,
Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16 (pbx)
Faks: (0312) 234 12 16

İletişim Adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayırımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 26 / 12 / 2011

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Yekta Güngör Özden'in yeni kitabı çeşitli yayın organlarında, çıkan yazılarını topladığı yeni kitabında demokrasiyi, onun gerçek anlamını görmezden gelenlere anlatıyor: "Demokrasi, siyasal bir oyun ya da müsamere değildir. Odağında insanın bulunduğu, insan haklarını en yüksek düzeyde yaşama geçiren bir yönetim biçimidir. İnsanın değeri bilinmiyor ki, hakkına saygı olsun… İnsanları bir 'Sürü' anlayışıyla yönetenlerin siyasal çobanlığındaki düzen, asla demokrasi olamaz."

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YIL:15 SAYI: 164

İÇİNDEKİLER

6 **Toplumun Yaralı Yarısı**
Mete Akyol

8 **Adalete Hasret**
Güngör Mengi

10 **Sorunun Özü Bağımsız Yargı**
Ali Sirmen

12 **Başlıksız ve Yorumsuz**
Şükrü Küçükşahin

14 **Yaşasın, Hem Gazete, Hem Marul**
Mustafa Balbay

16 **Fenerbahçe 1 - Silivrispor 0**
Emre Kongar

18 **İktidara Sorgu Yok**
Can Pulak

21 **Mona Lisa'nın Yarım Tebessümünü Geri Verelim**
Bütün Dünya Yazı İşleri

27 **Herkesten Özür Dileyen Demokratlar (!) Haberal'dan da Özür Dileyecek mi?**
Gürbüz Evren

34 **Dersim'den Tunç-Eli'ye Yurttaş Hakları Devrimi**
Cengiz Özakıncı

62 **"Atatürk Kürtlere Özerklik Verdi" Yalanına Yanıt**
Sinan Meydan

72 **Hakimiyeti Milliye Yazıları**

75 **Eğitim Devrimi**
Cengiz Önal

84 **Onun Şiirsel Ruhu Yüzüne, Görünümüne Yansımıştı**
Dr. Seniye Genceliyeva Tamer

92 **Özdemir Asaf'ın Şiiri**
Konur Ertop

99 **Prof. Dr. Ali Bozer'in Son Kitabı**
Demir Aytaç

104 **Ayşe Artık Evinde Otursun**
Metin Gören

21

Mona Lisa'nın Yarım Tebessümünü Geri Verelim

Bütün Dünya Yazı İşleri

34

Dersim'den Tunç-Eli'ye Yurttaş Hakları Devrimi

Cengiz Özakıncı

AYLIK BÖLÜMLER

109 Türk Dil Kurumuna Kara Çalma
Orhan Velidedeoğlu

113 Fatih Mika
Dr. Deniz Kara

118 Hemşireler ve Önemleri
Alaettin Giray

124 Acaba Hangisi Doğru
Rüştü Erata

127 Jeanne D'are
Mümtaz İdil

131 Altın Saçlı Kız
Muzaffer İzgü

135 İçimi Kim Kuruttu
Bekir Özgen

141 Sınırsız Devletler
Ali Murat Erkorkmaz

146 Hoş Geldin Yeni Yıl
Nuray Bartoschek

26 *Fırçalayarak*

83 *İlk Dersimiz Türkçe*

98 *Bilginizi Denetleyin*

108 *Tıp Dünyasından Kısa Kısa*

122 *Ufak Tefek Bilgiler*

147 *Çözümler Sayfası*

148 *Yarının Büyükleri*

150 *Briç*

153 *Kareler ve Rakamlar*

154 *Bulmaca*

156 *Satranç*

158 *Ayın Kitapları*

160 *Bir fotograf, Bin Sözcüğe Bedeldir*

84

Onun Şiirsel Ruhu Yüzüne, Görünümüne Yansımıştı

Dr. Seniye Genceliyeva Tamer

113

Açık Sularda, Fakat Memleket Teknesinde Bir Sanatçımız: Fatih Mika

Dr. Deniz Kara

Mete Akyol

Toplumun Yaralı Yarısı

Mahallemizin ana caddesinden, evimizin olduğu sokağa yaklaşıldığında kaldırımda kocaman bir "Sağa Dönülmez" levhası, sokağın başında ise, aynı kocamanlıkta bir "Girilmez" levhası var.

Bu trafik işaretlerinin Türkçesi de, Çincesi de, İngilizcesi de, Arapcası da aynıdır. O nedenle onların anlamlarını Çin'liler de, İngilizler de, Araplar da bilirler. Fakat nedense, bizim ülkemizde kimi kişilere bu işaretlerin anlamlarını öğretebilmek olanaksızdır. Onlar kimi olaylara olduğu gibi, bu işaretlere de ya kör bakarlar ve baktıklarını görmezler ya da görüyor olmalarına karşın, anlaşılmaz bir vurdumduymazlıkla, gördüklerinin tersini yaparlar.

Caddeye ters yönden giren böylesi bir kişinin, çevresindeki kişileri rahatsız edici "vurdumduymaz" ve "ben yaptım, oldu" davranışlarla arabasını ters yönde sürebilmesi, öncelikle cezayı gerektiren bir "trafik suçu"dur, sonralıkla kendisine ait özel bir aile terbiyesi konusu, hatta sorunudur.

O sürücünün, arabasını ters yönde rahatlıkla sürerken hiçbir engel ya da uyarıyla bile karşılaşmamış olması ise, "kolay kolay onarılamayacağı"na artık kesinlikle inandığımız çok büyük bir "toplumsal yaramız"ın göstergesidir.

Bu yaramız, toplumumuzun bir yarısının, öteki yarının "vurdumduymaz" ve "ben yaptım, oldu" davranışları karşısındaki sessizliğinin ve çaresizliğinin adıdır… Bedenimizde değil, onurumuzda oluştuğu için, sızısı bedensel değildir. Sızlayan onurumuzdur.

Kimselere yakınmıyor, kendi kendimize bile dillendirmiyoruz ama… Bu sızıyı hemen hergün, hemen her yerde duyumsuyoruz.

***

Yağmurda taksi bekleyen kişiler kuyruğunda öndeki kişiyi, güçlü bir dirsek darbesiyle yana iterek, o kişinin sırasını alan bir kişinin bu davranışı, yalnızca kendisini ilgilendiren onun özel bir "yetiştirilme sorunu"dur ama… Kuyruktaki öteki kişilerin bu davranış karşısında sessiz ve çaresiz

kalmaları, küçücük bir uyarıda bile bulunmaya cesaret edememeleri, "mağdur kişi"nin hakkını savunmaktan korkmaları, yaradılanların en şereflisi anlamındaki "eşref-i mahluk" denilen "insan" ın, çok ciddi bir "insan gibi insan olabilmek" sorunudur.

Sızlayan, işte bu yaramızdır.

***

Tüm dinleyicilerin büyük bir hayranlıkla sahnedeki sanatçıyı dinledikleri bir konserde, önündeki ya da arkasındaki koltuklardan birinden gelen bilmem ne çekirdeğinin çıtırtılarını duymazlıktan gelmek, o çıtırtıların çevresindeki kişilerin "aile kalıtımı" kişisel terbiyelerinin doğası gereği zarif bir davranış biçimi olabilir ama… Böylesi "vurdumduymazlık" ve "ben yaptım, oldu" fütursuzluğu karşısında sessiz ve çaresiz kalmak, gerçekte insanı "insan" yapan onurundaki o çok ciddi yaradır.

***

Bir yanda birbirleri peşi sıra Yağma Hasan'ın Böreği'ne dönüştürülmek istenen Karadeniz'in Dereleri… Yetmedi… Yasaların en yasalı bir protesto gösterisinde insanların "dövülmeleri", cezaevine kapatılmaları, "öldürülmeleri"…

Yetmedi…

Suç sayılabilecek hiçbir neden gösterilmeksizin yıllarca cezaevlerinin yıpratıcı koşulları altında kapalı tutulan, ülkenin köklü ve yasal bir siyasal partisinin genel başkanı…

Yetmedi…

Ulusal ve uluslararası bilimsel başarıları, milletinin göğsüne bir onur madalyası olarak mıh gibi çakılmış bir bilim adamı…

Yetmedi…

Vatan ve milletin namusunu, şerefini, onurunu, en azından kişisel ve ailesel namuslarını, şereflerini ve onurlarını korudukları ve savundukları yücelikte bir düzeyde korumaya ve savunmaya ömürlerini adamış askerler…

Yetmedi…

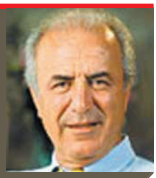
Yaptıkları ve bundan sonra da yapacakları yalnızca halkı bilgilendirmek ve aydınlatmak olan yazarlar, gazeteciler...

Böylesi bir tablo, "Ülkede en kalabalık yarı, toplumun benim de içinde olduğum yarısı" diyen ve bu nedenle demokrasinin, kendilerine her tür davranışı yapma özgürlüğü verdiğine inanan bir toplum kalabalığının gözünde, gönlünde ve anlayabilme sınırları içinde, herbirine göre bir başarı, bir övünç nedeni sayılabilir ama… O en kalabalık yarının "vurdumduymazlık" ve "ben yaptım, oldu" başıbozukluğunun ürünü bir "manzara-ı umumiye" karşısında sessiz ve çaresiz kalmak, toplumun "öteki yarısı"nın ise onurunda, hergün giderek büyüyen ve giderek daha da çok sızlayan çok ciddi bir yara da oluşturmaktadır.

Bedendeki yılan ısırığı yarasından daha çok acı veren, daha çok sızlayan bu onur yarası, kemiğe dayandığı bu noktada, toplumumuzun bir yarısının, insansal olduğu denli, toplumsal ve ulusal sorunu da olmaya başlamıştır... •

meteakyol@butundunya.com.tr

Güngör Mengi'nin
30.11 .2011 Tarihli
Vatan Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Adalete Hasret

Adalet ve özgürlük konusunda hedef olduğu eleştirileri tehdit gibi algılamak hükümetler için saplantıdır. Kimseye hayrı dokunmayacak bir saplantı...

MESELA TUTUKLULUK REJİMİNİN Silivri mahkemelerinde yaşattığı haksızlık ve hukuksuzluklar Türkiye'nin demokratik kalitesini her gün biraz daha aşağı çekiyor.

Ülkeyi utandıran bu durum hiçbir gerekçeyle savunulamaz.

İktidarda olsun, muhalefette olsun neredeyse bütün siyasetçiler, en abartılı örnekleri Silivri mahkemelerinde görülen hukuksuzluklardan yakınıyorlar. Tutukluluk sürelerinin uzayıp ceza hâlini almasından adeta bir tek Başbakan şikâyet etmiyor. Ama rejim "Dünya bir yana, Başbakan bir yana" üstünde yürüdüğü için çoğunluğun özlemi gerçekleşemiyor.

Özel inşa edilmiş dev kompleksin bir köşesindeki mahkemede tutuklanıp başka bir köşesindeki hücrede üç yıl savunma yapmayı bekleyen gazetecileri ve milletvekillerini başka bir yerde göremezsiniz.

BİR ÜLKE, nesi çoğalırsa onunla şöhret bulurmuş. Türkiye'de haksızlık ve adaletsizlik çoğalıyor. Birçok iktidar mensubunun bu eleştirilere hak vermesi hiçbir işe yaramıyor.

Yabancı medyada Türkiye'nin sert eleştirilere her gün artarak hedef olması tepki doğurmamalıdır. Bu tür konularda inat olmaz. Hukuksuzlukta ısrar etmek onur korumak değildir.

İktidar eğer bundan gocunuyorsa, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gönderdiği Türk Yargıç Işıl Karakaş'ın söylediklerini iyi dinlesin.

Yargıç Karakaş'ın içtenliğinden herhalde şüphe duyuyor olamazlar. AİHM Yargıcı Karakaş NTV'ye verdiği demeçte, mahkemeye Türkiye'den yapılan başvuruların bir yılda 6 binden 9 bine ulaştığını açıkladı.

Başlıca iki nedene dayanıyor bu patlama:

1. Türkiye'deki tutukluluk uygulaması ile AİHM içtihatları arasında büyük uyumsuzluk var. Çağın anlayışında tutukluluk istisna iken bizde tutukluluk esas, salıverme istisna.

2. İfade ve basın özgürlüğü konusunda Türkiye "en kötü durumdaki devlet."

FRANSA İKİNCİ kötü ülke. Ama Fransa hakkında şimdiye kadar 10 ihlâl kararı verilmişken Türkiye'nin hüküm giydiği dosyalar 200'ü aşmış.

Yani ikinci durumdaki kötüden en az 20 kat daha kötüyüz!

Bir vatandaş olarak adalet için merhamet çağrısında bulunmak ağır geliyor ama önemli değil. Önemli olan, her haksızlığa uğrayan vatandaşın en kısa zamanda adil bir mahkeme bulabileceği ümit ve inancını yitirmemesidir.

Hükümet, AİHM Yargıcı Işıl Karakaş'ın uyarılarına kulak vermelidir.

Delil durumu değişti!

Balyoz davasında önceki gün dikkate değer bir bilirkişi raporu açıklandı.

Bir tutuklu sanığın evinde ele geçirilen "flash bellek" Boğaziçi Üniversitesi'nde incelenmiş.

Türkiye'deki tutukluluk uygulaması ile AİHM içtihatları arasında büyük uyumsuzluk var. Çağın anlayışında tutukluluk istisna iken bizde tutukluluk esas, salıverme istisna.

Rapor, davaya konu dijital dokümanın delil bütünlüğünü ve sağlığını yitirmiş olduğunu söylüyor.

Çünkü dijital verilere sonradan elle müdahalede bulunulmuş!.

Bu davada 150'den fazla tutuklu var.

Ve bunlar şimdiye kadar "delil durumu" dikkate alınarak içeride tutuldu.

Şimdi tertip, hile tespit edildiğine göre bu durum, en azından tutukluluk hâlinin devamından vazgeçmenin sebebi sayılamaz mı?

Çünkü haklarındaki delillerin düzmece olduğundan şüphe etmek için sebep doğmuştur ama salıverilirlerse sanıkların kaçmayacaklarından kimse şüphe edemez! •

Ali Sirmen'in
13.12.2011 Tarihli
Cumhuriyet Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Sorunun Özü Bağımsız Yargı

Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci Egemen Bağış, yine bu köşenin konuğu olacaktı. Ama maruz kaldığı saldırı dolayısıyla değil.

Sayın Bakan'a uğradığı yumurtalı saldırı dolayısıyla"geçmiş olsun" diyor, protestonun bu türünü onaylamadığımızı bir kez daha belirtmek istiyorum.

Burada yumurtalı saldırı demokratik hak mıdır, yumurta muhatabın yüzüne isabet ederse bu hakkın sınırı aşılmış olur mu konularına girecek değilim.

Ama demokrasilerde, herkesin sınırlara saygılı olması gerektiğini belirtmek isterim.

Buna sınırsız güç kullanma da, protestoda sınırı aşma da, açıklamada desteksiz atma da dahil.

Avrupa Birliği Bakanı Egemen Bağış, Mustafa Balbay, Nedim Şener, Ahmet Şık gibi gazeteciler içerideyken, "hiçbir gazetecinin yazdığı veya söylediği şeyler nedeniyle içeride olmadığını" söylerken, söylediklerini destekleme kuralına saygı göstermiş mi, yoksa desteksizlik sınırını aşmış mıdır sorusunun yanıtını siz okurlarımın takdirine bırakırım.

Ama, Egemen Bağış'ın, Mustafa Balbay ile igili olarak söylediği ve Murat Yetkin'in 8 Aralık 2011 tarihli Radikal'deki köşesinde yer alan sözleri beni uzun uzun düşündürdü ve çok ama çok derin kaygılara sevk etti.

***

Murat Yetkin'in söz konusu yazısında belirttiğine göre, KCK davasında tutuklanan yayımcı Ragıp Zarakolu, Profesör Büşra Ersanlı'nın ya da hakkında hüküm verilmeden hapiste bin küsur günü geride bırakan

Mustafa Balbay'ın durumunu sorduğunda, Bağış'ın yanıtı şu olmuş:

"Mahkûm olmadan herkesin suçsuz olduğunu unutmamamız lazım."

Bağış, arkasından da, bu konudaki çözümü eklemiş:

"Yargılama sürecini hızlandıracak bir reformun sorunların çoğunu ortadan kaldıracağına inanıyorum. Adalet Bakanlığımız bu konuda çalışıyor.

Sayın Bakan'ın bu sözleri, son zamanlarda bir yönü üzerinde çok durulurken, öteki yanı ıskalanan bir konuda büyük yanılgılara yol açabilecek olması açısından önemli.

Öyle ya! Tutukluluk sürelerinin uzamasından çokça yakınıldığı bir ortamda, yargı sürecinin hızlandırılması, acaba sorunun temelden çözülmesini sağlar mı?

Bu soruya "evet" de diyebilirsiniz "hayır" da.

Eğer davalar bağımsız yargı önünde görülüyorsa, sürecin hızlanması sorunu çözer.

Ama yok, eğer davalar bağımsız yargı önünde görülmüyorsa sorun yine çözülmez.

Çünkü bu kez, tutuklamadaki haksızlık karara da yansır ve adalet yine yerini bulmaz.

***

Evet bu nokta üzerinde dikkatle durmalıyız. Sorunun en görünen, şu aşamada vicdanları en fazla rahatsız eden yönü, tutukluluk sürelerinin uzatılarak, infaza dönüştürülmüş olmasıdır.

Ama bağımsız yargı olmadan sürecin hızlandırılması da sorunu çözmeyecektir.

Olsa olsa, tutuklulukla infazın yerini, militan yargı aracılığıyla cezalandırmak alacaktır.

Eğer bu gerçeği görmez, yalnızca tutukluluğa saplanıp bağımsız yargıyı ıskalarsak, yanlış yapar, uzun atlarız.

Sorunun en görünen, şu aşamada vicdanları en fazla rahatsız eden yönü, tutukluluk sürelerinin uzatılarak, infaza dönüştürülmüş olmasıdır.

Yargı militan olursa, HSYK siyasal iktidarın güdümünde bulunursa, o zaman tutukluluk sürelerinin kısaltılması da bir şeyi değiştirmez.

Olsa olsa, tutuklu Balbay, hükümlü Balbay olur. Ama adalet yine yerini bulmaz.

Onun için derim ki, dikkatli olup sorunun özünün bağımsız yargı olduğunu unutmayalım ve Sayın Bağış'a gerçeği yüksek sesle haykıralım:

"Hayır Sayın Bağış, yargı bağımsızlaştırılmadan, yargı süresinin kısaltılması sorunu çözmeyecektir." •

Şükrü Küçükşahin'*in*
19.12.2011 Tarihli
Hürriyet Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Başlıksız ve Yorumsuz

Anayasa değişikliği sonrası oluşan yeni Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) bazı atama kararlarını art arda sıralıyorum.

Ergenekon davasında toplu arama/dinleme ve rahmetli Türkan Saylan'ın evinde arama kararı veren, Ergenekon sanığı Prof. Mehmet Haberal'ın şikâyeti üzerine tazminata hükmedilen İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi üyesi Ömer Diken, Özel Yetkili 10. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı yapıldı.

Erzincan eski Başsavcısı İlhan Cihaner'le ilgili soruşturma ve davada katkısı olan Erzurum Başsavcıvekili Taner Aksakal, Aksaray Başsavcısı; Cumhuriyet savcısı Rasim Karakullukçu, Erzurum Başsavcı vekili; Savcı Osman Şanal, Antalya Cumhuriyet savcısı; yargıç Mehmet Karatay, Ankara hâkimi oldu.

HABERAL'IN TAZMİNAT KAZANDIKLARI

Albay Dursun Çiçek'i tutuklayan, tahliye taleplerine ret kararı vermekle tanınan, Haberal'a tazminat ödemeye hükmedilen yargıç Rüstem Eryılmaz, özel yetkili 14. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı'na atandı.

Ergenekon başta olmak üzere, benzeri davalarda önemli miktarda tutuklama kararının altında imzası bulunan, tahliye taleplerine ise aynı oranda soğuk bakmakla tanınan, Haberal'ın tazminat kazandığı 14. Ağır Ceza Mahkemesi üyesi Resul Çakır, 18. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı yapıldı.

Tahliye ve tutuklama konusunda Çakır'a benzer tutuma sahip olarak bilinen 13. Ağır Ceza Mahkemesi üyesi, yine Haberal'ın tazminat kazandığı Gökmen Demircan, 17. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığı'na getirildi.

TAHLİYE İSTEYEN HAKİM SAVCILAR

Ergenekon davasında, tahliye yönünde muhalefet şerhi koyan Özel Yetkili İstanbul 10. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Zafer Başkurt, Balyoz davası duruşmaların başlamasına bir hafta kala Gebze'ye atandı.

Aynı şekilde tahliye yönünde muhalefet şerhi koyan Özel Yetkili İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Erkan Canak, Sakarya'ya çekildi.

Ergenekon davasında başkanlık yapan bir çok sanıkla ilgili tahliye isteyen Köksal Şengün, Bolu Adliyesi'ne tayin edildi.

"Parasız eğitim istiyoruz" pankartı açan, 14 ay tutuklu kalan 3 öğrenciye beraat isteyen Özel Yetkili savcı Kasım İlimoğlu, Büyükçekmece savcısı yapıldı.

Emekli Org. Hurşit Tolon'u tahliye eden, Haberal'ı da tahliye edeceği yönünde pek çok habere konu edilen, "Kurumsal olarak baskı altındayım" diyerek görevden ayrılmak isteyen İstanbul Özel Yetkili 12. Ağır Ceza Mahkemesi üyesi Necat Ede, Bakırköy'e çekildi.

Balyoz davasında 21 sanık hakkında tahliye kararı veren İstanbul özel yetkili hâkimi Oktay Kuban, Eskişehir'e atanırken, Dursun Çiçek'in tahliyesini sağlayan yargıç Mehmet Faik Saban, Bakırköy yargıcı yapıldı.

Balyoz sanıkları için tahliye yönünde muhalefet şerhi yazan 11. Ağır Ceza Mahkemesi üyesi Oktay Acar, sulh ceza hâkimi oldu.

Emekli Org. Hurşit Tolon'u tahliye eden, Haberal'ı da tahliye edeceği yönünde pek çok habere konu edilen, "Kurumsal olarak baskı altındayım" diyerek görevden ayrılmak isteyen İstanbul Özel Yetkili 12. Ağır Ceza Mahkemesi üyesi Necat Ede, Bakırköy'e çekildi.

Balyoz davasında 26 sanık asker için tahliye yönünde oy kullanan yargıçlar Tuncay Aslan, Bakırköy; Yılmaz Alp ise Fatih hâkimliğine gönderildi. Bülent Arınç'a suikast iddiası soruşturmasında gözaltına alınan üç subayı serbest bırakan Ankara 12. Ağır Ceza üyesi Erol Tatar, asliye ceza yargıcı oldu.

Deniz Feneri e.V davasının üç savcısı görevlerinden alındığı gibi haklarında soruşturma açıldı; ardından da sanıkların tamamının tahliye kararları çıktı. "Poşu Davası" diye bilinen davada 22 aydır tutuklu öğrenci Cihan Kırmızıgül için 'beraat' isteyen savcı 6. duruşma öncesinde değişti, yerine gelen savcı 45 yıla kadar hapis cezası talep etti.

Başkaca atamalar da var ve aslında, YARSAV Kurucusu ve üyeleri ile HSYK seçiminde aday olanların uzun listesine de bakılabilir; ama şimdilik bu kadar. •

Mustafa Balbay'ın
13.12.2011 Tarihli
Cumhuriyet Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Yaşasın... Hem Gazete, Hem Marul...

Kasım ayı ortasında infaz koruma memurları koğuşa "yeni posta ücretleri" deyip bir liste bıraktılar. Anladım ki mektup puluna zam gelmiş.

90 kuruş olan normal posta ücreti 1 liraya çıkmış. Böylece mektubun da sağına bir sıfır eklemiş olduk.

İlk tutukluluk günlerinde pul bedeli 60 kuruştu. Çok geçmedi 65 kuruşa çıktı. 2010 başlarında 70 kuruş oldu. 5 kuruşluk artışlar zamanla yerini 10 kuruşa bıraktı. Önce 80, sonra 90 kuruş. 2011 başından beri 90 kuruştu.

Kabaca bir hesapla Silivri'nin üç yıllık enflasyonu yüzde 40'ı bulmuş.

***

Enflasyonu cezaevi yönetimi de kabul etti. Haftalık 200 lira olan harcama sınırı 1 Aralık'tan itibaren 300 liraya çıktı.

Mapuslar arasında harcama dengesizliği olmaması için böyle bir sınırlama getirilmiş. Dışarıda milyoner de olsanız hapiste haftalık kantin hakkınız 300 lira.

Parayı biz görmüyoruz. Ailemiz cezaevi yönetimine bizim adımıza yatırıyor. Herkesin bir hesap numarası var. Kantin fişinin üzerine ad - soyadı yanında hesap numarasını da yazıyoruz.

Hesaba para yattığı günün gecesi görevliler makbuzu koğuşa getiriyor. Makbuzu alırken görevliye takılıyorum:

"Vay, eşim maaşımızı yatırmış. Bakalım ne kadar olmuş..."

Özellikle tek kişi bırakıldıktan sonra bütçe hesabını daha dikkatli

yapmak gerekti. En büyük harcama kalemi gazete. Haftada ortalama 80 lira gidiyor. Kalan 120 lirayı pul, temizlik malzemesi, kantin ve sebze-meyve arasında iyi dengelemek gerekiyor. Bazen araya "kantin sayımı" girer de, "Önümüzdeki hafta kantin yoktur. Bu haftaki fişlerinizi ona göre doldurun" anonsu yapılırsa, iş biraz daha zorlaşıyor. Bu tür sürprizlere hazırlıklı olup, özellikle dayanıklı ürünlerden stok yapmak, iyi bir çözüm.

En sağlam stoku telefon kartında yapmak gerekiyor. Telefon kartının fiyatı artmamış gibi yapıp zamladılar. Haftada 10 dakikalık telefon görüşmesi yaptığımız kartla önceleri 4 kez konuşabiliyorduk. 4 liralık fiyat artmadı ama, görüşme sayısı 3'e indi!

Kantinde satılan bütün ürünlerin listesi 6 punto haflerle bir dosya kâğıdında yazılı. Her koğuşa bir liste dağıtılıyor. Liste yenilendiğinde anlıyoruz ki kimi ürünlerin fiyatı zamlanmış. Listede rekor bisküvi çeşitlerinin, onu sigara yelpazesi izliyor. Sırada çerez var. Sonra plastik mutfak eşyaları ve çay çeşitleri.

Bunların tümünü bir şekilde yedekleyebiliyoruz ama, sebze-meyvede bunu yapmak mümkün değil. Gazete bedelinden arta kalan parayı harcarken önceliği sebze-meyveye vermek gerekiyor.

Harcama sınırının 300 liraya çıktığı duyurusundan sonra sabah gazeteleri getiren görevliye, her sabahki "Vay, beden gıdamızı (ekmek) az önce getirdiler, şimdi de beyin gıdası haa" sözlerinden sonra takıldım:

"Artık hem gazete hem marul..."

Gazeteleri kesemeyeceğimize göre fiyatlar biraz artınca sebze-meyveden kısıyorduk.

Kantin listesi genellikle fiyatlar nedeniyle yenileniyor ama, sebze-meyve listesinin daha başka anlamı var.

Mevsimler...

Silivri'de mevsimlere onlarla dokunabiliyoruz. Geçenlerde 26 Ekim tarihli yeni liste geldiğinde, "Demek ki bir mevsime daha girdik" dedim.

Listeye baktım, üzüm ve kavun çıkmış, yerine portakal, mandalina, ayva girmiş. Hele mandalinalar, yarı yeşil, yarı sarı, taptaze. 3 mandalina da dalında gelmiş, aralarında bir o kadar yaprak. Yemeye kıyamadım, bir ipe geçirip astım. Güzel bir seyirlik oldu.

Şöyle bir saydım, Silivri'de 11. mevsim dolmuş.

Bütün mesele geçen mevsimlerin altında çürümek değil, gelen mevsimin taptaze meyvesi gibi kendini yenileyebilmek. •

Bütün mesele geçen mevsimlerin altında çürümek değil, gelen mevsimin taptaze meyvesi gibi kendini yenileyebilmek.

Emre Kongar'ın
11.12.2011 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde Yayımlanan Yazısı

Fenerbahçe: 1 Silivrispor: 0

Fenerbahçe geçen akşam Galatasaray'a 3-1 yenildi ama taraftarlar hiç üzülmesin…Siyasal maçı kazandı:

Meclis, Cumhurbaşkanı'nın geri yolladığı şike yasasını aynen kabul etti; artık Cumhurbaşkanı'nın önüne gelen metni imzalamaktan başka seçeneği yok!

Böylece tutuklu yargılanan sanıklara salıverilme yolu açıldı.

Hiç kuşkusuz bu iyi bir şey…

Herkesi mağdur eden uzun tutukluluk sürelerinin, küçük bir grup için bile olsa, ayrıcalıklı özel muamele yapılarak dahi gerçekleştirilse, önlenmesi, bir yargısız infazın düzeltilmesi sevindirici…

Üstelik Fenerbahçe camiası gibi geniş bir taraftar kitlesini de memnun edecek, siyasal getirisi olan bir karar.

***

Bu karar içerdeki öteki tutuklularca nasıl algılandı acaba merak ediyorum:

Türkiye'de organ naklinin öncüsü, zamanında Meclis'i de etkileyerek organ naklini kolaylaştıran yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi için başarılı çalışmalar yapan Prof. Mehmet Haberal ne düşünüyordur acaba?

Örneğin, cerrah kimliğiyle "Ben bile organ naklini kolaylaştırmak için uğraşırken, kulis yaparken, bu kadar kısa sürede bu kadar etkili ve sonuç alıcı çalışmalar yapamamıştım" diyor mudur?

Ya da tutuklu kimliğiyle, "İçerdeki hekimlerin, öğretim üyelerinin, gazetecilerin, yazarların, komutanların değeri, şike soruşturması sanıkları kadar değilmiş demek" diye hayıflanıyor mudur?

Ya da "Cerrah olup organ nakli yaparak hayat kurtarmaya

çalışacağıma, üniversite kurup öğrenci yetiştireceğime, futbolcu veya kulüp yöneticisi olsaydım, hem daha zengin, hem daha ünlü, hem daha mutlu, hem de şimdi özgür olurdum" diye düşünüyor mudur?

Ya Ahmet Şık ve Nedim Şener:

"Cinayetleri, katilleri, çeteleri, emniyeti, cemaatleri inceleyeceğimize spor yazarı olsaydık, futbolda uzmanlaşsaydık, kulüplerde yöneticilik yapsaydık daha iyi olurdu" diyorlar mıdır?

Rahmetli İlhan Selçuk gençliğinde iyi futbol oynarmış…

Yarı şaka yarı ciddi, övünerek anlatırdı:

"Futbola devam edebilseydim şimdi yıldız olabilirdim!" derdi.

Bir hastalıktan dolayı futbolu bırakmak zorunda kalmasaydı acaba şimdi hayatta olur muydu?

Sevgili Mustafa Balbay ve Tuncay Özkan, ünlü gazeteciler değil de ünlü spor adamları olsalardı…

Yurtdışındaki görevden gelip teslim olan komutan…

Denizlerdeki devriye görevinden dönüp tutuklanan amiral…

"Keşke biz de asker olacağımıza müteahhit olup kulüp yöneticiliği yapsaydık" diye düşünüyorlar mıdır?

***

Şike soruşturması sanıkları hakkındaki yasa önerisinin altında imzası olan parti yöneticileri…

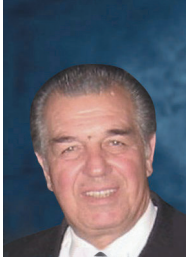
Bu öneriye kabul oyu veren milletvekilleri…

"Seçilmiş milletvekilleri bile içerde tutuklu yargılanırken, tutukluluk süreleri binlerce kişi için ayları, yılları aşarken, sadece şike olayına müdahale etmek milli iradeye, ettiğimiz yemine ne kadar uyar" diye vicdan muhasebesi yapıyorlar mıdır?

Yasa tasarısının ardında kararlı olarak duran ve hasta yatağından talimat veren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, acaba bu küçük azınlığın dışında kalanların hakları ve hukukları ile ilgili değil midir?

Necip medyamızın onurlu mensupları bu olayı Cumhurbaşkanı ile Meclis, AKP ile Fethullah Gülen cemaati, Abdullah Gül ile Recep Tayyip Erdoğan arasında bir çekişme, bir rekabet olarak görmek yerine, evrensel hukuk kuralları açısından ele almayı hiç denediler mi acaba?

Yasa tasarısının ardında kararlı olarak duran ve hasta yatağından talimat veren Başbakan Recep Tayyip Erdoğan, acaba bu küçük azınlığın dışında kalanların hakları ve hukukları ile ilgili değil midir? •

Can Pulak

İktidara Sorgu Yok

Türkiye mi, ekonomisi mi giderek büyüyor, yoksa sorunları mı..?

Şurası bir gerçek ki, fotoğraf olarak baktığınızda görüntü fena değil. İtişip kakışmamıza rağmen, halkın yaşamını kolaylaştıran bazı şeyler yapılıyor. Çark iyi kötü dönüyor. Makyajla da olsa, bazı çarpıklıklar düzeliyor. Karaborsa henüz yok. Paranız varsa, aradığınızı rahatça bulup satın alabiliyorsunuz.

Dar gelirlinin durumu aynı. Parasını değil ama fiyakasını artırmaya çalışıyorlar. Kredi kartı cebinde, cep telefonu belinde, taksitle herşeyi alabiliyor artık. Ama gırtlağa kadar borçtaymış, iflas bayrağını çekmek üzereymiş, bunlar mühim değil. İleri teknolojiden istifade ediyor, kendisini geçici de olsa zengin gibi hissediyor ya, iktidar için önemli olan bu.

Oto yollar yapıyorlarmış, sağlık hizmetlerini kendilerine göre düzeltmişler, binlerce aile ev sahibi olmuş. İşsizlik azalmış, Türkiye örnek ülkeymiş falan filan…

Şunlara fotoğraftan bakacağıma, belgeleri bir incelesem, ne yapılıp yapılmadığını yalansız dolansız araştırma imkanı bulsam mesele yok. Ama mümkün değil, denetim yolları gazetecilere de, mebuslara da kapalı.

Kurumların hepsinin basın müşavirliği var. Bunların kadroları yandaş memurlarca doldurulmuş. Bırakın bilgiyi, bakanın adını sorsanız, müsteşarın yaşını öğrenmek isteseniz bile, konuşmuyor kimse.

Türkiye'nin ne kadar borcu var? Kesin nüfusu nedir? Kurumların kesin personel sayısı, bunların on yıldaki artış miktarı, devletin araç ve makam otomobillerinin mevcudu, yıllık akaryakıt sarfı, son 9 yılda kamuya ne kadar personel alındığı, kaç kişinin emekli edildiği, yine 9 yılda değiştirilen yasa sayısı filan?..

Nereden ve kimden öğreneceğiz bunları? Bu soruların doğru cevabını bulamazsak, iktidarın neyi doğru neyi yanlış yaptığını da sağlıklı bir şekilde tartışamayız.

Muhalefet milletvekillerinin binlerce soru önergesini ciddiye alan yok. Yasa gereği verilmesi gereken cevaplar, bir türlü gelmiyor. Medyadan medet umuyorlar ama, kelin merhemi olsa kendi başına sürecek. Ne muhalefetinin ne medyasının dünyadan haberi yok. İktidar sözcüleri ne derlerse, onunla yetinmek zorundalar.

Ayrıca muhalefetin kısık sesini duyuracağı radyo, televizyon, gazete filan da yok denecek kadar az. Malûm medyanın büyük bir kısmı iktidarın elinde. Bu durumda devletten gerekli bilgileri alabilseler bile, millete neyle iletecekler bunları? Ancak Meclis gruplarında birbirlerine naklediyorlar.

Sadece TRT değil, çok izlenen özel televizyonlar da iktidarın dümen suyuna girmiş vaziyette. Çoğunun patronu ihale kovalıyor, hepsinin devletle işi var. Öyle olunca gazetesi de, televizyonu da kabak çekirdeğinin faydalarından bahsediyor. Hepsi magazine ağırlık veriyor. Kimin eli kimin belinde, kim kimle yatıp kalkıyor, hepsini tüm detaylarıyla öğrenebiliyoruz.

Hadi diğerleri neyse, ya şu milletin parasını çarçur eden TRT'ye ne demeli? Kurulduğundan buyana, bu derece iktidar borazanlığı yaptığına hiç şahit olmadık. Evet her iktidar TRT'yi kullandı ama, böylesine sorumsuz davrananına, milletin parasını yandaşlarına ulufe gibi dağıtanına hiç rastlamadık.

En çok izlenen özel televizyonlar 400-500 kişi çalıştırırken, TRT'de binlerce kişi görev yapıyor. İzlenme oranı çok düşük olmasına rağmen, hâlâ adam alıp duruyor. Hâlâ kadrolarını iktidar yandaşlarıyla dolduruyor. İktidar yalakası bazı gazetecilere program başı tonla para ödüyor. Kimse hesabını soramıyor bunların…

Neyin hesabını sorabiliyoruz ki? İktidar millete doğru mu söylüyor, yalan mı? Doğruyu bulabilmenin yolları tıkalıysa, millet gerçeği nasıl öğrenecek?

Neyin hesabını sorabiliyoruz ki? İktidar millete doğru mu söylüyor, yalan mı?

Doğruyu bulabilmenin yolları tıkalıysa, millet gerçeği nasıl öğrenecek?

Tarımı kendine yeten 9 ülkeden biriydik. Bugün ne pirincimiz yetiyor bize, ne bulgurumuz, ne şekerimiz, ne etimiz. Tarımımız göçtü, hayvancılığımız iflas etti.

Ekonomimiz güçlüymüş, nasıl güçlü acaba? Türkiye gırtlağa kadar borca batmış vaziyette, ithalatı ihraca-

tından fazla, işsizlik almış yürümüş, nüfus inanılmaz hızla artıyor. Bu durumda televizyonlardan ne kadar güçlü olduğumuzun hikayesi anlatılıyor.

Buna inanmak mümkün mü?

Evet Türkiye 10-15 yıl önce, çok noksanı olmasına rağmen, bugünkünden çok daha güçlü bir ülkeydi ve bu kadar borcu da yoktu. Üstelik devlet yapısı sağlamdı, adaleti ve emniyeti vardı. Bu topraklarda yaşıyan insanlar huzur ve güven içinde uyuyabiliyorlardı. Uluslararası platformda saygın, sözüne güvenilen bir ülkeydi Türkiye. Öyle her şeye maydanoz olan bir yönetime sahip değildi. Aklına estikçe önüne gelene kafa tutmazdı. Dün dost dediğine, ertesi günü düşman demez, kimseyi arkadan vurmaz, onun bunun işine burnunu sokmazdı.

Bugün ne durumda olduğumuzu anlatmama gerek yok. Dün de dostumuz yoktu ama, bugünkü kadar düşmana da hiç sahip olmadık. Düne kadar Türkiye'yi öne çıkarırdık, bugün Recep Tayyip'le öğünüyoruz. Onu göklere çıkartıyoruz, Türkiye'yi değil.

Evet dün çok noksanımız vardı ama bu kadar çok hainimiz yoktu. Ülkemizde bugün hainden geçilmiyor ve ne yazıktır ki, bu hainler el üstünde tutuluyor. Kimleri kasdettiğimi anladınız herhalde. Ama yine de söyleyeyim. PKK'lıları ve onların siyasi uzantılarını...

Şimdi Türkiye mi, ekonomisi mi, sorunları mı giderek büyüyor? Bu soruların gerçek ve ciddi cevaplarını milletçe bulmak zorundayız. •

canpulak@butundunya.com.tr

MANTIK

Öğrenciler o yılın ders programlarında yeni bir ders olduğunu fark ettiler. Dersin adı mantıktı ve derse yaşlıca bir profesör girecekti.

Nihayet, ilk mantık dersi başladı. Çocuklardan biri söz isteyerek, "Sayın profesör, mantık bize ne öğretir? Lütfen her şeyden önce bunu anlatır mısınız?" diye sordu.

Profesör, kendisine merak ve şüpheyle bakan öğrencilerine, "Mantık dersinin insanların düşüncesine yaptığı etkiyi açıklamak biraz güçtür. Onun için bunu sizlere bir örnekle açıklamak istiyorum." dedi.

Her iki elini arkasında birleştirerek, öğrencilerin dikkatli bakışları arasında ileriye doğru birkaç adım attıktan sonra devam etti: "Düşünün ki, maden ocağından iki insan çıkıyor. Birisinin üzeri tertemiz, diğerininki ise kömür karası içinde... Bunlardan hangisinin yıkanması gerekir?"

Öğrenciler, tereddütsüz, "Elbette, kirlisi!" diye cevap verdiler.

Profesör, hafifçe gülümsedi, "İşte çocuklar…" dedi. "Mantık, bu soruya cevap vermeden önce, 'Nasıl olur da bir maden ocağından çıkan iki kişiden birinin üzeri tertemiz iken diğerininki kirli olabilir' diye sorar."

Gönderi: SABRİYE AŞIR

Mona Lisa'nın Yarım Tebessümünü Geri Verelim

CHP'li Milletvekili ***Şafak Pavey****'in TBMM'deki bütçe görüşmelerinde yaptığı konuşma, ülke sorunlarına bakış açısı, siyasal girişimlerin yüzeysel görünümlerinin altındaki anlamların görülebilmesi ve tümünün, akılcı ve doğal olarak, yurtsever bir sorumlulukla değerlendirilmesiyle, Türk siyasal yaşamında seçkin bir örnek oluşturmuştur.*

Bugünkü ve yarınki tüm aydınlarımızın ve özellikle parlamenterlerimizin, şimdi ve ileride de yararlanacaklarına inandığımız bu örnek konuşmayı aşağıda aynen yayımlıyoruz:

Bütün Dünya
YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ

Sayın Başkan, Değerli Milletvekilleri,

Güçlü gelecek, toplumun ortak hayalleri ile kurulur. Bizim de, çağdaş ülkelerin vatandaşları gibi özgürleşmek ve zenginleşmek hayalimiz vardı. Dünyaya huzurla bakan, üretici meslekleri olan bireyler olarak bir diğerine özen gösteren, diğerinin varlığına kin gütmeyen vatandaşlar birliği…

Gerek Avrupa'da gerekse Türkiye'de bu birlik, bir sosyal demokrasi projesiydi. AB ile süreç tamamlandığında bu rüya yerini daha yükseğine

bırakacaktı. Fakat hükümet Avrupa Birliği pusulasını kaybetti. Çünkü insanlık değerleri üstünden dönüşmeyi değil, para üstünden ticareti hedeflemişti… Özgürlük ve hukuk nutukları, çakma reformlardan ibaret kaldı. Hrant Dink duruşmalarını size utanç örneği olarak sunuyorum.

İnsanı, siyasal değerler yüksek vatandaşlığa ulaştırıyor. Göç yönlerine bakın. Size insanın kaliteli hayat için nereye aktığını doğrudan gösterecektir. İyi yönetilmeyen ülkelerin vatandaşlarının, iyi yönetildiğini düşündükleri özgür ülkelere canları pahasına akması gerçeğine bakın... Gerçek her zaman hamasetten güçlüdür.

Askeri vesayeti azaltmak için AB değerlerini kullanan hükümet, niyetini gerçekleştirdikten sonra, kendi sultanlığı devam etsin diye AB kurallarına uyum sağlamayı reddetti. **Görüldü ki, niyeti özgür bir toplum değil, efendisi değişmiş bir toplum inşa etmekmiş…**

Askeri vesayeti azaltmak için AB değerlerini kullanan hükümet, niyetini gerçekleştirdikten sonra, kendi sultanlığı devam etsin diye AB kurallarına uyum sağlamayı reddetti. Görüldü ki, niyeti özgür bir toplum değil, efendisi değişmiş bir toplum inşa etmekmiş…

Hükümet insanlık değerlerinde AB ile buluşamıyor. Ama Kuzey Afrika'da Müslüman Kardeşleri iktidara getirirken aralarından su sızmıyor. Kaddafi'nin, hukuksuzca linç edilmesinin parçası olmakta sakınca görmüyor. Böyle davranmak AB buluşmasına insan ekseni üstünden değil, ideolojik çıkar üstünden baktığını gösteriyor. Çünkü insana ve doğaya değil, dine yatırım oy getiriyor.

Hükümetin dün pompaladığı batı düşmanlığı ne kadar vahimse, bugün gösterdiği bahar dostluğu da o kadar vahimdir. Vahamet sadece yön değiştirmiştir.

Krizi fırsat bilip, aşağıladığınız Avrupa'nın, bizimkinin 16 misli yani 12 trilyon euroluk, dünyanın en büyük ekonomilerinden olduğunu, çok övündüğümüz ekonomimizin Avrupa olmadan geleceği olmadığını aklınızda tutmalısınız. Küçümsediğiniz Avrupa, dünyanın bilim ve buluş merkezidir. Başbakanın sağlığına kavuşmasında kullanılan araç ve ilaçların

CHP Milletvekili Şafak Pavey

tamamının bu ekonominin buluşlarından kazanıldığını hatırlamalısınız. Hepimizi dinleyen muhteşem teknolojiler de aynı kaynaktan.

Etnik köken, mezhep rekabeti ve öğrenci susturmasının barut fıçısına çevirdiği bir ülkede yaşıyoruz. Yarım yüzyıldır aynı sorunlarla boğuşan bir ülkede…

Türkiye, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Dünya İnsani Gelişme raporunda 187 ülke arasında 92inci sırada… Okula gitme süresi dört yıl, nüfusun yarısının sosyal güvencesi yok, çalışanların yüzde 60'ı mesleksiz, meslekli olanları da atanmıyor.

Görülüyor ki, beton tutkusu ve banka performansı insanın gelişmesi için yeterli olmuyor.

Hükümet AB'ye olduğumuz gibi katılmak, yani hiç katılmamak istiyor. Toplumda karşılığını bulamamış kanunlar yapmak Rönesans değildir. Gerçek reform, kanunların toplumsal değerlere dönüşmesidir. Yaptığınız kanun toplum tarafından algılanmıyorsa o kanunu uygulatmak istemiyorsunuzdur. Ahlâksızlığı batıdan aldığınızı ilan edince geleneklerimizin Batı tarafından yozlaştırılacağı paranoyasını takviye ediyorsunuz. Böylece AB'nin güzelliğini anlattığınız sevimli röportajlar sözde kalıyor.

Görüldüğü gibi ortada ters yönlere giden, birbirini yok eden paralel bir politika izleniyor.

Devlet Karakolda Fevziye Cengiz'i dövüyorsa, İrfan Tören'in hastane odasında Güldünya'yı öldürmesiyle nasıl mücadele edebiliriz?

Kadına Karşı Şiddet Sözleşmesi'nin ilk imzacısı ülke olarak böbürlenirken, aynı gün Rumuz N. Ç. kararı Yargıtay tarafından onaylanıyor. Uygulanmayan insanlık değerleri arşivine bir yenisi daha konulmuş oluyor.

Türkiye açmaza giren AB sürecini "Kamu Alımları", "Rekabet Politikası", "Gıda Güvenliği", "Sosyal Politika ve İstihdam" ve "Çevre" adlı başlıkları, kıstaslarını hakkıyla yerine getirerek açınca ilerleme kaydedebilir. Yani değerlerini dönüştürerek…

Toplumda karşılığını bulamamış kanunlar yapmak Rönesans değildir. **Gerçek reform, kanunların toplumsal değerlere dönüşmesidir. Yaptığınız kanun toplum tarafından algılanmıyorsa o kanunu uygulatmak istemiyorsunuzdur.**

2012 AB Bütçesi için temennilerimi dile getirirken değerlerin dönüşmesini kuvvetle hatırlatmak isterim;

Öğrencinin saçını kesmeyecek, poşusunu tutuklamayacak, parasız eğitim hakkı, su hakkı, barınma hakkı ya da doğa hakkı için yaptığı gösteriye tahammül edeceksiniz.

Vatandaşlarınız madenlerde ve

depremlerde aldırmazlıktan ölmeyecek, yağmur yağınca duble otoyollarda boğulmayacak, uçurumdaki gelir dağılımının mağdurları, yoksulluk sınırında yaşayan insan sayısı nüfusun beşte biri olmayacak. Eşcinsel vatandaşlarınız toplumun en alt katına itilmeyecekler.

Üniversiteyi devlet tarafından kontrol etmeyeceksiniz, bilim siyasetin tutsağı olmayacak. İnançları sizin için makbul olmayan vatandaşlarınızı Zerdüştlükle, Alevilikle, gâvurlukla suçlamayıp, Diyaneti devletin ayrıcalıklı kurumu yapmayacaksınız.

Hukukumuz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde başvuru enflasyonu ile anılmayacak. Türkiye, hakkında "fikir özgürlüğü yok" kararına varılmış bir ülke olmayacak.

Eğer derdimiz marka olmaksa, ancak böyle marka olunur.

Demokraside en önemli kıstas soru sorabilme hakkıdır. Soranlar cezaevinde. O halde ben soruyorum. İçinde yaşadığımız bir demokrasi mi? Demokrasinin illüzyonu mu?

Uzun tutukluluk sürelerine AKP'li meslektaşlarım tarafından düşünülen çözümü hayretle tekrarlamak isterim; Dünyada örneği görülmemiş 'geçici mahkûmiyet' çözümünden bahsediliyor… Böyle bir şey olabilir mi?

Rekabet faslının önünü tıkayan hiçbir şey yok. Ama belli ki, devlet desteği verdiklerimizi, ayrıcalıklarından

mahrum etmemek için rekabet faslını açmıyoruz. Her depremde binalar yerde, insanlar altında ama kamu ihale yasası açılmıyor. Çünkü hükümet yoluna kendi müteahhidi ile devam etmek istiyor.

Türkiye, henüz sosyalist ülkeler için çıkarılan Kopenhag kriterlerini bile yakalayabilmiş değil. Tam bir tıkanmanın eşiğindeyiz.

Bu tıkanmada vergide, eğitimde, bilimsel araştırma sisteminde reform yapmayan Türkiye, kendi gelişmesini kendisi tıkıyor.

AB ile müzakerelerde sekiz faslı tıkayan Türkiye limanları konusu buzdolabında… Avrupa Birliği, 'siyaseten' kendini bağlamış olmasına rağmen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ekonomik yardım vaadini tutmuyor. Biz de 'hukuken' yapmamız gerekirken, limanları Rumlara açmıyoruz…

Tutulmayan 'siyasal söz' ile yapılmayan 'hukuksal yaptırım çarpışıyor. Oysa pazarlık için son derece elverişli bir dönemdeyiz. Kıbrıs tıkanıklığımızı açacak en önemli anahtardır.

Tayvan'ı model alabiliriz. Tayvan diplomatik yalnızlığına aldırmadı ve bir mucize gerçekleştirdi. Bugün tüm dünya ile ticaret yapıyor. Tayvan adası 70 milyonluk nüfusunun geleceğini güvenceye aldı. Biz 293 bin Kıbrıslı Türk'ün ve buna bağlı olarak 74 milyonluk vatandaşımızın geleceğini neden tıkıyoruz?

Tıkanmış sürece tekrar hayat vermek için 'olumlu gündem' çağrısına samimiyetle katılmalıyız. Müzakereler dinamik bir süreçtir ve dinamizm bir kez kaybedildiğinde yeniden kazanmak için çok enerji ve zaman gerekir. İnsan hayatında zamandan daha değerli ne olabilir?

Düşünün ki, yarım yüzyıl önce imzalanmış Ankara anlaşması halen Avrupa'daki vatandaşlarımızın haklarını korumaya devam ediyor. Yani niyetiniz vatandaşımızın refahı ise her türlü koşulda başarmak mümkün.

Tayvan'ı model alabiliriz. Tayvan diplomatik yalnızlığına aldırmadı ve bir mucize gerçekleştirdi. Bugün tüm dünya ile ticaret yapıyor. **Tayvan adası 70 milyonluk nüfusunun geleceğini güvenceye aldı. Biz 293 bin Kıbrıslı Türk'ün ve buna bağlı olarak 74 milyonluk vatandaşımızın geleceğini neden tıkıyoruz?**

Hükümeti tam da bütün koşullar lehimize iken kabadayı özgüveni ile değil, gençlerinin geleceğini her şeyden çok önemseyen akıl adabıyla davranmaya davet ediyorum.

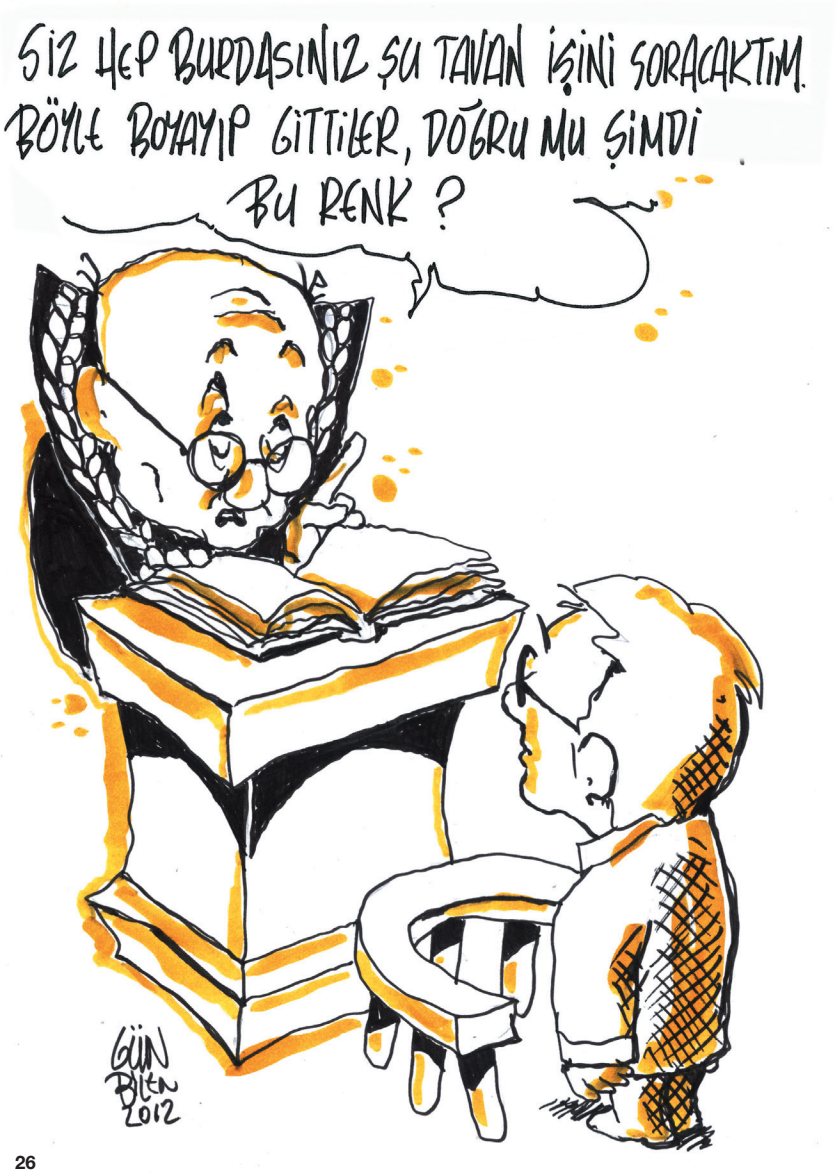
Penguen dergisine göre şakacı AB bakanımızın Leonardo da Vinci esprisi Mona Lisa tablosundaki yarım tebessümü bile yok etti.

Hükümeti o tebessümü iade etmeye davet ediyorum.•

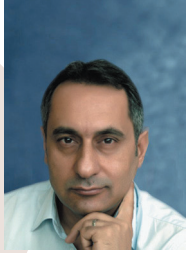

FIRÇALAYARAK

Serdar Günbilen

Gürbüz Evren

Herkesten özür dileyen demokratlar(!) Haberal'dan da özür dileyecek mi

1937–38 Dersim olayları için özür dilenerek açılış yapıldı. Aslında bu özür öyle bir kapıyı araladı ki, sadece önümüzdeki dönemde gelecek taleplerin önünü açmakla kalmadı, toplumdaki bölünme sürecini de hızlandırdı.

Dersim daha çok konuşulacak, çünkü konu gündemde tutuldukça, bunun toplumu, birbiri peşi sıra gelecek tarihi olaylara da psikolojik olarak hazırlamaya yarayacağı hesabı yapılıyor. Böylelikle de siyasi arenada dengeler iktidar lehine değişmeye devam edecek, muhalefet ise yine gündemin gerisinde kalacak. Bu da iktidarın ekmeğine yağ sürecek. Hesap bu... Dersim tartışmasında bundan sonraki adım tazminat talepleri olacaktır. Zaten verilip geri alınan toprakların iadesi gündeme taşınmıştı. Dersim'i bir kenara bırakarak, bundan sonra önümüze uzatılacak özür taleplerini kısaca anımsatalım…

ERMENİLERDEN ÖZÜR

1915 olayları için uzun yıllardır gündemde bulunan özür talebi, birçok ülkenin ulusal meclisinde de yasa olarak kendini kabul ettirmişti. Konu ka-

Ermenistan'ın eski Kanada Büyükelçisi Ara Papyan

muoyunda yeterince bilindiği için uzunca yazmaya gerek yok, ama geri planda kalan birkaç önemli ayrıntıyı anımsatalım.

Ermenistan'ın eski Kanada Büyükelçisi Ara Papyan, hazırladığı 'Ermeni ulusunun soykırım yıllarında maddi kayıpları' başlıklı raporda, istenecek tazminat faturasını açıklamıştı. Papyan'a göre Ermenistan'ın Türkiye'den alacağı şimdilik14 milyar 500 milyon dolardır. Ayrıca ellerinde Osmanlı tapusu bulunan Ermenilerin dedelerinden kalan topraklar da istenmişti. Bu konudaki en tehlikeli gelişme, Adana idari mahkemesinde dava açan 3 Lübnanlı Ermeni'nin, Çukurova'da dedelerine ait olduğunu ileri sürdükleri toprakları istemeleridir.

Papyan'a göre Ermenistan'ın Türkiye'den alacağı şimdilik 14 milyar 500 milyon dolardır. Ayrıca ellerinde Osmanlı tapusu bulunan Ermenilerin dedelerinden kalan topraklar da istenmişti.

Devamı geliyor, çünkü tek tek dava yerine birlikten kuvvet doğar düşüncesiyle toplu davalar açma kararı almışlar.

SÜRYANİLERDEN ÖZÜR

'Seyfo' kelimesi Süryanicede, 'Kılıç' anlamına gelmektedir. Süryani soykırımı iddiasını içermektedir. İddia, 1915 yılında Mardin-Midyat bölgesinde yaşayan Süryanilerin, Osmanlı kuvvetleri tarafından soykırıma uğratıldığı yönündedir. Seyfo tanımlamasını aklınızın bir köşesine yazın, çünkü bundan sonra sıklıkla duyacaksınız.

PONTUS RUMLARINDAN ÖZÜR

1920–22 yıllarında, Karadeniz'de, 25 bin kişilik Rum Pontus ordusunun (çeteleri de denilebilir) yenilgiye uğratılmasının ardından Anadolu topraklarını terk etmek zorunda bırakıldıkları için Rumlar uzun yıllardır özür talep ediyordu. Kurulacak Pontus Devleti Rize, Trabzon, Giresun, Samsun ve Sinop ile birlikte Kastamonu, Çankırı, Yozgat, Sivas, Şebinkarahisar, Tokat, Amasya, Çorum, Gümüşhane ve kısmen Erzincan'ı içine alıyordu. Devletin merkezi olarak da Samsun düşünülüyordu. Bu durumda

eski Osmanlı tapularını bulan Rumlar, dedemin malını istiyorum diyerek dava açacak. Gel de çık işin içinden...

Yunanlar, 1. Dünya Savaşı'nın başlamasından 1918'e kadar olan sürede toplam 250 bin Rum'un öldürüldüğünü iddia etmektedir.

Yunanistan, 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkması ile 'Pontus Rum soykırımın' ikinci bölümünün başladığı ve 1923'e kadar 100 bin Rum'un daha öldürüldüğünü öne sürmektedir. Yunan Parlamentosu, 24 Şubat 1994'de, Tarihimizde büyük anlamı olan 19 Mayıs'ı, 'Pontus Rumlarının Soykırımını Anma Günü' olarak kabul etmiştir.

Yunanistan Türkiye'ye karşı bir başka soykırım kararını ise 25 Ağustos 1999'da almıştır. Her yıl 14 Eylül'de, "Küçük Asya Helenleri'nin Türk Devleti tarafından soykırıma uğratılışlarını Anma Günü" etkinlikleri yapılmaktadır.

'BÜYÜK İZMİR YANGINI' İÇİN ÖZÜR:

Eylül'de düşmanı denize döken Türklerin, 13 Eylül 1922'de, kentteki uygarlık izlerini silmek, yani Rum ve Ermenilerin mahallelerini yok etmek için İzmir'i yaktıkları öne sürülüyor. Yanan evlerin, binaların eski sahipleri Osmanlı tapularını alıp gelirse ne olur? İşte o zaman ayıkla pirincin taşını.

İSTANBUL RUMLARINDAN ÖZÜR:

6–7 Eylül 1955'de İstanbul'da yaşanan ve Rumlara yönelik saldırıları içeren olaylar nedeniyle özür dilenmeli yönündeki açıklamalar yeni değil. İstanbul'dan ayrılan binlerce Rum nasıl bir tazminat ister bilemiyorum. Herkes isterken onların başı kel değil ya. Ama bu dönemde, Demokrat Parti ve Adnan Menderes iktidarda bulunduğu için özürcüler 6–7 Eylül olaylarını gündeme getirmeyebilirler.

KIBRISLI RUMLARDAN ÖZÜR:

Temmuz 1974'de Barış Harekâtı deyip Kıbrıs'a çıkarak bizi katlettiniz iddiasındaki Rumlar zaten uzunca süredir özür talep ediyordu. Konu şimdilik bekleyebilir. Kıbrıs sorununun çözümü içinde hallederiz gider diye düşünenler yanılıyor, çünkü Rumlar 'Su uyur düşman uyumaz' tanımına çok iyi uyum gösterirler.

Şimdi sıkı durun ve şemsiyelerinizi açın, çünkü Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında ve Cumhuriyet kurul-

1922'de İzmir'de Rum ve Ermenilerin kaçarken çıkardığı yangınları şimdi Türklere mal etmeye çalışıyorlar

duktan hemen sonra ki dönemi kapsayan özür sağanağı başlayacak.

Son Padişah Vahdettin, Halife Abdülmecit, gazeteci Ali Kemal, Çerkez Ethem, Delibaş Mehmet, İskilipli Atıf Hoca, Saiidi Nursi ya da Kürdi, Şeyh Sait, Varilcioğlu, Gâvur İmam, Anzavur, Çopur Musa, Ali Batı, Berzak Sefer, Çerkez Koçi Bey, Maan Ali, Bozkırlı Zeynel Abidin, Hoca Abdullah, Hoca Sabit, Hoca Abdülhalim, Cemil Çeto, Koçgiri çeteleri, Kuvayı İnzibatiye, Milli Aşiret'in reisi İsmail, Çapanoğlu Edip, Celal, Zileli Naci Bey ile İhsan Bey gibi kişi ve kuruluşlardan da özür dilenmesi istenecek. Onlara sıra ne zaman gelir bilemem. Zaten yukarıda saydığım isimlerin çoğu derviş değil mi? Ne demişler "Bekleyen Derviş muradına ermiş."

Yine unutmayalım, 1923'ten sonraki Nasturi, Raçkotan, Raman, Siirt, Sason, Silvan, Şemdilli, Hakkâri, Diyarbakır, Kulp, Varto, Bingöl, Çapakçur, Beytüşebap, Koçuşağı, Ovacık, Hozat, Mutki, Bitlis, Bicar, Hani, Lice, Zeylan, Tendürek, Muratbaşı, Erciş, 1.Ağrı, 2.Ağrı ve 3.Ağrı İsyanları için özür bekleyenler de sırada.

Gördüğünüz gibi kuyruk uzadıkça uzuyor.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından Anadolu'dan boynu bükük ayrılan işgalci Fransız, İngiliz, İtalyan askerlerinden de özür dilense diyenler çıkarsa hiç şaşırmayın...

Ayrıca, 1915–1916 yıllarındaki Çanakkale Savaşları sırasında boğazı geçmelerine izin verilmeyen müttefik ülkelerden, Kurtuluş Savaşı'nın ardından Anadolu'dan boynu bükük ayrılan işgalci Fransız, İngiliz, İtalyan askerlerinden de özür dilense diyenler çıkarsa hiç şaşırmayın. Kars ve Ardahan'ı geri aldığımız için Ruslardan da özür dilenmeli diyeceklere de şimdiden hazırlıklı olun.

Başta Ziya Hurşit, Laz İsmail, Gürcü Yusuf ve Hilmi olmak üzere Atatürk'e İzmir'de suikast düzenlemekten idam edilenler ile Menemen'de Kubilay'ı öldüren derviş Mehmet'ten de, özür sırası gelince elbette özür dilenir. Gerçi Derviş Mehmet birilerinden torpilli olduğu için konuya öncelik verebilirler. Sonra İstiklal Mahkemeleri dosyaları açılır, böylelikle de özür sağanağı devam eder gider.

Bitmedi, İngiltere Kraliçesi Elizabeth'in eşi Prens Philip'den özür dilenmeli. Prens Philip'in babasının Yunanistan Prensi Anderas olduğunu bilmeyenimiz çoktur. Anadolu'ya Yunan 2. Kolordu Komutanı olarak gelen

Prens Anderas, Sakarya Meydan Savaşı'nda Mustafa Kemal karşısında yaşadığı bozgunu ve Eskişehir yakınlarında esir düşmekten son anda nasıl kurtulduğunu hatıralarında anlatır. Bu günler çok geride kaldı, ama Prens Andreas, başarısızlıklarından ötürü ülkesinde çok eleştirilmiş, üzüntüsünden yataklara düşmüştü. Prens Philip kalkıp babamdan özür dileyin derse, özürcüler de gerekeni yapar herhalde. Vatan toprağı Hatay'ın, verilen diplomatik ve siyasi savaşım sonucu 1939 yılında Türkiye katılması nedeniyle Suriye'den de özür dilemek gerekir.

Gerçi eskiden can ciğer kuzu sarması olduğumuz Suriye'ye yönelik başka planlar içindeyiz, ama olsun 'Özür Komitesi' bunu da bir köşeye yazmıştır.

Ya denize dökülen Amerikan askerleri ne olacak? Amerikan 6. Filosu'nun 1969 yılında İstanbul'u ziyareti sırasında Amerikan askerlerinin protestocu öğrenciler tarafından denize döküldüğünü unuttular mı sanıyorsunuz? ABD ile Türkiye'nin arasında özellikle 'Arap Baharı' adı verilen olaylar nedeniyle su sızmadığı dönem bir geçsin bakalım. Sonra bu özür de gündeme gelirse şaşırmayın.

Aşırı özür yağışı Türkiye'de sel felaketine dönüşür mü bilemem. Onu da 'Özrü kabahatinden büyük olacaklar' düşünsün. Özelleştirme adı altında elimizde Cumhuriyetin kurduğu ne varsa satıp savanlar şu özür listesinin para tazminatı bölümünü dikkate alsalar iyi olur. Çünkü elin oğlu kuru kuruya özrü ne yapsın. Tazminat parasını bulmak için Türkiye'yi ipotek mi ederler yoksa kiraya mı verirler bilemem.

Bunlar, Mustafa Kemal'in kovduğu kargalardan da özür dilenmesini isterlerse hiç şaşırmayın.

Özür listesini, Mustafa Kemal'in doğduğu yıl olan 1881'den mi başlatsaydım diye düşünmedim de değil doğrusu. Bilirsiniz, Mutafa Kemal küçük bir çocukken, kız kardeşi Makbule ile dayısının tarlasında **kargaları** kovarmış. Bunlar, Mustafa Kemal'in kovduğu **kargalardan** da özür dilenmesini isterlerse hiç şaşırmayın.

Özürcülerin çıkış noktası, Batılı ülke ve kuruluşların 'Tarihinizle yüz-

leşin' talebidir. Onlar, 'Tarihimizle yüzleşiyoruz' diyerek yola çıktılar.

Sormadan edemeyeceğim, yabancıların dayatmasıyla yola çıkanlarda 'yüz' var mıdır ki bu özürcüler tarihle yüzleşecekler.

Şimdi özür konusuna bir de farklı açıdan bakalım. Önüne gelenden, ilgili ilgisiz herkesten 'İleri Demokrasi' aşkları kabardığı için özür dileyenlere bazı sorularım var.

Bu yazıyı kaleme aldığım sırada, 966 gündür tutuklu olan CHP Zonguldak Milletvekili Prof. Dr. **Mehmet Haberal'**dan, 1006 gündür tutuklu olan CHP İzmir Milletvekili **Mustafa Balbay'**dan ve daha suçunu bilmeden zindanlarda çürütülen birçok isimden kim özür dileyecek? Kapatıldığı zindanda "Suçum ne" diye soran Prof. Dr. Mehmet Haberal'a 966 gündür bir türlü yanıt verilemediği için özür dilenecek mi?

Her gün en az 1 organ nakli ile 966 kişiyi sağlığına kavuşturacağı bilinen Haberal'ın hastalarından ve hasta yakınlarından özür dilenmesi gündeme gelecek mi?

Suçum ne diye 966 gündür soran ve yanıtını alamayan Prof. Dr. Haberal'ın, geçen süre içinde yatırımlar yaparak, yeni okullar, hastaneler, işyerleri açacağı, onbinlerce insana, sağlık, tedavi, eğitim, iş olanağı sağlayacağı gün gibi ortadadır. Bu bilinirken, tedavi, eğitim, iş olanaklarını kaybeden insanlardan ve Haberal'dan kim özür dileyecek?

Prof. Dr. Mehmet Haberal dünyanın saygı gösterdiği bir bilim adamıdır. Eğer 966 gündür zindanda değil de özgür olsaydı, bilimsel araştırmalara, yeniliklere imza atar, birçok tıp kongresi düzenler, nice ödüller alırdı.

Böylelikle Türkiye'nin tanıtılmasına katkı sağlamaya devam eder, ülkenin itibarına itibar katardı. Kaybeden Türkiye'den ve katkıları engellendiği için Mehmet Haberal'dan kim özür dileyecek?

Haberal Hoca özgür olsaydı, çorak topraklara can vermek için en az 966 fidan dikerdi. O topraklarda yeni yaşamlar başlar, doğa güzelleşirdi. Topraklarına yeni fidanlar verilemediği için Anadolu'dan ve bu işi kutsal bir görev sayan Haberal'dan özür dilemek akıllarına gelecek mi? Medyanın kimi kuruluşlarında 'Belirtiliyor', 'İddia ediliyor', 'Öne sürülüyor', 'Bildiriliyor' vb ifadelerle hemen her gün yeni iftiralar atarak yıpratmaya çalıştıkları Prof. Dr. Haberal'dan, bu linç kampanyası ve yalanlar için özür dileyecekler mi?

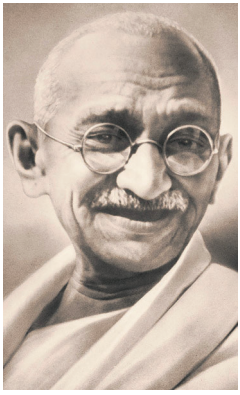
Kaybeden Türkiye'den ve katkıları engellendiği için Mehmet Haberal'dan kim özür dileyecek?

Sapasağlam girdiği zindanlarda, sağlığı bozulan, gerekli müdahale ile tedaviden mahrum bırakılan, yaşamı giderek tehlikeye giren Mehmet Haberal'dan, Prof. Dr. Fatih Hilmioğlu'dan ve daha birçok aydından kim ama kim özür dileyecek?

Özür dilemesi gerekenleri en az benim kadar siz de biliyorsunuz. Ama onlar asla özür dilemez. Bu nedenle başta Prof. Dr. Mehmet Haberal olmak üzere suçlarını bilmeden zindanlarda çürütülen tüm aydınlardan ben özür diliyorum.•

gurbuzevren@butundunya.com.tr

GANDHİ SÖZLERİ

- *Siz kendi elinizle teslim etmedikçe, kimse kendinize olan saygınızı elinizden alamaz.*
- *Güç fiziki kapasiteden değil, boyun eğmeyen iradeden gelir.*
- *Toplum hayatı için bireysel özgürlük ve bağımsızlık şarttır.*
- *Sevgi insanlığın, şiddet hayvanlığın kanunudur.*
- *Zayıf insanlar affedemezler. Affetmek güçlülere has bir özelliktir.*

Cengiz Özakıncı

Cengiz Özakıncı'dan,
özgün belge ve bilgilerle

Dersim Dersi

Dersim Dersi / *Yazarımız Cengiz Özakıncı'nın, iki yıl önce Ocak 2010 tarihli sayımızda yayımladığımız "Dersim'den Tunç-Eli'ye İnsan ve Yurttaş Hakları Devrimi" başlıklı yazısını, iki yıl sonra bu sayımızda bir kez daha yayımlıyoruz.*

"Dersim Olayı" konusunda bilinmeyen, unutulan ya da unutturulan olayları gerçek bilgileri ve belgeleriyle gözler önüne sererken olayların, "belirli amaçlar doğrultusunda oluşturulan yalanlar" dan arındırılıp, bu gerçekler ve belgeler ışığında değerlendirileceğini umuyorduk. Fakat, bu umudumuzun gerçekleşmediğini şimdi üzülerek görüyoruz.

"Dersim Olayı" konusu, geçen iki yıl boyunca dergilerde, gazetelerde sık sık ele alındı, çok sayıda televizyon programında tartışıldı, TBMM'ne dek uzandı; hükümet tarafından, devlet adına "Dersimliler" den özür dilendi; yetmedi, "Özür dilemek yetmez, 'Dersimliler'e tazminat ödenmeli, toprak verilmeli" savları ileri sürüldü, hatta Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruldu.

"Dersim Olayı" konusunda bundan sonra "olacakları" doğru anlayabilmek ve doğru bir değerlendirebilmek için öncelikle, "olanların" doğru anlaşılabilmesi ve değerlendirilebilmesi gerekliliğine inanıyoruz.

Tarihimizdeki birçok olayı belgeleriyle açıklayarak, bu olayları gerçek yüzleriyle aydınlığa çıkaran ve bu çalışmalarını kitapları ve Bütün Dünya'daki yazıları aracılığıyla Türk halkıyla paylaşan değerli yazarımız Cengiz Özakıncı'nın "Dersim Dersi" başlıklı yazısını iki yıl sonra bir kez daha yayımlamamızın nedeni budur. "Okumaya zaman bulamamış" kimi kişilerle, "okuduklarını anlatıldığı düzeyde anlayamamış" kimi kişilerin, yeni yılda "Dersim Olayı" konusunda duyacakları tüm konuşmaları doğru olarak değerlendirebilmeleri için, Bütün Dünya'nın bu hizmetini, kendilerine sunulmuş bir "Yeni Yıl Armağanı" olarak kabul etmelerini dileriz ve umarız.

Bütün Dünya

'Der-Sim'den 'Tunç-Eli'ye Yurttaş Hakları Devrimi

Osmanlı İmparatorluğu, savaş araçlarında devrimsel dönüşümlerin yaşandığı XIV. yüzyılın başlarında kuruldu. Sıkıştırılmış barutla patlatılan top ve tüfeğin icadı güçler dengesini alt üst etmişti. Kılıç, ok, mızrak, mancınık, rum ateşi gibi geleneksel silahlarla savaşan ordular, top ve tüfekle donanmış ordular karşısında çil yavrusu gibi dağılıyordu. 1453'te Fatih İstanbul'u almadan çok önce, Trakya ve Balkanlar'a doğru yayılan Osmanlılar, ordularını top ve tüfekle donatmıştı. Surlarla çevrili Bizans kentlerini kuşatıyor ve halka biri 'tatlı' diğeri 'kanlı' iki seçenek sunuyorlardı: Sur kapılarını güzellikle açıp teslim olurlarsa, Bizans'a ödeyegeldikleri vergiden çok daha az bir vergi ödeyecekler ve dinlerine, geleneklerine dokunulmayacaktı. Direnecek olurlarsa, surlar top ve tüfekle yıkılacak ve teslim olmayanlar öldürülecekti. Surlarının, ünü kulaktan kulağa yayılan Osmanlı toplarına dayanamayacağını gören kentler, savaşmadan teslim olup Bizans'tan daha az vergi ödemeyi yeğliyordu.

Surlarının, Osmanlı toplarına dayanamayacağını gören kentler, savaşmadan teslim oluyordu.

Osmanlı'nın Bizans topraklarında şimşek hızıyla ve

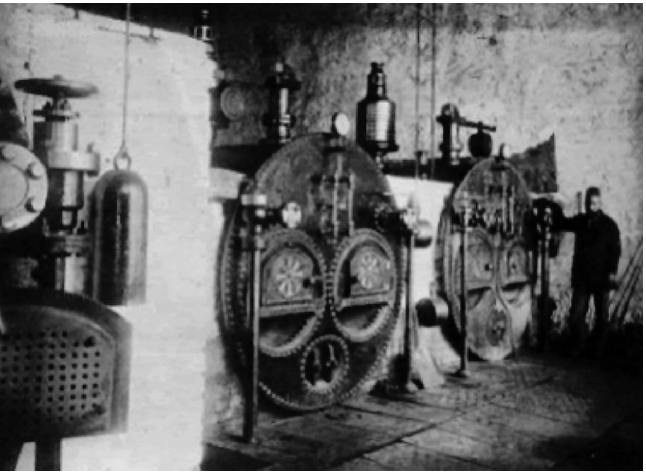
Kanuni Sultan Süleyman 1529 Viyana savaşında toplarla güçlendirilmiş ordusunun başında.

olabildiğince kansız yayılmasının gizi buydu. Top, tüfek gibi patlayıcı silahların icadıyla birlikte, bunların üretiminde kullanılan madenler ve kimyasal maddeler, eski değerlerinin yanı sıra, bir de askeri-stratejik değer kazanmıştı.

İşte Dersim'in Osmanlı için stratejik önemi buradan geliyordu. Çünkü Dersim, Osmanlı'nın patlayıcı silah üretimi için gereksindiği madde ve madenlerin bulunduğu bölgenin tam ortasında bulunuyordu. Dört yanını saran dağların bir kale ve çevresini kuşatan akarsuların bir hendek gibi yalıttığı Dersim, XIV. yüzyılda, pazardan çok kendi gereksinimleri için üretim yapan, kimi tarımcılıkla çoğu hayvancılıkla geçinen aşiretlerin yaşadığı bir yerdi. Patlayıcı silahların icad edilmesinden sonra Dersim, bu silahların üretimi için gerekli madenlerden yoksun fakat bu madenlerin bulunduğu yerlerin tam ortasında bulunmaktan oldukça etkilenecek; öyle ki, 1937-1938'e dek uzanan sorunların tohumu, beş altı yüzyıl önce Osmanlı'nın kuruluş ve yükseliş döneminde atılacaktı. Dersim'in Farsça der (kapı) + sim (gümüş) = gümüş kapı, maden kapısı ya da, maden yöresi anlamlarına geldiği savlanıyor. Bu kökbilimsel çözümleme ister doğru olsun ister yanlış, gerçek şu ki, Osmanlı'nın top, gülle, mermi üretiminde kullandığı demir, bakır, kurşun, vb. gibi madenlerle, barut yapımında kullandığı güherçile, odun kömürü ve kükürt, hep Dersim'e komşu yörelerde çıkartılıyor; başta İstanbul olmak üzere çeşitli yerlerde kurulan "tophane" ve "baruthane"lerde işleniyordu. Osmanlı'nın para basımında kullandığı bakır ve gümüşün önemli bir bölümü de yine Dersim çevresindeki maden ocak-

Dersim'in çetin doğal yapısı

Osmanlı'da baruthaneden görünüm

Bakır mangır ve gümüş akçe

doğrudan kendisi işleten Osmanlı, kimilerini beşte biri devlete verilmek koşuluyla özel kişilere işlettiriyor; ancak, her iki durumda da maden ve yan sanayi alanında çalışan emekçilere, bu iş kolunun askeri stratejik öneminden dolayı, özel bir önem veriliyordu. Ülkenin diğer yörelerindeki madenlerde olduğu gibi, Dersim çevresinde maden çıkartılan yörelerde yaşayanları da din ve mezhep ayırımı yapmaksızın, ister müslim olsunlar ister gayrimüslim, madende çalışmaları koşuluyla vergilerden ve askerlik görevinden bağışık tutan Osmanlı; madenden ayrılmamaları için onlara türlü ayrıcalıklar tanıyor, madenciliğin püf noktalarını yakınlarına da öğretsinler diye bu bağışıklık ve ayrıcalıkları onların birinci dereceden yakınlarını da kapsayacak biçimde genişletiyordu. Maden tünellerinin çökmesini önleyen kütük ve tomrukları sağlayanlar; ocaklarda kullanılan odun kömürünü üreten dağ köylüleri, maden

larından çıkartılıyor; başta İstanbul olmak üzere çeşitli yerlerde kurulan darphanelerde işlenerek gümüş akça ve bakır mangıra dönüştürülüyordu.

Devletin onsuz olunmaz iki dayanağı vardı: Ordu ve maliye...

Osmanlı'nın tophaneleri, baruthaneleri ve darphaneleri, önemli ölçüde Dersim dolaylarından çıkartılıp getirilen madenlerle besleniyor; ordusu da maliyesi de bu madenlere muhtaç bulunuyordu.

Madenlerden kimilerini

Osmanlı ordusu top ve gülleleri kimi zaman savaş alanında döküyordu

1514 Çaldıran Savaşı

taşıma işlerini gören katırcılar, deveciler, madene su getirenler, madende kazma sallayanlar, madenleri çuvallara dolduranlar, Samsun ve Trabzon limanlarına götürenler, depolayanlar, tophanelerde, baruthanelerde çalışanlar, "Madenciyan Fukarası" olarak adlandırılıyor, yöneticilere "Maden Emini" deniyordu. Maden iş kolunda çalışanların hukuk ve yargıları dahi ayrılmış, "Maden Kanunnameleri" ile özel olarak belirlenmişti. Bu işkolunda görev üstlenen katırcıdan yöneticiye, tepeden tırnağa herkesin kendi aralarında olsun, başkalarıyla olsun, bütün uzlaşmazlıkları, davaları, başında "Maden Emini"nin bulunduğu özel bir yargı düzeninde çözümleniyordu. Osmanlı'nın en verimli gümüş, bakır, demir ocakları Gümüşhane, Espiye, Keban, İnegöl, Ergani, Kiğı ve Bilecik'te; barut yapımında kullanılan en verimli güherçile ocakları da Akdağ, Van, Erciş, Niğde, Karaman, Kilisehisar, Malatya, Larende, İçel, Maraş ve Kayseri'deydi.

Osmanlı, birbirine yakın maden bölgelerini tek bir Maden Emini'nin yönetimi altında birleştiriyordu. Örneğin, tam ortasında Dersim'in bulunduğu Ergani, Gümüşhane, Keban, Kığı, Kemah madenleri, tek Maden Emini'nin yönetimi altındaydı.

Siyasal Sünnilik güden Yavuz Sultan Selim komutasındaki Osmanlı ordusu, siyasal Alevilik, Kızılbaşlık güden Şah İsmail ordusuyla 1514 yılında Çaldıran'da karşı karşıya geldiklerinde, madenciliğe dayalı top tüfek gibi patlayıcı silahların, kılıç, mızrak, ok, yay, mancınık gibi geleneksel silahlara üstünlüğü bir kez daha kanıtlanacak; Sünni Osmanlı'nın çok sayıda top ve tüfekle donanmış ordusu; az sayıda ateşli silahı bulunan Şii, Alevi, Kızılbaş Şah İsmail'in ordusunu yenecekti. Şah İsmail'in Alevi-Kızılbaş emirlerce işlettiği Dersim'e yakın madenler de Çaldıran savaşında Sünni Osmanlı'nın eline geçmişti.

Alevi Kızılbaş Dersim aşiretleri, yenilgilerine neden olan topların ve güllelerin, Ergani'den çıkan bakır, Keban'dan çıkan kurşun, Kığı'dan çıkan demir ve aynı yöreden sağlanan güherçile, odun kömürü ve kükürt karışımıyla yapılan barutla çalıştığını, bunların hep Dersim çevresinde bulunan maden ocaklarından sağlandığını

hiç unutmadılar. "Maden" demek, silah demek; top, tüfek, gülle demek; gümüş "akça" ve "bakır" mangır demekti. Çaldıran savaşından sonra Osmanlı devleti, ne zaman doğudaki komşuları Rusya ya da İran'la savaşa tutuşacak olsa, siyasal Aleviliğin, Kızılbaşlığın dağlar ve akarsularla korunaklı kalesi Dersim'in önde gelen kimi aşiretleri, Osmanlı'nın top, tüfek ve para üretiminin kaynağı olan çevredeki madenlere saldıracaktı. Osmanlı Devleti, 1514, 1534-1535, 1548-1549, 1552-1554, 1578-1590, 1603-1611, 1615-1618, 1622-1639, 1723-1727, 1730-1732, 1735-1736, 1821-1823 tarihlerinde Alevi, Şii, Kızılbaş İran Devleti'yle savaşmış; bütün bu savaşlarda, Sünni Osmanlı'nın yerli top tüfek barut üretimi, kimi Alevi-Kızılbaş Dersim aşiretleri tarafından, yöredeki madenlere yapılan silahlı baskınlarla, saldırılarla kesintiye uğratılmıştı. Cemal Şener'in yayına hazırladığı Dersim Tarihi'nde yer alan Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgelerine göre:

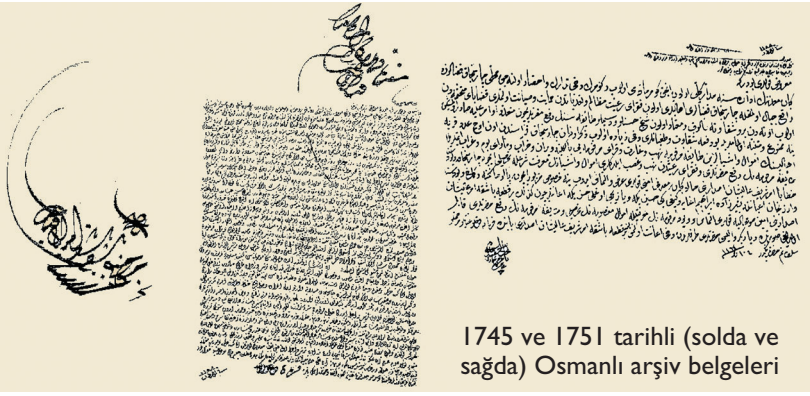
▶1729 Aralık: Kimi aşiretler Keban maden bölgesinde Besni ilçesini basmış, beşyüz emekçiyi esir alıp eşlerine, çocuklarına mallarına saldırmış; halk evini, işini, köyünü terkedip başka yörelere kaçmaya başlamıştır. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 1983)*

▶1732 Mayıs: Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri, Keban maden bölgesi emekçilerinin köylerini basarak çocuk ve kadınlarını rehin almıştır. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 1697)*

▶1733 Eylül: Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri, Elazığ, Çarsancak, Kığı madenleri yöresinde halka saldırarak varlıklarını yağma etmiş ve kadın çocuk ayırmadan öldürmüşlerdir. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 16543)*

▶1735 Aralık: Dersim Çarşancak voyvodası, Keban madenindeki fırınlarda yakılacak odunların yöredeki dağlardan sağlanmasına engel olmuş ve bir kaç yıl boyunca madende üretim durmuştur. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 2739)*

▶1743 Ocak: Kimi aşiretlerce Ergani madeninde çalışan emekçilerin ilçe ve köylerine saldırılarak madene gidiş gelişleri engellenmekte ve maden yönetimine saldırılarak üretim felce

1745 ve 1751 tarihli (solda ve sağda) Osmanlı arşiv belgeleri

uğratılmaktadır. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 16193)*

1745 Temmuz: Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri Kiğı ve Keban madenlerinde çalışan madencilerin yollarını kesip soyarak öldürmektedirler. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 2047)*

1751 Ocak: Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri Keban madenine gerekli kömürü sağlamakla yükümlü Çarsancak köylerini basarak, köylüleri öldürmüş, mallarını yağma etmiş, köylerini yakmıştır. Keban, Kiğı, Kemah maden eminliklerine bu çapulculukları önleme buyruğu verilmiştir. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 2047)*

1761 Temmuz: Ergani madeninde çalışan emekçilerin köyüne saldıran kimi aşiretler tüm evleri yağmaladıkları gibi çocuk ve kadınlara saldırıp ırzına geçmişlerdir. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 4520)*

1762 Eylül: Herdi Aşireti, Keban maden işletmesi emekçilerine saldırıp soymuştur. *(BOA - A.E. Dahiliye, no 3120)*

1764 Aralık: Dersimli, Şeyh Hasanlı aşiretleri, çevredeki madenlere saldırıp işgal etmiş, işçileri madenden kaçırtmıştır. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 3639)*

1774 Ekim: Keban ve Ergani madenlerinde devlet egemenliği yeniden kurularak madenlere bağlı kazaların halklarına eski ayrıcalıkları yeniden verilmiştir. *(BOA - Cevdet İktisat, no 476)*

1780 Ağustos: Dersimli, Şeyh Hasanlı, Güvanlı, Haranlı, Kuvanlı, Zirkanlı, Düçekli, Koçgiri, Kerne, Şadili, Güreşli, Benamlı, Bazgelü aşiretleri, maden işletmelerinin bulunduğu Gümüşhane, Kuruçay, Kızucan, Kemah, Gercanis, Çemişgezek, Eğin, Erzincan ve Tercan ilçelerinin madenlerde çalışan emekçi halkına sürekli olarak saldırıp, can, mal ve namus güvenliğini yok etmeleri üzerine, maden emekçileri işlerini, evlerini, köylerini bırakıp göçe başlamışlardır. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 5657)*

1782 Ocak: Dersimli, Şeyh Hasanlı, Güvanlı aşiretleri, madenlerde çalışan Kuruçay (Ilıç), Kiğı, Kızucan ilçe ve köylerini basarak mal ve cana zarar vermişler (BOA - Cevdet Zabtiye, no 1094), Ekim ayında Keban ve Ergani madenlerine saldırmışlardır. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 11512)*

1787 Mayıs: Dersimli, Şeyh Hasanlı, Döçek aşiretleri, Keban madenine bağlı Çemişgezek, Çarsancak, Eğin, Gümüşhane, Kemah, Kuruçay, Tercan, Erzincan dolaylarında madenlere ve maden emekçilerine yönelik sürekli saldırılarda bulunmuş, köylerini yakmış, maden emekçilerini toplu göçe sürüklemişlerdir. *(BOA -Cevdet Zabtiye, no 3484)* Elebaşıları bir süre sonra yakalanıp cezalandırılmıştır. *(BOA - Cevdet Zabtiye, no 576)*

1787 Eylül: Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçek aşiretleri, Keban ve Ergani madenlerine bağlı Çarsancak, Cemişgezek, Şirturuk Karaçor, Herbulut, Çermik, Eğil, Palu gibi bütün sancak ve kazalara saldırmışlardır.

(BOA - Cevdet Dahi-liye, no 13821)

▶ **1793 Ocak:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçekli ve Ovacıklı Aşiretleri, Çemişgezek, Çarsancak ilçeleri halkına yönelik saldırılarını yoğunlaştırmışlardır. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 13821)*

▶ **1798 Aralık:** Dersimli, Şeyh Hasanlı, Düçek aşiretlerinin, madenler bölgesinde süregelen adam öldürme, soygun, gasp, yağma, ırza tecavüz, köy yakma eylemlerine karşı önlemler pekiştirilmiştir. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 15197)*

Kimi Dersim aşiretlerinin, çevrelerinde bulunan maden işletmelerini baltalama eylemleri, 1802 yılında birden bire kesilmiş, bunlardan Şeyh Hasanlı aşiretinin reisleri Padişah III. Selim'e başvurarak, bundan böyle madenlere ve maden emekçilerine saldırmayıp madenlerin korunmasında görev almak istediklerini bildirerek özetle şöyle demişlerdir:

▶ **1802 Haziran:** "Biz Şeyh Hasanlılar; Padişah'a boyun eğip kulları arasına yazıldık. Bundan böyle madenleri baltalamayacağımıza, Çemişgezek'ten Erzincan'a bütün maden yollarını koruyup güvenliğini sağlayacağımıza; yanımızda yöremizde bulunan köylerde maden için odun kömürü üretenleri, taşıyanları ve maden işçilerini koruyacağımıza söz veriyoruz.

Çevremizdeki Kürtlerle diğer aşiretlerden sözümüze aykırı davrananlar olursa Maden Emini'nce cezalandırılsın; sözümüzde durmayacak olursak Maden Emini bizi de görevden alsın. Çarsancak, Çemişgezek voyvodalarına göstermek üzere elimize bir ferman verilmesini dileriz. Buyruk padişahımızındır." *(BOA- Cevdet Zabtiye, no 3152)*

Yüzyıllarca çevredeki madenlere saldıran Dersim Şeyh Hasanlı aşiretinin 1802 yılında birden bire tövbekar olup madenleri ve maden işçilerini korumaya söz vermesinin gizi, Osmanlı -İran ilişkilerindeki değişimde saklıydı. Bir kaç yıl önce Rusya'yla savaşa tutuşan İran, başı sıkışınca Osmanlı'yla düşmanlığa ara verip birlik arayışına girmiş; sözkonusu Dersim aşireti de mezhepdaşları İran'ın uydusu olduklarını ele veren bir tutumla, Osmanlı düşmanlığını bırakıp madenlerin koruyucusu kesilmişti. 1809'da Osmanlı-İran ittifak görüşmeleri başarısızlıkla sonuçlanıp, İran, yeniden düşmanlığa dönünce, bu Dersim aşiretleri de İran uydusu olduklarını ele verecek biçimde yeniden çevredeki madenlere saldırmaya başlayacaklardı:

• **1809 Ekim:** Toplu öldürmeler, ırza tecavüzler, gasp, ilçe ve köy yakma eylemleri, Keban ve Ergani madenlerinde üretimin durmasına yol açmış; Palu, Harput, Çarsancak, Çemişgezek, Eğil, Malatya, Arabkir, Eğin, Keban, Ergani maden yönetimleri saldırganların peşine düşmüştür. *(BOA - Cevdet Dahiliye, no 7133) [Alevi, Kızılbaş, Şii İran] x [Sünni Osmanlı]*

Çaldıran Savaşı, 1514'te bitmemiş, değişik zamanlarda, değişik biçimlerde, yüzyıllar boyu sürmüş; Osmanlı uyruğunda bulunan kimi Alevi, Kızıl-

baş Dersim Aşiretleri, bu savaşı Sünni Osmanlı'nın o yöredeki madenlerini, eşdeyişle ordunun top tüfek üretimiyle maliyenin para üretimini baltalayarak sürdürmüştür. 1500'lere dek kendi silahını kendisi yapan, dahası yabancı ülkelere silah satarak önemli bir gelir sağlayan; savaşlara sınırsız top, tüfek, barut, gülle ve mermiyle çıkıp düşmanlarının ödünü patlatan Osmanlı, aradan iki yüzyıl geçmeden topunu tüfeğini yabancılardan satın alır; gülleyi, mermiyi taneyle dağıtır; cephanesi tükenen askerleri savaştan kaçar bir duruma düşmüştü.

Yabancılar Osmanlı'ya her zaman kendi kullandıklarından daha kısa menzilli toplar ve tüfekler satıyordu. Örneğin, düşman 2000 metre uzaktan Osmanlı ordusunu vurmaya başladığında, Osmanlı'nın çok çok 1500 metreyi vurabilen ithal topları, tüfekleri, düşmanın 500 metre önüne düşüyor; komutanlar, düşmanın uzun menzilli silahları karşısında yabancılardan satın alınan kısa menzilli silahların etkisiz kalması yüzünden yenildiğimizi bildiriyorlardı. Uzun menzil, daha nitelikli madenden yapılan namlu ve daha iyi barutla sağlanabilirdi. Maden işletmelerinin sıkça baltalanması, verimli biçimde işletilememesi buna olanak vermiyor; top, tüfek, barut gibi madenciliğe bağlı savaş araçlarında gerileyen Osmanlı'nın parası da maden üretimindeki baltalamalar ve verimsizlik nedeniyle giderek bozuluyordu.

Başlangıçta kendi parasını ülke topraklarından çıkardığı gümüş ve bakırla kendisi basan Osmanlı, maden işkolundaki düşüşle birlikte, para basımında da sıkıntılarla karşılaşmaya başlamış; öyle ki, kimi dönemlerde evlerdeki gümüş bakır vazolar tepsiler darphaneye gönderilip bunlardan para basılarak askerin memurun ödentileri bu paralarla yapılır olmuştu.

Amasya ve Gümüşhane'de çıkartılan gümüşün kimi Alevi-Kızılbaş Dersim aşiretleri aracılığıyla mezhepdaşları İran'a kaçırılması, İran'daki 70 darphanenin Osmanlı'dan kaçırılan gümüşle beslenmesi; Osmanlı'daki gümüş akçe sorununun, siyasallaştırılmış Alevi-Sünni mezhep savaşının Çaldıran'dan sonra başka araçlarla sürdüğünü gösteriyordu. Osmanlı madenleri baltalanmayıp verimli çalışabilseydi, evlerdeki gümüş vazoları, bakır tepsileri darphaneye gönderip gümüş akçe, bakır mangır bastırmaya gerek kalmaz; başka madenler karıştırılarak paranın ayarı bozulmaz; askerler, memurlar ve halk; "biz bu değeri düşük, ayarı bozuk paraları istemezük!" diye ayaklanmazdı.

Kimi Dersim aşiretlerinin kendi çevrelerinde işletilen Osmanlı madenlerini vurduğu yüzyıllarda, bütün bunlar yaşanmıştı.

Tophaneler, baruthaneler, darphaneler; eşdeyişle devletin ordusu ve maliyesi gerekli nitelik ve nicelikte madenden yoksun kalınca, devletin bu iki temel direği sallanmaya başlamıştı. 1839 Tanzimat Fermanı, içerde dirlik ve düzenlik sağlanamadıkça, dış saldırılara direnmenin olanaksız ve çöküşün kaçınılmaz olduğunu haykırıyor;

1877 Plevne Savaşı

siyasallaşmış din ve mezhep ayırımcılığından kaynaklanan iç çatışmalarla mahvolan üretim, yatırım ve verimliliğin, ancak uyruklara tanınan haklarda ve yüklenen görevlerde eşitliğin sağlanmasıyla diriltilebileceğini vurguluyordu. Devletin bu doğrultuda 1845-1849 arası, Dersim Ovacık'ta bir askeri kışla yapıp aşiret üyelerini eşit özgür bireylere dönüştürerek aşiret örgütlenmesini dağıtmaya yönelik idari, siyasi girişimleri, aşiret reislerinin tepkisiyle karşılaşacaktı. 1851'de gerçekleşen ayaklanmanın bastırılmasından sonra Padişah'a sunulan raporda "üç dört yüzyıldır devlet otoritesinin girmediği" Dersim'de bir kaçı dışında çoğu aşiretlerin silahlarının toplandığı, fakat yerleşik yaşama geçmelerinin zaman alacağı bildiriliyordu. (BOA, İrade Meclisi Vala, no 8431).

Osmanlı'nın Tanzimat'la eşit yurttaşlığa yönelmesi, emperyalistlerin çıkarlarına uygun düşmediğinden, Osmanlı'daki bütün dinsel cemaatlere, hahamlara, papazlara, imamlara, Tanzimatın din düşmanlığı olduğu, eğer dinsel yapılarını yokoluştan kurtarmak istiyorlarsa, Tanzimat'a karşı eyleme geçmeleri gerektiği propagandası yapılmış; musevi, rum ve müslüman din adamları, kendi cemaatlerini Tanzimat'ın uyruklar arasında eşitlik maddesinin din düşmanlığı demek olduğuna inandırmaya koyulmuşlardı.

Her yönden kösteklenen Tanzimat'ın, Dersim'de ve diğer yörelerdeki aşiret yapılanmalarında yapabildiği tek değişiklik, aşiretlerin o günkü reislerine "kaymakam" vb. gibi idari ünvanlar verilmesi olacak; fakat bir aşiret reisine "kaymakam" demekle o aşiretin üyeleri eşit özgür yurttaşlara dönüşmüş olmayacak; tersine, aşiret reisleri, üstelik bir de devlet gücüyle

donanmış olarak, aşiret üyelerini eskisinden daha güçlü biçimde aşiret düzenine bağlı tutacaklardı.

Tarihinde yabancı devletlerden borç almamış olan Osmanlı, Kırım Savaşı'nda 1854, 1855 arası üç kez İngiltere'den borç almış; borç veren yabancılar, alacaklarını güvenceye almak üzere, Osmanlı maliyesine kendi görevlilerini sokarak bütün üretim alanlarını denetlemeye başlamıştı.

1856 Islahat Fermanı'yla devlet, bir yandan biricik toplumsal kurtuluş yolu olarak tüm uyruklarını tek "Osmanlı Milleti" kimliği altında birleştirmeye çalışırken, öte yandan ekonomik alanda ülkeyi tümüyle yabancı egemenliğine sürüklüyordu. Oysa, devletin izniyle en sarp yerlerde açılan yabancı konsolosluklar, etnik, dinsel, mezhepsel ayrışmaları körükleyip aşiret yapılanmalarını pekiştirici çalışmalar yürüterek, devletin eşit yurttaşlığa evrilecek tek "Osmanlı Milleti" tasarısını el altından baltaladıklarından, Islahat Fermanı'nın amaçladığı eşit yurttaşlık, aynı fermanın yabancılara tanıdığı ayrıcalıklar yüzünden gerçekleştirilemez oluyordu.

Emperyalistler, 1839 Tanzimat Fermanı'na karşı yaptıkları gibi, 1856 Islahat Fermanı'na karşı da "uyrukların eşitliği"nin din düşmanlığı demek olduğu propagandası yürütmüşler; 1859'da kurulan bir gizli örgüt "eşit yurttaşlığın din düşmanlığı olduğu" sloganıyla Kuleli Vakası olarak bilinen bir darbeye kalkışmıştı.

İngilizler, Islahat Fermanı'nın eşit yurttaşlık maddesinin 1865'te yalnızca Adana ve çevresindeki aşiretlere uygulanmasına göz yummuş, yalnızca bunu büyük bir sevinçle desteklemişlerdi; çünkü dünyanın en büyük ham pamuk üreticisi Amerika, 1861'de patlak veren iç savaş nedeniyle İngiltere'ye ham pamuk satmaz olmuş, İngilizler

Osmanlı'nın mali ve askeri gücü zayıfladıktan sonra kalkışılanPatrona Halil isyanı

pamuklu dokuma sanayilerini ölümden kurtarmak amacıyla Amerika'dan alamadıkları ham pamuğu, doğasını pamuk ekimine elverişli buldukları Adana'da üretmeye, bunun için de o bölgedeki aşiretleri hayvancılıktan uzaklaştırıp pamuk tarımında işçi olarak çalıştırmaya gereksinim duymuşlardı.

Osmanlı'nın yabancılara maden satışı hisse senedi

Emperyalistler, Osmanlı'nın Adana'dan başka yörelerdeki aşiretleri dağıtıp üyelerini eşit yurttaşlara dönüştürmesine karşıydılar. Dersim'de de durum böyleydi. 1860 sonrası Hozat ve Mazgirt'e birer askeri kışla kuran Osmanlı, Adana'da 6 ay içinde başardığı işi Dersim'de gerçekleştirememiş; gezginci satıcı "çerçi" görünümünde Dersim'e girip çıkan yabancıların bu yöreye özel bir ilgi göstermesini önleyememişti.

Dersim'li aşiretlerin çevredeki madenlere saldırıları sürüyordu.

Sonunda Osmanlı, yabancılara toprak satışı yasağını kaldıracak; bir türlü verimli işletemediği madenleri 1867-1869 arası yabancılara satmaya başlayacaktı. 1876-1877 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Anadolu'ya giren Rus orduları Dersim aşiret reislerini ayrılıkçı Ermeniler aracılığıyla Osmanlı'ya karşı kışkırtmış; kimi Dersim aşiretleri Erzurum'daki Rus konsolosluğuyla ilişkiye geçerek Hozat ve Mazgirt kışlalarını yıkmış, kimileri de Kemaliye ve Çemişgezek'e saldırmıştı.

Trabzon'daki İngiliz konsolosu, Eylül 1878'de kimi Dersim aşiretlerinin Erzincan'daki Osmanlı ordusunun ileri kollarına saldırdığını bildiriyordu. Osmanlı'nın Rusya'ya yenildiği bu savaştan sonra Anadolu'nun doğusunda özerk bir Ermenistan kurulmasına yönelik İngiliz tasarısının 1878 Berlin Kongresi'nde onaylanmasıyla birlikte, Anadolu'da etnik ve mezhepsel ayrışmalar hızlanmış; örneğin Hakkari'de, İngiliz, Amerikan ve Rus konsoloslarıyla görüşmeler yapan aşiret reisi Şeyh Ubeydullah, Osmanlı'nın Ruslar'a yenildiğini, gücünün tükendiğini, üstelik gavur olduğunu savlayarak, kendisine bağlı aşiretleri ayrı bir devlet kurmak üzere ayaklandırmıştı.

Abdülmecid ve Abdülaziz'in eşit yurttaşlığa dayalı tek "Osmanlı Mille-

ti" tasarısını terk eden Abdülhamid, "İttihad-ı İslam", eşdeyişle "İslam Birliği" tasarısına sarılarak, doğu Anadolu'da bir Hıristiyan Ermenistan kurulmasını önlemek üzere, 1891'de Sünni Kürt aşiretlerinden Hamidiye Alayları oluşturmuştu.

Devleti eşit yurttaşlık çizgisinden ayıran Abdülhamid'in siyasal dinciliğe ve mezhep ayırımcılığına yönelmesi, Dersim'in kimi Alevi-Kızılbaş aşiretlerini rahatsız etmişti. 1892'de Erzincan Başsavcılığı ve 1896'da Müşir Zeki Paşa tarafından yazılıp Abdülhamid'e sunulan Dersim raporlarında, yörede devlet egemenliğinin sağlanması için neler yapılması gerektiği sıralanıyor; Dersim'de kimi aşiret reislerinin, Ermeniler'in özellikle de protestan olanlarıyla çok yakın ilişkide olduklarının altı çiziliyordu. 1896'da Dersim aşiretlerinden de Hamidiye Alayları oluşturmasına çalışılacak, fakat bunda sorunlar yaşanacaktı.

Arifi Paşa'nın 1903, Celal Paşa'nın 1906 tarihli Dersim'in Yeniden Yapılandırılması'na ilişkin raporları, aşiretlerin 1907 ve 1908 isyanlarıyla uygulanamaz olmuştu.

1908'de II. Meşrutiyet Devrimi gerçekleşmiş, devlet Abdülhamid'in siyasal dinci çizgisini bırakıp yeniden eşit yurttaşlık çizgisine yönelmiş; fakat 1909'da aşiret düzenini kaldırmaya yönelik devlet girişimi, Dersim'deki 54 aşiretin 19'unun silahlı direnişiyle karşılaşmıştı.

1876 Anayasasının yürürlüğe girmesini konu alan bir kartpostal

1914'te Birinci Dünya Savaşı patlak verince, devlet eşit yurttaşlık çizgisini bir kez daha terkedip, yeniden Abdülhamid'in Almanlarca tasarlanmış "İslam Birliği" çizgisine sarılmış; bu sırada ayrılıkçı Ermeni örgütlerinin ve Rus ordusunun Dersim'e duydukları ilgi yoğunlaşmıştı.

Rus orduları doğu Anadolu'ya girdikten sonra Dersim'e özel görevliler yollayarak eğer Osmanlı ordusuna saldıracak olurlarsa Dersim'e bağımsızlık vereceklerini bildirmiş; kimi Dersim aşiretleri Rus önerisini benimseyerek Mart 1916'da saldırıya geçmiş; fakat bu aşiretler, Mayıs 1916'da Osmanlı ordusuna yenilerek teslim olmuşlardı.

Ekim 1918'de Osmanlı Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkacak, İz-

mir'in Yunan ordularınca işgali üzerine Mayıs 1919'da kurtuluş ve bağımsızlık için savaş başlayacaktı.

Sovyet Ermenistanı'yla imzalanan 1921 Gümrü Antlaşması, doğu Anadolu'da Büyük Ermenistan tasarılarına son verirken; Dersim'de 400 yıldır Alevi-Kızılbaş mezhep kimliklerini öne çıkaran aşiretler, Sevr tasarısına umut bağlayan ayırımcı örgütlerce etnik bir kimliğe büründürülerek Ankara'ya karşı kışkırtılacak ve Koçgiri aşiretinin adıyla anılan ayaklanma, Nisan 1921'e bastırılacaktı. Dersim Mebusu Hasan Hayri Bey, 3 Ekim 1921 günü Büyük Millet Meclisi gizli oturumunda yaptığı konuşmada, Koçgiri Ayaklanması'nı kışkırtanların Dersim aşiretlerine giydirmeye çalıştıkları etnik kimliği reddederek, bu aşiretlerin çoğunun yüzyıllar önce Horasan'dan gelmiş, süreç içerisinde çeşitli nedenlerle komşu aşiretlerin etkisinde kalarak Kürtçe konuşmaya başlayan Alevi-Kızılbaş Türkmenler olduğunu söylemişti.

1878 sonrası örgütlenip silahlanan Ermeni çeteleri

Dersim aşiretlerinden Hasan Hayri Bey'in 1921 yılında Meclis'te yaptığı bu açıklama, Atatürk karşıtlarının sıkça dile getirdikleri, "Kemalistler, 1924'ten sonra, Kürtleri asimile etmek için 'Kürtlerin bir Türk boyu olduğu' yalanını uydurdular" savını geçersiz kılıyordu; çünkü ayrılıkçıların "Te-Ce'nin resmi tarih tezi" diyerek yalan saydıkları bu tarihsel olgu; 1924'te değil, 1921'de; Atatürk tarafından değil, bir Dersim aşiret reisince dile getirilmişti.

1839'da Osmanlı döneminde, tek "Osmanlı Milleti" tasarımıyla başlayan, fakat emperyalist kışkırtmalarla kesintilere uğrayarak bir türlü gerçekleştirilemeyen "tek yasalı, tek eğitimli, özgür ve eşit yurttaşlar devleti", emperyalist boyunduruktan kurtulma sürecinde, Atatürk önderliğinde adım adım kurulmuş; "1926 Tek Yasa Devrimi", atılan bu adımlardan belki de en önemlisi olmuştu. Çünkü yurttaşlık, hangi din, mezhep ve etnik kökenden olursa olsun, ülkedeki herkesin aynı yasayı benimsemesi ve bu yasanın ülkenin her yerinde herkese eşit olarak uygulanmasıyla gerçekleşebilirdi.

Nitekim, Medeni Yasa, ülkenin farklı dinlere inanan -fakat aşiret düzenini çoktan aşmış bulunan- Musevi, Hıristiyan topluluklarınca kolayca benimsenmiş; etnik kökenleri, dinleri,

1876'da Abdülhamit tarafından yürürlükten kaldırılan Anayasa'nın 1908'de yeniden yürürlüğe konması, yaşasın vatan, yaşasın millet, yaşasın özgürlük yazılı kartpostallarla kutlanmıştı.

dilleri ayrı olduğu halde ayrı bir ulus oldukları iddiasında bulunmayan bu cemaatler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Medeni Yasa'sını benimseyerek ulus devletin eşit yurttaşları olduklarını duyurmuş ve azınlık ayrıcalıklarını terketmişlerdi.

Gelgelelim, Türkiye Cumhuriyeti'nin Medeni Yasa'sını ellerinin tersiyle iterek, özgür ve eşit yurttaşlığı şiddetle reddeden milyonlar vardı Türkiye'de:

Aşiretler...

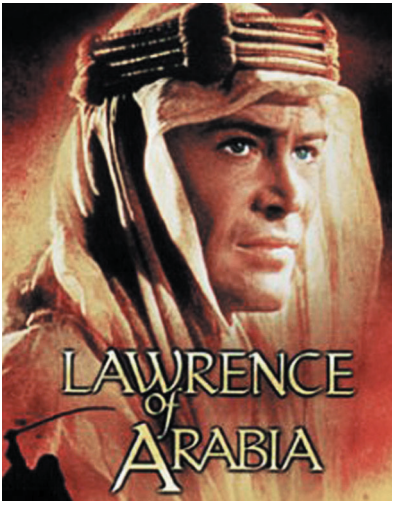
Aşiret reisleri, Türkiye'nin "eşit yurttaşlar cumhuriyeti"ne doğru attığı her adıma, insan ve yurttaş haklarına her bakımdan ters düşen aşiret yasalarını korumak üzere isyan ediyorlardı. Aşiretler arasında dil, din, etnik köken birliği bulunmuyordu. Dersim aşiretleri, daha çok Alevi-Kızılbaş mezhebine bağlı ve dilleri çoğunlukla Zazaki'ydi. Ülkenin diğer yörelerindeki aşiretlerse daha çok Sünni-Şafii mezhebine bağlıydılar ve dilleri çoğunlukla Kurmançi'ydi.

Zazaki ve Kurmançi, çevirmensiz anlaşamadıkları gibi, Sünni-Şafii mezhebinden olan aşiretlerle Alevi-Kızılbaş mezhebinden olan aşiretler de, kökleri 1514 Çaldıran Savaşı'ndan öncelere uzanan mezhep karşıtlığını içselleştirmişlerdi. Bu gibi uyuşmazlıklar aşiretlerin Cumhuriyet'e karşı birleşmelerini olanaksız kıldığı gibi, aşiret yapısını aşarak eşit yurttaşlara dönüşmelerini de güçleştiriyordu.

Özgür eşit yurttaşlar cumhuriyetini kurmaya davranan Türkiye, 1938'e dek yurttaşlığa karşı aşiret yasalarını ve düzenlerini sürdürmeyi amaçlayan aşiret reislerinin çıkardığı, emperyalistlerce ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı imiş gibi gösterilerek desteklenen Şeyh Sait Ayaklanması, Ağrı Ayaklanması vb. gibi çok sayıda aşiret ayaklanmasıyla uğraşacak; Sovyetler Birliği ve Komünist Enternasyonal örgütü, bu ayaklanmaların perde arkasındaki emperyalist oyunları açığa vurarak, Türkiye'yi destekleyecek; dahası Ağrı Ayaklanması'nda Sovyet orduları sınıra asker yığıp isyancıların hareket alanını daraltarak Türkiye'nin bu isyanı bastırmasına yardım edecekti. Son dörtyüz yılda yüzlerce kez

ayaklanmış, vur-kaç savaşında ustalaşmış kimi Dersim aşiretlerinin reisleri, dört yanı sarp dağlar ve akarsularla çevrili, düzenli ordularca ele geçirilmesi güç doğaya yaslanarak, insan ve yurttaş haklarına düşman aşiret düzenlerini yüzyıllar boyu nasıl sürdürmüşlerse sonsuza dek yine öyle sürdürebileceklerine inanıyorlardı.

Ancak, bu kez öyle olmayacaktı; çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'nın çöküş ve dağılma sürecini en ince ayrıntılarına dek bilen, Osmanlı sınırları içerisindeki aşiretlerin, Osmanlı Devleti'nin yıkılışında ne denli etkili olduklarını yaşayarak görmüş,

1916'da Arap aşiretlerini ayaklandırıp Osmanlı'dan kopartan ve "Lawrence of Arabia" filmiyle tüm dünyaca tanınan İngiliz ajanı Lawrence, Cumhuriyet döneminde bu kez Hacı Mehmet takma adıyla Kürt ayrılıkçı hareketlerini örgütleyenler arasında bulunuyordu. Başarabilseydi, ikinci unvanı "Lawrence the Kurd" olacaktı.

deneyimli kadrolarca yönetiliyordu.

Yüzyıllarca Osmanlı yönetiminde kalan Irak, Suriye, Mısır, Libya, Ürdün ve Arabistan'ın, Lawrence gibi emperyalist ajanlarca satın alınan aşiret reislerinin başını çektiği silahlı ayaklanmalarla Osmanlı'dan koparıldığını biliyorlardı. Osmanlı ne zaman bir savaşa girse, kimi aşiretlerin derhal ayaklanarak Osmanlı'yı içinden vurduklarını, biliyorlardı. 1916'da Arap aşiret reislerini altınla ve ayrı devlet vaadleri ile tavlayarak Osmanlı'ya karşı savaştıran İngiliz ajanı Lawrence'in, 1930'larda "Hacı Mehmet" adı ile Ağrı ayaklanmasına karıştığını da biliyorlardı.

Sorunun etnik köken ayrılığından değil, hangi etnik kökenden olursa olsun, "aşiret yapısı"ndan kaynaklandığını, aşiret yapısının ancak ve yalnız aşiret üyelerinin insan ve yurttaş haklarına kavuşturulmasıyla çözüleceğini biliyorlardı.

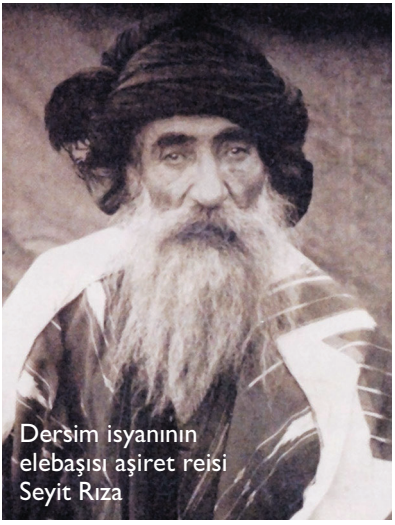
Dahası, 1935'te Munzur adıyla yeniden yapılandırma tasarısı TBMM'de tartışılırken, Şükrü Kaya'nın [o günlerde yabancı kökenli sözcüklere Türkçe karşılıklar bulmaya yoğunlaşan ve büyük olasılıkla bu sözcüğü de türetmiş olan] Atatürk'le görüştükten sonra, Dersim için Munzur değil Tunç Eli (tunç yöresi) adını önermesi; Atatürk'ün Osmanlı top dökümünde kullanılan "tunç"un yöredeki bakırdan elde edildiğini bildiği ve buradaki aşiretlerin yüz yıllar boyu çevredeki bakır madenlerine saldırıp Osmanlı'nın tunç top üretimini baltalayarak askeri

çöküşüne yol açtıklarının bilincinde olduğunu gösteriyordu.

Aşiret reislerinin "Der-Sim"ini, insan ve yurttaş haklarının "Tunç-Eli"ne dönüştürme çalışmaları, uzun ve yoğun bilimsel araştırma ve incelemelerin ürünüydü. Osmanlı döneminde yazılmış yeniden yapılandırma önerileri incelenmiş; Osmanlı'daki askeri uygulamalar ve sonuçları irdelenmiş; önceki girişimlerin neden başarıya ulaşamadığı saptanmış; aynı başarısızlıkların yeniden yaşanmaması için neler yapılması gerektiği belirlenmiş; bölgeye yeniden uzmanlar gönderilerek son durumun ne olduğunu gösteren bilimsel raporlar yazılmıştı.

1934'te yayımlanan taşınmazların devlete geçeceğini; bu yasanın yayınından önce aşiretlerde reislik, beylik, ağalık, şeyhlik yapanların aileleriyle birlikte Bakanlar Kurulu'nca uygun görülecek başka yerlere yerleştirileceklerini, duyuruyordu.

"Türkiye Köy İktisadiyatı"nda; Dersim'de 230 köye egemen olan Seyit Rıza'nın her yıl kendi "Maliye Bakanı"(!)nı İstanbul'a göndererek Dersim'den İstanbul'a gitmiş aşiret üyelerini buldurup onlardan da vergi aldığı; vermeyenlerin Dersim'de bulunan yakınlarına baskı yaptığı; sahibi olduğu köylerden gelip geçenlerden "toprak bastı" parası bile aldığı bildiriliyordu. Aşiret üyeleri devlete vergi vermiyor, fakat aşiret reisi Seyit Rıza'ya vergilerini ödüyorlardı. Devlete askerlik yapmıyor, fakat aşiret reisi Seyit Rıza'nın askerliğini yapıyorlardı. Devletin okullarına gitmiyor, fakat aşiret reisi Seyit

Dersim isyanının elebaşısı aşiret reisi Seyit Rıza

Rıza'nın söylevleriyle eğitiliyorlardı. Medeni Yasa'nın miras, evlenme, boşanma, mülkiyet hukuku geçersiz; fakat aşiret reisi Seyit Rıza'nın iki dudağı arasından çıkacak aşiret yasaları temyizi olanaksız kesin hükümler niteliğindeydi. Türkiye Cumhuriyeti'nin ceza yasaları geçersiz, fakat aşiret reisi Seyit Rıza'nın uyguladığı aşiret cezaları, kan hukuku yürürlükteydi.

Devletin aşiret üyelerine ekonomik özgürlüklerini kazandırıp aşiret reisine bağımlılıktan kurtarmak için dağıttığı topraklar dahi, aşiret yasaları uyarınca bedelsiz hileli satışlar yoluyla aşiret reisi Seyit Rıza'nın malına dönüştürülmüştü.

Cumhuriyet, 1934'te yürürlüğe giren İskan Kanunu'nun 10. maddesi ile, aşiret reisliğini yasadışı sayarak; bundan böyle aşiretlerin tüzel kişilik savlayamayacaklarını, hiç bir belge ya da hükümün aşirete tüzel kişilik

kazandırmakta kullanılamayacağını; aşiret reisleri, beyleri ya da şeyhlerinin tüm yetkilerine son verildiğini; mülkiyetleri hangi resmi belgeye, karara ya da geleneğe dayanırsa dayansın, aşiret reislerinin, aşirete ait ya da aşiret adına diyerek kendi mülkiyetlerinde tuttukları bütün Aşiret yapılarını tümüyle ortadan kaldırmaya yönelik bu kanunun Dersim'de uygulanması, Dersim'i yeniden yapılandırmayı amaçlayan 25 Aralik 1935 tarihli "Tunceli Vilayeti'nin İdaresi Hakkında Kanun"la gerçekleştirilecekti.

Devletin aşiret üyelerine ekonomik özgürlüklerini kazandırıp aşiret reisine bağımlılıktan kurtarmak için dağıttığı topraklar dahi, aşiret yasaları uyarınca bedelsiz hileli satışlar yoluyla aşiret reisi Seyit Rıza'nın malına dönüştürülmüştü.

Cumhuriyet, aşiretlerin Dersim'ini, insan ve yurttaş haklarının Tunç Eli'ne dönüştürmek üzere; yöreyi köprüler, yollar, okullar, hastahaneler, sinemalar, tiyatrolar, halk evleri, bankalar, ziraat kurumları, hükümet binaları, adliye örgütü, karakol ve kışlalarla donatmaya başladı. Başka yöreden işçi getirilip çalıştırılması yasaktı. Bütün yapılar dolgun bir gündelik verilerek yöredeki aşiret üyelerine yaptırılacak; aşiret üyesi, reisinden bağımsız bir birey olarak çalışıp emeğinin karşılığını para olarak alacak; yüzyıllar boyu yalnızca kendi ailesinin yaşamı için gerekli şeyleri tüketebileceği kadar üreten, bundan fazla üretim yapmadığı için pazara götürüp satacak bir varlığı bulunmayan, dolayısıyla özel mülk nedir, parasal birikim nedir, mülkiyet özgürlüğü nedir tatmamış olan aşiret üyelerinin ceplerine para girecek; aşiretten bağımsız kendisine özel birikim yapmayı ve kendi birikimini dilediği gibi kullanmayı öğrenen aşiret üyeleri böylelikle aşiret düzeninden uzaklaşıp, insan ve yurttaş haklarına adım atacaktı. Aşiretler Dersim'inin, özgür birey yurttaşlar Cumhuriyet'inin "Tunç Eli"ne dönüştürülmesi, tasarının biricik amacıydı. Çalışmalar coşkuyla sürüyor, yapımı bitirilen bir köprünün Atatürk tarafından açılacağı söyleniyordu. Fakat öyle olmadı.

O günleri yaşayan İhsan Sabri Çağlayangil anılarında:

"Atatürk Singeç Köprüsü'nü açmaya gidecek. O tarihte Seyit Rıza Dersim'in lideri. Devlet, Fırat üzerine bir köprü yapmış. Köprünün başında da bir karakol. Karakolda 33 askerimiz, başlarında İsmail Hakkı adında bir yedek teğmen var. Köprüye Dersimliler saldırı düzenliyor. Karakol yakılıyor ve 33 askerimiz şehit oluyor. İşte bu olay isyanın başlamasıdır. Atatürk

Devlet, Fırat üzerine bir köprü yapmış. Köprünün başında da bir karakol. **Karakolda 33 askerimiz, başlarında İsmail Hakkı adında bir yedek teğmen var. Köprüye Dersimliler saldırı düzenliyor. Karakol yakılıyor ve 33 askerimiz şehit oluyor. İşte bu olay isyanın başlamasıdır.**

olayla ilgileniyor ve kesin talimat veriyor: Bu meseleyi kökünden halledin." diyerek anlatıyordu olanları.

1937 yılında, 21 Mart'ı 22 Mart'a bağlayan Nevruz gecesi, aşiret reisi Seyit Rıza, önderliğini benimseyen kimi aşiretlerle birlikte, kurulan karakolları basarak, 33 askerimizi şehit ederek, yapılan köprüleri yıkarak, Cumhuriyet'in yerleştirmeyi amaçladığı insan ve yurttaş haklarını, özgür birey yurttaşlık düzenini Dersim'e sokmamak ve aşiret düzenini eskisi gibi sürdürmek üzere ayaklanmayı başlatmıştı. Tunceli-Erzincan yolundaki köprü yakılmış, bölgenin telefon hatları kesilmiş, Jandarma birliklerine pusu kurulmuş, Pap bucağı karakoluna baskın düzenlenmiş, Sin Karakolu basılmış, Mazgirt Köprüsü yıkılmıştı. Komünist Enternasyonal'in yayın organı "Rundschau", 29 Temmuz 1937 günlü sayısında, Dersim'de yaşananları özetle şöyle duyuruyordu:

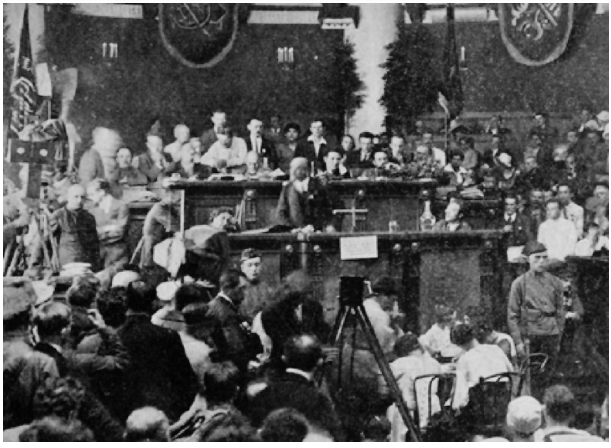
"İki ayı aşkın bir zamandan beri Ankara hükümeti, Dersim bölgesindeki Kürt aşiretlerin yeni bir gerici ayaklanmasını bastırmakla uğraşıyor. Ağalar, kendi yönetim ve yargı yetkileri altında bulunan ahaliden işlerine geldiği gibi vergi alıyor. Bölge gençlerinin büyük bir kısmı, askere gidecek yerde, aşiret reislerinin muhafız birliklerine fedai olarak giriyor.

1937'lerde birkaç Dersim'li aşiret üyesi

Bugün, Kemalist hükümetin enerjik reformları yüzünden kendi iktidarlarını tehdit altında hisseden feodal unsurların ümitsiz bir direnişiyle karşı karşıya bulunuyoruz. İsyanın arife-

sinde, tapu kadastro idaresi aşiret reislerinin elinde bulunan halka ait malların incelenmesi ve saptanmasına ilişkin hükümet önlemlerini uygulamaya başlamıştı. Bu durumda feodalizm, kendi yasa dışı egemenliğinin iktisadi temellerini yitirme tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğunu hissetti. İşte, özellikle bu önlem, isyana yol açan neden olmuştur."

Komünist Enternasyonal Sovyet Rusya demekti ve Türkiye ile ittifak halinde bulunan Sovyet Rusya, 1937'ye dek Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı gerçekleştirilen onlarca ayaklanmada hep Türkiye'nin yanında yer almış, dahası Kızılordu'yu Türkiye'nin doğu sınırlarına yığarak, ayaklanmacıların İran, Irak bağlantılarını kesmişti.

Lenin, Komünist Enternasyonal örgütünün Rusya'da gerçekleştirilen 2. Kongresinde

Sovyet Rusya'nın tutumunu iki devlet arasındaki ittfak anlaşması belirliyor, Komünist Enternasyonal'in Dersim konusundaki bu değerlendirmesinde Türkiye Komünist Partisi'nin en küçük bir etkisi dahi bulunmuyordu. İstanbul'daki Amerikan Büyükelçisi G. Howland Shaw'ın, ABD Dışişleri Bakanlığı'na gönderdiği 25 Haziran 1937 günlü rapor da özetle şöyleydi: "Bölge halkının geri kalmışlığı problemin temel hatlarını oluşturmakta. Yöre halkı, yollar, köprüler, okullar, vs. yapılmasına karşı koyuyor. En son ayaklanma, hükümetin bölgenin sosyal ve ekonomik koşullarını iyileştirmek üzere geliştirdiği reform programını daha önce elde edilmiş haklara tecavüz şeklinde gören liderleri tarafından başlatıldı. General Alpdoğan, aşiret reislerini Erzurum'da toplayarak, onlara hükümetin bölgede yol ve diğer şekillerde girişeceği iyileştirme programını tanıtmıştı. Aşiret reisleri bu görüşme sırasında dostane ve anlayışlı göründüler, fakat toplantıdan sonra bölgede sahip oldukları egemenliğin elden gitmesi tehdidi karşısında, dönüş yolları üzerinde yer alan bütün köprüleri havaya uçurdular ve hükümete bir ultimatom göndererek; ancak bölgede jandarma bulundurulmaması, yeni köprülerin yapılmaması, bölgenin devlet kurumlarıyla donatılmaması, silahlarının ellerinden alınmaması, vergilerin karşılıklı görüşmelerle be-

lirlenmesi koşuluyla Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile anlaşabileceklerini bildirdiler. Aşiret reislerinin bu ultimatomu üzerine, bölgeye askerler gönderildi ve aşiret reislerine karşı savaş başlatıldı."

İngiliz The Times gazetesinin 16 ve 17 Haziran 1937 günlü sayılarında isyanın eğitim öğretime karşı koyan, reformlara direnen aşiretlerce çıkartıldığı duyurulmuştu. Kürt Teali Cemiyeti üyesi M. Nuri Dersimi tarafından yazılıp 'Dersim Generali Seyid Rıza' imzasıyla, yardım isteğiyle İngiliz Dışişlerine gönderilen mektup, isyan bastırıldıktan sonra İngiliz Dışişlerince Türkiye'ye gönderilerek; "bakın, isyancılar bizden yardım istediler, fakat biz onlara yardım etmedik, bilginiz olsun" denilmişti. Çünkü İngiltere, büyüyen Hitler tehlikesine karşı, olası bir savaşta Türkiye'yi bu kez karşı cephede değil yanında görmek istiyor ve bu nedenle Türkiye'yi zayıflatıcı etkinliklerine geçici olarak ara vermiş bulunuyordu.

Fransa'nın durumu da aynıydı. O günlerde Hitler ve Mussolini'ye karşı Türkiye ile ittifak arayışında olan İngiltere ve Fransa, eğer Dersim isyancılarını destekleyecek olurlarsa Türkiye'yi kaybedeceklerini bildiklerinden; 1800'lerden bu yana ilk kez kendilerinden yardım bekleyen isyancıları yüzüstü bırakmayı çıkarlarına uygun göreceklerdi. Amerika, İngiltere, Fransa ve Komünist Enternasyonal'in bağlı bulunduğu Rusya, Dersim isyanı konusunda birbirinden habersiz fakat biri diğeriyle örtüşen saptamalarda bulunmuşlardı. Hepsine göre sorunun özü; aşiret reislerinin, insan ve yurttaş haklarının gereği olan kurum ve yasaları Dersim'e sokmayarak, aşiret düzenlerini sürdürmek istemesinden kaynaklanıyordu. İster komünist olsun ister emperyalist, sağcısıyla solcusuyla o dönemde kimsenin yadsıyamadığı gerçek buydu.

CUMA
25
HAZİRAN
1937

TANEVİ
İstanbul Ankara
TELEFON : 24818, 24819, 24810
TELGRAF : TAN, İSTANBUL
UÇUNCU YIL — No. 785
5 KURUŞ

TA

BAŞMUHARRİRİ: AH

Şaki Seyit Rızanın ele gecirilmesi artık bir gün meselesidir

Çapulcular Teslim Oldular

Tuncelinde Madenler Keşfedildi

Tunceli (Dersim) isyancılarına karşı askeri harekat sürdürülürken, bir yandan da maden aramaları yapıldığı ve maden bulunduğunu haber veren Tan gazetesi'nin 25 Haziran 1937 günlü sayısı.

Atatürk, askeri harekat sürerken 1 Kasım 1937 günü Meclis'te yaptığı konuşmada: "Her şeyden önce

ülkede topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemlisi de bir çiftçi ailesini geçindirebilecek toprağın -hiçbir nedenle ve biçimde- bölünemez hale getirilmesidir. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işleyebilecekleri toprak genişliği, söz konusu toprağın bulunduğu bölgenin nüfus yoğunluğuna ve toprağın verimine göre sınırlandırılmalıdır." demişti.

Dersim harekatında uçağıyla görev yapan Sabiha Gökçen, Atatük'ün huzurunda İsmet İnönü'nün elini öperken. 1937

İşte Türkiye Cumhuriyeti, bir yandan ordusuyla aşiretlerin gerilikçi isyanını bastırmaya çalışırken, aynı anda, isyana katılmayan ya da sonradan teslim olan Dersim'li aşiret üyelerine, ailelerini geçindirmeye yetecek büyüklükte toprak tapuları dağıtıyordu.

Bütün bunlar, Dersim Harekatı'nın salt isyan bastırmakla sınırlı bir askeri harekat olmadığını, orada toprak ağalığının ve aşiret yapısının yok edilmesine yönelik 'anti-feodal bir yurttaşlık devrimi' yürütülmekte olduğunu gösteriyordu.

Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen, dünyanın ilk kadın savaş pilotu olarak bu harekata katılmış, isyancıları havadan bombalamıştı. Sonunda harekatın ilk aşaması sona ermiş, isyana katılan aşiret reislerinden teslim olanlar ve yakalananlar yargı önüne çıkartılmış, suçlu bulunanlar çeşitli cezalara çarptırılmış; ölüm cezaları 15 Kasım 1937 günü Elazığ'ın Buğday Meydanı'nda yerine getirilmişti.

16 Kasım 1937 günü Elazığ'a gelen Atatürk, 17 Kasım 1937 günü, çoktandır "Tunç Eli"ye dönüşmüş bulunan Dersim'e geçecek ve 33 askerimizi şehit eden aşiretlerin yıktıkları ve Cumhuriyet'in kısa sürede yeniden yaptığı köprüyü kendi elleriyle açarak; Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş uygarlık düzeyini aşma yolunda karşısına dikilen bütün engelleri aşacak güçte olduğunu dünyaya duyuracaktı. 18 Kasım 1937 günlü Ulus gazetesinin olaya ilişkin haberi şöyleydi:

"16 Kasım 1937 günü, yanında Başbakan Celal Bayar, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Sabiha Gökçen ve daha başkaları olduğu halde, özel trenle Elazığ'a geldi. Günlerden beri Atatürk'ün yolunu bekleyen Elazığlılar, istasyondan şehre kadar yollara halılar

Dersim isyanı elebaşları yargılanırken 1937

döşeyerek parlak bir karşılama töreni düzenlemişlerdi.

Dördüncü Genel Müfettiş General Abdullah Akdoğan, Vali Şefik Bicioğlu, Belediye Başkanı Hürrem Müftügil, Maden'den beri Atatürk'ü izliyorlardı. 17 Kasım 1937 sabahı Atatürk, önce Dördüncü Genel Müfettişlik'e gelerek, General Abdullah Akdoğan'dan Elazığ ve sorunları hakkında bilgi aldı. Bir süre sonra da Tunceli'ne bağlı Pertek ilçesi'ne hareket etti. Buradan Murat Suyu'nu geçerek Hozat Deresi üzerinde yeni yapılmış olan "Soyungeç" köprüsüne geldi. Beton köprü gerçekten gösterişli yapılmış, çevrenin yıllardan beri süregelen ulaşım sorununu çözmüştü. Atatürk, köprünün açılışını yaptıktan ve kurdeleyi kestikten sonra: "Daha önce soyunup suya girdikten sonra geçilen ırmağa 'Soyungeç' denmiş. Şimdi buna lüzum görülmeden sinerek geçiliyor. Köprüye bundan sonra 'Singeç' diyelim, dedi." *(18 Kasım 1937, Ulus gazetesi)* 1937 yılında yürütülen harekatın birinci bölümünde 'savaş uçağı pilotu' olarak görev yapan Atatürk'ün manevi

Atatürk Dersim (Tunceli)ye gitmek üzere geldiği Elazığ istasyonunda. 16 Kasım 1937

kızı Sabiha Gökçen, 1938 ilkbaharında harekatın ikinci bölümü sürerken bu kez uçağıyla Dersim göklerinde değil, Atatürk'ün "yurtta barış dünyada barış" iletisini ulaştırmak üzere Balkan Paktı ülkelerini dolaşacak; 1937'de Dersim'de "dünyanın ilk kadın savaş uçağı pilotu" unvanıyla tarihe geçen Sabiha Gökçen, 1938'de Dersim harekatının ikinci bölümü sürerken, bu kez de yabancı basında "dünyanın ilk barış uçağı pilotu" olarak anılacaktı.

Dersim harekatının Haziran 1938'de başlatılan ikinci bölümü, Ağustos 1938'de yabancı ülkelerin Türkiye'deki bütün yabancı ülke askeri ataşelerinin çağırıldığı ve gelip izledikleri "Üçüncü Ordu Tunceli Askeri Manevraları" ile birleştirilmiş ve tüm dünyanın gözleri önünde sürdürülmüştü.

Askerlerin Dersim dağlarında mağaralarında isyancı arama tarama çalışmaları, yabancı ülkelerin askeri ataşeleriyle gazete muhabirleri tarafından notlar alınarak, fotoğraflar çekilerek izlenmiş, harekatın sonuçlandırıldığı 16 Eylül 1938'e dek Dersim'in bütün dağları, dereleri, tepeleri, mağaraları, yabancı devlet görevlilerinin gözleri önünde adım adım taranmış, çatışmalar da yabancıların gözleri önünde olup bitmişti. 1937'deki birinci evrede olduğu gibi, 1938'deki ikinci evrede de bir yandan isyancılarla çatışılırken, diğer yandan aşiret üyelerini özgür çiftçilere dönüştürecek toprak dağıtımıyla bayındırlık çalışmaları sürdürülmüş ve sonunda, isyan tümüyle bastırılırken, Tunçeli'de cumhuriyetin amaçladığı yurttaşlık düzeni de kurulmuştu.

İngiliz askeri ateşe Yarbay A. Ross, 5 Eylül 1938 günü gönderdiği 119 no'lu kapalı raporunda, harekatın sona ermesinden onbir gün önceki durumu İngiltere'ye özetle şöyle bildiriyordu:

"Türkler şimdi de 3 milyon liralık bir yapım programına giriştiler. Biri Tunceli'nin batısından diğeri doğusundan geçip Erzincan'ı Elazığ'a bağlayan ve çeşitli noktalardan birbirine bağlanarak bölgesel bir ulaşım ağı oluşturan iki yolun yapımı sürmektedir. Şu ana dek top-lam uzunlukları 684 metre tutan dokuz köprüyle birlikte, 420 km yol yapılmış ve telefon hatlarına 5.000 km. eklenmiştir. Mareşal Fevzi Çakmak bana, Mansur (veya Murat) neh-

Atatürk Dersim'de öğrenciler tarafından karşılanıyor

Atatürk Sabiha Gökçen ile birlikte
17 Kasım 1937

rinin kaynağında bir barajdan muhtemelen hidroelektrik enerjisi de elde edileceğini söyledi.

Genelkurmay Başkan Yardımcısına ve diğer Türk subaylarına göre, son derece güzel bir yer olan Tunceli bölgesinin ilerde 'ikinci bir İsviçre' haline getirilmesi amaçlanmaktadır.

Ama bana kalırsa bölgenin erişilmez yapısı ve Türkiye'yi gezen yabancılara çıkartılan güçlükler bu düşün gerçekleşmesini ciddi bir biçimde engelleyecektir.

İsyana, sayıları elli dolayında olan aşiretlerin tümü değil, en çok beşte biri katılmıştı.

Dersimlilerin %80'i, devletin çağrısına olumlu yanıt vererek daha harekat başlamadan önce isyancılardan ayrılmış, devlet güçlerinin yanında yer almış, dahası güvenlik güçleriyle birlikte isyancılara karşı savaşmışlardı.

Harekat başladıktan hemen sonra isyancı aşiretlerin de neredeyse yarısı teslim olmuş; böylelikle isyancıların sayısı Dersim nüfusunun yaklaşık onda birine düşmüştü. İsyancıların çoğu, isyana katılmayıp devletin yanında yer alan Dersimliler tarafından aranıp bulunmuş, yakalanıp öldürülmüş ya da sağ olarak güvenlik güçlerine teslim edilmişti. Dersimliler isyancıların saklandıkları yerlerin aranıp bulunmasında güvenlik güçlerine kılavuzluk etmişlerdi.

Devlet, bu isyanı, ezici çoğunluğu isyana katılmamış olan Dersimlilerle birlikte bastırmıştı.

Devlet, ister isyan etmiş olsun, ister devletin yanında yer almış olsun, bütün aşiret reislerini aileleriyle birlikte başka illere yerleştirerek, aşiret üyelerine toprak dağıtıp yerleşik çiftçiliğe ve eşit yurttaşlığa yönlendirmişti.

Dersim harekatını tasarlayan ve yürüten siyasetçi, bürokrat ve asker yöneticiler, 1921'de Dersim Mebusu Hasan Hayri'nin Meclis'te dile getirdiği, Dersim aşiretlerinin yüzyıllar önce Horasan'dan gelmiş süreç içinde anadilleri değişime uğramış Türkler olduğuna ilişkin saptamalarını çoğunlukla benimsemiş olan ve Dersim halkının soycak Türk olduğuna inanan kimselerden oluşuyordu. İsyan sırasında gerek güvenlik güçlerinden gerekse isyancı Dersim aşiretlerinden çok ölenler olmuş, fakat bu aşiretler devlete soy ayırımcılığı güderek isyan etmediği gibi, güvenlik güçleri de Dersimli isyancıları soy ayırımı güderek bastırmış değildi.

Sorun etnik, mezhepsel değil, toplumsaldı; amaç aşiret yapılanmasının çözülmesiydi. Dünyada insan ve yurttaş haklarının yerleşmesi 1700'lü yılların sonlarından başlayarak hızlanmış; Amerika'da, Fransa'da, Almanya'da yurttaş haklarının topluma egemen kılınması, devrimlerle, milyonlarca sivilin öldüğü uzun ve kanlı iç savaşlarla, gelgitlerle, geriye dönüş ve ileri atılımlarla, 1800'lü yılların sonlarında gerçekleştirilebilmişti. Türkiye'de yurttaş haklarının, yurttaşlık hukukunun egemen kılınması süreci, 1830'lu yıllarda başlamış ve 1938'e dek neredeyse 100 yıl sürmüştü. Cumhuriyet tarihinin aşiret ayaklanmaları dönemi 16 Eylül 1938 günü sona eren ikinci harekatla birlikte kapanacak ve Atatürk, hasta yatağında yazdırıp 1 Kasım 1938 günü Meclis'te okuttuğu açış söylevinde:

"Uzun yıllardan beri süregelen ve zaman zaman aşırı bir duruma giren Tunceli'deki toplu haydutluk olayları belli bir program içindeki çalışmaların sonucu olarak kısa bir zamanda ortadan kaldırılmış, o bölgede böyle olaylar bir daha tekrarlanmamak üzere tarihe aktarılmıştır." *[özcesi: "eşkiya dünyaya hükümdar olmaz"]* dedikten 10 gün sonra, bizlere iç ve dış barışı sağlamış güçlü bir Türkiye bırakarak, yaşama gözlerini yumacaktı.

* * *

Aradan 71 yıl geçti.

Kimi aşiret reislerince, 'Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi' adı altında, Barzanilere bağlı, ırk ayırımı güden

Devlet bu isyanı ezici çoğunluğu isyana katılmamış olan Dersimlilerle birlikte bastırmıştı

gizli partinin kurulduğu 1965'lerden bu yana, adım adım bu aşiretçi partinin görüşlerini sol kesime sanki sosyalist değerlendirmelermiş gibi şırınga etmeyi iş edinen birileri, son kırk yıldır Seyit Rıza'nın devrimci bir önder olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 1937-38'de Dersim'de soykırım yaptığını savlamakta, bu görüşleri işleyen kitaplar yayımlanmakta; Avrupa Parlamentosu'nda "Dersim Soykırımı" konulu konferanslar düzenlenmekte; dahası, devletin Dersim'de zehirli gaz kullandığını savlayanlar bile çıkmaktadır. Oysa, Türkiye'nin o tarihlerde zehirli gaz üretimi ol-

madığı gibi, yabancı ülkeler de Türkiye'ye zehirli gaz satışına Dersim harekatından yıllar sonra başlamışlardı. Garo Sasuni, 'Hayrenik' dergisinin Kasım 1929 sayısında yayımladığı, 1969'da Beyrut'ta, 1986'da Stokholm'de Türkçe olarak basılan "Kürt Ulusal Hareketleri" kitabında, Ağrı Ayaklanması önderinin, kendi ailesini nasıl kendi elleriyle kurşuna dizdiğini anlatırken şöyle diyor:

"En büyük lider, Huske Telli, şu teklifi sunuyordu: Bütün kadınlar, güçsüz ihtiyarlar ve çocuklar kılıçtan geçirilsin ki, arkalarındaki bütün köprüleri yakmış olan devrimci güçler, son neferinin son nefesine kadar savaşsınlar.. Ve bir devrimci gaddarlığı içinde Huske Telli, bu planı ilk önce kendi aile ve akrabalarına uygulayarak, Ağrı tepelerinde bir trajedi manzarası ortaya serdi. Bütün nüfuzlu liderler ve şeyhler yaşlı gözlerle Ağrı Aslanı'ndan bu ümitsiz kırıma bir son vermesini rica ediyorlardı. Huske Telli'yi yumuşatmaya muvaffak olduklarında, zaten 10 kadar günahsız, bağımsızlık ocağının alevlerine kurban gitmişti. Bu gaddar plan böylelikle uygulanamadı."

Ağrı Ayaklanması bastırıldıktan sonra, Türk ordusu, Ağrı tepelerinde öldürülmüş kadın ve çocuklarla karşılaşacak, fakat isyancılar, bütün dünyaya "Türk ordusu kadınlarımızı çocuklarımızı öldürdü" propagandası yapacaklardı.

13.11.2008 günü Avrupa Parlamentosu'nda Prof. Dr. Ronald Mönch, Dersim'de yaşananların insanlık suçu olduğunu savunarak, Atatürk ve dönemin Bakanlar Kurulu üyeleri ile üst düzey askeri yetkililer için, "Yaşasalardı savaş suçlusu olarak yargılanmaları gerekirdi." demişti.

Garo Sasuni'nin 'Devrimci Lider', 'Ağrı Aslanı' diyerek ululadığı 1927-1933 Ağrı Ayaklanması'nın görünüşteki başı Huske Telli (İbrahim Heski), Celali aşiretinin reisiydi. Buyruğundaki diğer elebaşları da hep aşiret reisleriydi. Türk ordusuyla çarpışırken aklı ailesine takılı kalmasın da tüm dikkatini savaşa verebilsin diye, kendi ailesini, eşini, çocuklarını öldüren bu 'Devrimci Lider'(!)in 'Ulusal Önder'(!)in 'Ağrı Aslanı'(!)nın, diğer isyancı aşiret reislerine de ailelerini, kadınlarını, çocuklarını, ihtiyarlarını öldürmelerini buyurması; 'devrimcilik'le 'ulusçuluk'la değil, ancak aşiret gelenekleriyle, "kan hukuku"yla bağdaşabilir bir tutumdur. Bu gibi aşiret içi olayların yalnızca Ağrı Ayaklanması'nda Huske Telli örneğiyle sınırlı olup olmadığı, aşiretlerin insan ve yurttaş haklarına karşı ayaklanma tarihlerinde bu türden başka 'kendi kendisinin soyunu kırma" uygulamalarının görülüp görülmediği, ve bu davranış

biçiminde, aşiretlerin, aşiretler arası çatışmalarda karşı aşiretin kadınlarını, çocuklarını öldürmeyi gelenek edinmiş olmalarının bir etkisinin bulunup bulunmadığı, ayrı bir araştırmanın konusudur. Bu gibi aşiret 'gaddarlık'larını, 'devrimci' sözcüğüyle birleştirip 'devrimci gaddarlık' diye bir deyim uydurarak 'devrimcilik'i lekelemek, gerilikçi aşiret isyanlarına 'ilerici', 'ulusal ayaklanma' yaftaları yapıştırarak bunları kutsamak, tenekeyi altın yapmaya yetmeyeceği gibi, bu gibi çabalar, aşiret yasalarında 'insan ve yurttaş hakları'nın kırıntısının dahi bulunmadığı gerçeğinin üstünü örtmeye de yetmemektedir. 1937-38 Dersim isyanına katılanlardan Şeyh Hasanlı aşiretinin, yüzyıllar boyu madenlere saldırarak, sayısız maden emekçisini topluca öldürdüğü, onlar madende çalışmaktayken onların köylerini basıp kadınlarını, çocuklarını topluca katlettiği, köylerini yaktığı, mallarını yağma ettiği, Osmanlı Arşiv Belgeleriyle kanıtlı bir gerçekliktir. Sözümona "emekten, emekçiden yana", "sol" gösterip "sağ" vuran etnik ayrılıkçı odakların, Dersim'i değerlendirirken, Şeyh Hasanlı gibi isyancı Dersim aşiret reislerini "devrimci"(!) buna karşılık Atatürk'ü ve dönemindeki Türkiye Cumhuriyeti'ni 'soykırımcı', 'karşı-devrimci' olarak damgalayan yayınların çoğalarak sürdüğünü görüyoruz.

Dersim isyanının 1987'de gündeme getirip kamuoyuna açan Nokta dergisi.

"Dünyanın yarısını her zaman, dünyanın tümünü bir zaman aldatmak mümkündür; fakat bütün dünyayı her zaman aldatmak mümkün değildir." diyen Atatürk, bu gibi durumlarla karşılaştığında şöyle dermiş:

"**Şaşarım akl-ı perişanına, ahmak!**"

İnönü'nün sözü daha kısaymış: "**Hadi canım sen de!.**" •

cengizozakinci@butundunya.com.tr

SAKLI TARİH

Sinan Meydan

"Atatürk Kürtlere Özerklik Verdi" Yalanına Yanıt

Bölüm: 3

"Atatürk Kürtlere özerklik verdi" yalanına geçen ay kaldığımız yerden yanıt vermeye devam edelim.

5. Ayak

Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı yıllarındaki konuşmalarında "Kürdistan" tabirini kullanması "bağımsız Kürdistan"ı tanıdığının işaretidir!

Atatürk, Kurtuluş Savaşı yıllarındaki Kürt politikası çerçevesinde o günün terminolojisi içinde zaman zaman bölgesel ve coğrafi anlamda "Kürdistan" tabirini kullanmıştır.*[1]*

Ancak Atatürk bu tabiri genellikle "Kürdistan" biçiminde değil de "Kürdistan-ı Türki" yani "Türk Kürdistan'ı" biçiminde kullanmıştır.*[2]*

Bin bir güçlük içinde Kurtuluş Savaşı'nı örgütlemeye çalışan Atatürk'ün, o yıllarda asker, sivil yetkililere gönderdiği telgraflarda, halka yönelik beyannamelerde ve konuşmalarda her şeyden önce ne demek istediğini en kestirme ve en anlaşılır yoldan iletmesi gerekiyordu. Bu nedenle Atatürk, Kurtuluş Savaşı yıllarında kavramları kullanırken daha çok bilinen kavramları, insanların alışık oldukları biçimde kullanmaya özen göstermiştir. Anadolu'nun belli bir bölümünün Osmanlı Devleti döneminde coğrafi olarak

"Kürdistan" diye adlandırılması nedeniyle Atatürk de Kurtuluş Savaşı boyunca "Kürdistan" tabirini kullanmıştır; ancak bu kullanımın "ayrılıkçı Kürtlerce" ve "emperyalistlerce" istismar edilmesini engellemek için daha çok "Kürdistan-ı Türki" biçiminde kullanmıştır.

Özetle; Kurtuluş Savaşı yıllarında Atatürk'ün zaman zaman "Kürdistan"dan ve "Kürtlere özerklik" ten söz etmesi, tamamen Kurtuluş Savaşı stratejisi gereğidir. Emperyalizmin ve yerli işbirlikçilerin Kürtleri kışkırtmak için akla hayale gelmez oyunlar oynadığı bir ölüm kalım savaşında toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak isteyen Atatürk, "Kürdistan" ve "Kürtlere özerklik" kavramlarının emperyalizm tarafından Türkiye'ye karşı bir silah olarak kullanılmasını engellemek için bu kavramlardan söz etmiştir.

Böylece bir anlamda Atatürk emperyalizmin en güçlü silahlarından birini etkisiz hale getirmeye çalışmıştır. *[3]*

Yalanın altındaki 5. Ayak da devrildi!...

Ne demişler, "Yalancının mumu yatsıya kadar yanar."

Atatürk'ün Türk-Kürt "Öz Kardeşlik" Vurgusu

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın başından sonuna kadar her fırsatta Türk-Kürt öz kardeşliğini vurgulamıştır. Emperyalizmin Türk-Kürt düşmanlığını körüklediği bir ortamda Atatürk'ün "öz kardeşlik" vurgusu, milli birlik açısından çok önemlidir.

M. Kemal Atatürk

İşte Atatürk'ün "Türk-Kürt öz kardeşliğine" yönelik açıklamalarından bazıları:

Emperyalizmin Türk-Kürt düşmanlığını körüklediği bir ortamda Atatürk'ün "öz kardeşlik" vurgusu, milli birlik açısından çok önemlidir.

28 Mart 1919: *"Diyarbakır'daki Kürt Kulübü ile Türkler arasında bazı çeşitli muhalefet varmış, bunun her iki kardeş ırk için ne elim neticelere sebebiyet vereceğini siz çok iyi takdir edersiniz" [4]*

"Kürtler ve Türkler arasında bir kardeş savaşına neden olmak için Kürtleri İngiliz himayesi altında bağımsız bir Kürdistan tasarısına katmak üzere kışkırttılar."

16 Haziran 1919: *"Kürtleri de bir öz kardeş olarak aguşumuza katıp bütün milleti tek bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu dünyaya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim."[5]*

16 Haziran 1919: Cemil Paşazade Kasım Bey'e: *"Kürtlerin devletten ayrılarak İngilizlerin himayesinde bağımsız Kürdistan kurmaları teorisini doğru bulmam, tasvib etmem. Çünkü bu teori, muhakkak Ermenistan lehine İngilizler tarafından tertip edilmiş bir plandır... Tabi ki bunu reddettim ve edeceğim. Kürtlerle Türkler, birbirinden koparılmayı, ayrılmayı kabul etmez öz kardeştirler. Bugün için vicdan borcumuz, Kürtler, Türkler, bütün İslami unsurlar tek vücut ve tek yürek olarak bağımsızlığımızı savunmak ve vatanın parçalanmasını önlemektir." [6]*

18 Haziran 1919: *"İngiliz himayesinde bağımsız bir Kürdistan kurulması hakkındaki İngiliz propagandası ve bunun taraftarları bertaraf edildi, Kürtler de Türklerle birleşti."[7]*

24 Haziran 1919: *"Kürtler, kayıtsız şartsız; devletten ve Türk kardeşlerinden ayrılmayacaklarını, bu uğurda en son neferlerine kadar varıncaya dek canlarını vermeye hazır olduklarını söylemişlerdir."[8]*

Temmuz 1919: *"Türk ve Kürt kardeşler, milletin talih ve mukadderatına, birbirinden ayrılmasına, tarih ve varlığımız engel olduğundan, amacımızın gerçekleşmesi için en büyük bir yetkiyle çalışmak özellikle bizlere düşen görevlerdir." [9]*

24 Eylül 1919: *"Kürtler ve Türkler arasında bir kardeş savaşına neden olmak için Kürtleri İngiliz himayesi altında bağımsız bir Kürdistan tasarısına katmak üzere kışkırttılar."[10]*

15 Eylül 1919: *"Kürt ve Türklerin birbirinden ayrılmaz iki öz kardeş olarak yaşamakta devam eyleyeceği (...) sarsılmaz bir vücut halinde iç ve dış düşmanlarımıza karşı demirden bir kale halinde kalacağı kuşkusuzdur." [11]*

15 Eylül 1919: *"Siirt'te Garzanlı Reisi Cemil Çeto Bey'e: (...) Bütün Kürt kardeşlerimizin... bağlılıklarını ilan eden dostça tezahüratlarınız... şükran duygusu uyandırdı."[12]*

3 Aralık 1919: *"Kürt asil kavminin Türk kardeşleriyle ayrılmaz bir yiğitlik kitlesi oluşturduğu bütün dünyaca bilinmektedir."[13]*

6 Kasım 1919: *"Doğu Anadolu'nun soylu bir unsuru olan Kürt kardeşlerimizin... milli hareket ve örgütün en bağlı ve güçlü bir uzvu bulundukları apaçıktır."[14]*

15 Ocak 1920: *"Garzan'da Kürdistan Meşayihi İzamından Ziyaeddin*

Efendi Hazretleriyle arkadaşlarına: Kürt ile Türk, bu iki öz kardeş, dindaş elele vererek kutsal birliğini savunmaya kararlıdır." [15]

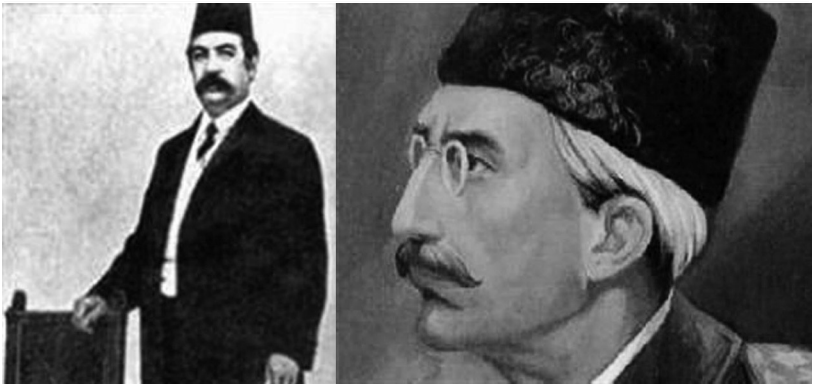
15 Ocak 1920: Eruh Garzan Aşiretleri Reisi Musa ve Zinyan Aşireti Reisi Resul Beylere ve arkadaşlarına: *Bütün Kürtlerin, Türk kardeşleriyle beraber canlarını vermeye hazır bulunduklarına dair hükümete, yabancı temsilciliklere çektiğiniz telgrafı büyük bir kıvançla öğrendik. Fedakar Kürt kardeşlerimizin bu hamiyetli ve dini eserlerine şükran sunarız." [16]*

Cengiz Özakıncı'nın belirttiği gibi, "Atatürk'ün bu sözleri, onun Kürtleri yalnızca manevi olarak Türklerin kardeşi değil, Türklerin soydaşı, ırkdaşı, kandaşı, öz, gerçek kardeşi olarak nitelendirdiğini göstermektedir."

Cumhuriyet tarihi yalancılarınca, "Kurtuluş Savaşı yıllarında Kürtlere özerklik sözü verdiği" iddia edilen Atatürk, defalarca Kürtlerle Türklerin vatanlarını kurtarmak için, iki "öz kardeş" olarak, birlikte mücadele etmeleri gerektiğini belirtmiştir. "Kürtleri de bir öz kardeş olarak aguşumuza katıp bütün milleti tek bir nokta etrafında birleştirmek ve bunu dünyaya Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri vasıtasıyla göstermek karar ve azmindeyim" diyen Atatürk'ün, Kürtleri Türklerden ayırıp onlara özerklik veya bağımsızlık vaad ettiğini iddia etmek ne kadar gerçek dışı ve çocukça bir yaklaşımdır...

Kurtuluş Savaşı Yıllarında Birileri Kürtlere Bağımsızlık Vaat Etmişti

Evet, aslında Cumhuriyet tarihi yalancılarının haklı oldukları bir nokta var! Evet, Kurtuluş savaşı yıllarında gerçekten de birileri Kürtlere özerklik ve bağımsızlık vaad etmiş, hatta sadece vaad etmekle de kalmamış, bu konuda Kürtlere yasal güvenceler de vermişti.

Kürtlere özerklik ve bağımsızlık vaad eden Damat Ferit ve Padişah Vahdettin

Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk ve TBMM değil ama İstanbul'daki Da-

mat Ferit Hükümeti ve Padişah Vahdettin, Kürtlere özerklik ve bağımsızlık vaad etmiştir.

Damat Ferit'in, 12 Eylül 1919 tarihinde İngilizlerle imzaladığı gizli anlaşmanın 3. maddesinde, "Türkiye, bağımsız bir Kürdistan kurulmasına engel olmayacaktır" denilerek Kürtlere bağımsız Kürdistan vaad edilmiştir. *[17]*

Padişah Vahdettin'in, Saltanat Şurası'ndaki onayından sonra imzalanan 10 Ağustos 1920 tarihli Sevr Antlaşması'nın 62 ve 64. maddeleriyle de Kürtlere özerklik ve bağımsızlık vaad edilmiştir:

Madde 62: "Fırat'ın doğusunda ilerde saptanacak Ermenistan'ın güney sınırının güneyinde Suriye ve Irak'ta, Türkiye sınırının kuzeyinde, Kürtlerin sayıca üstün bulunduğu bölgelerin yerel özerkliğini, işbu anlaşmanın yürürlüğe konulmasından başlayarak altı ay içinde İstanbul'da toplanan İngiliz, Fransız ve İtalyan hükümetlerinden her birinin atadığı üç üyeden oluşan bir komisyon hazırlayacaktır."

Madde 64: "Kürt bu bölgedeki nüfusun çoğunluğunun Türkiye'den bağımsız olmak istediklerini kanıtlayarak Milletler Cemiyeti'ne ve Konseyi'ne başvurulursa ve konseyden de bu nüfusun bu bağımsızlığa yetenekli olduğu görüşüne varırsa ve bu bağımsızlığı onlara tanımayı Türkiye'ye salık verirse Türkiye bu tavsiyeye uymayı ve bu bölgeler üzerinde bulunan bütün haklarından sıfatlarından vazgeçmeyi şimdiden yükümlenir.."

Vahdettin, Kürdistan'ı Tanıyacaktı

Türk Tarih Kurumu şeref üyesi Prof. Dr. Salahi R. Sonyel, Son Padişahı Vahdettin'in Kürt militanlarla birlikte Atatürk'ü devirip "bağımsız Kürdistan"ı tanıyacağını öne sürmüştür. Sonyel, Kıskaç Altında adlı kitabında, Irak'taki bir İngiliz polis müfettişinin, İngiliz Yüksek Komiseri ve istihbarat örgütlerine gönderdiği raporuna göre, 1926'da 40 bin Kürt militanı Musul'da Türkiye'ye karşı emekli subaylarca eğitilmiştir. Bu militanların önderleri, devrik Vahdettin'le ve o sırada Türkiye'nin muhalefet partisiyle Atatürk'ü yönetimden düşürmek için anlaşmışlardır. Belgeye göre Vahdettin iktidarı ele geçirince, "Kürt bağımsızlığını" tanıyacaktır.

Irak'taki Polis Cürüm Araştırma Bölümü'ne mensup genel müfettiş yardımcısı J. F Wilkins, 21 Ağustos 1926'da Irak İçişleri Bakanı, İngiliz Yüksek Komiseri ve öteki istihbarat örgütlerine gizli bir yazı göndermiştir. Bu yazıya bir de rapor iliştirilmiştir. Raporda, şu bilgiler vardır:

"Doktor Ahmet Sabri ve Kracya Muratyan, Musul'a gitmek üzere 16 Ağustos'ta Bağdat'a uğramış; 18 Ağustos'ta Hacı Raşit el Hava'yı ziyaret ederek, ona, amacı Kürdistan'da Türklere karşı harekete geçmek olan kendi partilerine katılmasını önermişlerdi. 19 Ağustos akşamı her ikisi de doktor Şükrü Muhammed'in evine gitmiş ve orada Doktor Ahmet Sabri onlara Türkiye'de geniş kapsamlı bir isyandan söz etmişti. Bununla ilgili

planın amacına da değinen Sabri, Büyük Britanya'dan kapsamlı bir yardım gelmesinin beklendiğini de söylemişti. Kürt asiler epey hazırlık yapmışlardı. 40 bin kadar Kürt militan emekli subaylarca eğitiliyordu. Bu militanların önderleri devrik Padişah Vahdettin ve o sırada Türkiye'nin muhalefet partisiyle şu koşullara göre anlaşmaya varmışlardı: Mustafa Kemal'i yönetimden düşürmek için bu kişiler yardımda bulunacak, iktidarı ele geçirince 'Kürt bağımsızlığını' tanıyacaklardı. Onların iddialarına göre, aralarında Rusya, Fransa ve İtalya olmak üzere, çeşitli yabancı yönetimlerle görüşmelerde bulunmuşlardı." *[18]*

Türkiye'den kaçtıktan sonra San Remo'da ikamet eden Vahdettin, burada Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk düşmanı kimi Kürtçülerle çok sıkı fıkı olmuştur. Örneğin, bir Yunan Albayı ile birlikte Vahdettin'i burada ziyaret eden 150'liklerden Atatürk düşmanı Kürtçü Mevlanzade Rıfat, Yunanistan'la birlikte Ankara'ya karşı bir anlaşma yapmak istediğini bildirerek Vahdettin'den para almıştır. *[19]*

Mevlanzade Rıfat'ın daha sonra Şeyh Sait İsyanı ile ilişkisi ortaya çıkmıştır. Uğur Mumcu, Mevlanzade Rıfat-Vahdettin ilişkisini şöyle açıklamıştır: "San Remo'daki villasında Sultan Vahdettin Kürt Teali Cemiyeti üyesi ve Serbesti gazetesi sahibi Mevlanzade Rıfat'tan 'Kürdistan'daki olaylar' konusunda son haberleri alıyordu." *[20]*

Mevlanzade Rıfat

Vahdettin'i tekrar Halife-sultan yapmak amacıyla faaliyet gösteren merkezi Romanya Bükreş'teki Hilafet-i Kübra Cemiyeti, yaptığı bir toplantıda, Türkiye'de Atatürk'e karşı bir darbe yapılması ve Damat Ferit Hükümeti'nin eski İçişleri Bakanı Mehmet Ali Bey başkanlığında yeni bir hükümet kurulması kararı almış ve bu kararı Vahdettin'e bildirmiştir. Vahdetin de bu kararı kabul etmiştir. Hilafet-i Kübra Cemiyeti, Şeyh Sait İsyanı'ndan önce, isyanın beyni du-

Türkiye'den kaçtıktan sonra San Remo'da ikamet eden Vahdettin, burada Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürk düşmanı kimi "Kürtçülerle" çok sıkı fıkı olmuştur.

rumundaki Seyit Abdülkadir'le ilişki içindedir. İddiaya göre, Şeyh Said'in iki oğlundan biri, yurt dışında devrik padişah Vahdettin'le, öbürü de yurt içinde Seyit Abdülkadir'le temas kurmuştur.

Kürt isyancıların, Şeyh Sait İsyanı öncesinde halka dağıttıkları bildirilerden birinde aynen şunlar yazılıdır: "Halife sizi bekliyor! Halifesiz Müslümanlık olmaz! Hiçbir halife memleketten çıkartılamaz. Şeriatımız dindir, şeriat isteyiniz. Şimdiki hükümet durmadan dinsizlik yapmaktadır! Kadınlar çıplaktır! Mekteplerde dinsizlik ilerliyor!.."*[22]*

Bugünkü bölücü Kürtçülerin, neden Atatürk'e ve Lozan Antlaşmasına düşman, neden Padişah Vahdettin'e ve Sevr Antlaşması'na hayran oldukları sanırım şimdi çok daha iyi anlaşılmıştır.

Kürtlere Yavuz Sultan Selim Özerklik Vermişti

"Kurtuluş Savaşı yıllarında Atatürk Kütlere özerklik verdi" diyerek bugün "özerk Kürdistan" planları yapan Kürtçülerin eline tarihsel dipnotlar vermeye çalışan Cumhuriyet tarihi yalancıları, aslında Atatürk'ün ve genç Cumhuriyetin değil ama, Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim'in Kürtlere bir tür özerklik verdiğini çok iyi bilmektedir. *[23]* Bunu bildikleri için de her fırsatta "Osmanlı seviciliği" yaparak Cumhuriyete ve Cumhuriyetin kurucusu Atatürk'e saldırmaktadırlar.

1514 Çaldıran Savaşı'nda İdris-i Bitlisi liderliğindeki Kürt aşiret reisleri, Şah İsmail'in liderliğindeki Safevilere karşı Osmanlıya destek olmuşlar, Osmanlı ordusuyla birlikte Safevi Türkmenlere karşı mücadele etmişlerdir. Dönemin Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim, Kürtlerin bu yardımlarını ödüllendirmiş ve Güneydoğu Anadolu'daki Kürt aşiretlerine bir tür özerklik vermiştir. Böylece Avrupa'da derebeyliklerin yıkılmaya başladığı bir dönemde Osmanlı'da derebeylikler kurulmaya başlamıştır. Çaldıran Savaşı'ndan günümüze kadar gelen güç mücadelelerinin temelinde 16. yüzyılda Osmanlı'dan bir tür özerklik kazanmış olan Kürt derebeyleri vardır.

Çaldıran Savaşı'ndan günümüze kadar gelen güç mücadelelerinin temelinde 16. yüzyılda Osmanlı'dan bir tür özerklik kazanmış olan Kürt derebeyleri vardır.

İşte, o gündür bugündür, 'ağalar' Doğu'da hep ağadır, çünkü babadan oğula geçer, tıpkı Zeydan gibi, tıpkı Geylani gibi. O gün bugündür 'mir' 'beyler', hep mir ve beydir, çünkü babadan oğula geçer, tıpkı Dengir Mir Mehmet Fırat gibi. Bugün bize demokrasi, insan haklarından bahsedenler ortaya çıkıp da 'Demokrasilerde ağa-

lık, beylik olur mu!' hiç demez, diyemez. Çünkü kendileri de bu sistemin bir parçasıdır. Cumhuriyet kurulalı 87 yıl olmuş, ama hâlâ ağalar ağa, beyler bey, mirler mir, şeyhler şeyhtir, geri kalanlar ise köylüdür, köylü kalmış, işçi kalmış ve hiç 'hak ve söz sahibi' olamamıştır. Şanlı Urfalıların deyimiyle 'Maraba' kalmış, yani ağanın yanında çalışan amele olmuştur. (…)

Bugün bize demokrasi, insan haklarından bahsedenler ortaya çıkıp da 'Demokrasilerde ağalık, beylik olur mu!' hiç demez, diyemez. Çünkü kendileri de bu sistemin bir parçasıdır. Cumhuriyet kurulalı 87 yıl olmuş, ama hâlâ ağalar ağa, beyler bey, mirler mir, şeyhler şeyhtir, geri kalanlar ise köylüdür, köylü kalmış, işçi kalmış ve hiç 'hak ve söz sahibi' olamamıştır.

Demokrasilerde 'söz hakkı olmayan insan' olur mu hiç? Terör olayları nedeniyle göç etmek zorunda kalan iki milyon insanı bir kenara koyunuz. Doğu'da halkımızın çoğunluğu toprak sahibi olmadığı için ve Altan Tan'ın deyimiyle bu halk kitlesinin söz hakkı olmadığına göre, düşünün böyle bir demokrasiyi, neredeyse hepimiz 'maraba' olmuşuz, ama haberimiz olmamış. Göçlerle kırsaldan şehirlere gelenlerin çoğunluğunun sorunları çözülmediği için yaşam zorluklarıyla karşı karşıya kaldıklarından dolayı mağdur halk kitlesine dönüşüp PKK çizgisindeki bir siyasetin tabanı haline gelmiştir. Aslında bunun da marabalıktan hiçbir farkı yoktur. Gerçek buyken, ülkemizde bu trajik gerçeğin adı 'demokrasi' olmuştur, insan hakları olmuştur, yazık…"*[24]*

Dünyada Fransız Devrimi'nden, beri gerçek demokrasinin olmazsa olmazları, laiklik, özgür akıl ve özgür iradedir. Birilerinin kulu olmaktan kurtulup özgür birey olmadıkça, kör inançlar yerine aklını kullanmadıkça, ümmet olmaktan kurtulup ulus olamadıkça bir ülkede demokrasinin varlığından söz edilemez. Ancak nedendir bilinmez, ağızlarından demokrasi sözünü eksik etmeyen liberallerimiz ve "siyasal İslamcılarımız hiçbir zaman, ülkemizde demokrasinin önündeki en büyük engelin aşiret yapılanması; ağalık, şeyhlik düzeni olduğunu dile getirmezler, getiremezler...

16. yüzyılda Şii İran'dan Sünni Osmanlı'ya yönelen Safevi tehlikesine karşı, Sünni Kürtleri yardımcı kuvvet ve kalkan olarak kullanmak isteyen Yavuz Sultan Selim, Kürtlere bir tür özerklik vermiştir. Böylece 16. yüzyıldan sonra Güneydoğu Anadolu'daki

Kürt aşiretleri derebeyleşerek merkezi otoritenin dışına çıkmaya başlamışlar, bir anlamda devlet içinde devlet olmuşlardır.

Osmanlı gücüne güç katarken Doğu ve Güneydoğu bölgesinde Kürt derebeylikleri de güçlendiler. Devlet içinde devlet oldular, tıpkı PKK'nın günümüzdeki durumu gibi halktan vergi topladılar, halkı yönettiler, güçlerine güç kattılar. Osmanlı güçlüyken ve güçlerine güç katarken sorun yoktu. Ama ne zamanki Osmanlı güç kaybetmeye başladı, güç kaybetmek istemeyen Kürt derebeyleri, devlete karşı isyan ettiler. Kürt devleti kurmak için değil, bölgelerinde Osmanlı'dan almış oldukları gücü ve kendi çıkarlarını korumak için. Bu süreç 1514 Çaldıran Savaşı'ndan 1839 Tanzimat Fermanı'na kadar süregeldi; yaklaşık üç yüz yıl. Bu demektir ki Doğu'da üç asır süren Kürt derebeylikleri vardır ve ülkemizin bugün yaşadığı sorunlar da bu derebeylerinin çıkarmış olduğu sorunlardan kaynaklanmaktadır. *[25]*

Osmanlı Devleti'nin gerilemeye başlamasıyla birlikte "Kürt özerkliği", büyük sıkıntılara yol açmış, özellikle Osmanlıyı parçalamak isteyen emperyalizmin bu başına buyruk Kürt aşiretlerini kullanmaya başlamasıyla birlikte Kürtler, 19. yüzyıldan itibaren Osmanlı için ciddi bir sorun olmaya başlamıştır. Osmanlı bu sorunu çözmek için yine Kürt aşiretlerine tavizler vermiştir.

Batılı uzmanların yönlendirmesi sonucu 1839'da Tanzimat Fermanı'nı yayınlayan Mustafa Reşit Paşa, 1842 Vilayet Kanunnamesi'ne bir Kürdistan Eyaleti maddesi koydurmuştur. Kürdistan eyaleti, 1864 yılına kadar devam etmiştir. Aynı Mustafa Reşit Paşa bir de Kürdistan Eyaleti Madalyası çıkarmıştır. *[26]*

Atatürk Cumhuriyeti, ulus devlet anlayışı içinde Güneydoğu Anadolu'da 16. yüzyıldan beri süregelen Kürt derebeyliklerini yıkarak, şıha, şeyhe, ağaya, bağlı, eğitimsiz bölge insanını eğitip çağdaş toplumun bir parçası yapmak için politikalar geliştirmiştir.

Atatürk Cumhuriyeti'nin Kürt Politikası

Cumhuriyeti, ulus devlet anlayışı için-de Güneydoğu Anadolu'da 16. yüzyıldan beri süregelen Kürt derebeyliklerini yıkarak, şıha, şeyhe, ağaya, bağlı, eğitimsiz bölge insanını eğitip çağdaş toplumun bir parçası yapmak için politikalar geliştirmiştir. Cumhuriyet, emperyalizmin güdümündeki ağaların,

şeyhlerin kulları, marabaları olan Kürtleri, bu ağalardan, şeyhlerden kurtarıp özgür bireyler haline getirmek için çok önemli projeler geliştirmiştir. Atatürk'ün birkaç kez Meclis gündemine getirdiği Toprak Reformu bu projeler içinde çok özel bir yere sahiptir. Bu proje düşünceden uygulamaya da geçirilmiş, ve Atatürk'ün sağlığında topraksız köylüye yaklaşık 10 milyon dönüm toprak dağıtılmıştır. Erzurum'da ve Erzincan'da kız okulları açılmış, yollar, köprüler, fabrikalar yapılmış, doğuda birçok ilde halkevleri kurulmuştur. Ancak, Cumhuriyetin, Kürt derebeyliklerini yıkarak Kürt halkını özgürleştirmeye çalışması, Kürt derebeylerinin (ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin) büyük tepkisiyle karşılaşmıştır. Emperyalizmin de desteğini alan bu Kürt derebeyleri, Cumhuriyetin ilk yıllarında peşi sıra isyan etmiştir. Şeyh Sait İsyanı'nın da, Ağrı İsyanlarının da Dersim İsyanı'nın da arkasında bu gerçek vardır.

İşte Cumhuriyet tarihi yalancılarının tarihi eğip bükerek, Atatürk'e ve Cumhuriyete saldırmalarının nedeni burada gizlidir. Onların karın ağrılarının nedeni, Atatürk Cumhuriyeti'nin, Yavuz Sultan Selim'den itibaren Osmanlı'nın, Kürt ağalarına verdiği ayrıcalıklara son verip, Kürtleri ağaların baskısından kurtarıp Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yapmış olmasıdır.

Gelecek ay DERSİM DOSYASI'nı açacağım; Dersim konusundaki bütün yalanları ve uydurmaları belgelerle çürütüp gerçekleri ortaya koyamaya çalışacağım.

Mutlu yıllar…•

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Kaynakça: ***[1]*** *Özel, age, s.168* ***[2]*** *age, s. 168.* ***[3]*** *Atatürk, 27 Haziran 1921 tarihinde Elcezire Komutanlığı'-na gönderdiği bir talimatla "Kürtlerin oturduğu bölgelerde adım adım mahalli bir idare kurulması" kararından söz etmiştir. (TBMM Gizli Celse Zabıt-ları 111,s. 551.) Fransızlar da bu talimata daya-narak, Kemalist yönetimin "Kürt özerkliği" konu-sunu tartışmaya açtığını düşünmüşlerdir. Nitekim Fransız Dışişleri Bakanlığı arşivine göre, 1921 yılı sonbaharında Kemalist yönetim "Kürtlere özerklik" sorununu tartışmaya açmıştır. (Fransız Dışişleri Bakanlığı Arşivi, C .13,s.12-14'ten akta-ran Hasan Yıldız, Fransız Belgeleriyle ‚Sevr Lozan Musul Üçgeninde Kürdistan, İstanbul, 2005, s.89 vd.)* ***[4]*** *Atatürk'ün Bütün Eserleri, C.2, s.336.* ***[5]*** *age, C.2, s.391.* ***[6]*** *age, s.388.* ***[7]*** *age, s.394.* ***[8]*** *age, C.3, s.117.* ***[9]*** *age, s. 247.* ***[10]*** *age, C.4, s. 109.* ***[11]*** *age, , s.39.* ***[12]*** *age, s. 40.* ***[13]*** *age, C.5, s.329* ***[14]*** *age, s.108.* ***[15]*** *age, C.6, s.149.* ***[16]*** *age, s.148.* ***[17]*** *Yusuf Hikmet Bayur, Atatürk, Hayatı ve Eseri, C.I, Ankara, 1997, s.204-206* ***[18]*** *"Kürdistan'ı Tanıyacaktı", Yeniçağ, 11 Ekim 2010.* ***[19]*** *Özakman, age, s. 75* ***[20]*** *Mumcu, age, s. 59* ***[21]*** *Mumcu, age, s.59; Tarım Mümtaz Göz-tepe, Osmanoğullarının Son Padişahı Vahdettin Gurbet Cehenneminde, İstanbul, s.158, Behçet, age, s.16; Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar, s.83.* ***[22]*** *Hasan İzzettin Dinamo, Kutsal Barış, C.V, May Yayınları, 1974, s. 149'dan Atilla İlhan, "İşin İçindeki İşler", Cumhuriyet; Sinan Meydan, Cumhuriyet Tarihi Yalanları, İstanbul, 2010, s.270* ***[23]*** *"Kürtlere özerklik veren" son padişah Vahdettin, aslında bu anlamda atalarının yolundan gitmiştir denebilir!* ***[24]*** *Erdal Sarızeybek, Çarçella, Anadolu'da Ateşle Oynamak, İstanbul, 2011, s. 269, 270 age, s.271 Türkdoğan, "Kürtlerin Kimliği ve Günümüz Siyasi Gelişmeleri", s. 20*

"Başkasının önünü aydınlatırken kendi yolumuza da ışık tutarız."

Ben Sweetland

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

BARIŞ SİYASETİ

Türkiye Cumhuriyeti'nin öncelikli siyasi amacı, vatan toprağı sınırları içinde sürekli bir barışı sağlamaktır.

Yenilikçi Türkiye bu zeminde hiçbir sebep ve fırsatı kaçırmak istemiyor. Dışişlerimizin takip ettiği Barış Siyaseti gerçek ihtiyaçlarımızdan doğmuş, içten duygularımıza dayanmış bir gerçeği ifade ediyor.

Moskova Protokolü'ne katılmamızı, komşu Rus Basını çok önemli ve anlamlı buluyor ve bunu hararetle, memnuniyetle yorumluyor. Aslında bu katılım, durum ve ihtiyaca uygun olduğu kadar, uyuşma siyasetindeki saflık ve gönül temizliğimize, samimiyetimize de yeni bir delil teşkil etmektedir.

Doğu Avrupa devletleri arasında imzalanan protokolün, bu devletler arasındaki güven duygularını güçlendirmekten daha yüksek bir anlamı vardır. Bu anlam, Batı devletleri tarafından öteden beri ihtilal kaynağı olarak gösterilen devletlerin barış ve onun istikrarı davasında kendilerinden daha ileri bulunduklarını göstermekle özetlenebilir.

Genel olarak doğu milletlerine ve hepsinden daha çok Sovyet Rusya'ya barış aleyhinde olumsuz bir siyaset yakıştıranlar, bu gerçeği görmek ve biraz insafa gelmek isteyecekler mi? Bu konuda fazla iyimser olmak için elimizde hiçbir sebep yoktur.

Türkiye'nin Moskova Protokolü'nü imza etmesinin, Türk-Rus dostluğu noktasından da büyük önemi vardır. Bu katılımın, dostluğumuzu güçlendirecek yeni bir unsur olduğuna şüphe yoktur. Bundan başka anlam çıkarmaya çalışmak, en iyimser ifadeyle sapla samanı birbirine karıştırıp, bunu çıkarı doğrultusunda kullanmak demek olacaktır…

Geçenlerde Türkiye-Rusya ilişkileri hakkındaki görüşlerimizi soran Rusya'nın büyük gazetelerinden birinin yazarına yaptığımız açıklama arasında şu sözler de vardı:

İnsanlarda garip bir anlayış vardır: Bir hastayı tedavi eden doktoru, yıkık

bir abideyi tamirde başarılı olan sanatkârı, felakete uğramış bir memleketi kurtaran Kurtarıcıyı alkışlamak, takdir etmek gayet doğal görülüyor.

Hâlbuki o hastalığın meydana gelmesine, abidenin yıkılmasına ve memleketin felaketine engel olacak önlemleri daha önce alanların girişimlerine o kadar büyük bir kıymet verilmiyor.

Düşünün bir kere, insanın en yakın komşularıyla olan ilişkilerinde, karşılıklı saygı esasına dayanmak kaydıyla, sevgi ve iyi niyetin hâkim olması ve bunun doğal sonucu olarak da komşu milletlerin, birbirinden endişe duymaksızın huzur içinde yaşaması istenmez de ne istenir?

Komşu devletler ve milletlerle Barış içinde olamayınca Dünya Barışı'nı istemek ne kadar inandırıcı olabilir?

Türk Milleti uzun süren bir savaş döneminden geçmiş, kurtuluşuna ve bağımsızlığına kavuşabilmek için büyük bedeller ödemiştir. Anadolu'da bacası tüten birçok ocak sönmüş, nice yiğitler vatanı için, bir an bile tereddüt etmeksizin, şehit olmuş ve sonuçta Zafer'e kavuşulmuştur.

Bundan sonra elbette ki, haklarımıza tecavüz etmeye kalkışanlara gereken cevap derhal verilecektir. Ancak, hiç yoktan yere ve sudan bahanelerle milletleri huzursuzluğa ve dolayısıyla da savaşa sürüklemek macera aramaktan başka bir şey değildir.

Böylesi zihniyetin milletleri nerelere sürüklediğini tarih kayıt altına almıştır. Aklı başında olan herkesin, milletlerin geleceği hakkındaki kararlarında sağduyulu karar vermesi elbette çok önemlidir…

İşte Türk-Rus dostluğu meçhul fenalıklara engel olmuş bu çeşit mesut girişimlerdendir.

Komşu devletler ve milletlerle Barış içinde olamayınca Dünya Barışı'nı istemek ne kadar inandırıcı olabilir?

Bu iki milletin işbirliği, kim bilir, biz farkında olmayarak ne kadar harp felaketinin meydana gelmesine ve ne kadar hayatların sönmesine engel olmuştur! •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi ***8 Mart 1929***

Attila Aşut, siyasal savaşımlarla örülmüş ömrünü edebiyatla, şiirle yoğurarak yaşıyor. Doğup büyüdüğü, gazeteciliğe başladığı Trabzon, onun yaşamında unutulmaz izler bırakmıştır.
Uzunu yıllardır Ankara'da yaşıyor ama Trabzon'un sorunlarına, kültür, sanat yaşamına damıtılmış bin bakış açısıyla eğiliyor; bir dil kuyumcusu özeniyle ele aldığı konuları işliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Cengiz Önal

"Eğitimdir ki, bir ulusu ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır; ya da esaret ve sefalete terk eder"

Gazi Mustafa Kemâl Atatürk

Eğitim Devrimi

25

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden sonra yürütülen çalışmalar içinde Mustafa Kemâl'i en çok düşündüren konulardan birisi de "eğitim" idi. Ulusal Savaşım süreci içinde çeşitli yer ve ortamlarda yaptığı konuşmalarda eğitimin önemini belirtmiş ve bu konunun çağdaş insanın yetişmesindeki etkisini anlatmıştı.

Özellikle Ulusal Kurtuluş ve Bağımsızlık Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasından sonra, eğitimin yabancı etkilerden ve hurafelerden kurtarılması, ulusal eğitimin ortaya çıkması ve kadın-erkek bütün ülke insanını, ekonomik ve toplumsal yönden yararlı ve işler kılmak için eğitimden eşit şekilde yararlanması konularını her fırsatta dile getirmişti.

Öğretimin Birleştirilmesi Yasası *(Tevhid-i Tedrisat Kanunu-3 Mart 1924)*

Cumhuriyetten önce faaliyette olan üç çeşit eğitim kurumu vardı. Bunlar;

• **Medreseler:** Halkın ve vakıfların yardımı ile faaliyetlerini yürütüyor ve din ağırlıklı öğretim yapıyordu.

• **Modern Okullar:** Ordunun su-

M. Kemal Atatürk

Mustafa Kemâl Eğitim Devrimi çalışmalarında

bay ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş askeri okullardı. Askeri Mühendislik, Askeri Tıbbiye ve Harbiye Okulları gibi... Sonra bunlara diğer meslek okulları da katıldı. Öğretmen Okulu 1848'de, Mülkiye 1859'da, Kız Öğretmen Okulu 1870'de, Hukuk Mektebi 1880'de açıldı. Ayrıca Rüştiye, İdadi ve Sultani gibi ilk ve orta eğitim okulları da vardı. Daha sonra bunlara Üniversite de katıldı. Ancak medreseler dışındaki okullarda bile dini etkiler güçlüydü. Bu iki tip okul eğitimi, dünya görüşü ve ülkü bakımından birbirine ters düşen zihniyette iki ayrı insan tipi yetiştiriyordu.

• **Yabancı Okullar:** Bunlar kapitülasyonların desteğinde, hükümet denetiminin dışında kalan, modern eğitim yapan ve yabancılarca yönetilen okullardı. Bu okullarda yabancı dilde eğitim yapılmakta, özellikle azınlık milliyetçiliğini hedef alan bir öğretim yürütülmekte ve yabancı devletlerin siyasî nüfuz aracı görevi yapmaktaydılar. Buralarda, genellikle ülkenin değer yargılarına ters düşen değerlere sahip insanlar yetiştiriliyordu. Kısaca özetleyecek olursak, Cumhuriyet öncesinde verilen eğitim ulusal, laik ve çağdaş değildi. Bu üç çeşit okul üç ayrı dünya görüşüne sahip insan yetiştiriyordu. Ülkenin vatandaşları arasında ne kültür birliği, ne de ülkü birliği vardı. Bu durum, toplumda mevcut kültürel çelişkileri daha da artırıyor, Ulusal Birlik ve Bütünlüğü ciddi bir şekilde zedeliyordu.

Mustafa Kemâl'in, gerek Ulusal Savaşım süresince ve gerekse Zafer'den sonra, çeşitli yerler ve ortamlarda yaptığı çok sayıdaki konuşmalarında da açıkça belirttiği üzere, ulusal ve laik devlet anlayışına uygun bir öğretim birliği kurulmadıkça ve eğitim çağdaş bilimin gereklerine uygun bir hale getirilmedikçe, ulusal bütünlük sağlanamayacaktı. Ayrıca, çağdaşlaşma amacı da gerçekleşemeyecekti. Bu, açık seçik anlaşılıyordu. Dolayısıyla Mustafa Kemâl'in, Ulusal Savaşım'ın en zor günlerinden başlayarak eğitim üzerinde kararlı bir şekilde durmasının ne denli önemli olduğu bir kez daha kendini gösteriyordu...

Yakın tarihte eğitimle ilgili yaşanmış olaylar, Mustafa Kemâl'in eğitimi ne denli önemsediğinin açık kanıtı olarak gösterilebilir…

Eskişehir-Kütahya Savaşları'nın en şiddetli olduğu ve düşman ordusu-

nun Ankara üzerine yürümeye gayret ettiği bir dönemde Ankara'da Maarif Kongresi'nin yapılması kararlaştırılmıştı. Kongre tarihi olarak 16 Temmuz 1921 belirlenmişti. Savaşın bu yoğun ortamında Meclis'in çalışma temposu da oldukça yoğundu. Mustafa Kemâl, hem Meclis Başkanı ve hem de Başkomutan olarak günün büyük kısmını çalışarak geçiriyordu.

Mustafa Kemâl, hem Meclis Başkanı ve hem de Başkomutan olarak günün büyük kısmını çalışarak geçiriyordu.

Yine böylesi yoğun bir günde Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi (Tanrıöver) Bey ile Öğretmenler Derneği genel Başkanı Mazhar Müfit (Kansu) Bey, Maarif Kongresi'nin yapılıp-yapılmayacağı konusundaki görüşlerini almak üzere, Mustafa Kemâl Paşa'yı Meclis'teki çalışma odasında ziyaret ederler. Odaya girdiklerinde Mustafa Kemâl masanın üzerine serdiği harita üzerinde, ordunun savaş taktikleri üzerine çalışmaktadır. Gelenleri fark etmemiştir... Hamdullah Suphi "Paşam" diye seslenince; Mustafa Kemâl gelenleri gördü ve gülümseyerek ayağa kalkıp, ellerini sıktı ve "Buyurun" diyerek misafirlerine yer göstedi. Gelenler oturmadılar...

Hamdullah Suphi Bey, "Vaktinizi almayacağız..." diyerek söze başladı. Konuşmasını, *"Mazhar Müfit Bey'in başkanı olduğu Öğretmenler Derneği'nin Kongresi birkaç gün sonra Ankara'da toplanacak. Toplantıya iki yüzden fazla öğretmenin katılması bekleniyor. Ancak biraz önce Fevzi (Çakmak) Bey'den savaşın bugünlere daha da yoğunlaşabileceğini duyunca, böylesi bir zamanda bu denli geniş katılımlı bir kongrenin size ayak bağı olabileceğini düşündük. Uygun görürseniz erteleyelim..."* ifadesiyle tamamladı...

Mustafa Kemâl, *"Hayır hayır Kongreyi kesinlikle ertelemeyin..."* dedi. *"Kongre elbette ki yapılacaktır! Çünkü cehaletle, ilkellikle savaş, düşmanla*

Mustafa Kemâl Edirne Öğretmen Okulunda

savaşmaktan daha az önemli değildir. Olamaz da!.. Kongreye katılacağım ve konuşacağım." ifadesiyle görüşünü açıkladı.

Kongre yapıldı ve Mustafa Kemâl yaptığı konuşmada, özellikle ulusal ve çağdaş bir eğitimin temellerinin atılması gereği üzerinde durdu.

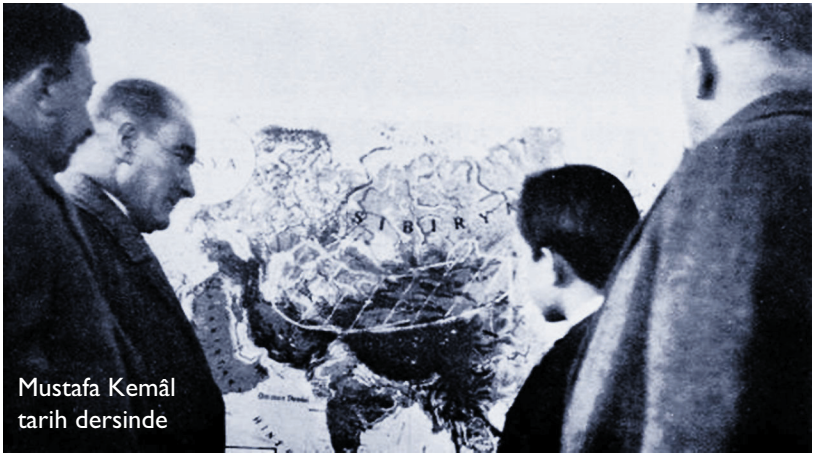
***

Büyük zaferden sonra Bursa'da kendisini ziyaret eden İstanbul öğretmenlerine de seslenirken, bir milletin gerçek kurtuluşunun ancak eğitimle olacağını belirterek, *"...bunun için eğitimin toplum hayatının ve çağın ihtiyaçlarına cevap vermesi ve ilim ve fennin gerçeklerine göre yürütülmesi gerekir"* ifadesiyle çağdaş eğitimin önemini vurguladı.

Yine, 31 Ocak 1923'te İzmir'de halk ile konuşurken, *"Ulus ve, memleketimizin irfan yuvaları bir olmalıdır. Bütün memleket evladı kadın ve erkek aynı suretle oradan çıkmalıdır..."* sözleri ile öğretimin birleştirilmesinin ne denli önemli olduğuna değindi.

1 Mart 1924'te ikinci dönem Meclis toplantılarının açılışında, öğretim ve eğitimde birlik ilkesinin bir an bile kaybedilmeden uygulanmasını istedi. Bu yolda gecikmenin zararlarını belirtti ve konuyla ilgili acil karar almanın gereği üzerinde durdu.

Bu gelişmeler ışığında ve Gazi Mustafa Kemâl'in görüşü doğrultusunda, Saruhan (Manisa) Milletvekili Vasıf (Çınar) Bey ve arkadaşları tarafından hazırlanan Öğretimin Birleştirilmesi Yasası *(Tevhid-i Tedrisat Kanunu)* önerisi, 2 Mart 1924 tarihinde Meclis Başkanlığına sunuldu. Önerinin gerekçesinde; "Bir Ulusun kültür ve ulusal eğitim siyasetinde, ulusun düşünce ve duygu bakımından birliğini sağlamak için öğretim birliği en doğru, en bilimsel, en çağdaş ve her yerde yararları görülmüş en önemli ilkedir... Ulusun fertleri ancak bir türlü eğitim görebilir. İki türlü eğitim bir memlekette iki türlü insan yetiştirir. Bu ise, Ulusun ülkü ve düşünce birliğine ve dayanışma amaçlarına aykırı-

Mustafa Kemâl tarih dersinde

dır." deniliyordu. Öneri, üzerinde kısmen karşıt görüşlerin söylenmiş olmasına karşın 3 Mart 1924'te kanunlaştı. Bu yasaya göre Türkiye dâhilindeki bütün bilim ve öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığına bağlanıyordu. Şer'i ye ve Evkaf Vekâleti veyahut özel vakıflarca idare olunan bütün mektep ve medreseler ile Milli Savunma Bakanlığına bağlı askeri ortaokul ve liselerle Sağlık Bakanlığına bağlı Kimsesiz Çocukların Bakımıyla İlgili Kurum, bütçeleri ve öğretim kadrolarıyla birlikte yine Milli Eğitim Bakanlığına devrediliyordu. Bakanlık yüklenen bu sorumluluklarına ilaveten, yüksek din uzmanı yetiştirmek için Üniversite'de bir İlahiyat Fakültesi ile imamlık ve hitabet gibi dini görevlerin yerine getirilmesinden sorumlu memurlar yetiştirmek için ayrı mektepler açacaktı.

Mustafa Kemâl bir sınıfta eğitimi izliyor

Yasa hemen uygulamaya konuldu. İlk iş olarak medreseler kapatıldı. Şer'i Mahkemelerin kapatılması üzerine Mektebi Kuzat *(Bugünkü Hukuk Fakültesi ayarı Adliye Mektebi)* da lağvedildi. Askeri okullarla ilgili uygulama bir yıl sonra değiştirildi ve bu okullar tekrar Milli Savunma Bakanlığı'na bağlandı. Açılan İmam Hatip Okulları da devlet desteği kesilince 1930-31'de kapandı. Sonuç olarak Cumhuriyet'in ilk on yılı içinde, devlet tarafından desteklenen hiçbir dini eğitim kurumu kalmadı.

***

Öğretimin Birleştirilmesi Yasası uygulanırken doğal olarak ülkedeki yabancı okulların durumları da gözden geçirildi. Geçmişte adeta bağımsızmış gibi hareket eden ve yeterli denetimden yoksun, azınlıkları milliyetçiliğe yönlendirdiği gibi öğrencilerine, ülke değer yargılarına ters düşen telkinlerde bulunan bu okulların da ciddi bir devlet denetimine alınması, buralarda Türklük aleyhine ve dini nitelikte öğretim faaliyetinin engellenmesi gerekiyordu. Türk Ulusu doğal olarak, ülke sınırları içinde, hiçbir dinin ve mezhebin propagandasının yapılmasını istemiyordu. Türkiye kendi medreselerini kapatırken, Hıristiyan okulları bu uygulamanın dışında tutulamazdı.

Gazi Mustafa Kemâl, 28 Ekim

1923 günü Fransız Gazeteci Maurice Pernot ile yaptığı görüşme sırasında, "Türkiye'deki Fransız okullarının geleceği ve Türk Milliyetçileri'nin yabancı düşmanı olup-olmadıkları…" şeklindeki bir soruya; *"Bazen yabancı mekteplerin vazife sınırlarını geçtiğini, rollerinden çıktıklarını, fenni olmayan propaganda gayeleri takip ettiklerini ve bunun için halkımızın Türk olmayan unsurlarına dayandıklarını gördük... Fransız Mekteplerinin ekserisi rahipler ve hemşireler tarafından idare edilmektedir. Şu halde mesleki bir mahiyeti vardır. Dolayısıyla dini bir propagandada bulunduklarından endişe edebiliriz. Mamafih, istiyoruz ki mekteplerimiz kalsın, fakat Türkiye'de bizim mekteplerimizin bile haiz olmadıkları imtiyazları yabancı mekteplerin malik olması kabul edilemez. Müesseseleriniz aynı sınıfta Türk müesseselerine mevzu olan kanun ve nizamlara riayet ettikçe baki kalabilir... Türkler bütün medeni milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler, bize zarar vermemek, hürriyetlerimize zorluklar çıkarmaya çalışmamak şartıyla, burada daima iyi muamele göreceklerdir."* şeklinde cevap vererek, yabancı okullar hakkındaki görüşlerini de ifade etmiş oldu. Bu görüşler ışığında Bakanlık, ilgili kuruluşlarına, 1924 yılının Ocak ve Şubat aylarında yabancı okullar için öğretim programı ile uyulması gereken emir ve yasaları hatırlatan genelgeler gönderdi. Genelgeler özetle; "Yabancı okullarda mabetler dışında, dershane ve salonlarda bulunan dini semboller, heykeller ve dini tasvirler kaldırı-

Mamafih, istiyoruz ki mekteplerimiz kalsın, fakat Türkiye'de bizim mekteplerimizin bile haiz olmadıkları imtiyazları yabancı mekteplerin malik olması kabul edilemez.

Mustafa Kemâl Nazilli'de bir derste

lacaktır. Müslüman ve başka mezhepten olan öğrenciler okullarındaki dini törenlere katılmayacaklardır. Öğretim açısından da bu okullarda kültür derslerinin Türkçe verilmesi, müdür yardımcılarından birisinin Türk olması, Türkçeden kalanların sınıfta kalmış sayılması, okullarda hiçbir devletin propagandasının yapılmaması şarttı." hususlarını içeriyordu. Türkiye Devleti, Kurucusu'nun diliyle ifade edildiği gibi, yabancı okullara karşı değildi. Bunları Batı ile aramızda bir köprü olarak değerlendiriyordu. Ancak, bunlara kendi okullarımıza bile verilmeyen, kapitülasyon havasında ayrıcalıklar vermeyi kabul etmiyordu. Bu okulların da Türk eğitim kurumları için konulmuş olan yasa ve yönetmeliklere uymalarını, ülkenin bağımsızlığı açısından gerekli görüyordu.

Mustafa Kemâl öğrencilerle

Uygulama sürerken kurallara uymayan okullar kararlılıkla kapatıldı. Olay yabancı devletlerle siyasi çatışmalara yol açtı. Ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin ödün vermeyen kararlı tutumunu gören yabancı okullar bir süre sonra, konulan yasa ve yönetmeliklere ayak uydurmak suretiyle varlıklarını koruma olanağına kavuştular.

***

Öğretimin Birleştirilmesi Yasası'nın Sonuçları

Gazi Mustafa Kemâl'in, eğitimin ulusallaştırılması ve çağdaşlaştırılması amacıyla çıkarılmasını sağladığı Öğretimin Birleştirilmesi Yasası'nın kararlılıkla uygulanması sonucunda, yeni devletin ulusal bütünlüğü, çağdaşlaşması açısından son derece önemli sonuçlara ulaştı.

Bunları kısa ve öz ifadelerle özetlersek;

1) Ulusal bütünlük açısından öğretimin birleştirilmesiyle, aynı fikir, aynı duygu, aynı düşüncede insanlar yetiştirilmiş, böylece vatandaşlar arasında ülkü ve kültür birliği sağlanması yolunda güçlü adımlar atılmıştır. Bu sebeple, vatan bütünlüğünde ulusallaşma süreci hızlanmış, ümmet toplumundan ulus toplumuna geçişin de önü açılmıştı.

2) Laiklik açısından yasanın uygulanmasıyla okullar Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine girmiş ve çağdışı eğitim kurumları olan medreseler tarihe karışarak, okullarda öğ-

retim laik bir tabana oturmuştur. Böylece yüzyıllar boyunca bilimsel düşünme ve çalışmayı köstekleyen nedenler ortadan kaldırılmış, çağdaşlaşmayı engelleyen bariyerler çökertilmiş, Türk Devrimleri'nin ve yenilenme hareketinin kapıları açılmıştır.

3) Tam Bağımsızlık açısından Yabancı okulların disiplin ve denetim altına alınmasıyla, emperyalist güçlerin bu okulları Türkiye aleyhine kullanmalarının önüne geçilmiş, Batı'nın sömürgeci zihniyetinin kültürel alanda da bir nevi kapitülasyon uygulaması gayretlerinin önüne set çekilmiştir.

4)Çağdaşlaşma açısından öğretimin modernleşmesiyle, eğitimdeki sözde dini ağırlık kaldırılmış, dolayısı ile insan aklına dayalı düşünce ve bilime giden yollar açılmış ve Türk Ulusu için bir ölüm-kalım davası olan çağdaşlaşmanın gerçekleşmesini sağlayacak alt yapı oluşturulmuştur.

5)Cumhuriyet'in Geleceği açısından öğretimin birleştirilmesiyle Cumhuriyetin geleceği güvence altına alınmış, rejim ve devrim karşıtı güç odaklarının muhtemel dayanakları ortadan kaldırılmış, Cumhuriyeti, Türk Devrimleri'ni ve Atatürk Aydınlanması'nı benimsemiş kuşakların yetişmesini sağlayacak sağlam yollar açılmıştır. Yasanın 2. maddesine göre Şer'i ye ve Evkaf Vekâleti kaldırılıyordu. Onun işlerini Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı yürütecekti. Ülke dahilindeki bütün cami, mescit, tekke ve zaviye idaresi, bunların personelinin tayin ve azilleri bu makam tarafından yapılacaktı. Evkaf işleri de bir Genel Müdürlük olarak Başbakanlığa bağlanmıştı. Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti kaldırılmış; yerine, barışta Cumhurbaşkanı'na vekâleten orduya kumanda etmek üzere, en yüksek askeri makam olarak Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Reisliği *(Genelkurmay Başkanlığı)* kurulmuştu.

Genel Kurmay Başkanı görevinde bağımsızdı ve Başbakan'ın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onaylamasıyla atanıyordu. TBMM karşısında askeri bütçenin sorumluluğu Milli Savunma Bakanlığına aitti.

***

Öğretimin Birleştirilmesi Yasası'nın uygulanmasıyla devlet yönetiminin laikleşmesi yolunda oldukça önemli bir aşama kaydedildi. Ülkede her konuda adeta karar organı durumunda kabul edilen ulemanın elindeki en etkin silahı alındı. Artık ulemalar, dini, kişisel görüş ve çıkarlarına uygun olarak yorumlayıp, keyfi kararlar veremeyecek ve Türk Ulusu'nu ortaçağ karanlığına çekemeyecekti. Şer'i ye Mahkemeleri'nin kaldırılması ve çağdışı eğitimin odak noktası konumundaki medreselerin de kapatılmasıyla, ulema kesiminin etki alanını iyice daraltmış ve ahkâm kesmeleri artık olanaksızlaşmıştı. Genel Kurmay Başkanlığı'nın Bakanlar Kurulu dışına alınmasıyla ordu politika dışına alınmış oluyordu. Kasım-1924'de milletvekilliği ile askeri görevlerin birleşemeyeceği ilkesi de benimsendi ve bu uzun yıllar Cumhuriyet Yönetimi'nde titizlikle korundu. •

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: Cumhuriyet Anayasası)

Hazırlayan: YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınayın.

1 Hurra (İng.)
a-Destek amaçlı söz
b-Kışkırtılmış
c-Heyecan duyma
d-Özgü söyleyiş

2 Alesta (İta.)
a-Yelkenli dümeni
b-Toplum bilimi
c-Harekete hazır
d-Dini inanç

3 Balat (Fr.)
a-Yavaş aşınan madde
b-Orta çağ batı şiiri
c-Curcunalı eğlenti
d-Aşırı zayıf

4 Barka (İta.)
a-Eğreti yapı
b-Geniş sargı
c-Sıcakölçer
d-Küçük sandal

5 Irgat (Rum.)
a-Değersiz mal
b-Tarım işçisi
c-Odun kömürü
d-Sert tahta

6 Caka (İta.)
a-Gösteriş
b-Sırmalı yaka
c-Kadın oyuncu
d-Hızlı yüzme

7 Entertip (Fr.)
a-Boş oturmak
b-Dizgi makinesi
c-Bir çalgı türü
d-Evrenselcilik

8 Fanfar (Fr.)
a-Küçük masa
b-Kukla oynatan
c-Üflemeli çalgı orkestrası
d-Figürü olan

9 Gipur (Fr.)
a-Gazete kesiği
b-Bir tür dantel
c-Esnek giysi
d-Spor aracı

10 Hara (Fr.)
a-Parlak çizgi
b-Çok sert taş
c-Ela göz
d-At üreten çiftlik

11 Gulaş (Mac.)
a-Bir tür yemek
b-Yolcu yükü
c-Yüksek bölüm
d-Geniş koltuk

12 İlistir (Rum.)
a-Duyu yanılması
b-Yankı bilimi
c-Süzgeç
d-Ölçü, sınır

13 Jarse (Fr.)
a-Giysi altı etek
b-Basınç ölçer
c-Esnek dokunmuş kumaş
d-Asılsız söz

14 Maçula (İta.)
a-Kıvrımlı saç
b-Değnek
c-Kollu
d-Müzik parçası

15 Sarkom (Fr.)
a-Kötücül ur
b-Kolay aldatılabilen
c-Moda yaratan
d-Uzağı göremek

Yanıtlar: 147. sayfada

(İng.) İngilizce, (İta.) İtalyanca, (Fr.) Fransızca, (Rum.) Rumca, (Mac.) Macarca

Onun şiirsel ruhu yüzüne, görünümüne yansımıştı

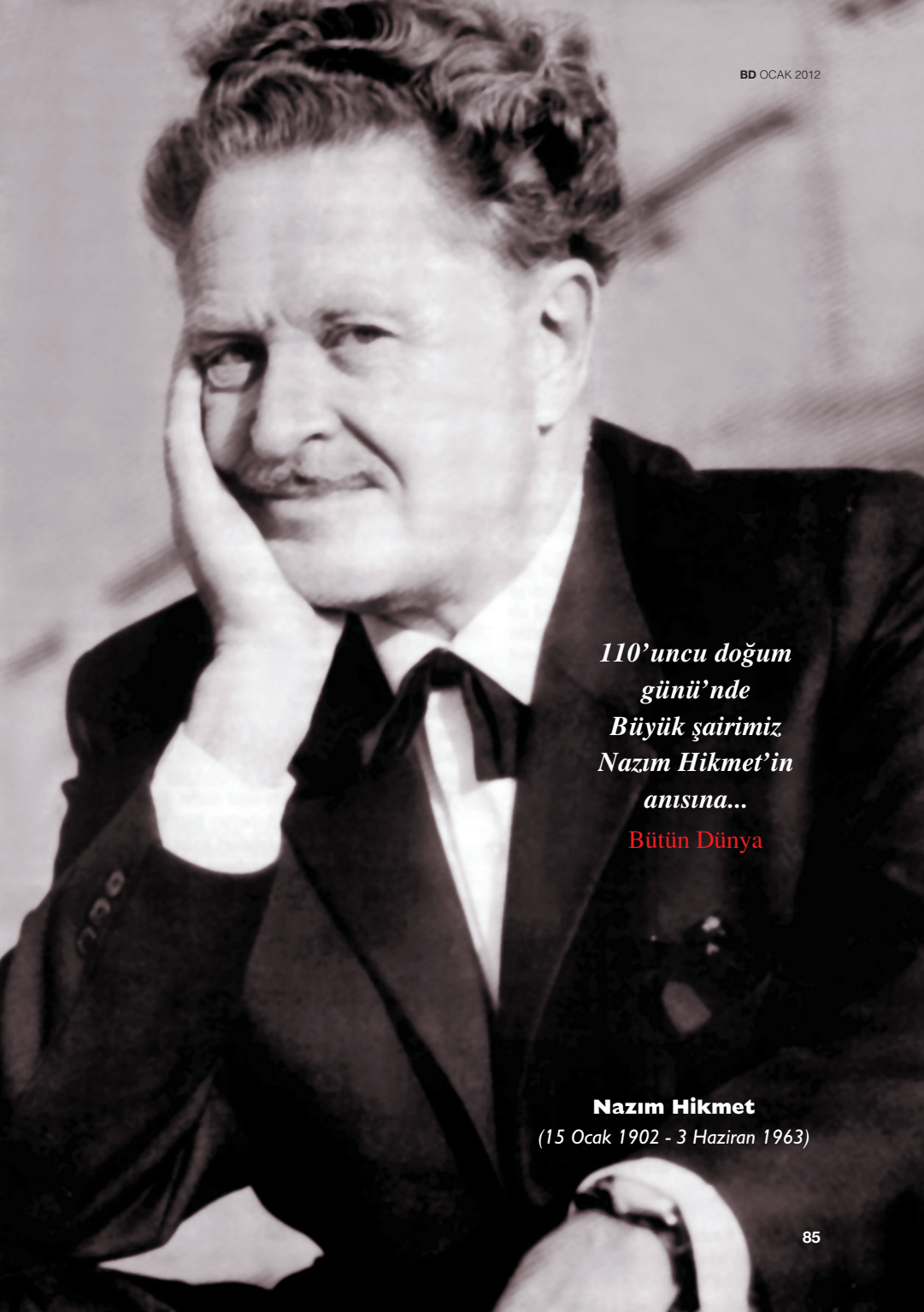
Vagif Samedoğlu Nazım Hikmet'le 3 Görüşmesini Anlatıyor.

Yazan: Dr. SERİYYE GENCELİYEVA TAMER

Vagif Samedoğlu: *Azerbaycan Halk Şairi. Azadlık mücadelesinin azat yürekli sesi... Konservatuvar öğrenimi görmüş, caza gönül vermiş bir müzisyen; anadiline aşık bir aydın, vatan sevgisinden aldığı coşkuyla kâh Azadlık Meydanı'nın yüreklendirici sesi olmuş, kâh parlamentoda bir milletvekili olarak mücadele vermiş bir kişilik, ille de bir şair, bir gönül adamı... Azerbaycan'da halk tarafından; önce kimileri unutulmaz şarkılara dönüşen şiirleri, sahne oyunları ile tanındı. Sonrasında, Azadlık Meydanı'nda en zor günlerde halkının yanında olarak ve günlerce halkını azadlık yolunda yüreklendiren cesur konuşmalar yaparak halk tarafından tanınmanın ötesinde, sevildi. Sovyet rejiminin kalıba sokamadığı Vagif, şiirlerini siparişle değil, yüreğinden gelen coşkuyla yazarak, zamanın değil, halkın şairi oldu.*

Vagif Samedoğlu

110'uncu doğum günü'nde Büyük şairimiz Nazım Hikmet'in anısına...

Bütün Dünya

Nazım Hikmet

(15 Ocak 1902 - 3 Haziran 1963)

Samed Vurgun - Nazım Hikmet

Şair bir babanın oğlu olan Vagif, bu sayede zamanın en ünlü şairleriyle birarada olmak şansına erişmişse de, geçen günler gösterdi ki, bütün bu ünlü şairler de Vagif'le birarada olma şansını yaşamışlardı. Vagif Samedoğlu bir şairin oğlu olmasına karşın, kendi özgün biçemini yaratmıştır.

Özgün ve özgür ruhuyla, azadlık, ölüm, dünya, tanrı ile söyleşi gibi felsefi kavramlar üzerine şiirleri "sovyet imparatorluğu" döneminde basılıp yayınlanmamıştır. İlk şiir kitabı Men Buradayım İlahi (Ben Buradayım Tanrım) ancak 1996 yılında basılabilmiştir.

Vagif Samedoğlu'nun Ben Buradayım Tanrım adlı şiir kitabı, Arif Acaloğlu'nun çevirisiyle Kömen Yayınları'nca Türkiye'de yayımlanmıştır.

Değerli Azerbaycan halk şairi Vagif Samedoğlu, destansı anlatımıyla Bütün Dünya okurları için Bakü'den kaleme aldı.

İşte vatansever bir yüreğin, vatansever bir yüreği anlattığı o yazı:

Nazım Hikmet'le 3 görüşme

Nazım Hikmet'i ilk kez 18 yaşımda gördüm. 1957 yılının sonbaharında Bakü'ye geldiğinde, babam Samed Vurgun (1) yaşamını yitireli bir yıldan fazla olmuştu. Samed Vurgun 27 Mayıs 1956'da vefat ettiğinde, hastalığı nedeniyle cenazesine katılamadığı için -halen Samed Vurgun'un ev müzesinde saklanan- şu telgrafı göndermişti:

Samed Vurgun kardeş Türk dillerimizin büyük şairi, dillerimiz yaşadıkça, ölümsüz yaşayacaktır.

Nazım Hikmet 30 yıldan sonra yine Bakü'ye gelmiş bulunuyordu. Bakü de, Nazım'ı sevenler de O'nu çok özlemişti. Bütün Azerbaycan'da sevenleri çoktu. Bu sevgi sadece onun

kendine, gurbette olan şaire değil, aynı zamanda Türk halkına olan büyük sevgi, saygı ve özlemin simgesiydi.

Nazım'ın Bakü'ye gelişi nedeniyle çok zengin bir program hazırlanmıştı:

Öğrencilerle, öğretmenlerle, gazetecilerle, şair ve yazarlarla görüşmeler, tiyatro gösterimleri, Samed Vurgun'un mezarını ziyaret ve onun evinde aile üyeleriyle görüşme.

Biz o günlerde Samed Vurgun'un şimdi müzeye çevrilmiş olan evinde oturuyorduk. Dairemiz 3. kattaydı. Bina asansörsüz ve katlar çok yüksekti. Buna bir de Nazım'ın sağlık koşulları eklenince çok zorlanmasına karşın, her katta yerleştirilen koltuklarda soluklanırken her solukta "ah Samed" diyerek evimize çıktı. O'nun şık giyimi; kadife kasketi, yumuşak makoseni, gri renkli hafif paltosu, boynunda serbest düğümlenmiş ipek fuları, ben ve kardeşim Yusif'i -Bakü'nün moda takipçilerini- hayran bırakmıştı. Nazım, güzel, zevkli, avrupai giyimi çok severdi.

Aziz konuğun gelişi onuruna annem Haver Hanım, özel hazırlıklar yapmıştı. Nazım Hikmet kendisine gösterilen saygıdan çok memnun olduğunu saklamıyordu. Ben o zaman Azerbaycan Devlet Konservatuarı'nda 2. sınıf öğrencisiydim. Sevgili konuğumuza F. Chopin'in '3. Mimajör Etüdü'nü çaldım. Beni kucakladı ve sordu:

Üzeyir Hacıbeyli'yi mi yoksa Gara Garayev'i mi çok seversin?(2)

"İkisini de" diye yanıt verdim.

"Kendini ve toprağını sev" dedi. Hiç beklemediğim, bugüne dek aklımda soru işareti olarak kalan bir söz...

Bizde konuk olduğu süre boyunca defalarca şu sözü tekrar etti:

Kendi dilinizde konuşun. Dilinizi koruyun. Azerbaycan Türkçesi temizdir, saftır, şirindir. Teybi açarak birşeyler söylemesini rica ettik. Derin bir soluk alarak şunları söyledi:

Kardeşim Samed! Evine geldim. Beni, sen varmışsın gibi karşıladılar. Hatırlıyor musun, Moskova'da sana bir şiir okumuştum. Şimdi aynı şiiri seninkilere okuyorum:

Karşı yalı memleket.
Haykırıyorum Varna'dan
İşitiyor musun Memet?
Karadeniz akıyor,
akıyor durmadan.
Deli hasret, deli hasret...
Oğlum, sana sesleniyorum,
işitiyor musun Memet?

Bizde konuk olduğu süre boyunca defalarca şu sözü tekrar etti: Kendi dilinizde konuşun. Dilinizi koruyun. Azerbaycan Türkçesi temizdir, saftır, şirindir.

Nazım Hikmet'in, Azerbaycan'ın bilim, edebiyat, müzik alanındaki önemli şahsiyetlerle yakın ilişkileri

olmuştur. Bu ilişkiler bazıları ile sağlam dostluklara dönüşmüştür. Samed Vurgun ile olduğu gibi. Benim babam da komünistti, Nazım Hikmet de. Oysa onların görüşmeleri komünist şair görüşmeleri değil, iki Türk şairin buluşmasıydı. Hangi konularda konuştuklarını bilmiyorum. Ancak kuşkum yok ki, vatan sevgisi, vatan hasreti, anadilin korunmasının gerekliliği ve benzeri konular onların sohbetlerini dolduruyordu. Nazım Hikmet Bakü'de eski ve yeni dostlar arasında sevgi, heyecan, alkış dolu günler yaşasa da, Samed'in yokluğunu daha da derinden hissediyordu. Yaşadığı duyguları daha Bakü'deyken şiirsel düşüncelerle ifade etmişti:

Nihayet şehrine gelebildim,
ama geç kaldım Samet,
Görüşemedik.
Bir ölüm boyu geç kaldım.
Teypteki sesini dinlemek istemedim, Samet!
Ölülerin, büsbütün ölmeden resimlerine bakamam.
Ama gün gelecek,
ayıracağım Samet!
Saygılı hatıralar dünyasına gireceksin.
Kabrinin üstüne çiçek de koyabileceğim gözüm yaşarmadan.
Sonra, gün gelecek,
senin başından geçen iş
benim de başımdan geçecek, Samet!

Bakü'den döndükten sonraysa şöyle yazmıştı Nazım:

Şairim. Şairlere saygı gösterilen, sevgi duyulan ülkelerden birinde, Azerbaycan'dayım. Azerbaycanlıların kendi şairlerini, romancılarını, yazarlarını nekadar sevdiklerini gözlerimle gördüm. Ben burada, nereye gittiysem Samed'le karşılaştım. Her kentte, her köyde, her okulda, her klüpte, petrol kuyularının yanında, pamuk tarlalarında, her evde Samed'le yüzyüze geldim. Her sofrada kadehimi onun kadehi ile tokuşturdum. Her narı, her salkımı Samed'le bölüştüm. Halkla görüşmelerimde Süleyman Rüstem'le, Mehdi Hüseyin'le, Resul Rıza ile birlikte Samed de bana bu akıllı, hem de çok akıllı, çok ışıklı ve biraz da masum gözleri ile gülümsedi.

Benim Nazım Hikmet'le ikinci görüşmem 1960 yılında oldu. O, Bakü'ye kardeşim Yusif'in düğününe katılmak için gelmişti. Yusif, Moskova'da Gorki Edebiyat Enstitüsü'nde okuduğu zaman babam onu Nazım Hikmet'le tanıştırmıştı. Sohbet sırasında Nazım Hikmet Yusif'e yazılarını hangi adla yazacağını sordu. Yusif'in "Yusif Vekilov" yanıtı üzerine, "o zaman herkes zannedecek ki, Rus'sun. Öyleyse, babanın adını kendine lakap olarak al, Yusif Samedoğlu ol".

Sonraları, ben de oldum "Vagif Samedoğlu".

Nazım Hikmet'le üçüncü görüşmem Moskova'da oldu, 1963 yılı kışında. Ben Moskova Konservatuvarı'nda stajyerken.

Moskova Konservatuarı'nda Türk

Ona temkinli olması söylendiğinde, "Türkiye hapisanesinde yatmışım, sovyet hapisanesinde de yatarım." diye karşılık veriyordu.

bestekarları Adnan Saygun ve Ulvi Cemal Erkin'in eserlerinden oluşan bir konser düzenlenmişti. Unutulmaz Niyazi'nin(3) yönetiminde. Fuayede Nazım Hikmet ve yardımcısı Ekber Babayev'i gördüm. Sohbete yeni başlamıştık ki bir grup Rus aydını Nazım'a yaklaştı ve birşeyler konuşmaya başladılar. Bu sırada Ekber Babayev, bana yavaşça, Nazım'la Saygun'un denizcilik okulunda birlikte okuduklarını ve çocukluk arkadaşı olduklarını söyledi. Konser başladı. Önce Saygun'un bir eseri seslendirildi. Sonra, Erkin'in "Piyano ve orkestra için 3. konçertosu"-nu piyanist İ. Juk seslendirdi.

Juk bu eseri üç günde öğrenmişti. Konser çok başarılıydı. Konserden sonra sahne arkasına, Niyazi'yi kutlamaya gittim. "Yüreğimiz dağa döndü Maestro" dedim.

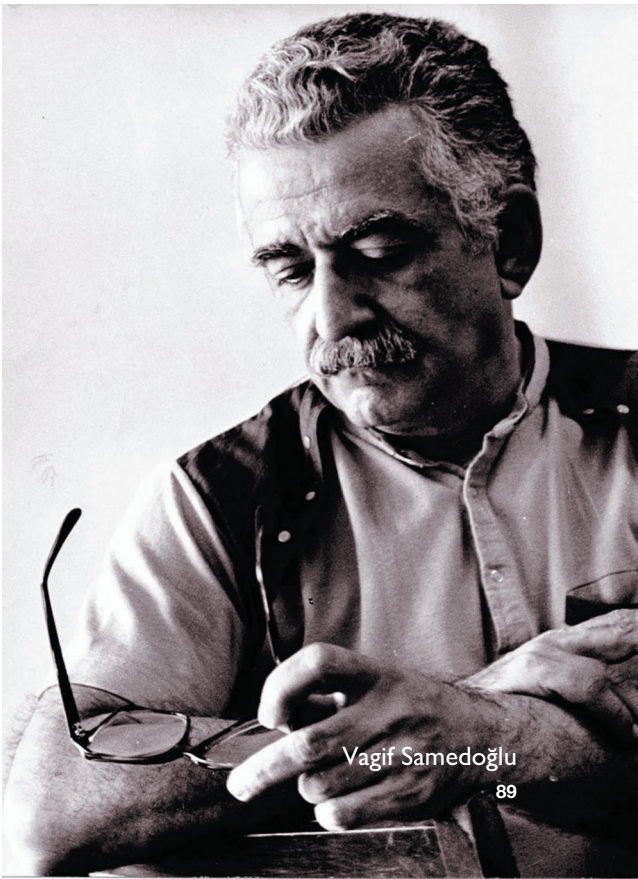
Kendine özgü azimle Maestro yanıtladı:

Ya sen Niyazi'yi ne zannetmiştin! Niyazi beni Türkiye Büyükelçisi, Türk diplomatlar ve elbette Saygun ve Erkin ile tanıştırdı.

Bu sırada unutamayacağım bir olay yaşandı. Nazım Hikmet odaya girdi ve vakur duruşuyla, hiç kimseye bakmadan Niyazi'ye yaklaştı. Onu kucaklayıp kutladıktan sonra bana "gel gidelim" dedi.

Ben onunla gitmek istediğimde Türkiye Büyükelçisi dedi ki, "Saygun, sen niçin okul arkadaşınla selamlaşmıyorsun?"

Saygun ve Nazım sanki bunu bekliyorlarmış gibi birbirlerine sarıldılar ve ben Türk diplomat eşlerinin, için

Vagif Samedoğlu

için ağlamalarına tanık oldum. Sonra Nazım Hikmet, Ekber Babayev ve ben konservatuardan çıkarak Gertsen Sokağı'ndan aşağı Karl Marks Prospekt'ine dönüp Nasyonal Restoranı'na gittik. Nazım bizi akşam yemeğine götürüyordu. Yol boyunca yanımızdan geçen her bir kızın ve kadının gözleriyle onu nasıl yolcu ettiklerine tanık oldum. 60 yaşında olsa da o, dikkat merkezinde idi. Geçen yılların azabı, eziyeti, kederli yaşantıları onu daha ışıklı, cazibeli kılmıştı sanki.

Nazım'la konuşmak, onu dinlemek çok ilginçti. O, derin felsefi birikimi olan, özgür düşünceli bir kişilikti. Bazan, düşüncelerini açıkça söylemekten çekinmiyordu. Komünizm yönetimine inancını yitirdiğini ve asıl sosyalizmi İsveç'te gördüğünü söylediği gibi. O'na temkinli olması söylendiğinde, "Türkiye hapisanesinde yatmışım, sovyet hapisanesinde de yatarım." diye karşılık veriyordu.

Onun şiiri de kendisi gibi açık ve güzeldir. Eğer Türk olmasaydı, komünist olmasaydı, Nobel Ödülü'nü alırdı.

Sonra, onun ani ölüm haberi... Sarsıcı haber... Ancak, Nazım ölümden korkmuyordu, denebilir ki, dünyaya geldiği günden itibaren.

Bu onun sözüdür:

"Ne ölümden korkmak ayıp, ne de düşünmek ölümü."

O, ölüme meydan okudu, hem talihiyle, hem sürdürdüğü yaşamla, hem de yaratıcılığıyla. Buna müdrikler kadirdi ancak... Moskova'da heykeltraş Sidur'un atelyesinde Nazım'ın mezartaşının nasıl olacağı üzerinde konuşulurken, yakın arkadaşı Resul Rıza(4) "Mezar üstünde yalnız ayak izleri olsun, 'bu dünyadan bir Nazım geçti' duygusu uyandırsın." dedi.

Böyle de yaptılar. O zaman bir şiir yazdım:

Mezarımın başucuna
ne mezar taşı koyun,
ne de heykel...
Bir çift ayakkabı bırakın,
ayağı yalın olan giyip gitsin...

Uzun süre O'nun parlak, yakışıklı, nurlu yüzü hayalimden çıkmadı. Bu duygularla 1963 yılında ona ithafen bir şiir yazdım:

Ölende neçe yaşın var idi ?
Neçe kış, neçe bahar görmüştün?
Ölende, kimin saman sarısı saçlarının kokusunu işittin?
Toprağını gördün mü gözlerini yumanda?
Mavi gözlerinin seması indi yoh.
Gece çöktü gözlerinin semasında.
Neçe ulduz söndü mavi gözlerinin kapanmış gecesinde?
Işığı bize heç bir vaht çatmayacak ulduzlar...
Ölende neçe yaşın var idi senin?
Yohsa hele doğulmamış mıydın?

(*neçe*: kaç, *ulduz*: yıldız, *heç bir vaht*: hiçbir zaman, *çatmayacak*: erişmeyecek, *hele doğulmamış mıydın?*: henüz doğmamış mıydın?)

Daha sonra, "Divin Nağılı (Devin Masalı)" adlı şiirimi Nazım Hikmet'e adadım. Yeryüzünde az insan vardır ki, işini, sanatını dış görünüşünden söylemek mümkün olabilsin. Nazım

Hikmet, öyle nadir kişiliklerdendir ki, onun şiirsel ruhu, yüzüne, görünümüne yansımıştı.

Bu yazımla ben, yeniden Nazım'lı anılarımı yaşadım. Nazım Hikmet'le çok az görüşebildiğim için üzgünüm. Bir de, hâlâ pişmanım, neden ona şiir yazdığımı söylemedim. O beni hep, Samed Vurgun'un oğlu ve müzisyen olarak bildi."

Oysa, yukarıdaki satırları Vagif Samedoğlu'ndan dinledikten sonra hissediyorum ki, altına defnedilmeyi vasiyet ettiği söğüdün yaprakları, sonsuza dek fısıldayacak Nazım'a, yadına salacaktır Vagif'in bu pişmanlığını...•

---

(1) Samed Vurgun: *1906-1956 yılları arasında yaşamış, Azerbaycan'ın ilk Halk Şairi. Yazdığı şiir ve oyunlarda Azerbaycan Türkçesi'ni Arap ve Fars sözcüklerinden arındırarak, halkın anlayacağı duru bir dil ortaya koymuştur. Bugün Azerbaycan'da yediden yetmişe herkesin ezbere bildiği, "El bilir ki sen menimsen, / Yurdum, yuvam, meskenimsen. / Anam doğma vetenimsen. / Ayrılar mı gönül candan. / Azerbaycan, Azerbaycan." dizelerinin şairi, herzaman gönüllerde yaşamaktadır.*

(2) Üzeyir Hacıbeyli: *1885-1948 yılları arasında yaşamış Azerbaycan bestecisi. Azerbaycan Ulusal Marşı'nın bestecisi. 1908 yılında "Leyli ve Mecnun" adlı opera eserini bestelemiş ve bu eseri "doğu"nun ilk operası olma özelliğini taşımaktadır. Türkiye'de "Arşın Mal Alan" opereti ile tanınmıştır.*

Gara Garayev: *1918-1982 yılları arasında yaşamış Azerbaycan bestecisi. Üzeyir Hacıbeyli'nin öğrencisi. Ulusal müzik ile klasik müziği sentezleyerek Azerbaycan müzik dünyasına özgün besteler kazandırmıştır.*

(3) Niyazi Hacıbeyov: *1912-1984 yılları arasında yaşamış Azerbaycanlı orkestra şefi ve besteci. Ünlü senfonik eserleri de olmasına karşın, dünyada "Maestro Niyazi" olarak tanınmıştır.*

(4) Resul Rıza: *1910-1981 yılları arasında yaşamış Azerbaycan Halk Şairi.*

Nazım Hikmet'in bir anısı

Nazım Hikmet'in Bursa Cezaevi'nde tutsaklık günleri. Koğuş arkadaşlarını okuma yazmaya yönlendiren Nazım, aynı zamanda cezaevi yönetimine de yardım etmektedir. Cezaevi denetimine Adalet Bakanlığı'ndan bir müfettiş gelir. Denetim yaptıktan sonra müdüre:

"Nazım da buradaymış, çağır da görelim nasıl biridir?" der. Nazım'ı odaya getirirler. Müdür koltuğuna iyice kurulan müfettiş Nazım'ı tepeden tırnağa süzer ve "Demek Nazım sizsiniz" der. Nazım'a oturması için yer göstermez. Kısa bir konuşma sonrası, "Gidebilirsiniz" der.

Nazım tam kapıdan çıkarken durur ve müfettişe: "Ömer Hayyam adını duydunuz mu?" diye sorar. Müfettiş hemen atılır: "Kim duymamıştır ki Hayyam'ı"

Nazım: "Hayyam zamanında İran hükümdarı kimdi?" diye sorar. Müfettiş şaşırır. Nazım konuşmasını sürdürür, "Görüyorsunuz sanatçıyı anımsadınız ama hükümdarı anımsamadınız. Yıllar sonra beni dünya anımsayacak ama dönemin Adalet Bakanı'nı ve sizi kimse anımsamayacak" der çıkar.

Müfettiş yaptığı yanlışı anlar, Nazım'ı geri çağırır ama Nazım koğuşunun yolunu tutmuştur. Sahi, o dönemin Adalet Bakanı kimdi?

Konur Ertop

Özdemir Asaf'ın

Bütün Fazlalıklardan Arınmış Şiiri

Şiirin en eski, en yaygın konuları doğa, ayrılık, özlem, ölüm ve elbette derin sevgidir.

Lavinia, Türk edebiyatının son yarım yüzyılında sevgiden söz eden en ünlü şiirlerinden biridir.

Özdemir Asaf'ın 1950'lerin sonunda yaygınlaşmış edebiyat "matine"lerinde "r"leri yutarak kendine özgü bir biçimde seslendirdiği bu sade şiir, en çok alkışlanan ürünlerdendi. Uzun yıllar radyoda okundu, sevgi şiirlerine yer veren derlemelerde daima yer aldı, şimdi de internet sitelerinde dolaşıyor...

Örneğin Ahmet Muhip Dıranas'ın, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın, Nazım Hikmet'in, Cemal Süreya'nın, Ataol Behramoğlu'nun şiirlerini benimsemek derinleşmiş bir şiir beğenisi, ya da belirli bir dünya görüşü gerektirir.

Özdemir Asaf'ın söz konusu şiirinin seslendiği çok geniş topluluk ise -büyük çoğunluğuyla- iyi şiire ulaştıracak bir hazırlıktan geçmiş de değildir!

Yeni kuşakların beğenisini kazanmayı sürdüren bu gösterişsiz şiiri, Haluk Oral'ın "Şiir Hikâyeleri, 2008" kitabı, -ünlü "Lavinia" şiirininin konu edindiği genç kadından söz ederek- yeniden gündeme getirmişti.

Şiirin izini süren Prof. Oral'ın anlattıklarına eğilmeden önce, ozanın dizelerini anımsamak yararlı olacaktır:

LAVİNİA

Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan yalanlar
söyleyeyim,
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim,
Ama gitme, Lavinia.
Adını gizleyeceğim
Sen de bilme Lavinia.

H. Oral, şiirdeki genç kadının gerçek adını tiyatro sanatçısı Mücap Ofluoğlu'nun "Bir Avuç Alkış, 1985" kitabından öğrendiğini bildiriyor:

"1958-1959 tiyatro mevsiminde, Strindberg'in 'Matmazel Jüli'sini sahneye koyarlar. Mücap Ofluoğlu bu oyunun giysilerini Mevhiba Beyat'ın çizdiğini belirttikten sonra, Mevhibe, Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuduğu yıllardan beri güzelliği ve cana yakın dostluğu ile çevresini etkilemiş, sevgilileriyle, şiirlere yansıyan çekiciliğiyle ünlü bir şairimizin Lavinia'sı olmuştu' cümleleriyle Lavinia'nın kimliğini açıklar."

H. Oral daha başka kaynaklara da uzanıyor. Böylece şiirdeki Lavinia'nın gizlenen gerçek adının "Mevhibe Beyat" (1925-2007) olduğunu öğreniyoruz. Oktay Akbal'ın akrabasıymış.

Mevhibe Beyat

Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirmiş. Resim yapmış, şiirler yazmış, modacı arkadaşı Melda Kaptana ile birlikte çalışmış. Bir ara İhan Selçuk'la, bir ara da Öztürk Serengil'le evliymiş.

Özdemir Asaf'ın şiirindeki adın kaynağı ise Roma tarihidir: Lavinia, Romalıların atası olan kral Latinus'un kızıydı. Latium'daki Lavinium kenti, onun onuruna kurulmuştu...

Özdemir Asaf'ın sevgiyi, sevgiliyi konu edinen daha birçok şiiri vardır:

SAÇLARI

Bilmiyorum ne vardı saçlarında

Rüzgâr mı delice eserdi,
Gözlerim mi öyle görürdü yoksa...
Saçlarının her hali hoşuma giderdi.

Özdemir Asaf, 1940'ların alaycı, taşlamacı şiirine örnekler vermeyi daha sonraları da sürdürmüştür. Kahramanı "küçük adam"dır:

KALIN İSTASYONU
Kalın istasyonu müdürü
Hasan Kalabalık...
Kalın istasyonu hareket memuru
Hasan Kalabalık...
Kalın istasyonu gişe memuru
Hasan Kalabalık...
Bir akşam, memurlarını
Akşam yemeğine çağırdı.
Yenildi, içildi geç vakitlere kadar,
Hikâyeler anlatıldı.
Kalın istasyonu müdürünün evinde
O gece yatıya kalındı."

Özdemir Asaf'ın şiirinin geniş topluluklara ulaşmasının nedenlerinden biri, sık sık sevgiden üstelik açık, yalın bir biçimde söz etmesidir. O, asıl kolayca akılda kalan, kısa şürleriyle ün kazanmıştır.

Özdemir Asaf'ın şiirinin geniş topluluklara ulaşmasının nedenlerinden biri, sık sık sevgiden üstelik açık, yalın bir biçimde söz etmesidir. O, asıl kolayca akılda kalan, kısa şiirleriyle ün kazanmıştır:,

TELAŞ
Yaşamak değil,
Bu telaş beni öldürecek

JÜRİ
Bütün renkler aynı hızla
kirleniyordu
Birinciliği beyaza verdiler.

SAYGI
Sana güzel diyorlar
Sakın olma

ULTRA
Bir kelimeye
Bin anlam yüklediğim zaman
Sana sesleneceğim.

SEVİNÇ
Bana bir mektup geldi,
İçinden ben çıktım.

Düşüncenin ozanı olmayı amaçlamıştır. Okurunu düşünmeye çağırır. Herkes kendi kendisine düşünebilmeli, bu düşüncesinin insanı olmalıdır:

DÜŞÜNGÜ
Hepsinin gelmesini bekleme;
Bir kişi gelmeyecek.

Sen alışmayasın diye,
Korkmayasın diye,
Düşünesin diye...

Kendine yetmen için...
Herkesin kendinden kaçacağı yerlerde
Sen kaçmayasın diye.

Gelenler gitmeyecekmiş gibi...
Doğumlarda ölümlerde
Duyasın diye.

Bildiğini bildirmek için
Bilmemeyi öğrenmelisin.
Tam kalasın diye.

Hepsinin gelmesini bekleme,
Sen var olasın diye.
Bir kişi gelmeyecek,
Sen, bir olasın diye.

Şaşırtıcı, beklenmedik sözler söyler. Mantıksız görünen böyle tümceleri, dillerde dolaşır:

"Dünya kaçtı gözüme"

"Bir leke, silmeyegör,
Leke kalır, sen çıkarsın."

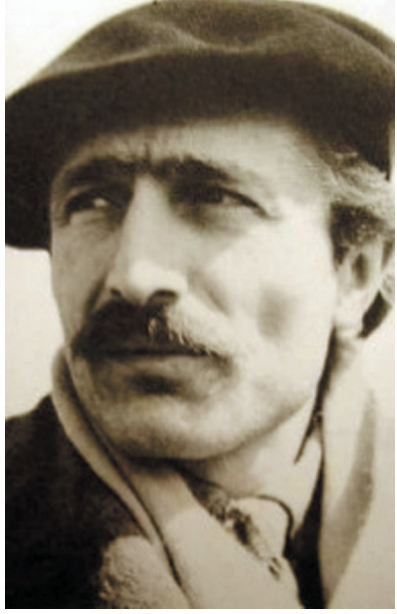
Kimi zaman çelişkileri dile getirmiştir:

Canbaz düşüp can verir; tükenmez kalem doldurulur, kırılmaz cam tamir edilir...

Kuşağının yaygın izleklerinden yaşama sevinci, onun şiirlerinde de kendini gösterir:

Sabah; bir yeni dünya gibi geliyorsun;
Öylesine süslü, öylesine sadesin ki...
Sen o kadar güzelsin ki sabah,
O kadar güzelsin ki.

Sigortacılık, gazetecilik yapmıştır;

basımevi, içkievi işletmiştir. Bu iş kolları onu hareketli yaşamın içine yöneltmiştir. Sanatçıların kalabalık ortamıyla kuşatılmıştır. Buna karşın şiirlerinde yalnızlıktan sıkça söz eder:

Yalnızlık paylaşılmaz.
Paylaşılsa yalnızlık olmaz.

İstanbul'un semtlerini, eski şarkıları anarken derin bir duyarlığın içindedir:

ŞARKILAR
Her şarkının götürdüğü yer başka,
Hepsi başka başka sinmiş içime.
Biri, Büyükdere'ye götürüyor,
Biri, on altı yaşımın Kadıköy'üne.

'Kimse sevgimi bilmez' şarkısı
Eskiden ağlatırdı beni;
Şimdi düşündürüyor.

Şarkıları konu edinirken geçmişle bugünü karşılaştıran derin duyarlıklı başka şiirleri de vardır:

ESKİDEN
Ne güzel şarkılar vardı eskiden,
Gençliğimizi donatırlardı.

Hep iyi şeyler hatırlatırlardı
Geçip gitmiş devirlerden.
Sevgi ve ümit yaratırlardı.
O zaman her şey uzaktı ölümden.
Yanık şarkılar bile neşeli başlardı.
İster istemez saadet taşardı
Gamsız gözlerimizden.
Ne güzel zamanlar vardı eskiden

Her karşılaşmalarında, Sabahattin Eyuboğlu'nun ondan, "Onarmak Zordur" şiirini okumasın istediğini anlatır:

Şarkılar değil de
Hep kulaklar bitiyor,
Onarmak zordur.

Bir yürek üşümüş
Kapamış kapılarını,
Onarmak zordur.

Bir şey yitirilmiş
Hiç eskimeyecektir
Onarmak zordur.

İnsanın içine düşen korku
Özgürlüğünden olmuştur,
Onarmak zordur.

Ölümü düşünmek yenilmek,
Sevmek ölümü yenmektir
Onarmak zordur.

Elbette toplumsal sorunlar karşısında eleştirileri olan bir aydındır Özdemir Asaf:

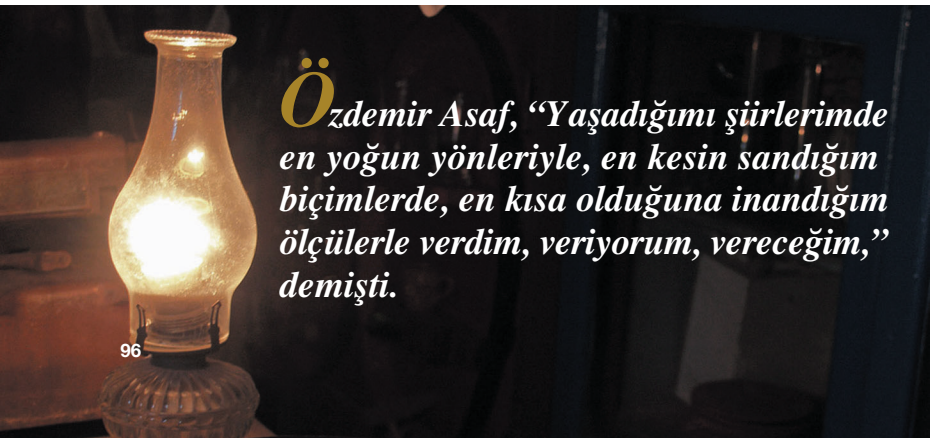
YAZISINI BEKLEYEN BİR TAŞ İÇİN BİR YAZI

Güzel çirkinliklerle, çirkin güzellikleri
Değerlendiremeyen saraylar kuruluyor.
Değerlileri satıp tüm değersizlikleri
Pazara sürmek için pazarlar kuruluyor.

BİLDİRİ

Bizler savaş ölüleriyiz,
Bundan böyle karşı karşıya değiliz;
Bildiririz.

Dille hesaplaşan, gücünü dilden alan bir şiirdir onunki. "İn vivo, altro, ego, mythe, tentation, incognito, vixit" gibi yabancı sözleri kullanması yadırganır. Ancak onun, "düşüngü, gidenek, birikik, bakı" gibi yeni Türkçe sözcükler ürettiği de görülür. "Yeni sözler demeye geldim yeni seslerle" der. Döneminin Fazıl Hüsnü Dağlarca'dan Oktay Akbal'a kadar uzanan edebiyatçılarında yaygın Türkçe sevgisini o da -kendi anlatımıyla- dile

Özdemir Asaf, "Yaşadığımı şürlerimde en yoğun yönleriyle, en kesin sandığım biçimlerde, en kısa olduğuna inandığım ölçülerle verdim, veriyorum, vereceğim," demişti.

getirmiştir:

"Türkçeyi sevmek demek, onun bir ses veren parçasından sesler veren cümlesine kadar nesi varsa onları yeryerce ve durumlarca hırsız veya yalancı yapmamaya çalışmak demektir... Atılgan veya sinsi, köle veya esir kalmamak, bol veya ucuz, kolay veya yanlış harcamamak lazımdır. Bitişiklerini, yanaşıklarını, incelik, kalınlık düzenlerini keyfince bozmamak demektir."

Sözcükler karşısındaki tutumunu anlattığı bir şiiri vardır:

NASIL

Havalarda yakalar da tilcikleri (sözcükleri) ben,

Atarım gene havalara, havalara atarım,

Ve tutarım da onları tam düşerlerken,

Nasıl atarım, nasıl tutarım anlamam,

Anlamlarına basıp kendimi de atarım,

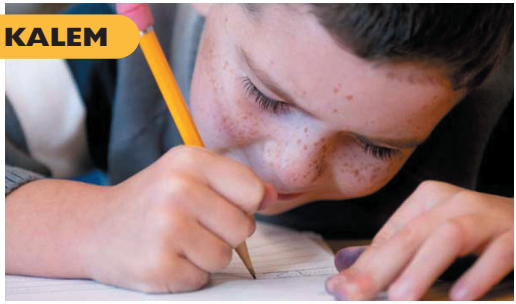
Seni düşünüyorumsa kendimi tutamam...

Nasıl uçmam, nasıl düşmem anlamam.

Özdemir Asaf, "Yaşadığımı şiirlerimde en yoğun yönleriyle, en kesin sandığım biçimlerde, en kısa olduğuna inandığım ölçülerle verdim, veriyorum, vereceğim," demişti. Şiirinin bu çalışma tasarısına neredeyse bütün bütüne uyduğu söylenebilir. •

konurertop@butundunya.com.tr

KURŞUN KALEM

Dede kurşun kalem ile yazı yazıyordu. Torununun kendisini seyrettiğini fark ederek başını kaldırdı. "Evlâdım, kurşun kalemden dahi insan evlâdının öğrenmesi gereken 5 öğreti vardır" dedi. İlgiyle kendisini izleyen torununa anlatmaya başladı:

1- *Ne kadar harikalar meydana getirse de, onu yöneten bir el vardır. Bizde bu el yaratıcıdır!*

2- *Arada yazmayı bırakır, kalemimin ucunu sivriltirim. Bu kaleme acı verse de onu güzelleştirir. Hayattaki acılar da işte tam böyledir.*

3- *Yanlış yaptığımda silmeme olanak tanır. Sen de yapılan hataların düzeltilmesine çalışmalısın.*

4- *Kalemi değerli kılan, dışındaki tahta değil, içindeki kurşundur. Dışını değil, sen de kalem gibi içini olgunlaştır, güzelleştir. İnsanların senin dış görünümüne, zenginliğine önem vermesine izin verme. İç zenginliğini onlara göster.*

5- *Kurşun kalem her kullanıldığında bir iz bırakır. Sen de hayata güzel bir iz bırak.*

Gönderi: SABRİYE AŞIR

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

1-Ortaoyununun önemli karakterlerinden Kavuklu'nun partneri kimdir?
a-Hacivat b-Karagöz
c-Pişekar d-Kayserili

2-Varto hangi ilimizin ilçesidir?
a-Muş b-Van
c-Mardin d-Erzincan

3-Üretiminde devlet kontrolü ve izni gerektirmeyen ürün hangisidir?
a-Kenevir b-Mısır
c-Tütün d-Şekerpancarı

4-"Bir memlekette, namuslular, namussuzlar kadar cesur olmadıkça, o memlekette kurtuluş yoktur" sözü sık sık dile getirilen cumhurbaşkanımız kimdir?
a-Celal Bayar
b-Cemal Gürsel
c-Fahri Korutürk
d-İsmet İnönü

5-Topkapı Sarayı içinde yaptırılan, içinde hekimbaşı ve saray hekimleri için daire ve eczane bulunan kulenin adı nedir?
a-Hekimbaşı avlusu
b-Başlala
c-Divanyeri
d-Meşveret yeri

6-Avrupa Ekonomik Topluluğu hangi antlaşma ile kurulmuştur?
a-Roma antlaşması
b-Uşi antlaşması
c-Sadabat paktı
d-Sen Jermen antlaşması

7-Öğretmen yetiştiren ilk Osmanlı resmi kurumu hangisidir?
a-Sahn-ı seman
b-Enderun mektebi
c-Darülmuallimin
d-Lisan mektebi

8-Amerika turnesinden dönerken deniz kazasında boğularak hayatını kaybeden ünlü türk pehlivanı kimdir?
a-Adalı Halil
b-Koca Yusuf
c-Kurtdereli Mehmet
d-Kel Aliço

9-Saraylarda devlet büyüklerini nükteli sözlerle eğlendiren kimseye ne denirdi?
a-Dalkavuk b-Soytarı
c-Cambaz d-Hokkabaz

10-Onbirer kişilik iki takım arasında oynanan kriket, hangi ülkede ortaya çıkmıştır?
a-Avusturalya b-Fransa
c-İngiltere d-A.B.D.

11-Kurşun kalemlerde kullanılan, yüzey üzerinde iz bırakarak yazının yazılmasını sağlayan madde hangisidir?
a-Kurşun b-Kömür
c-Azot d-Grafit

12-Rusya'nın I.Dünya savaşından çekilmesi ile sonuçlanan antlaşma hangisidir?
a-Triyanon b-Moskova
c-Versay d-Brest-Litovsk

13-Mikroçipin nobel ödüllü mucidi kimdir?
a-James Cronin
b-Jack Kilby
c-David Lee
d-Pierre Gilles

14-Ahi Evran şenlikleri hangi ilimizde geleneksel olarak yapılır?
a-Kırklareli b-Edirne
c-Kırşehir d-Nevşehir

15-Suçlunun kişiliğini ve suçun nedenlerini inceleyen bilim hangisidir?
a-Patoloji b-Kriminoloji
c-Sismoloji d-Deontoloji

16-Kumarbi destanı hangi uygarlık döneminde yazılmıştır?
a-Hititler b-Sümerler
c-Selçuklular d-Uygurlar

17-Hatay Cumhuriyeti'nin ilk ve son cumhurbaşkanı kimdir?
a-Tayfur Sökmen
b-Rauf Denktaş
c-Abdülhalik Renda
d-Tekin Arıburun

18- Satranç oyununda kale ve şahın yer değiştirmesiyle yapılan, uzun ya da kısa biçimi bulunan hamleye ne ad verilir?
a-Mat b-Şah
c-Rok d-Terfi

Yanıtlar: 147. sayfada

Prof. Dr. Ali Bozer'in son kitabı:

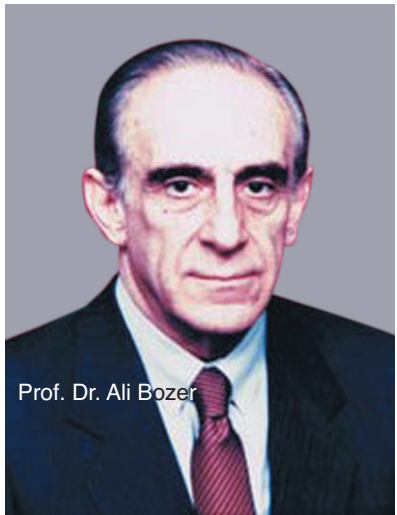
"Siyasal Yaşamımdaki Konuşmalarım ve Bazı Önemli Olaylar."

Yazan: DEMİR AYTAÇ

Avrupa Birliği'nin o zaman genişlemesinden sorumlu Sayın Komiser Bangemann "Sanırım hiçbir ülke başvurudan önce bu kadar ayrıntılı bir inceleme yapmamıştır." demiştir.

Son günlerde İngiltere Eski Başbakanı Margaret Thatcher ve ABD Eski Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın siyaset anıları ve yaptıkları konuşmalarından derlenen kitaplarını okurken duymuş olduğum zevkin ve mutluluğun aynısını, bu sefer bizden bir değerin, kitabında buldum. Değerli Bilim adamı ve siyasetçimiz Prof. Dr. Ali Bozer'in son kitabı:

"Siyasal Yaşamımdaki Konuşmalarım ve Bazı Önemli Olaylar"

Prof. Dr. Ali Bozer

Kitap üç ana bölümden oluşmakta. Birinci bölümde TBMM'de yapılan konuşmalar, ikinci bölümde Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı sıfatıyla yapılan konuşmalar ve son bölümde Dışişleri Bakanı olarak yapılan konuşmalar.

Konuşma başlıkları birçok önemli konuya değinirken, farklı mekânlarda farklı dinleyici topluluklarına Türkçe, Fransızca ve İngilizce olarak yapılmış. Türkiye'nin AB yolculuğunun ne kadar çetin savaşımlardan, ne denli büyük emekten sonra, bugünlere geldiğini öğrenmek; yakın tarihimizi doğru bilmek ve bu ülkenin iyi yetişmiş insan gücü ile neler başarabileceğini anlamak açısından bu kapsamlı yapıtın çok değerli olduğunu düşünüyorum.

Rahmetli Turgut Özal'in "Ali haysiyetimizle oynatmamaya dikkat et!" diyecek kadar başvuru tarihimizi ve akıbetini Ali Bozer'in omuzlarına yüklediği; yurt içinde ve dışında karşısına konan maddi ve manevi bir çok engele, hocamızın nasıl dayanabildiğini, hain sıkıntıların içerisinde bu ülkenin AB başvurusunu nasıl gerçekleştirdiğini okurken, bazen yüzünüzde hafif bir gülümseme, çoğu zaman da "Bu kadarı da olmaz artık" diyorsunuz.

Prof. Dr. Ali Bozer'in konuşmalarını okurken, bir süre sonra kitabın özünde bir bütünlüğün hakim olduğunu ve gerçekte Sayın Bozer'in okuyucuyu aynı yönde çift şeritli bir yolda, yolculuğa çıkardığını fark ediyorsunuz. Bir şeritte AB ilerlerken, diğer şeritte ona paralel olarak bizdeki Batılılaşma seyir ediyor…

Değerli hocamız Sayın Bozer, Avrupa Birliği felsefesinin ilk olarak, 1849 yılında Paris Barış Kongresi'nde Victor Hugo'nun "Bir gün gelecek siz bütün Avrupa milletleri kişiliğinizi ve farklılığınızı oluşturan değerleri kaybetmeden bir Avrupa kardeşliğini yaratacaksınız" sözleri ile somut ve açık olarak ifade etmesiyle başlamış-

tır diyor. Daha sonra ise, İkinci Dünya savaşında "20 milyon insanın ölmesi, medeniyet eserlerinin tahrip edilmesi, fakirleşme, AB fikrini yeniden canlandırmış" ve "1946 yılında Winston Churchill Zürih Üniversitesi'nde verdiği konferansta 'Avrupa Birleşik Devletleri'nin kurulmasını önermiş, bu tarihten üç yıl sonra, Avrupa Konseyi kurulmuştur." diyor.

Bu tarihi süreci ayrıntıları ile anlatırken, Sayın Bozer, bundan yüzyıl öncesinde Alman ekonomisti F. List'in, "Ticari birlik ve siyasi birleşme ikiz kardeş gibidirler, biri dünyaya gelmeden öteki doğuşa hazır olmaz." diyerek Avrupa'ya yol haritasını çizmiş olduğunu vurguladıktan sonra, sürecin başlangıcına dikkatlerimizi çekiyor:

"9 Mayıs 1950'de Fransa Başbakanı Robert Schuman yayımladığı bir bildiri ile Fransa-Almanya arasında kömür ve çelik kaynaklarının birleştirilmesini ve savaş sanayisinin temel girdileri olan bu iki maddenin üretim ve kullanımının uluslarüstü bir organın sorumluluğunda yönetilmesini istedi. Bu çağrıya F. Almanya, Belçika, İtalya, Lüksemburg ve Hollanda'nın olumlu karşılık vermeleri üzerine, 18 Nisan 1951'de "Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu" oluşturuldu."

Daha sonra da, *"Hangi şartlarda 'tek pazar' kurulabilir?", "Sağlayacağı faydalar nelerdir?", "Hangi ülkeler belirli tarihlerde bu gerçeği benimsemişler, topluluğa dahil olmuşlar ve o yıllarda biz neler yapmışız?"* gibi soruların yanıtlarını gözlerimizin önüne seriyor.

Avrupa'da bu süreç işlerken ülkemizde Batılılaşma hareketleri nasıl başladı?

Osmanlı'nın Tanzimat dönemi, M. Kemal Atatürk'ün, başta hukuk olmak üzere, tüm devrimleri ve 14 Nisan 1987 Türkiye'nin AT'ye tam

üyelik başvurusuna kadar devam eden süreçte, bilmemiz gereken adımları Sayın Bozer bizlere çok açık anlatıyor.

Ali Bozer'in bu değerli kitapta anlattıkları benim için sadece çok faydalı ve eğitici olmakla kalmadı çok net, bir o denli de sağlam, ve önemli birkaç konuyu da tespit edebilme imkânı verdi. Önemli bulduğum bu konuları sizlerle paylaşmak isterim.

İyi konuşmanın, hitabet sanatının arkasında çok önemli bir bilgi birikimi ve iyi bir hazırlık dönemi olduğunu hepimiz biliyoruz. Ancak ben Sayın Bozer'in konuşmalarında başka önemli bir hususu daha tespit ettim:

Aynı konuyu, ilgi ve odak noktası farklı dinleyici kitlelerine farklı perspektiflerden sunabilmesi... Yüzeyde aynı tarih anlatılıyor gibi geliyor, ancak arka plân her defasında dinleyici kitlesinin ilgi alanına göre kurgulanmış. Konuşmalarını bu mercek altında okumaktan çok büyük zevk aldım.

Bir başka tespitim, yazarın en önde karar vermek zorunda olduğu konular da dahil olmak üzere her zaman ekip çalışmasının öneminin altını ısrarla çizmesi... Çok sınırlı kadrolarla çalışmak zorunda olduğu dönemlerde dahi, kendisi ile birlikte olan yol arkadaşlarının tamamını çok büyük bir kadirşinaslılıkla, her defasında hatırlaması. Büyük başarılara imza atmış kişilerde, ne yazık ki her zaman bu ruh inceliğini bulamıyoruz.

Sayın Bozer'in anekdotlar şeklinde anlatmış olduğu önemli bazı olaylar ise gerçekten çok ilginç. Her biri sizi ayrı bir dünyaya götürdüğü gibi, başarının ufak ayrıntılarda olduğu, sosyal ilşkilerin payının büyüklüğü, siyaset yaşamında kıvrak bir zekânın "olmazsa olmaz" olduğunu çok güzel ifade ediyor.

Benim en çok keyif aldığım ve en önemli bulduğum husus ise, 14 Nisan 1987'de Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusuna kadar devam eden süreçte anlattıkları…

Askeri darbe sonrası, Avrupa'da imajımızın, ilişkilerimizin ve ekonomimizin çok iyi şartlarda olmadığı bir dönemde yola çıkan Sayın Bozer kitabında çok ilginç anılara da yer vermiş:

"Randevu tarihi dahi vermekte gecikenler", "Son anda baskılara katlanamayıp, hastalığını bahane ederek gelemeyeceğini bildirenler" *(gerçi anında basın toplantısı yapıp ülkeyi terk ederim diyen Bozer'e karşı, diğer ülke bakanı anında iyileşmiştir!),* "Ben sizi sabırla dinledim şimdi de siz beni sözümü kesmeden dinleyeceksiniz, dedirtenler", "Vize sorunları yüzünden sınır kapılarına kadar bir konsolosluk görevlimizle gidip, gece yarısı sınır kapısında bekleyen diğer konsolosluk görevlimizle yola devam edilebilmesi" bu sürecin zorluklarını vurgulayan anılardan yalnızca birkaçı...

Ancak, Avrupa Birliği'nin o zamanki genişlemesinden sorumlu Komiser Bangemann'nın *"Sanırım hiçbir ülke başvurudan önce bu kadar ayrıntılı bir inceleme yapmamıştır"* şeklindeki sözlerinin bütün yorgunluklara, çekilen sıkıntılara değmiş olabileceğini çok net duyumsuyorsunuz.

Kanımca Prof. Dr. Ali Bozer'in hukuk bilgisi, çalışmalarındaki titizliği, 1971 yılında henüz AB'ye başvurumuz bile konuşulmazken Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi tarafından İnsan Hakları Mahkemesi Yargıçlığı'na seçilmesi, mesleki bilgisinin yanısıra Batı'nın değerlerini, çok iyi bilmesi, karşı tarafa hiç açık kapı bırakmamıştır. Başvurumuz ile ilgili itirazların olmamasında Sayın Bozer'in büyük katkıları olduğuna inanıyorum.

Bunca emekten sonra, 14 Nisan 1987 Türkiye'nin AT'ye tam üyelik başvurusu ile ilgili olarak içimizden bazılarının, "Bu başvuru sayılmaz" demesine karşın, Sayın Bozer her zamanki zarafeti ile bu olumsuz yayınların da kendisine fayda sağladığını söylüyor; çok açık ve net yanıtını da veriyor:

"…Zira başvurumuz reddedilmiş olsaydı, ilişkilerimizde bugünkü safhayı idrak edebilmemiz için yeniden başvuruda bulunmamız gerekirdi!"

Hâlâ niye AB üzerinde bu kadar çok duruyoruz?

Sayın Bozer bu merakımızı da gideriyor:

"Tüm bu oluşumların temel amacı, toplumların refahını artırmaktır. Bu konuda Türkiye'nin Topluluktan alacakları yanında, vereceği çok şeyler mevcuttur. Önemli olan olumlu ve gelişmeye dönük bir dengenin kurulmasıdır ki, bunun gerçekleşmemesi için hiçbir neden yoktur."

Kitabı okurken hem öğreniyor, hem düşünüyorsunuz.

"Tüm bu oluşumların temel amacı, toplumların refahını artırmaktır. Bu konuda Türkiye'nin Topluluktan alacakları yanında, vereceği çok şeyler mevcuttur. Önemli olan olumlu ve gelişmeye dönük bir dengenin kurulmasıdır..."

Sayın Prof. Ali Bozer ile neden bir "nehir söyleşisi" *(gazetelerde günlere yayılan röportaj türü)* yapılmadığını, bu denli önemli konu ve anekdotların daha geniş bir okuyucu kitlelerine niye ulaştırılmadığını sorguluyorsunuz… Günümüz Dışişleri kadroları böylesine değerli ve engin bir birikimden haketiği ölçüde yararlanabiliyor mu, merak ediyorsunuz...

Bu ülkenin iyi yetişmiş insan gücü ile neler başarabileceğini anlamak açısından bu kapsamlı yapıtın çok değerli olduğunu düşünüyorum.

Bu yazımızın, sayın hocamızı sağlıklı ve mutlu günlerde bulmasını içtenlikle diliyor, üstün başarılarıyla bizi gururlandırdığı ve yüreklendirdiği için, bu ülkenin vatandaşı kimliğimizle kendisine gönül borcumuzu sunuyoruz.•

Metin Gören

Ayşe artık evinde otursun!

Türk siyasi hayatının efsanevi liderlerinden Bülent Ecevit'in kabinesinden, ünlü Dışişleri Bakanı Turhan Güneş, "Ayşe tatile çıksın" parola içerikli tümcesiyle 14 Ağustos 1974 tarihinde Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ikinci bölümünü başlatmıştı.

Bu anlamlı günden tam 37 yıl sonra ve yine bir yaz gününde, "Ayşe tatile çıksın. Tarlayı sürdük, şimdi dikim yapacağız, işçiler hazır." gibi ilginç ve de gizli iletilerin izini süren adalet dağıtıcıları, tarlayı süren ve işçilere dikim yaptırmaya başlayanları iş üzerinde yakaladığını iddia etti...

Ayşe tatile çıktı, Türkiye Kıbrıs'ta yaşayan binlerce soydaşımızın özgürlüğe kavuşmasını sağladı.

Ayşe tatile çıktı, Türk Futbolu içsel kavgalar ile şike denilen soysuz bir sözcük kavramının, kapkara izlerini sürmeye başladı.

Bu iki eylemin arasındaki farklılığı, Anayasamızın değiştirilmesi olanaksız ilk üç maddesi gibi kesin çizgilerle ayırdığımızda, birinin onur, ötekinin utanç yaftaları astığını görür ve bu konuda tartışma yapılmasına bile

o şekil yargılanacak, ya da savcı iddialarını çürüterek belki de aklanacaklar. Tüm bunlar, Turhan Güneş'in kızından esinlenerek tarihe geçen söylemi gibi bir amaç içermeyeceğine göre, Ayşe artık evinde oturmalıdır.

Güneş'in Ayşe'si 1974 yılının 14 Ağustos'unda tatile çıktığında, Barselona takımının dünya çapındaki teknik direktörü Guardiola, anne ve babasının sınırladığı yürüyüş aralığında düşe kalka ayakta durabil-

Jose Mourinho

izin vermeyiz.

Ayşe, Yavru Vatan Kıbrıs için tatile çıkmıştı. Ayşe'yi kötü emeller ve yasa dışı etik olmayan değerlerden oluşan bir seyahat aracının içine bindirerek, tatile gönderme eylemini yapanlar, aracın kaza yapacağını, duvara vuracağını ve günün birinde güvenlik güçlerinin otoparkında kontak kapatacağının ayırdında olamadılar. Ayşe'yi kendilerine özgü yol haritasıyla ve şike rotasında tatile gönderdikleri belirlenenler, favori atı pas geçip, iddiasız bir attan sürpriz arayan ganyancılar gibi pişmanlık duyuyorlar mı bilemeyiz. Onlar yasalar ne diyorsa

me antrenmanları yapıyordu. Duruşu, taktik yetenekleri, oyuncu seçimi ve kazanma hırsı ile Real Madrid gibi bir dünya devinin teknik direktörlüğünü üstlenen Mourinho ise yıllar sonra kendisine kan kusturacak olan Guardiola'nın varlığından habersiz, çocukluğunu bitirmiş gençlik yıllarına ilerliyordu. Atlas Okyanusu sahil şeridinde düşlerini kurgulayan Portekizlinin, o yıllarda söylemlerindeki tümceler topluluğu "Bir gün mutlaka ben de..." sözcüklerinden oluşuyordu.

Josep Guardiola

Meşin yuvarlağa büyük özlem duyduğu ve futbolcu konumunda alkışlanmayı çok istediği halde, fazla yetenekli olmadığının bilinciyle kendisine yeni bir saha seçerek tüm gücünü teknik direktör olabilmeye yöneltmişti.

Guardiola, Barselona alt yapısında başlayan hızlı çıkış günlerini, A takım, İspanya Milli Takımı oyuncusu ve dünyanın en büyük kulüplerinden biri olan Barselona teknik direktörlüğüne değin sürdürdü. Bu iki teknik direktörün, İspanya'da oynanan ancak dünyanın her köşesinde, Alaska'dan, Sahra Çölleri'ne dek izlenen Barselona- Real Madrid takımlarından sorumlu olduklarını düşündüğümüzde, bu yerlere gelinceye dek geçirdikleri evrimleri, gazete sütunlarına düşen haberleriyle *(İspanya'da mesleklerini sürdüren gazeteci arkadaşlarımızın aktarımlarıyla)* özetliyoruz:

Guardiola, Barselona alt yapısının sorumlusu. Sanciz ise bu yapıdan sorumlu yönetici...

Sanciz, babası çok zengin ve Barselona Başkanı ile arası çok iyi bir alt yapı oyuncusunu, "ilk onbir"de oynatmasını bunun da genç teknik direktöre çok büyük yararlar getirebileceğini söylüyor. Guardiola, bu tekliften hemen sonra alt yapı sorumlusu ile adeta restleşiyor:

"Siz mi istifa edeceksiniz, yoksa ben mi... Süratle karar vermelisiniz."

Sanciz sonunda istifa ediyor ve bir daha Barselona kulübünün önünden geçmesine bile izin verilmiyor.

Guardiola, bu tekliften hemen sonra alt yapı sorumlusu ile adeta restleşiyor: "Siz mi istifa edeceksiniz, yoksa ben mi... Süratle karar vermelisiniz."

Mourinho, İngiltere'nin ünlü Chelsea takımını çalıştırırken, şampiyonluğu geniş ölçüde etkileyecek bir karşılaşma öncesinde, kulübün sahibi Rus işadamı Abramovich'ten ilginç bir teklif alıyor:

"İstersen, rakip takımdan birkaç

oyuncuya haber gönderelim."

Portekizli teknik direktörün öfkesi, sinir katsayılarını geçiyor, gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi oluyor:

"Bay başkan, o zaman bana ihtiyacınız yok demektir. Buna asla izin veremem..."

Londrada çıkan ve yalnızca abonelerine gönderilen Sport Day's dergisinde yayımlanan haber, çok kısa sürede Chelsea Başkanı tarafından unutturuluyor. O hafta, Mourinho'nun takımı, rakibine yeniliyor ve şampiyonluğunu ciddi ölçüde sıkıntıya sokuyor. Dünyanın en önemli teknik direktörlerinden biri olan Mourinho olaydan sonra ve takımını şampiyon yaparak Chelsea'da ayrılıyor.

Haber büyüme eğiliminde iken, Başkan Abramovich'in yalanlama uğraşı da aylarca sürüyor. Mourinho; tarlanın sürülmesine, dikimlerin yapılmasına ve "Ayşe'nin" tatile çıkmasına izin vermiyor.

İşte bu nedenle, tüm dünyada merak uyandıran, milyonları televizyon ekranlarına bağlayan El Clasico, geçmişleri pırıl pırıl, birilerini tatile göndermeyi yüz kızartıcı bir suç gibi gören teknik direktörlerin katkılarıyla yıllardan beri zirve tırmanışını sürdürüyor. El Clasico Türkçeleştirilmiş tornistan haliyle asla En-Klas-Şike'ye dönüşmüyor...

Dünyanın iki güçlü takımı, alın teri, güçlü oyuncuları ve harika futbolları ile göz kamaştırarak, El Clasico onurunu, oynayarak yaşıyor ve yaşatıyor.

Roman Abramovich

Bizim Ayşe; bu ülkenin ulusal çıkarları, katliamlar ve baskılar sonucunda yok edilmek istenen soydaşlarımız için ilk ve son kez tatile çıkmıştı...

Ayşe'nin çirkinlikler içeren ve kişisel çıkarlarını asırlık camialara mal etmeye çalışanlar için tatile çıkarak parola piyonu olmasına razı değiliz. O artık evinde otursun ve isminin suç olaylarında kullanılmasına izin vermesin...

Ayşe evinde otursun... Çünkü o bizim için 37 yıllık bir simgedir. Karaoğlan Ecevit'ten, Turhan Güneş'e ve Kıbrıs'a değin uzanan... •

metingoren@butundunya.com.tr

"Kendi omuzuna tırman. Başka nasıl yükselebilirsin ki!"

F. Nietzsche

TIP DÜNYASINDAN KISA KISA

Prof. Dr. Yürük İyriboz

Progesteron hormonu içeren yeni doğum kontrol hapları önemli kan pıhtılarına ve damar tıkanıklıklarına neden olmaktadır.

Uyku apnesi *(uykuda şiddetli horlama ve solunum duraklaması)* erken bunamaya neden olabilir.

Uykusuzluk, televizyon ve cep telefonunun uzun süre kullanılması gençlerin beyin gelişmesini geciktirmektedir.

EGZERSİZ

Günlük hayatta bedensel aktivitelere yeterince zaman ayrılması körlüğe neden olan glokomu önler.

BAKLİYAT

Bol lifli yemekler *(bulgur, kuru meyveler, fasulye, mercimek, nohut)* kalın bağırsak poliplerini önler.

Orhan Velidedeoğlu

Türk Dil Kurumu'na Kara Çalma

Türkiye Büyük Millet Meclisi Plan ve Bütçe Komisyonunda Türk Dil Kurumu'nun (TDK) bütçesi görüşülürken bir AKP Milletvekili, "flaş haber" karşılığı "zırtgel" örneğini vererek Kurumun, yabancı kelimelere bulduğu Türkçe karşılıkları eleştirmiş.

Türk Dil Kurumu Başkanı Sayın Halûk Akalın, görüşme sonrası bu milletvekiline yolladığı yazılı yanıtta 'zırtgel' karşılığının Kurumun önerisi olmadığı gibi böyle bir karşılığı onaylamadıklarını; TDK'nin 'otobüs' için 'çok oturgaçlı götürgeç' karşılığını ürettiği iddiasının da eski bir "şehir efsanesi"(?) olduğunu belirtmiş. *(Milliyet, 9 Kasım 2011)*

Milletvekilleri, bir devlet kuruluşunu eleştirirken yapıcı olmalı; önce araştırmalı, doğruluğuna inanmalı, sonra eleştirmeli. Bir kurum, dedikodularla yıpratılmaya çalışılmamalı. Ancak görüyorum ki sayın vekil, konuşmuş olmak için açıkladığı görüşlerine yeterince malzeme de bulamamış.

Oysa: *"Ulusal düttürü*: istiklal marşı"; *"Gökkonuksal avrat*: hostes"; *"İçi geçmiş dinsel kişi*: imambayıldı"; *"Tütünsel dumangaç*: sigara"; *"Öz itişimli götürgeç*: bisiklet"; *"Toplumsal otlangaç*: şölen" gibi uydurukçaları da dile getirseydi, konuşması daha renkli olmaz mıydı?

Sayın Milletvekilinin bu eleştirel konuşması beni geçmiş yıllara götürdü:

Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Cumhuriyet gazetesindeki bir yazısında insanları üç bölüme ayırıyordu:

Saf olmayanlar... Az saf olanlar... Çok saf olanlar...

Saf olmamak iyi de bunlardan kendilerini çok akıllı sanan kötü niyetliler, fırsatçılar, hatta dönekler, amaçlarına ulaşamayınca az ya da çok saf olanların kafalarını karıştırmak, kargaşa yaratmak için yalana, kara çalmaya yöneldiler. Hele bunlar, Dil Devrimi'ne, dilde özleşmeye (gerçekte Atatürk'e ve Türk Devrimi'ne) karşı bazı bilim insanlarını, ünlenmiş yazarları da yanlarında bulunca, daha güçlendiler ve saldırganlaştılar.

***

Atatürk'ün yüce emellerinden biri, Türkçenin özüne dönerek gelişmesi; bunun için de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarılmasıydı. Türk Dil Kurumu'nu bu amaçla kurmuştu. Sağlığında dil çalışmaları büyük bir heyecan ve başarıyla yürütüldü. Ölümünden sonra TDK'yi ve çalışmalarını benimseyip kollama görevini 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü üstlendi. Ancak 1950'de iktidarı Demokrat Parti'ye devrettikten sonra, kendisini saf değil, akıllı ve kurnaz sanan Arapça, Farsça düşkünleri, kinlerini kusup devrimden öç almak için yukarıda birkaç örneğini verdiğim uydurukçalarını, Türk Dil Kurumu'na mal ederek gençleri yanıltmaya çalıştılar. Yazık ki, bu saldırılarla yanıltılan sadece gençler olmadı.

Birkaç yıl önce Başkent Üniversitesi televizyonunda, TRT'nin çok değerli spikerlerinden, usta sunucu ve yazar Jülide Gülizar (1929-14 Mart 2011) ile tiyatro sanatçısı, rejisör Murat Atak'ın birlikte sundukları "Dil Yarası" programına katılan bir konuğun, konuşması sırasında Atatürk'ün kurduğu TDK'yi hedef alarak "Ama TDK, 'hostes' karşılığı olarak 'gökkonuksal avrat'ı önermemiş miydi?" demesi üzerine Jülide Hanım'ın şaşkın bakışı, "Sen de mi o saftiriklerdendin ki buna inandın?" der gibiydi…

Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumuna karşı olanlar yalnızca zırva sözler uydurmakla kalmadı, kurallar üzerinde de kargaşa yaratmaya yöneldiler.

Bir başka "Dil Yarası" programına katılan, yine TRT'nin ünlü spikerlerinden (emekli) bir bayan da genç sunucuların bozuk konuşmalarını; uzun söylenmesi gereken harfleri kısa, kısa söylenmesi gerekenleri uzun sesletmelerini eleştirirken "TDK, şapka işaretini *[düzeltme (inceltme-uzatma) imini]* kaldırmasaydı gençler böyle yanlış okumazlardı" demez mi?

"Kesbsiz ta bu kadar cehl olmaz,
Cehlin ol mertebesi sehl olmaz"

sözüne örnek olacak bu yaklaşıma karşı içimde duyumsadığım acıyla televizyonu kapattım.

Sayın bayanı yanıltan acaba, Kenan Evren'in 1983 TDK'sinin başkanlığına atadığı Prof. Dr. Hasan Eren miydi?..

Bu 1983 TDK'sinin 1985 yılında

yayımladığı ilk İmlâ Kılavuzu'nun "Giriş" bölümünü yazan Hasan Eren'in, eski Türk Dil Kurumu'nu suçlayan, "Yazım Kılavuzu adını alan son baskılarından düzeltme işaretini kaldırmaları, yazıda ve söyleyişte büyük sorunlara yol açmıştır" biçimindeki gerçek dışı sözleri, ki bu sözler kılavuzun sonraki baskılarında çıkarılmıştır, okur/yazar geçinen pek çok kişiyi yanıltmakla kalmamış, saf olmadığını sanan bazı kötücüllere, yeni karalama olanakları sağlamıştı.

Örneğin: "İki arkadaş birlikte iş yapacaklarmış. Biri diğerine, 'Gel seninle ortak olalım, karını (karımızı) paylaşalım' demişmiş." (!) Niye? Çünkü efendim, eski TDK uzatma işaretini (şapkayı) kaldırınca "kâr", "kar" olmuş-muş da… ondan dolayı böyle uygunsuz anlaşılmalar ortaya çıkıyormuş-muş…(?) Ardı ardına bir dizi '-mış'lı, '-muş'lu yalan… Bu ne seviyesizlik!

Bu uydurmalara seviyesizlik de denemez; çünkü seviyenin bile bir düzeyi vardır. Bunlarınki düpedüz fosseptik!

Atatürk Dolmabahçe Sarayı'nda 3. Türk Dil Kurultayı'nda katılımcılarla...

Atatürk'ün TDK'si düzeltme (inceltme-uzatma) imini hiçbir zaman kaldırmadı; yazımda 'hangi sözcük üzerinde vardı, hangisinde yoktu' gibi duraksamalara (tereddüde) yer bırakmamak için bu imin kullanılışının kurallarını saptadı.

Atatürk'ün Türk Dil Kurumu, kurulduğu 1932 yılından kapatıldığı 1983 yılına kadar, onlarca yazım kılavuzu ve sözlük yayımladı. Aydın geçinen okuma özürlüler bunların hepsine değil bir tekine göz atsalar, bu sözleri uyduranların seviyeleri, bütün çirkinliğiyle ortaya çıkardı. Atatürk'ün TDK'si düzeltme (inceltme-uzatma) imini

hiçbir zaman kaldırmadı; yazımda 'hangi sözcük üzerinde vardı, hangisinde yoktu' gibi duraksamalara (tereddüde) yer bırakmamak için bu imin kullanılışının kurallarını saptadı.

Sonradan öğrendim ki, Jülide Gülizar bu karalamaya da karşı çıkarak konuğuna, TDK'nin böyle bir uygulamasının olmadığını anlatmış; mutlu oldum.

Evet, ben mutlu oldum; ama bir zamanlar Milliyet gazetesinin, Mevlânâ soyundan gelmekle övünen anlı şanlı yazarı Refi' Cevat Ulunay (1890-1968) **mutlu** değilmiş…(!)

Değerli yazar (dilci, eleştirmen) Nurullah Ataç (1898 – 1957), 2 Nisan 1955 tarihli Son Havadis gazetesinde **"Mut"** başlığıyla yayımlanan yazısında birkaç kez **mut, mutluluk, mutsuzluk** sözcüklerini kullanmıştı. Bu yazının ardından, dilde özleşmeyle alay etmeyi kendine iş edinen ve "mut" sözcüğünü TDK'nin uydurması sanan Refi' Cevat, Milliyet gazetesindeki köşesinde, bir söyleşi sırasında kendisine "Mes'ut musunuz?" anlamında "Mutlu musunuz?" diye soran gence "Hayır! Mutlu değil, İstanbulluyum" yanıtını verdiğini yazmıştı, övünerek.

O günlerin fıkra yazarlarından olup kendini "Şeyh-ül Muharrirîn" (muharrirlerin şeyhi) ilan eden Burhan Felek (1889-1982)'de Refi' Cevat'ın harika buluşundan çok hoşlanmış olacak ki, yazılarında bunu birkaç kez yinelediğini anımsıyorum.

O yılların bu ünlü köşe yazarları "mut" sözcüğünün uydurma olmadığını, daha XIV. yüzyıl Osmanlı yazmalarında uğur, şans, baht anlamlarında kullanıldığını, Fatih Kanunnamelerinde bile bu anlamda yer aldığını nereden bilsinler…

Yine o yıllarda "-sal, -sel" ekleriyle türetilmiş siyasal, hukuksal, görsel, bilimsel gibi sözcükleri de alay konusu ederek "Efendim, TDK bu sözcükleri sala bindirip sele kaptırmış" diyerek alay ediyorlardı.

Bugün, bu eklerle türetilmiş yüzlerce sözcüğün, yaygın olarak ne kadar çok, doğru ve yerinde kullanıldığını, ömürleri yetseydi de görselerdi, yüzleri kızarır mıydı?..

Prof. Dr. Sayın Halûk Akalın'ın başkanlığında bugünkü TDK, her ne kadar, Atatürk'ün TDK'sinin benimsediği pek çok kurala dönüş yaklaşımı içerisindeyse de geçmiş yıllarda atılan çamurların izleri, işte bugün bir AKP milletvekilinin sözlerinde görülebiliyor.

Her şeye karşın şu iyi bilinmelidir: Dilde özleşme ırmağı denize ulaşmıştır; yatağı ne kadar değiştirilmek istenirse istensin, artık geri döndürülemeyecektir!.. •

orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr

Milli bilincin ayakta kalabilmesi ve uyanık bulunması için dil ve tarih uğrunda çalışmaya mecburuz. Türk milletinin milli dili ve milli benliği bütün hayatında egemen ve esas kalacaktır.

M. Kemal Atatürk

Açık Sularda, fakat "Memleket" Teknesinde Bir Sanatçımız:

Fatih Mika

Söyleşi: Dr. DENİZ KARA

İstanbul'un Küçükçekmece'sinin kırlarında, çimenlerinde, evlerinin önündeki boş arsalarda uçurttuğu renkli uçurtmalarının, oynadığı çelik-çomak, saklambaç oyunlarının, imrenerek seyrettiği göğün kuşlarının, denizin yengeçlerinin, sümüklü böceklerle yakaladıkları kaya balıklarının ve... Kırmızı gagalarında kıvrılmış yılanlarla üzerlerinden geçen leyleklerin ömür boyu beyninden ve gönlünden silinmeyen izlerini Fatih Mika, sanatsal yeteneğinin imbiğinden süzülmüş gravürleriyle şimdi İtalya'da, 600 yıllık Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nin bugünkü öğrencilerine aktarıyor.

"Okula kitap ve defterlerle giden çocuklardan farklıydım" diyor Fatih Mika. "Orta okulda iken cebimde saka kuşuyla derse gittiğim çok olmuştur. Bu farklılık daha sonraları bana dünyayı başkalarının gözleriyle değil de kendi gözlerimle görmeme çok yardım etti."

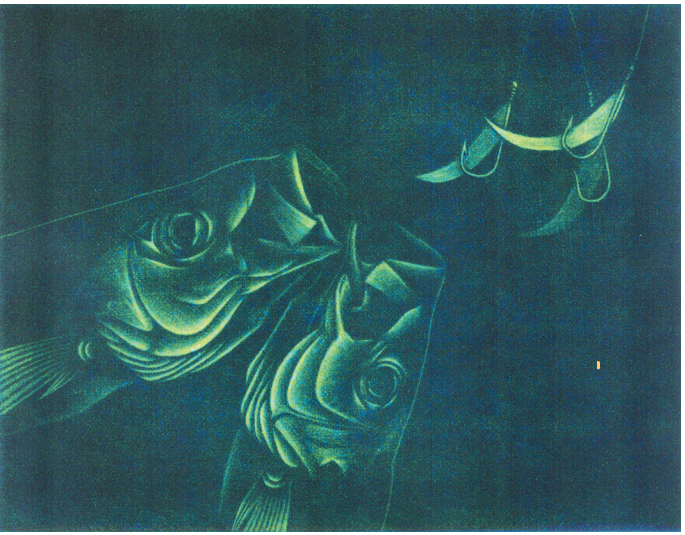
Sonra da ekliyor:

"Belki de bu nedenden dolayı kabıma sığamayıp İ.Ü. Edebiyat Fakültesi'ndeki eğitimimi yarım bıraktım, önce o günkü Yugoslavya'ya, daha sonra İtalya'ya gitttim."

Gravürün tarihsel derinliğinin mağara dönemine değin uzadığını anımsatan Fatih Mika, ilerideki yıllarda Mısır'dan Çin'e, oradan Avrupa'ya yayılan "zanaat yönü ağır basan" bu sanat dalının, kesinlikle usta-çırak öğretiminin uygulandığı atölyelerde geliştirilip, yeni sanatçılar yetiştirildiğini söylüyor.

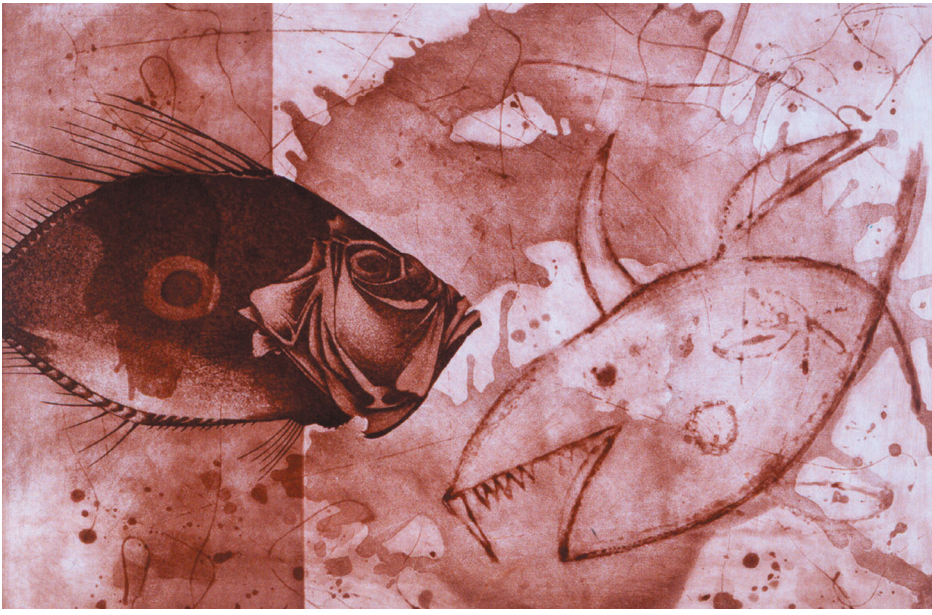
"Günümüzde mürekkep tutan her yüzey eğer estetik değerler üretebiliyorsa gravür kalıbına dönüştürülüyor" diyor Fatih Mika. "İlk gravürlerim, muşamba-baskı tekniği ile yaptığım gravürlerdi. Bunları basıp karşıma koyunca çok heyacanlandığımı hatırlıyorum. Beni heyacanlandıran bu gizemin ne olduğunu daha sonraları anlayacaktım. Bu gizem, teknikte ve kalıbın mürekkeplenme şeklinde saklı idi. Bu büyük sanatçılarla aranızda bir göbekbağı oluşturuyordu. Picasso, Chagall, Munch gibi büyük sanatçılar da gravürlerini aynı şekilde mürekkeplendirmişlerdi. Onların kazıdıklarını kazıyamıyorsanız da, onların kullandığı saflıkta bir siyahınız ve bir beyazınız vardı. Bu çok çekici (kışkırtıcı) birşeydi. Daha sonraları derin baskı tekniklerine geçtim.

Akademideki eğitimim sırasında öğrenci olduğumu hiç unutmamışımdır."

Fatih Mika'nın "Çapari" adlı gravürü (24x32 cm)

15'inci yüzyılda kurulan ve Avrupa'nın en önemli sanat akademisinde "Gravür Teknikleri" dersi veren Fatih Mika, böylesi önemli bir göreve getirilmesini çok çalışmasına, çok deney yapmasına borçlu ol-

"Dülger Balığı ile Hesaplaşma" (50x65 cm)

duğunu söylüyor.

"Gravürün, dünya'nın, özellikle Avrupa'nın farklı ülkelerinde yaşayan insanlarına, diğer bütün görsel sanatlardan daha fazla, ortak bir imgeler mirası bıraktığını ve böyle bir mirasımız olmadığını bildiğimden, öğrencilik yıllarımda sanat yapmak yerine daha çok deney yapmaya, daha fazla öğrenmeye çalışmışımdır. Daha sonraki yıllarda bu seçimimde yanılmadığımı anladım.

15. Yüzyılda kurulmuş olan Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nde bana "Gravür Teknikleri" dersleri verme olanağı sağlayan, işte bu sürekli çalışmam ve tecrübemdir."

Yapıtlarında genellikle balıklar, kuşlar, deniz ve İstanbul temalarını kullanmasının nedenini ise şöyle açıklıyor Fatih Mika:

"Aslında bugünkü gibi 'kullanat' türünde oyuncakları olmayan bir kuşağa aidim. Oyuncaklarımızın çoğunu biz kendi ellerimizle yapardık; en büyük ve en güzel oyuncağımız doğaydı. Kuşların, balıkların göç yolu üzerinde, göl ile denizin arasındaki

Avrupa'nın en önemli sanat akademisinde Gravür Teknikleri dersi veren Fatih Mika, böylesi önemli bir göreve getirilmesini çok çalışmasına, çok deney yapmasına borçlu olduğunu söylüyor.

Fatih Mika bir sergisinde gravürleriyle

sulak bir semtte yaşamak kuşların ve balıkların gizemli yaşamına olan ilgimi arttırmıştır.

Doğanın etkisi gravürlerimde kolayca görülür. Çocukluğum ve gençliğim İstanbul'da Küçükçekmece'de geçti. Doğal zenginliklerin ve güzelliklerin bulunduğu bir yerdi o zaman Küçükçekmece. Lise yıllarında yaz aylarında balıkçılık yaparak harçlığımı kazanırdım. Bütün gece tekir ağları ile voli vurur, tuttuğumuz tekirlerin sol taraflarındaki pullarını kazıyarak kırmızılaşmalarını sağlar, sonra yoğurt tepsilerine dizer satardık. "Tekirle Hesaplaşmalar" adlı gravürlerimde bu deneylerimden yararlandım.

Küçükçekmece Köprüsünün önüne her ilkbahar-yaz ayları dalyan kurulurdu. Yumurta bırakmak için denize çıkmaya çalışan kefaller dalyanın kurulduğu yerden geçerken ağ yukarıya kaldırılır. Ağın içinde kalan kefaller köpükler içinde sağa sola sıçrarlardı. Dalyan-I adlı gravürüm o anılarımın ve doğa ile olan ilişkimin gravür dili ile kağıt üzerine yansımasıdır. Daha önce soylediğim gibi gravürde nasıl büyük sanatçılarla paylaştığınız ortak bir siyah ve bir beyazınız varsa, doğanın da herkese sunduğu ortak bir zenginlik ve güzellik var."

Yaşamını otuz yıldan buyana İtalya'da sürdüren sanatçı, gözündeki ve gönlündeki İstanbul'u şöyle anlatıyor:

Yaşamımda, bir de İstanbul var. Hem kendimi ait hissetiğim şehir olarak İstanbul, hem de üzerinden kuşların, içinden balıkların geçtiği doğa harikası İstanbul."

Sonra da mısralarla dile getiriyor İstanbul özlemini:

boğaziçinde sekiz suyun akıntısı
olduğu yalan
bütün bunlar bu şehre dönmek için bahane
ben de vazgeçemiyorum senden ve şehrinden
gidip gidip dönüşüm bundan
bunu sen elbette bilmiyorsun
kaldır başını bak gökyüzüne
göreceksin
leylekler dönmekte şehrinin üzerinde
sıcak şehirlere gitmekten vazgeçme duygusu
tadına varmak için
nasıl
yaşamak gerekiyorsa bu şehirde

hep kalabilmek için
ölmek gerekiyor

Bir de kesinlikle gerçekleştirmek istediği bir düşü var Fatih Mika'nın: "Otuz yıldan daha fazla bir zaman dilimini ülkemden uzakta yaşadım. Sanatsal olarak Saraybosna'da Slav geleneğini ve İtalya'da batı geleneğini tanıma olanaklarım oldu. Bu otuz yılda hep sanatla, hep gravürle haşır neşir oldum. Altmıştan fazla kişisel sergi ve yüzlerce uluslararası karma sergiye, bienallere ve trienallere katıldım. Önümüzdeki yıl yine gücüm yettiğince gravür üretmeye, ürettiklerimi sergilemeye devam edeceğim. Fakat aslında esas gönlümde yatan dileğim, İtalya'da olduğu gibi ülkemdeki genç kuşaklara da gravürle ilgili bilgi ve deneyimlerimi aktarmak."

Açık açık söylemiyor ama, onun bu isteğinin ve düşünün kaynağında da "vatan hasreti" var. İşte belgesi:

cam kırıklarıyla kazısam da
küpeştelerimi
anılar silinmiyor
yeni sulara açılsam da
tekne değişmiyor •

"Denizi Özledim" (65x110 cm)

DOKTOR ve TAMİRCİ

Dünyanın en ünlü kalp doktoru De Bakey'in arabası bozulmuş, tamire götürmüş. Tamirci arabasının kaputunu açmış ve De Bakey'e dönerek:

"Size birşey soracağım. Ben ve siz neredeyse aynı işleri yapıyoruz. Örneğin; şimdi itina ile kaputu açacağım bir bakışta sorunun nerede olduğunu anlayıp kapakçıkları temizleyeceğim. Gerekirse kabloları, motor yağını değiştireceğim; hatta çok gerekli ise motoru çıkarıp yerine yenisini takacağım!!. Söylesenize nasıl oluyor da siz milyon dolarlar kazanıyorsunuz ama ben meteliğe kurşun atıyorum?"

Bunun üzerine De Bakey tamircinin kulağına eğilmiş ve şöyle demiş:
"Bunların hepsini motor çalışırken yapmayı denesenize!!!"

Hemodiyaliz hastası bir tanığın ifadesiyle Hemşireler ve Önemleri

Böbreklerin çeşitli nedenlerle tekrar düzelemeyecek biçimde bozulması ve görevini yapamayacak hale gelmesi sorununa son yıllarda "böbrek yetmezliği" denilmektedir.

Yazan: ALAETTİN GİRAY

Bu durumda olan hastalara, hemodiyaliz (%79), böbrek nakli (%12) ve periton diyalizi (%9) tedavisi uygulanmaktadır.

Diyaliz hastası olarak bir yılı aşkın tedavi görüyorum. Diyaliz seansı sırasında hastanede geçen günlerimi anlatmadan önce bir çocukluk anımı paylaşmak istiyorum.

Cumhuriyetimizin onuncu yılı kutlamalarının yapıldığı günlerdi. Henüz 8 yaşımda idim. Mahalledeki arkadaşlarımla kutlama alanına gittik. Meydanlar, caddeler çok kalabalıktı; dükkânlar, evler bayraklarla süslenmişti. Kız, erkek bir çok öğrenci trampet çalarak, marşlar söyleyerek akın akın yürüyor, diğer tarafta havai fişekleri atılıyor ve bando çaldığı marşlarla seyredenleri coşturuyordu.

Kutlamaları izleyip, öğleden sonra mahalleye döndükten sonra, bizden bir kaç yaş büyük Hayrettin'in öldüğünü duyunca bir yandan çok üzülmemize rağmen, diğer yandan "kurtulduğunu" düşünmeden edememiştik.

Hayrettin bizlerle oynarken sık sık aniden yere düşüyordu. Yüzü-gözü her yeri yara ve morluklarla doluydu.

Babası Raşit Hoca da oğlunu kurtaramamıştı. Oysa babasının nefesi kuvvetli ve muskası kavi idi.

Raşit Hoca bizim bahçe komşumuzdu. Evlerimizi insan boyunu biraz geçen kerpiç bir duvar ayırıyordu. Eli, beli tutulan ve sorunları olan herkes Raşit Hoca'yı ziyaret ediyordu. Hoca, onları okuyarak, üfleyerek ve muska yazarak "tedavi ediyor", hasta sahiplerinin getirdiği hediyeleri bahçenin bir köşesinde bulunan büyükçe bir odaya koyup anahtarını da uzun siyah setresinin cebinde taşıyordu.

Aynı dönemde, oldukça uzak bir ülkede, Hollanda da Leiden şehrinde doğan Willem Johan Kolff, hekim olan babasının izinden giderek tıp eğitimi aldıktan sonra, Groningen Üniversitesi Tıp Kliniği'nde böbrek üzerine doktorasını tamamlamış ve bilimsel çalışmalarına başlamıştır. İlk hemodiyaliz tedavisini1944 yılında yapan Kolff, 1945 Eylül ayında ileri derecede böbrek yetmezliği olan 67 yaşındaki Sophia Schafstadt'a 11 saat boyunca bizzat hemodiyaliz işlemi uygulamıştır.

Willem Johan Kolff

Bayan Sophia diyaliz tedavisi ile yaşamı kurtarılan ilk hastadır ve 1952 yılına kadar da yaşamıştır.

1950 yılında Amerika'ya göç eden Kolff, Cleveland ve Salt Lake City'de araştırmalarına devam etmiştir. Günümüzde benim gibi pek çok hastanın yaşam kalitesini artıran diyaliz makinasını1986 yılında Kollf icat etmiştir. Dünyanın her ülkesinden pek çok onur belgesi alan Kolff, 11 Şubat 2009 tarihinde 98 yaşında Pensilvanya'da vefat etmiştir. Ardınad adı ile anılan "William Kolff" vakfı kurulmuştur.

İşte size yaklaşık aynı dönemlerden iki ayrı insan. Biri üfleyerek, muska yazarak insanlara boş vaatte bulunuyor, diğeri ise bilimsel araştırma yaparak insanlığa hizmet ediyor.

Türkiye'de böbrek yetmezliği sorunu

Böbrek yetmezliği dünyada önemli bir sağlık sorunudur. Yetkililer Avrupa'da en yüksek böbrek yetmezliği oranına sahip ülkenin Türkiye olduğunu ve yetişkin her altı kişiden birinin, diğer bir deyişle 7,5 milyon insanın kronik böbrek yetmezliği sorunlarıyla boğuştuğunu söylüyorlar. Ne yazık ki, insanların sadece yüzde 1,6'sı hastalığının farkındadır. Şu anda ülkemizde diyaliz hastası sayısının 60.000'in üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Sağlık bütçesinin yüzde beşinden faz-

lası da böbrek yetmezliği tedavisine harcanmaktadır.

Diyaliz tedavisi

Uzun yıllar önce bir böbrek taraması yaptırmamamın bedelini şimdi ödemekteyim. Çünkü haftada 3 kez diyaliz merkezine gidip 4 saat boyunca diyaliz makinesine bağlanıyorum. Dakikada 300-400 ml kan vücuttan alınarak, makine aracılığı ile temizleniyor. Burada hafta boyunca çalışma saatleri arasında diyaliz hizmeti veriliyor. Gerektiğinde bu hizmet bazı günlerde 18:00-22:00 saatleri arasında da uygulanabiliyor. Benim diyaliz tedavisi aldığım hastanenin salonunda 15 adet ve yan tarafdaki salonda 6 adet fonksiyonel yatak ve diyaliz makineleri bulunmakta. Her hasta için tavana asılı özel kumandalı TV, yatak yanında oksijen ve aspirasyon sistemi bulunuyor. Ayrıca tüm hastanede merkezi klima ve havalandırma sistemi vardır. Hastalara diyetisyen kontrolünde sabah kahvaltısı ve öğle yemeği sunuluyor. Salonun üç tarafında sesısı yalıtımlı geniş pencereler ile konforlu ve rahat bir ortam sağlanmıştır.

Tedavi merkezinde yaklaşık 70-80 hastaya hizmet sunulmaktadır.

Diyaliz tedavisinin bir ekip hizmeti olduğunu gözlemledim. Ekipte hemodiyaliz hekim, başhemşire ve hemşireler, sekreterlik, teknisyen, destek personel olmak üzere 13 personel bulunmaktadır. Özellikle belirtmekte yarar görüyorum; her hemşire bu bölümde görev alamamaktadır. Hemşirelik unvanını kazanmış olan hemşireler 3 aylık kursa tabi tutuluyor ve sınavda başarılı olanlara hemodiyaliz sertifikası veriliyor. Bu süreç sonunda hemşireler diyalizde görev alabiliyorlar.

Hemşireliğin tarihçesi

Hemşireler tüm dünyada ve ülkemizde bireylerin ve toplumun sağlığını koruyup, tedavi etmekte ve hastaların acılarını dindirmektedir. Hemşirelik mesleği etik bir anlayış ve davranış temeli üzerine kurulmuştur; doğasında insan ve insan haklarına saygı vardır.

İlk hemşirelik kavramı Avrupa da erkek Katolik rahiplere dayanmaktadır. Modern hemşireliğin temelinde ise yine Katolik rahibelerin rolü büyük olmuştur. Zengin ve aristokrat bir İngiliz ailesinin kızı olan Florance Nightingale'in Kırım savaşında görev yapmasından sonra, Avrupa'da insanlar hemşireliği saygın bir meslek olarak kabul etmiştir.

ABD hemşireliğe ilişkin yasayı 1903 yılında çıkarmış ve bu tarihten sonra Amerika ve Kanada'da hemşire okulları mezunları hastanelerde görev yapmaya başlamıştır. Kanada hükümeti deniz aşırı göreve giden hemşirelere subay unvanı vermiş, daha ilginci savaş sırasında fedakârca görev yapan hemşireler nedeniyle kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımıştır.

Türkiye'de hemşireliğin tarihçesi

Ülkemizde ilk hasta bakıcı kursu 1911 yılında açılmış ve mezunlar Balkan ve Çanakkale savaşlarına katılmıştır. 1925 yılında Kızılay ilk hasta bakıcı okulunu açmış, 1933 yılında hasta

1983 yılında geldiği Ankara'da Willem J. Kolff, buluşu diyaliz makinesine bağlı bir böbrek hastasının başında, "evsahibi" Doç. Dr. Mehmet Haberal ile birlikte.

bakıcı cemiyeti kurulmuş ve sonraki yıllar Türk Hemşireler Derneği adını almıştır. 1946 yılında da sağlık meslek liseleri açılmıştır. Ülkemizde hemşire sayısı 92.000 civarında olup, 10.000 kişiye 13, Avrupa da ise 90 hemşire düşmektedir. İşsizliğin en az olduğu bir sektördür. Her hemşireye düşen nüfus çoğunluğu ve buna eklenen ekonomik-sosyal sorunlara rağmen, onlar diyaliz hastalarının tüm tahlil ve ölçümlerini takip ediyor hastaların psikolojik durumlarıyla da ilgileniyorlar.

Çalışma saatleri

Hemşireler ve görevli diğer personel günde10 saat büyük bir özveriyle koşuşturuyorlar. Bu yoğun çalışma temposu karşılığında haftada bir gün izinde olduklarını görmek beni biraz olsun rahatlatıyor.

Batı ülkelerinde haftalık çalışma 37–40, Türkiye de, Asya ve Afrika ülkeleri Tanzanya, Zimbabve ve Sri Lanca ise 45 saattir. Avrupa Birliği ülkelerinde ise 38,6 saattir. Ortalama haftalık çalışma, Avrupa Birliği ülkelerinde 41,8 ülkemizde ise 53,7 saattir.

Ortalama fazla mesai Avrupa Birliği devletlerinde 3,2 ve ülkemizde hemen hemen 3 katı, 8.7 saattir.

Sağlık-Sen tarafından yapılan açıklamada ülkemizde hemşirelerin yoksulluk sınırı altında ücretle geçindikleri, çalışan hemşirelere yönelik şiddet olaylarının da azımsanmayacak düzeyde olduğu söylenmektedir. 25 yıllık bir hemşirenin 4 yıla yakın nöbet tuttuğu ve saatlik nöbet ücretinin az olduğu da belirtilmiştir.

Bir diyaliz hastası ve hastanedeki sorunların tanığı olarak, doktor, hemşire ve diğer çalışanların durumlarını özetlemeye çalıştığım bu yazının, gördüğüm özen ve ilgi karşısında kendilerine olan şükran duygularımın ifadesi olması yanısıra, ülkemizin sağlık çalışanlarının sosyal ve ekonomik sorunlarına dikkat çekmek amacıyla ve bir aydın sorumluluğu olduğuna inanarak kaleme aldığımı özellikle belirtmek isterim. •

UFAK TEFEK BİLGİLER

Derleyen: SABRİYE AŞIR

Arının Gücü

Bir arı 2 yemek kaşığı bal ile dünyanın çevresini dolaşabilir

Elastik Su

Tokyo Üniversitesi araştırmacıları içinde %95 oranında su bulunan elastik maddeyi geliştirdiklerini iddia ettiler. Doğal su gibi olan jöle şeklindeki maddenin tıp alanında veya kâğıt mendil olarak kullanılabileceği düşünülüyor.

İnsan uzun süre bir böbrek, bir akciğerle, midesiz veya dalaksız yaşayabilir, ama karaciğersiz bir dakika bile yaşayamaz.

Sıradışı Otel

Güney Şili'deki Montana Magical Lodge oteli doğanın kalbinde, tepesinden akan şelalesi ve ilginç mimarisiyle konuklarına uluslararası kalitede 4 yıldızlı eşsiz bir tatil sunuyor sunuyor

Hepsinin Tadı Aynı

Elma, soğan ve patatesin tadı aynıdır. Fark sadece kokularından kaynaklanır. Aslında hepsi tatlıdır.

Merkür Ateşi

Merkür gezegeninin yüzeyinin sıcaklığı gün içinde 430 dereceye çıkar; gece ise 180 dereceye düşer.

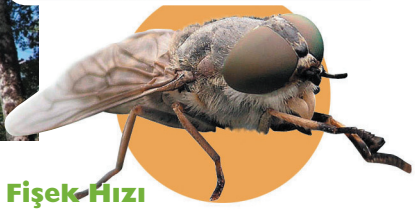
Gerçek İnci

Bir incinin gerçek olup olmadığını anlamak için üstüne sirke sürmeniz yeterlidir. Eğer gerçekse, baloncuklar çıkmaya başlayacaktır.

GÖLLER ÜLKESİ

Finlandiya, 187,888 adet göl ve 179,584 ada barındıran bir ülkedir.

Fişek Hızı

Taon adı verilen sinek türü saniyede 345 m yani saatte 1242 km gibi olağanüstü bir hız yapmaktadır

PORTATİF OTURMA KEMERİ

Boyu ayarlanabilir bir kemer, oturma aygıtına dönüşmüş. Bacak ve sırt kaslarını destekleyen kemerle rahat bir oturma düzeneği sağlanmış.

TASARIM DÜNYASI

Kullanılmış Poşetlerden Yaratıcı Ürünler

Ev hanımları, kullanılmış poşetlerle harikalar yaratmış. Atık poşetler, ip haline getirilerek terlikten, çantaya, süs eşyasından, vazolara kadar pek çok üründe değerlendirilmiş.

14. Louis

Fransa Kralı 14. Louis, hayatında sadece bir kez banyo yapmıştır.

Wolfgang Amadeus Mozart

Ocak doğumlu ünlü besteci

(27 Ocak 1756 5 Aralık 1791)

Ünlü Avusturyalı besteci Salzburg'da doğmuş, Viyana'da ölmüştür. Daha çok küçük yaşlarda müzik çalışmalarında başarılı olan Mozart, 5 yaşında beste yapmaya başladı. İlk operasını 1768 de Viyana'da verdi 1782 de evlendi. 6 çocuğu oldu ancak 2 çocuğu yaşadı. 1784-1787 yılları arası yaratıcılığının en verimli yılları oldu. Mozart'ın ilk eserlerinden itibaren melodi ve armoni zenginliği göze çarpar. Saraydan Kız Kaçırma, Figaro'nun Düğünü, Don Juan, Sihirli Flüt gibi ünlü eserleri tüm dünyaca bilinir. Çok kolay beste yaptığını söyleyenlere "Kimse besteciliğe kendini benim kadar adamamıştır. Geçmişte yaşamış hiçbir büyük besteci olmasın ki, eserlerini defalarca çalışmış olmayayım" diyerek yanıtlamıştır. Dostu ve Beethoven'in de hocası olan Haydn "Tanrı ve insanlığım üzerine yemin ederim ki, tanıdığım en büyük bestekârdır" demiştir. Goethe'ye göre de Rönesans'tan sonra yaşamış en büyük sanatçıdır. Son yıllarda sağlığı ve mali durumu bozulmuş, çok genç yaşta ölmüştür. 20 opera 52 senfoni 70 den çok arya ve şarkı 40 lied, 18 sonat, 50 den fazla konçerto bestelemiş, 35 yıllık ömründe 600'den fazla eser bırakmıştır.

Rüştü Erata

Acaba Hangisi Doğru?

Haftalardır burnum, boğazım ve göğsüm arasında sanki kovalamaca oynar gibi dolanıp duran, bir türlü yakamı bırakmayan soğuk algınlığı nedeniyle, bu ay yeni bir yazı yazamadım. Elimdeki yedek yazılardan birini seçmeye çabalarken, kapı komşum ailenin dünyalar tatlısı kızları Ece odama dalıverdi. Her zamanki gibi, büyük bir merakla ne yaptığımı sordu. Durumumu anlatınca üzüldü, bu arada geçmiş olsun demeyi de unutmadı elbette.

Hastalığımı atlattığımı düşünsem de, bu sevimli yumurcağa mikrop bulaştırmamak için camı araladım ve bana her zamanki gibi sarılmasına, kucağımda-tepemde dolaşmasına izin vermedim; onu kendimden uzakta, odanın öbür köşesinde tutup biraz söyleşmek istedim.

Beni hiç kırar mı, hemen uzakta bir köşeye ilişip cıvıl cıvıl konuşmaya başladı.

Onunla, zeki bir çocukla konuşulabilecek her konuda söyleşiriz. Bu kez, konu doğallıkla, yeni yazımı yetiştirememenin ezikliğiyle, Türkçe kullanımına geliverdi...

Ben bir iki soruyla girişi yapar yapmaz, o bitmek tükenmek bilmez coşkusuyla başladı anlatmaya... *(Yerimizi daha verimli kullanmak için, ona sorduğum soruları ayıkladım; yalnızca sevgili Ece'nin dile getirdiklerini paylaşıyorum)*

***

Sokağımızın tabelasında Zambak

Ülkemizde sokak ve eczane tabelalarının yazılışında büyük bir kargaşa yaşanıyor ve insan sormadan edemiyor:

Hangisi Doğru?

Sokak yazıyor, oysa teyzemlerin sokağının adı Nilüfer Sokağı!.. İkisi de çiçek adı değil mi; neden biri sokak da öbürü sokağı diye yazılıyor?..

Bizim sokağın adı derste öğrendiğimize de uymuyor...

Haydi bakalım, kolaysa çık işin içinden!.. Acaba hangisi doğru?..

***

Sokağımızda bulunan, önünden her gün kimbilir kaç kez geçtiğim, her türlü ilacı almaya beni gönderdikleri eczanenin adı Esin Eczanesi...

Annemse yüz bakımı kremlerini almaya Eczane Cadde'ye gidiyor...

Teyzemlerin sokağında da bir eczane var, onun adı da başka türlü:

Berk Eczane...

Üçünün adında da eczane var ancak yazılışları ayrı...

Acaba, ilaçların satıldığı eczaneler ile daha pahalı şeylerin de satıldığı

eczaneler böyle, adlarının yazılışlarıyla mı ayrılıyorlar?..

***

Kimi zaman annemle elektrik ve telefon faturalarını yatırmak için Filan Bankası'na gidiyoruz... Doğalgaz faturasınıysa biraz ilerideki Falanbank'a yatırıyoruz. Aslında ikisi de banka gibi görünüyor ancak biri banka, öbürüyse bank!..

Hangisi daha iyi derseniz, bilmiyorum doğrusu...

***

Bu hafta derste ağırlık ölçülerini öğrendik... Öğretmenime "Öğretmenim, siz kilogram diye öğretiyorsunuz, kitabımızda da öyle yazıyor oysa annem hep kilo diyor; hatta bakkal amca, manav amca, kasap amca da kilo diyor" dediğimde öğretmenimin yüzü buruşmuştu...

Acaba hangisi doğru?..

***

Hımmm; televizyonda en sevdiğim dizinin başrol oyuncusu yapıyo, geliyo, gidiyo, oluyo, görüyo diye konuşuyor... Hatta annemin kadın programlarını hiç kaçırmadığı WXVZ kanalının ana haber spikeri abla da, hatta hatta o çok sevdiğim çikolatalı bisküvi reklamındaki ağabey de, her gün okulda mutlaka bir şişe içtiğim Filan Cola'nın reklamındaki herkes de yapıyo, geliyo, gidiyo, oluyo, görüyo diyor!..

Hep babamın dediği gibi yapıyor, geliyor, gidiyor, oluyor, görüyor diyorum ancak, sonunda ben de yapıyo, geliyo, gidiyo, diye konuşan arkadaşlarıma benzemekten korkuyorum...

Bu arada, "r"leri görmezden gelen

Televizyonda en sevdiğim dizinin başrol oyuncusu yapıyo, geliyo, gidiyo, oluyo, görüyo diye konuşuyor.

arkadaşlarıma takılmadan da edemiyorum. Sınıfımızdaki Güner'e, onu kızdırmak için "Güne" diyoruz!.. Şimdi aklıma geldi: Ayşenlerin sınıfında hiç sevmediğim Ömer diye bir oğlan vardı... Yarın onu da Öme - Öme diye kızdırmaya başlayayım!..

Ne yapabilirim ki; bir tek babam doğrusunu konuşuyor!..

Ha, bir de öğretmenim var tabii... O da babam gibi, kitaplarımızda yazıldığı gibi yapıyor, geliyor, gidiyor, oluyor, görüyor diyor.

Gerçi Mert'in öğretmeni de geliyo, gidiyo, oluyo, görüyo diyormuş ya!..

Acaba hangilerinin dediği doğru; koskoca televizyon dizisi kahramanları mı, ana haber spikerleri mi, programlardaki sunucularla oralara katılan ünlü kişiler mi, reklamlardaki herkes mi, yoksa babam ile öğretmenler mi?

Herhalde öğretmenim de, tüm ders kitaplarımızı yazanlar da yeterince televizyon dizisi, televizyon programı, reklamları izlemiyorlar; baksanıza hiçbir modern gerçekten haberleri yok, modern konuşmayı bilmiyorlar!..

Babamı yine de çok seviyorum elbette... Öğretmenimi de!.. •

rustuerata@butundunya.com.tr

Mümtaz İdil

JEANNE D'ARC

8 Mayıs 1429'da İngiliz ordusunu bozguna uğratarak Orleans kentine giren ordunun başında Jeanne d'Arc bulunuyordu...

Halkının "cadı" diyerek yakarak ölüme mahkûm ettiği bu genç kız, Fransa kralına kaybettiği tahtını iade etmekle tarihe geçmişti.

1840'lı yılların başında falcılar, Kral VII. Charles için şunu söylüyorlardı: "Lorrient dolaylarından bir bakire çıkacak ve krallığı kurtaracak!"

1428 yılında Jeanne d'Arc adında genç bir kız, erkek kılığında Vaucouleurs kenti senyörü Robert de Baudricourt aracılığıyla, Kral VII. Charles ile görüşmek istemiş, ama kabul edilmemişti. Pes etmeyen d'Arc, Vaucouleurs kentine giderek Baudricourt'u bizzat görmeye karar vermişti. Jeanne

d'Arc, bu emri kendisine Tanrının verdiğini söylüyordu.

Şaşılacak bir şekilde, bay Baudricourt yanında soylular ve şovalyelerin olduğu bir salonda Jeanne d'Arc'ı kabul etmişti.

"Benden ne istiyorsunuz matmazel?"

"Tanrının buyruğuyla geliyorum! Fransa tahtının varisine, cesaretini kaybetmemesini ve şimdilik savaşa girmemesini söylemeniz için huzurunuza geldim."

Başta Baudricourt olmak üzere salondakiler Jeanne d'Arc'ın söyledikşatoyu terk eder. Giderken de, "Tekrar döneceğim! Kralı bulmak için bu yoldan geçmek zorundayım," diye bağırır. Genç kız yeniden Baudricourt'un şatosuna döner, ama bu kez davetli olarak gelmiştir. Alaycı Baudricourt yerine daha aklı başında bir adam vardır artık karşısında.

"Sizin için ne yapabilirim," diye sorar.

"Bana birkaç atlı vermenizi istiyorum. Chinon'a gidecek ve kralın ayaklarına kapanacağım. Görevlendirildiğim işi ona anlatıp harekete geçeceğim. Sizden isteğim budur..."

"Tahtın varisi hâlâ krallığına sahip değil. O yalnızca bir veliaht... Fakat Tanrı onun kral olmasını istiyor!.. Bunu bana Tanrı söyledi. Ona tacını da benim giydirmemi emretti.

lerinden hiçbir şey anlamamışlardır. Jeanne d'Arc önce bir yutkunur, heyecandan ağzı kurumuştur. Söylemek istediklerini kafasında tartar ve tane tane mırıldanır:

"Tahtın varisi hâlâ krallığına sahip değil. O yalnızca bir veliaht... Fakat Tanrı onun kral olmasını istiyor!.. Bunu bana Tanrı söyledi. Ona tacını da benim giydirmemi emretti."

Salonda önce müthiş bir sessizlik olur. Şövalyelerden biri yüksek sesle bir kahkaha atar, diğerleri de onu takip eder. Salon kahkaha seslerinden uğuldamaktadır adeta.

Gururu incinen d'Arc salonu ve

Baudricourt, d'Arc'ı doğrudan krala gönderebilme yetkisi olmadığını söyleyerek, yapabileceği tek şeyin ona bir haberci göndererek durumu bildirmek olduğunu söyler.

D'Arc, tüm kış boyunca kralın kendisini çağırmasını bekler. Sonunda beklediği haber gelir. Falcıların da etkisinde kalan kral, Jeanne d'Arc'ın acele olarak Chinon'a gönderilmesini istemiştir. Bu sıralarda Orleans kenti de İngilizlerin eline geçmek üzeredir.

Birkaç gün içinde Jeanne d'Arc, yanında bir çok asker ve şövalye ile birlikte Chinon yolunu tutmuştur. Chinon'a varınca kralın huzuruna çıkar.

"Bizden ne istiyorsun genç kadın," diye sorar kral.

"Tanrı beni size Reims'te taç giyeceğinizi ve Fransa'nın gerçek kralı olacağınızı bildirmem için gönderdi," der. "Orleans'ı kurtarmam için emrime bir askeri birlik vermenizi istiyorum."

Kral umutsuzdur. "Baksana Orleans eski bir kürk gibi parça parça, ne yapabiliriz ki?"

"Kürkü dikeriz."

"Kürk dikmek çok zordur sevgili kızım. Kürk dikiş tutmaz, ama Tanrı isterse zor diye bir şey de olmaz tabii..."

Bir sessizlik olur ve d'Arc yüksek sesle, "Bunu Tanrı istiyor!.." diye haykırır.

Jeanne d'Arc kralın emrine verdiği orduyla Orleans kenti önüne gelmişti.

Jeanne d'Arc'ın Orleans'a girişi

İnanılmaz bir mücadele örneği veriyor, ulaşabildiği herkese ulaşıyor ve moral dağıtıyordu. İngilizler konum olarak çok daha iyi durumdaydılar. Orleans kenti İngilizlerin kuşatması altındaydı, ama d'Arc İngilizlerin elinden birkaç kaleyi almıştı bile ve İngilizler büyük kayıplar veriyordu.

Bu arada Jeanne d'Arc boş durmuyor, İngiliz kralı VI. Henry'ye sürekli mektuplar yazarak, İngilizlerin Orleans kuşatmasına son vermesini ve İngilizlerin bütün Fransız topraklarından çıkmasını istiyordu.

Mektuplarına yanıt alamayan d'Arc, son ve kesin bir saldırıyla Orleans'ı kurtarmaya karar verdi. Loire ırmağının kıyısından

Jeanne d'Arc'ın Reims'deki heykeli

düzenlenen saldırıya İngilizler büyük bir direnişle karşılık verdiler ve Fransız ordusu ağır kayıplar vermeye başladı.

Ama Jeanne d'Arc'ın inatçılığı sonunda, en başta yazıldığı gibi, 8 Mayıs 1429 tarihinde Fransız ordusu İngilizleri yenmeyi başardı ve Orleans'a d'Arc'ın liderliğinde muzaffer olarak girdi. Orleans kurtarılmıştı, ama VII. Charles henüz gerçek bir kral olamamıştı. Bunun için Reims kentinin ele geçirilmesi gerekiyordu. Çünkü, o güne kadar Fransa kralla-rının taç giyme törenleri Reims Katedrali'nde yapılmıştı.

VII. Charles'in gerçek bir kral olabilmesi için törenin Reims Katedrali'nde yapılması gerekiyordu. Reims o sıralarda Burgonyalıların elinde idi ve çok iyi korunuyordu. Ama gücünü Tanrıdan aldığını söyleyen Jeanne d'Arc için bunlar önemli değildi.

1429 yazında d'Arc, Kral VII. Charles'i Reims üzerine yürümeye razı etti. 17 Temmuz 1429 tarihinde VII. Charles, kendisinin de şaşırdığı büyük bir törenle Reims Katedrali'nde taç giymiş ve kurallara göre gerçek bir kral olmuştu.

Jenne d'Arc bununla da yetinmeyip İngiliz birliklerinin elinde olan Paris'e de yürümeyi önerdi krala; kral buna razı olmadı. Çok büyük ısrarlar sonucu emrindeki on bin kişilik bir orduyla d'Arc Paris'e yürüdü, ama bu kez şansı yaver gitmedi ve kendisinin de yaralandığı ağır bir yenilgi aldı.

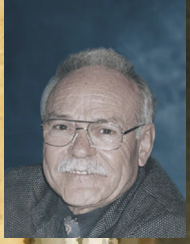
İşte, Tanrıyla konuştuğunu savunan bu yürekli kadın, 30 Mayıs 1431 tarihinde, kilise tarafından yakılarak ölüme mahkûm edildi. Erkek elbiseleri giymesi, erkek gibi tavırlar göstermesi onun bir şeytan olduğu kanısı uyandırmıştı din adamları tarafından.

D'Arc'ın öldürülmesi ise başlı başına ve uzun bir hikayedir.

Bir başka yazıya... •

mumtazidil@butundunya.com.tr

Muzaffer İzgü

Altın Saçlı Kız

Saçlarımı anlatayım... Evet evet, saçlarımı. O günden sonra ben bir daha saçlarımı hiç sevmedim.

Saçlarıma her el atışımda parmaklarım titredi, içim titredi. Birden elimi, parmaklarımı saçımdan çekiverdim. Yıkanırken en zoru saçlarımdı. Onları tutmam gerekiyordu, okşar gibi yapmam gerekiyordu. Hep sona sakladım. Saçlarımı en sonra yıkadım.

Gözlerimi ara ara açtığımda başımdan dökülen sanki su değil kıpkırmızı bir eriyikti. Yüzümü, boynumu, bedenimi yakıyordu.

Ben bir daha saçlarıma toka takmadım öğretmenim. Kurdele bağlamadım öğretmenim. Çember takmadım saçlarıma...

Aynaya baktığımda saçlarımı görmedim. Orada sapsarı bir güneş vardı. Umutsuz, ışık vermeyen bir güneş.

Hiç ama hiç uzatmadım saçlarımı. Koltuğa oturduğumda salt makasın şıkırtısını duyarım. Gözlerimi kaparım, hiç açmam. Bilirim, her şıkırtıda o görmek istemediğim saçlarımın bir tutamı önüme, yanıma düşüyor. Sarı, yumak yumak, ayaklar altında... Biraz sonra çırağın biri onları süpürecek, çöpe atacak.

Benden tel tel parçalar ama ben onlara küsüm. Her teline küsüm.

Koltuktan kalktığımda bile gözlerimi açmış, aynada yüzüme bakmam.

"Beğendiniz mi, güzel oldu mu?"

Makası şıkırdatan soruyor. Biliyorum, saçlarımı soruyor. Nasıl kesildiğini soruyor. Benim saçlarım yok ki...

Şapkam işte oracıkta. Kaptığım gibi başıma geçiriyorum. Saçlarımı cezalandırıyorum, onları karanlıklara gömüyorum, dağların ardına atıyorum.

Benim saçlarım yok. Ben saçsızım. Niye mi öğretmenim? Anlatacağım öğretmenim.

Ah anneciğim, nasıl tarardı o uzun saçlarımı... İncecik altın tellerin arasında tarak yağ gibi kayardı, bir aşağıya bir yukarıya... Belimde iki uzun belik olurdu olurdu altın saçlar. Annem bazen örgünün arasına kırmızı karanfiller, beyaz güller takardı. Önüme akıtırda saçlarımı,

"Bak kızım" derdi. Annemin ellerine sarılırdım. O elleri yanağıma sürerdim. Ayna çatlardı, dile gelir konuşurdu.

"Kız, kız saçların ne güzel." derdi. Aynaya gülümserdim. Ayna da bana gülümserdi. Kıskanç kıskanç gülümserdi. Bilirdim. Aynaya dilimi uzatırdım.

Ondan sonra sokağa çıkardım. Köyün sokaklarında koşardım. Koşarken güllü karanfilli saçlarımın uçacağını sanırdım. Sesler duyardım pencerelerden.

"Kız Fidan, dur hele dur, o

saçları bir okşayayım...”

Yo, durur muyum, saçlarım yele olsun, rüzgarda dalga dalga uçsun. Çeşmenin yanındayım. Orada çocuklarla oynayacağız ya...

“Aaaaa, ooooo” sesleri yükselirdi. Ama kimseye saçlarımı elletmezdim. Her el örgümü bozacak, karanfilimi yere düşürecek, saçımın güneşte sapsarı parlamasına engel olacaktı.

Ondandı adım, “Altın saçlı kız...”

Anlatıyorum öğretmenim anlatıyorum... Bilseniz nasıl sevinmiştim yatılı bölge okulunu kazandığımda. Havalara uçmuştum. Altın saçlarım benden çok uçmuştu. Okuyacaktım, büyük insan olacaktım. Altın saçlarımla birgün köyüme dönecektim. O zaman bana, “Altın saçlı öğretmen, altın saçlı doktor” diyeceklerdi.

Okulun kapısında nasıl heyecanlandım. Okul yapısı ne denli büyüktü. Ne çok pencerisi vardı. O kaydımı yapan öğretmen ne çok neşeliydi.

“Şu saçlara bak saçlara” diyordu, durmadan.

Gülüyordum. Saçlarım da gülüyordu. Saçlarımın gülücüğü gözlerime yansıyordu. Gözlerim de altın gibi parlıyordu.

“Sen çok zeki bir kıza benziyorsun Fidan...”

Babam gitti. İçim ezildi. Babamın arkasından baktım. Dudaklarım büzüldü ama ağlamadım. Tatilde giderdim.

Okul bahçesinde arkadaşlarımla oynadım. Aslında saçım oynadı. Hep saçıma yapışmak istediler. Okşamak istediler. Ağaçların altına kaçtım, duvarların dibine kaçtım. Yalnız kaldığımda ağacın dibine çömeldim, oturdum. Sanki karşımda ayna varmış gibi uzaklara bakmaya başladım...

Okuyacaktım, büyük insan olacaktım. Altın saçlarımla birgün köyüme dönecektim. O zaman bana, **"Altın saçlı öğretmen, altın saçlı doktor"** diyeceklerdi.

Annem saçlarımı örüyordu, sarı kurdeleler bağlıyordu, başıma pembe çember takıyordu. Saçımın iki yanındaki tokalar bembeyazdı, sonbahar gülleri gibi.

Anlatıyorum öğretmenim. Akşam yemeğimizi yedik. Yemekteyken bir bayan öğretmen,

“Sen, dedi, adın neydi senin?”

“Fidan, öğretmenim...”

“Yemekten sonra benim odama gel...”

Yemekten sonra ikinci kata çıktım. Oradaydı beni çağıran öğretmenim. Odasını gösterdi. Gittim. Ardımdan girdi. Bana oradaki sandalyeyi gösterdi

“Otur” dedi. Oturdum.

Biraz sonra kapkara yüzlü bir

adam girdi içeriye. Gülüyordu. Dudakları da, dişleri de kapkaraydı... Çantasından bir örtü çıkardı. Ucundan boğazıma bağladı.

Şaşkındım. Ne olacaktı bu önümdeki beyaz örtü? Niçin bu kara adam yöremde dolanıyordu. O şakırdayan neydi?

Saçlarım, saçlarım önüme dökülüyordu, iki bukle süğüm süğüm ağlat gibi iki yanımdan kayıp gidiyordu. Kurdele dizlerime tutunmak istiyordu, tutunamıyordu.

Kara adam gülüyordu. Öğretmenim konuşuyordu:

"Burada uzun saç olmaz. Bit olur, sirke olur..."

Sirke neydi, bit neydi? Benim saçlarımın bite, sirkeye ne zararı vardı?

Yüreğim hızlı hızlı atmaya başladı. Sanki kafamın derisi yoktu. Kemiği yoktu, eğilsem beynimi...

Yo yo karşımda ayna yoktu...

Gözlerimi kapadım öğretmenim. Kara adam, elindeki belikleri bana uzatıyordu. Kapkara iki yılandı belikler...

Bir karanlığa yuvarlanmıştım. Dışarısı karanlıktı, merdivenler karanlıktı, yatakhane karanlıktı... Yastık da yatak da kapkaranlıktı. Salt gözyaşlarım renkliydi. Altın rengindeydi.

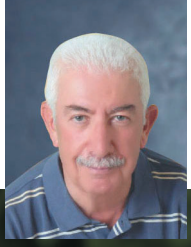
Ağladım, ağladım, ağladım...

Sonra? Sonra mı öğretmenim?

Ondan sonra saçlarımı hiç sevmedim...•

muzafferizgu@butundunya.com.tr

Bekir Özgen

İçimi Kim Kuruttu?

İviyordu. Adımlarını iyiden sıklaştırmıştı. Koşuyor mu, yürüyor mu belli değildi. Sofradan yeni kalkmış kendini yola vurmuştu.

Hafif esen yel, önüne çıkanları şöylesine bir kolaçanlarken, sabah güneşinin yatık ışıkları ona eşlik ediyordu. Köşeyi döndüğünde, sokağın ortalarındaki bir yerden geriye doğru uzayıp gelmiş kuyruğa takıldı gözleri. Beyazlar giymiş göbekli iki erkek, başlarında aşçı şapkalarıyla sağa sola gülücükler yağdırıyorlar, ellerindeki iri kepçelerle kazanda kaynayan yağın içine durmadan lokma hamurları döküyorlardı.

Dört bir yandan tanıdık tanımadık yığınlarca insan sökün etmişti. "Bayram!" dedi kendi kendine. "Ne iştir bu? Ramazan değil, kurban değil. Bu da ne?"

Bayram'ın usu aldı başını ta çocukluğuna götürdü onu. Geldiği uzak yerlerde böyle adetler yoktu. Toprak damlı bir evden kalkıp gelmiş; yoğa, yoksulluğa açılan o sancılı günleri gerilerde bırakmıştı. Şimdi ülkenin gözbebeği bir kentindeydi ve rahatı yerindeydi. Üç yanı dışarı bakan koca bir apartmanın köşe dairelerinden birinde oturuyordu. Ayağı kavi, sırtı pekti. Eşi, gereksediği her şeyi kapıcı-

ya aldırıyordu. Çok değil, daha otuz yıl önce bu eve temelden girdiğinde, "İtin öldüğü yer burası, alacak konut mu bulamadın? Ev dediğin çarşıya, pazara yakın olmalı... Bir ucundan hükümet binasını görmeli," diye kınamışlardı onu. Oysa şimdi o, kimseye olmasa da herkes, ona yakındı. Bulunduğu yer işlek mi işlekti. Önünden, arkasından vızır vızır arabalar, otobüsler geçiyordu. Dört bir yanı kum gibi insan kaynıyordu. Vitrinlerin önü şık giyimli erkeklerden, bakımlı kadınlardan geçilmiyordu.

İşi acele sayılmasına karşın, uzun kuyruğu görünce dayana-madı Bayram. Bir yer de o edin-di. Gerçi karnı aç değildi. Kahvaltısını yapmış, üstelik dişini de fırçalamıştı ama, varsın olsundu. Çok geçmeden onun arkasına da bir dizi insan ekleniverdi. Kuyruk gitgide uzuyordu. Bir öndekilere, bir de arkadakilere baktı, "Bunca insana az yetmez, çok artmaz," diye mırıldandı. Sonra da, aç olmamasına karşın neden kuyrukta olduğunu düşündü. İnanılır bir neden bulamadı. "Belki, buradaki çoğu kişi de benim gibi..." dedi, arkasını getiremedi.Kendisi nasıldı ki, oradakiler de ona benzesin?..

Bu kez hem önündekileri, hem de arkasındakileri, daha bir alıcı gözlerle süzdü. Çeşit çeşit insan vardı. Çember sakallısından, top sakallısına; yeşil takkelisinden kara kasketlisine; badem bıyıklısından, pos bıyıklısına; türbanlısından eşarplısına; kısa eteklisinden uzun eteklisine; kot pantolonlusundan, takım giysilisine kadar, kimler yoktu ki? Yaşlısı, genci, çocuğu mu, erkeği kadını mı, topçusu popçusu mu, tümü de oradaydı.

Tam önünde, genç bir bayanla, kardeşi olduğu anlaşılan küçük bir oğlan duruyordu. Kuyruk bir türlü ilerlemezken, oğlan başladı, "Çişim geldi," diye ablasını sıkıştırmaya. Kızcağız, yerini yitirmekten korktuğu için olmalı, "Biraz daha sık dişini," deyip duruyordu. Sonuçta dayanamadı, soluğunu ensesinde duyduğu Bayram'a döndü. Yılgınlıktan bezmiş bir sesle, "Amcacığım, ben sizin önünüzdeyim. Ne olur sıramı kimseye vermeyin de şu oğlana bir su döktürüp getireyim," diye ezildi büzüldü. Ondan onay çıkınca da elinden tuttuğu gibi ıssız bir yere çekti götürdü kardeşini. Küçük oğlanın çiş sıkıntısı, Bayram'ın içine dert oldu. "Şu koca üniversite

Sen onların görünüşüne aldanma. Eminim, aralarında eşini dövenler, döner bıçağıyla maça gidenler, seçim sandığında oy çalanlar, hatta namuslu kişilere kan kusturanlar bile vardır,"

ilçesinde," diye homurdandı. "Hani ibret olsun diye bir tane yüznumara gösterebilene aşk olsun. Bu kızcağız, çocuğu nereye götürecek şimdi? Bir evin kapısını çalsa olmaz; bir dükkâna girse, 'Tuvaletiniz var mı? Şu oğlan sıkıştı da...' dese, o hiç olmaz. Ne yapsın zavallı şimdi? Hele ki yanındaki kız değil, oğlan. Umarım, kıyıda, köşede bir duvar dibi bulur da, 'Haydi şuraya...' diyerek işin içinden çıkar. O da aklına gelirse kuşkusuz."

Ya ablası da o oğlan kadar sıkışmışsa!.. Bu olasılığı düşünmek bile istemiyordu.

Kuyruk beş-on metre ya ilerlemiş, ya ilerlememişti ki, iki kardeş el ele döndüler. Oğlan nasıl da rahatlamıştı!.. Yeni doğmuş gibiydi. Yüzü ışıl ışıl parlıyor, gözlerinin içi gülüyordu. Bu kez de keyfinden, yerinde duramaz oldu. Bir ara ablasının yanından ayrılıp iki öndeki yaşlı teyzenin bastonuyla oynama başladı. Belli ki oyun arıyordu. Yanlışlıkla bir dokunsa, kadıncağız yere yıkıldı yıkılacak.

"Evladım," diye titizlendi nine. "Dengemi bozarsan yerle bir olur, bir daha da kalkamam. Keşke senin yaşında olsaydım da birlikte oynasaydık."

Onları gören öğretmen özentili biri, "Bu oğlan," diye seslendi. "Hiperaktif. Anasının karnında nasıl durmuş da dokuz ayı bekleyebilmiş, bilmem."

Bu lafları duyan ablası, ne yaşamı itişmekle geçen kardeşini, ne de yerinde durmakta zorlanan yaşlı kadıncağızı anlayacak durumdaydı. Boş gözlerle bakıp duruyordu.

Bu arada, kuyruğa girmeyip yandan belden gelip gidenler de vardı. Bayram, "Bunlar, bizler için ne düşünüyorlardır kim bilir?" diye hayıflanıyordu ki, onlardan biri, "Şunlara bak hele," diye sesini yükseltti. "Birinde olsun bastırılmış bir yoksulluk görüntüsü var mı?"

Yanındaki arkadaşı da onu desteklercesine, "Sen onların görünüşüne aldanma. Eminim, aralarında eşini dövenler, döner bıçağıyla maça gidenler, seçim sandığında oy çalanlar, hatta namuslu kişilere kan kusturanlar bile vardır," diye dokundurdu.

Bütün bu söylenenler kanına dokunmuştu Bayram'ın. "Burada öyleleri olmasına olmaz da, aralarından bir iki kendini bilmez çıksa bile," diye mırıldandı kendi kendine. "Burası uygarlığın yaşam bulduğu bir yer. Benliğinde yarattığı güzelliklerle onların hepsini de kendine benzetir, adam eder." Rahatlar gibi oldu. Hem lokma döktürenlere, hem de ondan pay alan-

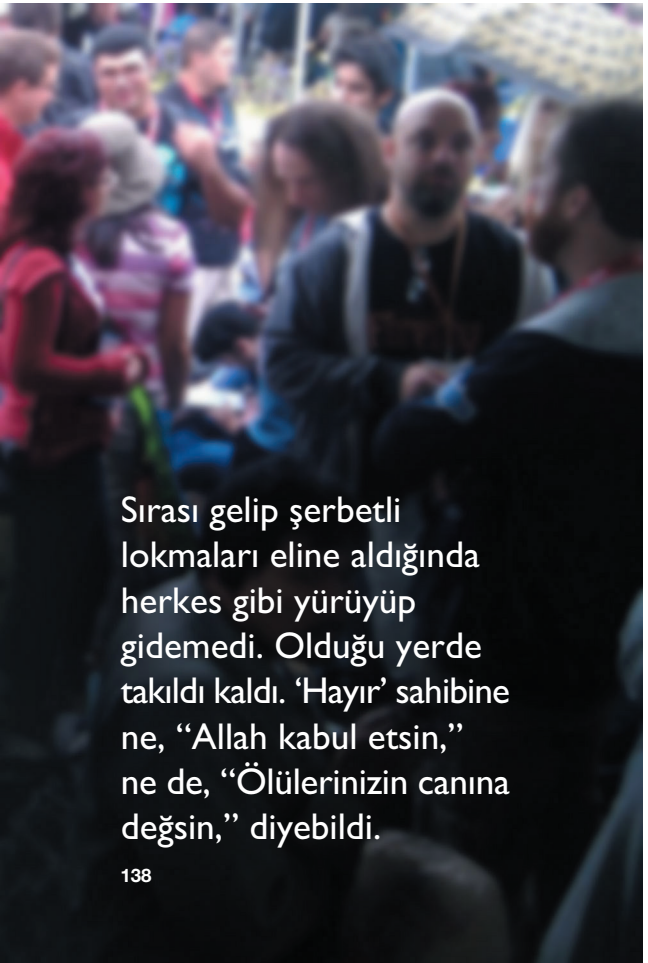
lara karşı tuhaf bir sevecenlik duydu. O, bu duygularla iç içeyken, kulağına bir kadın sesi çalındı. Elinde plastik bir kutu ve kürdanıyla etli butlu, kırmızı yanaklı, genç bir kız, yanında durmuş, bir yandan tarçın kokulu ve şerbetli lokmaları yiyor, bir yandan da sevgilisine laf yetiştiriyordu.

"Hayır sahibinin kızı üniversite giriş sınavına giriyormuş da o nedenle döktürüyormuş bunları."

Oğlan kaşlarını çattı. "Aptallıklarına doymasınlar. Kız üniversiteye girse ne olacak, orayı bitirse neye yarayacak? Aldığı diploma elinde bir peçete olarak kaldıktan sonra?" diye çıkıştı.

Bayram'ın kafası daha da karıştı. Niçin bu kuyrukta olduğunu bir kez daha sorguladı:

"Aç değilim, yok yoksul değilim, aylak değilim. Öyleyse açgözlü ya da beleşçi olduğum için mi buradayım?" Duraksadı. Çıkamadı işin içinden.

Sırası gelip şerbetli lokmaları eline aldığında herkes gibi yürüyüp gidemedi. Olduğu yerde takıldı kaldı. 'Hayır' sahibine ne, "Allah kabul etsin," ne de, "Ölülerinizin canına değsin," diyebildi.

Bu arada zaman ilerlemiş, önündeki kuyruk eriyip tükenmişti. Sırası gelip şerbetli lokmaları eline aldığında herkes gibi yürüyüp gidemedi. Olduğu yerde takıldı kaldı. 'Hayır' sahibine ne, "Allah kabul etsin," ne de, "Ölülerinizin canına değsin," diyebildi. İçinden gelmedi. Yalnızca, beyaz giysili aşçılardan birine, "Bu lokmaları döktüren kim?" diye sorabildi.

Arkada oturmakta olan aydınlık yüzlü, ak saçlı birini gösterdiler. Doğru onun yanına seğirtti. Bayram'ın kendisine doğru geldiğini görünce adam ayağa kalktı. El sıkıştılar. "Sorması ayıp olacak ama lokma döktürmenizin nedenini öğrenebilir miyim?" diye sordu.

Adam, kırık bir Levanten ağzıyla, "Paylaşmak beyim," diye esenledi onu. "İnsanların yüzlerinin güldüğünü, gözlerinin

ışıdığını görmek… Mutluluklarıyla mutlanmak…"

"Anladım," derken bir tuhaflık çökmüştü üstüne.

O radan ayrıldı. Eline tutuşturulan lokmaları doğru düzgün yiyebilmek için uygun bir yer arıyordu ki, biraz ileride kümelenmiş üç-beş kişiye ilişti gözleri. Kendi aralarında söyleşiyorlardı. İçlerinden elinde kitap olanı, "Bu yapılan," diyordu yargıcı bir ses tonuyla. "Yardımın reklâma dönüşmesinden başka bir şey değil. Adam, senden benden çalacak çırpacak, sonra da elindeki haram parayı lokma döktürerek aklayacak. Hem de salt insanları değil, Tanrı'yı da kötüye kullanarak, gösterişe alet ederek…"

Yanındaki ise o denli olumsuz değildi. "Ya onu da yapmasaydı ne olacaktı? Gidip bankadaki parasının getirisine ortak mı olacaktık? Hem adam gösteriş yapıp da ne yapıyor ki? Hoca getirip Kur'an okutmuyor, imam getirip dua ettirmiyor." diye uyarmak istedi arkadaşını.

"Şu insanları…" deyip yutkundu Bayram. "Anlayabilirsen anla. Kimi tefine vurur, kimi kasnağına. Kiminin ise Tanrı yüzüne azıcık olsun utanma duvarı çekmemiş. Örneğin şu eli kitaplı adam! Kendisi çok mu dürüst acaba? Çok mu eli açık? Çok mu yoksul düşkünü? Şöyle bir düşünüyorum da, az-çok varsıllaşmayı becermiş insanların kaçı, sağına soluna yardım ediyordur acaba? Kaçının eli cebine giriyordur?"

Sonra, kuyruktaki onca insanı taktı kafasına. "Gerçekten de niçin buradalar?" diye yineledi. "Lokma döktürenin sevabını artırmak için mi? Ağzının tatlanması, boş midesine bir iki lokma yiyecek girmesi için mi? Lokmayı sevdiği için mi? Yoksa bedava olduğu için mi?"

Durduğu yerde duramadı. Ne düşündüyse, "Dağıttıkları lokma değil de, keşke kitap olsaydı. O durumda, insanların midesinden önce kafası doyardı. Öyle olunca da, herkes birbirini daha iyi anlardı," diye, yeni bir yaklaşım geliştirdi. Bulduğu bu seçenekle biraz olsun rahatlar gibi olmuştu.

Gerçekten de, lokma döktürmek yerine, sokaktan gelen geçenlere lokmaya eş olarak birer kitap armağan etse ne olurdu? Yoğu yoksulu, varı varsılı demese; çirkinini güzelini, sakatını sayrısını ayırmasa, ona bir şey diyen olur muydu? Bu edime emniyet hangi gözlerle bakardı?.. Ansızın yüreğine yapışıveren bu önlenemez isteğin önüne geçemedi. "Her şeye karşın denemeliyim bunu," diye tutturdu. Her olasılığa karşı da, kaymakamlığa başvuruda bulunmaya karar verdi.

N e olduysa o günün gecesinde oldu. O, tam da derin uykuya dalmıştı ki, antenleri açık birileri gelip buldular onu. Alıp bilinmeyen bir yere götürdüler. "Kitap dağıtmak, senin gibi ekmek yetimi bir garibana mı düştü? Amacını söyle!" dediler. "Hangi yasak kitapları, kimlere verecektin?" diye sordular.

İçlerinden karıncaya don giydiren cinsinden birileri de, "Sen sen ol, haddini, hududunu aşma; yoksa anandan doğduğuna pişman olur, 'kim vurdu'ya gidersin," diye uyardılar onu.

Birden onmaz bir korku sardı içini Bayram'ın. Telaşlandı. İçi kurur gibi oldu. "Ben, haram yemedim ki midem ağrısın," demek istedi, diyemedi. "Ben, insanların iyiliğinden başka bir şey düşünmedim," diye haykırmak istedi, onu da başaramadı. Dili tutulmuş, konuşamıyordu. Birdenbire ne olmuştu böyle? Nicedir hayranlık duyduğu o güzelim kentin yolları çökmüş, tepeleri yerle bir olmuş, denizi gözden silinip gitmişti. Özenle döşediği evi, ev olmaktan çıkmış, eşyaları boynunu bükmüş, sağa sola savrulmuştu. Telefonları susmuş, arayanı soranı kalmamıştı. Bir yalnızlık dokusuydu çevresini kuşatan. Mevsimlerin yaz olanı, ellerin okşayanı, dillerin sevgi saçanı, yanına, semtine uğramaz olmuştu. Yürekler üşümüş, gülmesini bilenlerin gözleri çukura düşmüştü. Bayramlar bayram olmaktan çıkmış, darlığı geniş eylemeye alışık ruhların sobaları sönmüş, üşümeye durmuştu. Bu kadarı da görülmüş, duyulmuş değildi. Dudakları tam da uçuklamaya durduğunda, "Olamaaaaz!" diye haykırdı. İrkilip yatağında doğruldu. Adamakıllı sarsılmıştı. Alnındaki teri sildi elinin tersiyle. "İçimi böylesine kim kuruttu?" diye sokranarak odasının balkonuna çıktı. Amacı, derin bir nefes alıp biraz olsun kendine gelmekti.

Geceydi. Ay, bir bulut yığınının ucuna tutunmuş kendini kurtarmaya çalışıyordu. Vitrin camlarının aydınlattığı caddede kolluk güçleri, öğrenci kılıklı gençleri yaka paça bir resmi arabaya bindirmeye çalışıyorlardı. Sözün yenik düştüğü yerde ne olup bittiğini anlayamadı. Irgalanan kalabalıkta yüzlere kapanan ellerin gittikçe çoğaldığını görünce, yüzünde derinlikli bir utanç birikti Bayram'ın. Çıplak yakalanmış gibi oldu. Titremeye başladı. Kararsız adımlarla odasına döndüğünde saat yirmi dördü çoktan geçmişti. Günlerden bayramdı ama Bayram bunu bilmiyordu. •

bekirozgen@butundunya.com.tr

Vitrin camlarının aydınlattığı caddede kolluk güçleri, öğrenci kılıklı gençleri yaka paça bir resmi arabaya bindirmeye çalışıyorlardı. Sözün yenik düştüğü yerde ne olup bittiğini anlayamadı.

Para ve insan arasındaki karşılıklı ilişki şöyledir:
İnsan paranın sahtesini yapar, para da insanın.

Benjamin Franklin

Ali Murat Erkorkmaz

Sınırsız Devletler

Geçtiğimiz haftalarda yarı resmi bir konferansı izlemek üzere bir gazetenin lobisine doluşmuştuk. Konuşmacı büyük büyük bir devlet insanımızdı.

Hükümetin ileri gelenlerinden olan bu zatın konuşma zekasına hayran kalmıştım. Arkası açılmış saçına, toplum ortalamasının altında boyuna rağmen karizmatik bir fiziği vardı. Çok bilgili, ölçülü, agresif-kibar bir konuşma yaptı. Sevgili hükümetimizle görüş farklılıklarımız olmasına rağmen toplumu yönlendirme noktalarındaki insanların böyle bilgili olması beni bir şekilde mutlu etti. Dünya görüşlerimizin bu denli farklı olmasına rağmen kendisini akıllı düşman ilan edebilir, hatta bir-gün başbakan olursam (tanrı korusun) kendisine görev vermek bile isteye-

bilirdim. Nedeni çok iyi bir teknokrat tablosu çizmesiydi. Ne demişler? Sezar'ı öldür, hakkını ver. Dünya'nın hem geçmiş hem de şu anki durumunu bırakın fotoğraflamayı, sanki HD videoya kaydetmişti. Ama iş geleceğe yönelik yansıtmalar konusuna gelince bu insanların neden geçmişe özlem duyup tarihi yaşamak istediklerini anladım. "Vizyon"ları geleceğe uzanamayacak kadar bilim dışıydı.

Vizyon ne demektir? Eminim bu yabancı sözcüğün anlamını çok kişi bilmiyordur, çünkü ülkemizde fazla itibar görmez. Bizim vizyonumuzun bir tek geri vitesi vardır. Yine de günlük hayatımıza biraz da olsa sızmıştır. Hani tellisi vardır, tele"vizyon" olur, yeniden şekillendirirsin re"vizyon" olur yemeğe koyarsın kere"vizyon" olur gibi bolca kullandığımız bu sözcüğün özbeöz türkçesi "Geleceğe Yönelik Görüş" tür bence. Kısaca GYG olarak kayda geçelim lütfen.

GYG sahibi insanlar huzursuz olurlar. GYG sahibi olmayan insanlar da huzurlu olurlar. GYG sahibi olan insanlar hem toplumu hem de bizzat kendilerini ileri götürecek adımlar atmak isteyebilirler. GYG sahibi olmayan insanlar da "kader" durağında beklerler ki bir GYG otobüsü geçip onları da alsın diye.

İnsan ne kadar GYG sahibi kişiyle düşer kalkarsa, onları takip eder, okur, izlerse, kendisi de o kadar enerji üretir. Enerjiniz yoksa tezgah başında elinizde birtakım demirler, tahtalar bekler durursunuz. Enerji sizin atıl gücünüzü kinetik hale çevirir ve üretim oluşur. İyi uydurdum değil mi? Ama ben gerçekten böyle hissederim.

GYG'si olmayan büyüklerimiz şehirlerimize caddeler yaptılar. Aradan on yıl geçmeden kaldırımlar yıkılıp caddelere eklendiler çünkü on yılda kaç arabanın bu sahneye çıkıp dansetmek isteyeceğinin GYG'si eksikti. Bu defa yayalar ortada kaldılar. Araçlar kaldırım görünümlü ne buldularsa üstüne tünediler. O zaman da yine o GYG'siz amcalar ve halalar kaldırımlara kısa kısa "dizçürüten" direklerini diktiler. Kaldı mı arabacıklar ortada?

Be hey GYG özürlü adamcıklar ve hanımcıklar, baştan düşünsenize bu işin sonu ne kadar zamanda nereye varacak diye? Mümkün mü? I-ıh... Niye ı-ıh? Çünkü o amcalar ve halacıklar o günü kurtama ve o günün şartlarının musluksal imkânlarını kendi sürahilerine yöneltme çabasındalar da ondan. Çarklar sistematik bir şekilde yerlerini korumak zorundadır.

Sonra gelecek gelir. Aaa! o da ne? Hayat almış bizi kaf dağının tepesine oturtmuştur. Eee, şimdi n'olacak? Hiç birşey. Öncelikle biz Türk'üz, bize birşey olmaz. İkincisi batılı amcalar ve halalar zaten mutlaka birşeyler düşünmüşlerdir, biz onlardan otlarız.

Biz ne mi yapmalıyız? Bildiğimiz şeyi. Günün koşullarının musluk savaşları dizisini yakından takip etmeliyiz o kadar. Gerisi nasılsa gelir.

Uzaya olan ilgimi bilen bazı kişiler bana sorarlar:

"Aman ne malum Amerikanyalıların aya gittikleri? Eminim film efektleri yapar gibi bizi kandırıyorlar.

Mümkün mü o günün şartlarında uzaya çıkmak? Bugün bile imkânsız."

Hani gülemiyorum bile. Öyle ya bizim cep telefonlarımızı, televizyonlarımızı dolduran gürültüler de uydulardan değil merkep sırtında karşı köylerden geliyor. Adamlar bırakın ayı nerelerdeler biliyor musunuz? Ne kadar uzağa gittiler ve oradan görüntü ses ve bilimsel veriler yolluyorlar farkında mısınız? Dünya ile ay arasındaki mesafeyi bir futbol sahası uzunluğu olarak kabul edersek Dünya'nın çevresinin yaklaşık 1 milyon misli kadar uzaktalar. Güneş sistemimizin dışına çıktılar. Ve oradan veri yolluyorlar. Çünkü bazı amca ve halaların GYG'leri var.

Niye yapıyorlar? Salak mı bunlar? Milyarlarca doları bu uğurda harcayıp simsiyah birkaç resme öyle alık alık bakıyorlar? Var mı bunun nedenini araştıran babayiğitler ve babayiğiteler?

Hadi azıcık susayım da siz bir zahmet interniyetinizi çalıştırıp arayın yanıtı. Eminim bulacak, GYG'nizi güçlendireceksiniz.

Dönelim bizim zat-ı muhteremin konferansına.

Adamcağız gelecek devletlerini tanımlamaya, hangisinin öne çıkacağını falan anlatmaya başladı.

Yok Türkiye ilk 5 devletten, hatta ilk iki devletten biri olacakmış, hatta ve hatta İngiltere İtalya'ya yardım ederse Avrupanın birinci devleti Türkiye olacakmış falan filan.

Yahu, şu anda Dünya'nın en büyük devleti hangisi bir baksana?

FACEBOOK. Milyarlarca nüfusu,

bastırdığı kendi parasıyla, ederiyle, en büyük devletten daha devlet. Dünya'nın dört bir köşesinde vatandaşları var. Ne bir borçları var ne sorunları. Üç-beş server'dan yaptıkları yayınla hergün yüzbinlerce vatandaş ediniyorlar. Tek eksikleri sınırlar. Evet sınırlar.

FACEBOOK. Milyarlarca nüfusu, bastırdığı kendi parasıyla, ederiyle, en büyük devletten daha devlet. Dünya'nın dört bir köşesinde vatandaşları var. Ne bir borçları var ne sorunları. Tek eksikleri sınırlar.

FACEBOOK gibi TWITTER, GOOGLE, AMAZON falan filan. İnsanların biraraya geldikleri, ticaretten sohbete yaşamı paylaştıkları ortamlar artık yeni devletler. Bunu görmeden geçebilir miyiz?

Gelin birazcık bu alandaki olası gelişmelere bir göz atalım.

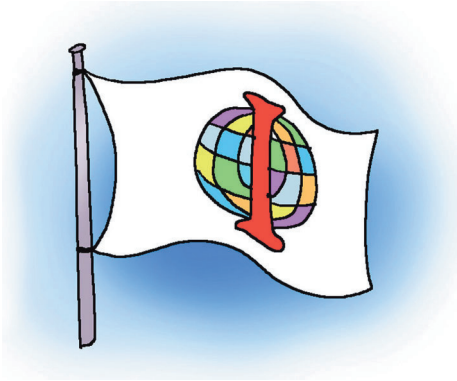
İnternet insanların günlük hayatına sızarken hemen hemen bütün alanlara yayılmayı da ihmâl etmedi. Haberleşmenin ve bilginin öz kaynağı olmanın dışında görevler de üstlenmeye başladı. İnsanlar orada tanışıp arkadaş olmaya, evlenmeye, alışveriş yapmaya başladılar. Kısacası orada yaşar oldular. Doğal olarak da ticaret oraya yönlendi. Dükkânın kapısından girecek müşteriye mal satma devri kapandı çünkü kapı artık sokağa değil tüm Dünya'ya açılır oldu. Müşteriler de sokak sakinleri değil gezegen yaşayanlarına dönüştü. İnternette arayıp bulamadığınız ürün var mı acaba? Elbette üretim de bu durumu görmezden gelemedi. Sanal bir ortam olmasına rağmen yapılan her türlü iş parçalarına bölünerek ülke ülke dağıtılır oldu. Öyle ya izlemek istediğiniz bantlar anında makinenizde canlı olarak yer alınca ne gerek kaldı ki Çin'e Min'e gitmeye? Veriyorsunuz siparişi internetten, açıyorsunuz ekranınızı, izliyorsunuz üretim gelişimini, yapıyorsunuz kontrollerinizi, iş bitince de koyuyorlar uçağa geliyor evinize, ofisinize, fabrikanıza. Aksaray'daki imalâthane on günde on liraya yapıyorsa, siz de yolluyorsunuz iki günde iki liraya yapan Hindistan'a. Gitti mi sizin milliyetçilik? Üstelik belki Hindistan da Malezya'ya yaptırıyor bir günde bir liraya. Ara bağlantıyı

internet dolduruyor. Herkes memnun. Buluşma noktaları hızla gelişiyor.

Facebook bunların en ünlüsü ama yakında yeni Facebook'ların çıkacağından, farklı alanlarda insanları birleştirip hizmetler sunacağından kimsenin kuşkusu olmasın. Artık insanlar adreslerini verirlerken ev, sokak, cadde yerine Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım adreslerini veriyorlar. E-posta bile demode kaldı. Artık Skype Cumhuriyeti var. Dünya'nın dört bucağı ile bedava konuşup, bilgi alışverişi yapabildiğiniz muhteşem bir altyapı. Gerçek zamanlı değiş tokuş var ortada.

Bayraklar artık süs olarak kaldı. Sitelerin tepesinde logolar var. Yeni bayraklar. İnternet tipi bayraklar. Yeni devletlerin bayrakları. Önünde saygı ile saatler geçirdiğimiz bayraklar. Üstelik bu yeni oluşumda tek devletin vatandaşı olmanız da gerekmiyor. Kaç devlet isterseniz o kadarı size kucak açıyor. Ne vize var ne sınav. Ne sorgulama var ne ırkçılık. Bu devletlerde insanlar birbirlerine o kadar yakınlar ki hiç bir günümüz standart devleti bunu sağlayamaz. Cumhurbaşkanımız bile fikirlerini tebasıyla buralardan paylaşıyor. Onlara teket teker mektup atmıyor. Evlerine gidip yanaklarından öpmüyor. Ama milyonlarca insan an be an onu takip edip düşüncelerine ortak oluyorlar. Üstelik yeni Dünya'nın yeni devletlerinde herkes bir Cumhurbaşkanı olabiliyor.

İnsanlar ürettiklerini sadece kendi yakın çevrelerine değil 7 milyarlık gezegen nüfusuna ulaştırdıklarında yeni bir ekonomi başlamış olacaktır. Öyle ya, burada üretilen bir çorap Polonya'daki kadına da doğrudan ulaşarak tanıtımını yapabilirse ona da satış yapma olanağı sağlamış olur. Polonya'daki kadın da bu tanıtımdan bir pay alabilirse gelir seviyesi yükselir. Günde birkaç yüz tanıtıma ulaştığında o kadının satın alma gücünün artacağı gibi firmaların da satışları yükselecektir. İşte internet bu güce sahiptir. Milyarlarca kişi biraraya gelip ekonomiler, devletler oluşturabilirler. Üstelik bu henüz bir başlangıçtır.

Sonunda ne olacaktır dersiniz? Biraz kafamızı çalıştırırsak şu an tek olan internetin çoklaşacağını görebiliriz. İnternete bağlı sanal devletler, farklı internet sistemlerinde birleşik devletler oluşturacaklardır. Bugünkü Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri gibi... Sonra da onlar birleşecek ve "Dünya Birliği" gelecektir.

Yine çok uçtum galiba. Ne yapayım, benim teleskop yakına bakmama izin vermiyor. Böyle, gelecek üzerine ahkâm kesmek hoşuma gidiyor. •

alimuraterkorkmaz@butundunya.com.tr

Nuray Bartoschek

HOŞ GELDİN YENİ YIL

Sonu olmalı düş kırıklıklarının. Karanlığın sonu olmalı. Haksızlığın, sevgisizliğin, tutsaklığın bir sonu olmalı!

Olacaktır da... Doğanın gereğidir bu.

Önce fırtına, kasırga, iç karartan simsiyah bulutlar, hatta kimi zaman insanı iliklerine dek donduran bir ayaz. Ama kış ne denli sert geçerse geçsin ille de bahar gelecektir. Gece ne denli zifiri karanlık olsa, hiç bitmeyecekmiş gibi görünse de yine gün ışıyacak, karanlık yerini aydınlığa bırakacaktır.

Sonbahar ne denli hüzünlü olsa, da, baharda ağaçlar rengârenk en güzel giysilerini giyeceklerdir yine. Dört duvar ne denli üzerimize yürüse, mavi gökyüzü ne denli ulaşılmaz görünse de kapılar açılacaktır bir gün, yaşam kucaklayacaktır en büyük sevecenliğiyle.

Adaletin dengesinin bozulduğundan endişelendiğimiz an, aslında adaletin ince ayarının yapıldığı andır.

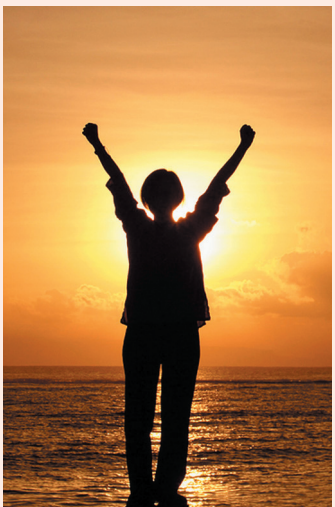
Bütün önemli buluşlar defalarca başarısızlıktan sonra vazgeçme noktasına çeyrek kala bulunmuşlardır.

Sadece vazgeçmeyenler hedeflerine ulaşmışlardır.

Sözlüklerimizde barış sözcüğünün olmasının nedeni "savaş" sözcüğüdür aslında. Savaşın anlamının bilinmediği yerde barış da anlamını yitirir. O halde savaş varsa barış da olacaktır eninde sonunda. Gün gelecek sevgisizlik sevginin, mutsuzluk mutluluğun karşısında yenik düşecektir.

Kötülük yerini iyiliğe, çirkinlik yerini güzelliğe bırakacaktır. Ancak tüm bu olumlu gelişmeleri görebilmek için tek bir şeye gereksinimimiz vardır. Umudun çiçeklerini hep taze tutmaya, umudun yerini umutsuzluğun almasına asla izin vermemeye.

Yeni bir yıla girerken umutsuzluğun umudumuzu yok etmesine asla izin vermeyelim.

Haydi sarılalım kendimize ve düşlerimize, hep birlikte "inanarak" söyleyelim:

"Kıştan, geceden, karanlıktan, sonbahardan korkmuyoruz. Umutlarımız aydınlığımız olacak. ***Hoşgeldin yeni yıl."***

nuraybartoschek@ butundunya.com.tr

OCAK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

"Bilginizi Denetleyin"

YANITLAR

1-(c) Pişekar
2-(a) Muş
3-(b) Mısır
4-(d) İsmet İnönü
5-(b) Başlala
6-(a) Roma Antlaşması
7-(c) Darülmuallimin
8-(b) Koca Yusuf
9-(a) Dalkavuk
10-(c) İngiltere
11-(d) Grafit
12-(d) Brest-Litovsk
13-(b) Jack Kilby
14-(c) Kırşehir
15-(b) Kriminoloji
16-(a) Hititler
17-(a) Tayfur Sökmen
18-(c) Rok

İlk Dersimiz Türkçe

1-(a) Destek amaçlı söz
2-(c) Harekete hazır
3-(b) Orta çağ batı şiiri
4-(d) Küçük sandal
5-(b) Tarım işçisi
6-(a) Gösteriş
7-(b) Dizgi makinesi
8-(c) Üflemeli çalgı orkestrası
9-(b) Bir tür dantel
10-(d) At üreten çiftlik
11-(a) Bir tür yemek
12-(c) Süzgeç
13-(c) Esnek dokunmuş kumaş
14-(b) Değnek
15-(a) Kötücül ur

Satranç Çözümleri

ATAK : Kasparov-Karpov, 1992 Beyaz Kazanır 1.Vg3+ Ve5 2.Va3 Şc7 3.Vc4+ Şd8 4.Kxa7 1-0 (5.Ka8 ve5. Kd7 tehditlerinden biri önlenemez.)

OYUN SONU: Votava, 1935 Beyaz kazanır 1.Ka8! Kh6 2.Ka1 Kh8 2.Kg1 Ka8 3.Kg3 fxg3 4.fxg3+# 1-0

Kareler ve Rakamlar

927	−	604	=	323	396	+	351	=	747
412	−	284	=	128	347	−	125	=	222
−		−		−	+		−		+
515	−	320	=	195	743	+	226	=	969

Kare Bulmaca

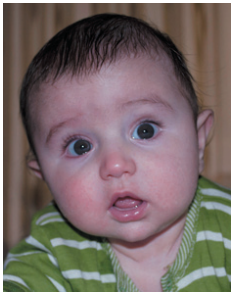
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	S	E	R	V	E	R	T	A	N	İ	L	L	İ	■	O
2	E	F	E	■	K	A	İ	D	E	■	A	İ	D	A	T
3	L	O	T	A	R	Y	A	■	T	A	T	V	A	N	■
4	İ	R	■	M	A	■	N	E	■	K	V	A	■	D	İ
5	M	■	T	E	N	T	E	■	P	■	İ	R	S	A	L
6	İ	M	A	L	■	A	N	C	O	N	A	■	İ	K	İ
7	L	İ	M	■	H	A	M	İ	L	E	■	E	M	■	S
8	E	R	İ	K	■	M	A	B	E	Y	İ	N	■	E	T
9	R	A	M	A	N	■	N	A	N	■	F	A	N	■	İ
10	İ	L	■	R	O	M	■	L	■	T	A	M	■	D	R
11	■	A	T	A	■	A	B	İ	Y	E	■	E	K	E	■
12	K	Y	O	T	O	■	A	■	O	■	A	L	A	R	A
13	A	■	S	A	L	A	T	A	■	A	L	■	R	E	Y
14	B	A	■	Y	U	N	A	N	İ	S	T	A	N	■	İ
15	A	S	A	■	R	O	K	A	■	E	■	T	E	İ	N
16	D	A	T	A	■	T	■	V	A	N					
17	A	L	A	K	A	■	T	A	R	A					
18	Y	■	L	O	C	A	■	T	A	■					
19	I	T	I	R	■	A	N	A	B	A					
20	■	A	K	T	A	R	■	N	A	L					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotografların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

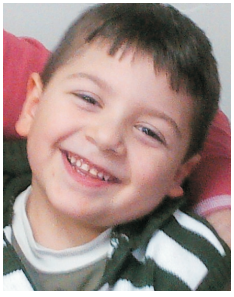
Yiğit Eren Güney, *Ordu*

Aleshanee Karan, *Avustralya*

Ozan Karan, *Avustralya*

Mahmut Kaymakçı, *İstanbul*

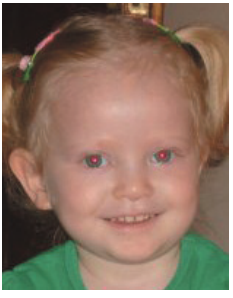
Ali Üstün, *İstanbul*

Dünya Aydın, *İzmir*

Beren Kent ve Eren Ersürmeli, *İstanbul*

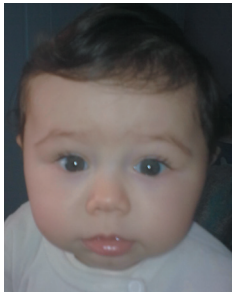
Beren Taşyılmaz, *Bursa*

Mina Evran, *Ankara*

Ahmet Ömer Arıkan, *İstanbul*

Atahan Özkan, *İzmir*

Yiğit Özdemir, *İçel*

Batuhan Yel, *Konya*

Aslıhan Bindal, *Adana*

Almina Kuş, *İstanbul*

Mehmet Özkoca, *Tokat*

Can Artukoğlu, *Ankara*

Miraç Koçoğlu, *Niğde*

Sıla Özpınar, *İzmir*

BRİÇ DÜNYASI

Yılmaz Dağdeviren

ATAKLAR

Atak (İngilizceden Türkçeleşmiştir. Fransızcası "antam", Türkçesi "çıkış"tır), bağlanmış (dekleresi bitmiş) oyunun ilk hamlesidir. Sonucu doğrudan etkileyen en önemli hamledir. Bilinmeyenlerle, tahmin ve umutlarla doludur.

Konuşmalarla doğrudan ilişkilidir. Kontrata göre farklılıklar arzeder. %65-75 fire içerir.

Atakta şans faktörü vardır. İyi ve de vasat oyuncuların atakları eleştirilmez.

***

SANZATUDA ATAK

Atak kurallarının standart olanlarını açıkladıktan sonra kritik olanlarla; mutlaka atak edilmesi gerekenler (atak konturları vb...) hakkında çeşitli bilgi ve örnekler vereceğim.

Genel kural:

En uzun kağıdınızın 4. büyük kartı çıkılır. 11 Kuralı ile ortak dekleranda çıkan kartın üstünde kaç büyük kart var kolayca hesaplar.

Ortak 6'lı çıktı. Yerde D83, sizde R10 4 var. 6+2 (yerdeki D8) + 2 (eldeki R10) = 10. Dekleranda 6'lıdan büyük 1 adet kart var. (Büyük olasılıkla A'dır, onun için 10'lu koyun.) (5. çıkan ve öneren ustalar da vardır. 3/5 çıkışlarda 12 kuralı geçerlidir.)

• 5-5 varken kuvvetli renk çıkılır.
• 4-4 varken majör renk, minörler / majörler ise kuvvetli/markalı olan çıkılır (Q1083, Q853'ten iyidir).
• iki boştan çıkılmaz.
• 3 boştan en büyük çıkılır. Diğer renkler daha fireli olabilir ya da elim umutsuz demektir.
• Küçük çıkılırsa onör vadeder. Bazıları der ki "Rakibe bilgi veriliyor". Doğrudur. Deklere verirken de rakibe bilgi veriliyor. Önemli olan ortağa bilgi vermektir. Briç budur.
• 4 boştan üstten 2. çıkılır. Bu renkten iddiasızım demektir. Diğer renkler

daha fireli olabilir demektir. El zayıf ve diğer renklerden bir beklentiniz yoksa 4 boştan da 4. çıkılır.
• Zayıf elle (0-5) ortağın rengini bulmaya çalışılır.
• RDVX gibi sıradan sıra başı çıkılır.
• RD10X..'ten R çıkılır. Ortağında V varsa sayıya bakmadan verilir.
• RDXX.'ten atak edecekseniz 4. atak edilir. Şilem, özellikle granşilemde R atak edilir.

***

1SA P 3SA P
P P
♠ D V 9 8
❤R V 9 5 2
♦7 6
♣ 10 4

Atak ❤5

1SA P 3SA hepP
♠ 7 5
❤4
♦R V 9 5 3
♣ D 8 6 4 2

Atak ♦5
5/5 renklerde iyi olan

1SA P P P
♠ A1083
❤ 962
♦ R V 7 3
♣ 82

Atak ❤9
Aynı el
1SA P 3SA hepP
Atak ♠3

1SA P 3SA hep P
P P
♠ R752
❤V985
♦A104
♣ 83

Atak ❤5
4/4 majörlerden iyi olan

1SA P 3SA hepP
♠ R982
❤V753
♦A104
♣ 83

Atak ♠2

1TR P 2SA P
3TR P 3SA hep P
♠ D5432
❤ DV5
♦ 864
♣ 75

Atak ❤D
6 (5,7) trefl alacak bu elde agresif ortağa atak kazançlı çıkabilir.

1KA P 1P P
1SA P 2SA P
3SA hep P
♠ 108643
❤ 964
♦ V8
♣ V32

Rakiplerde 23-25 puan var
Ortağınızda da 12-14
Neden araya girmedi?
1-İyi majörü yok
2-2TR diyemedi
3-Karolarda puan var

♣ 2 atak iyi görünüyor

♠A642 ❤V874 ♦D95 ♣54
Atak ❤4

V974 D1063 972 A6
Atak ❤3

AD104 D972 972 64
Atak ❤2 (ya da pik 4)

82 108542 RDV9 D5
Atak ♦3

A863 865 A962 105
Atak ❤2

D863 94 R86 R1072
Atak ♠3

1KA P 1KÖ P
1SA P 3SA hep P

962 7642 V93 962
Ortakta puan var ama 5'li pik olasılığı zayıf
Atak ♣ 9

3TR P 3SA hepP

D10862 743 AR5 76
Rakibin bir denge güvenerek

söylediği 3SA kontratını rakibe el tutturmadan batırmaya çalışmak gerekir
Atak ♦ A

Kumar 3SA açılışlarda mutaka A'la başlanır.

Sağınızdaki rakibin 2SA (20-22 puan) açtığını ve solunuzdaki rakibin 3 SA'ya yükseldiğini varsayın.

♠987 ❤AV92
♦RD54 ♣D7 ?

En kuvvetli ve en uzun renkten dördüncü büyük kuralı burada geçersiz. Dışarıdaki onörlerin hemen hepsi sağınızda. Partnerde 3 puandan fazlası olamayacağından belirli bir renkte yardımı olacağını düşünmek iyi bir fikir değil. İyi seçim pasif olarak 9'lu pik atağı. Dekleran size el vermek zorunda kaldığında pike devam edebilirsiniz.
Eğer partner V varsa muhtemelen karo doğru çıkış olacaktı. Karo çıkacaksanız en doğru çıkış 4'lü. Ortakta onör yoksa – ve dekleran AJ109'a sahipse – R açılmak sonuçta ona 3 löve kazandırır. R yerine ufak açılırsanız dekleran bu renkte 2 löveden fazla yapamaz.

Deklereler, markalar, oyun seviyeleri çıkışları değiştirir. Oyunun en önemli hamlelerinden birinde iyi olmak için bu konulardaki kitapları tavsiye ederim.
Benim savunma kitabım 2 ya da 3 yıl sonra çıkacak. Çok geç.

KANTAR ATAK

10'lu atağı üstünde V ve A veya R ve 4+ adet kart vadeder.
AV10, RV10.
9'lu atağı da 10'lu ve A, R, D'dan birini ve 4+ adet kart vadeder.
A109, R109, D109.
(Bazı ortaklıklar sadece 10 atağını kullanır.)
Kantar atak iyi ataklar grubundandır.

ORTAKLIĞIN RENK KONUŞMASINDA ATAKLAR

Ortaklığın renk vaadederek araya girişinde ataklar.
Ortağın rengi tek değilse çıkın. 2, 3 boştan sayı çıkın. Önörlü ikiliden onör çıkın. Önörlü 3'lüden (10'lu dahil) küçük çıkın.

SİZ	RAKİP 1
	1♦
P	2SA

ORTAK	RAKİP 2
1❤	1SA
P	3SA

D85; D4; 108742; 976'dan ❤D zorunlu çıkış, ancak 4'lü de düşünülebilir.
1. Kör damı ortağınızda arayacaklar. 2. Sizde kör D ve rakiplerde kör puanları var, ortakta karo olabilir.

ATAK GÖSTEREN KONTURLAR

1. 1SA - 3SA'ya kontur pik ister. *(Bazı ortaklıklar kötü majör önerir ama belirsizlik vardır. Net renk daima daha iyidir.)*

2. Yerin renk açışından sonra 3SA'ya gelinmişse kontur yerin ilk rengini ister.

3. Ovırkolcu kontr atarsa tek de olsa rengini ister.

4. Ovırkolunuza ortak kontr atmışsa renginizi çıkın demektir.

5. -Ender ama- ikinizin de ovırkol rengi varsa kontr, atak edenin rengini ister. •

Önümüzdeki ay 'Koza Ataklar.'

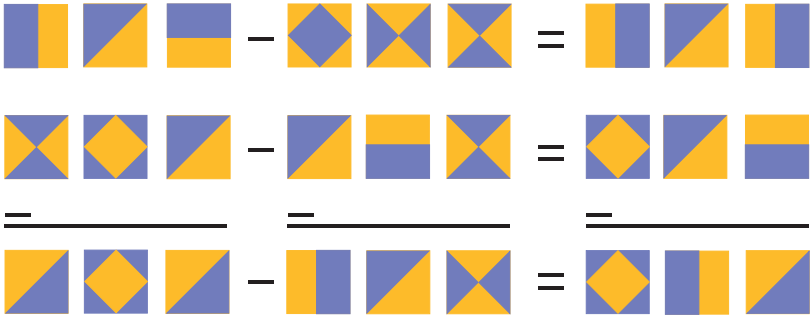

KARELER VE RAKAMLAR

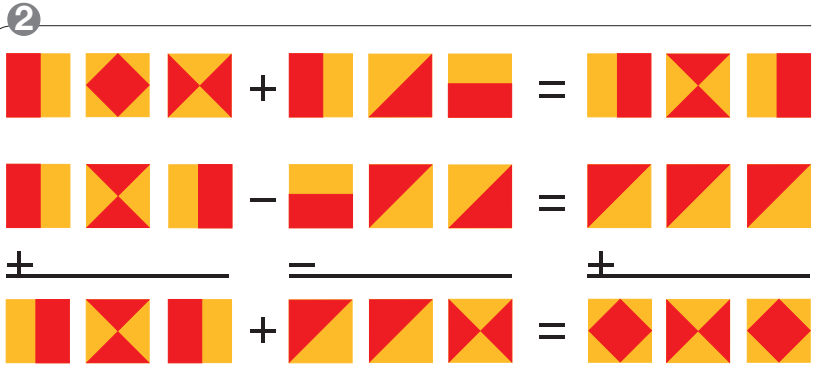
Cahit Batum

•Sıfırdan, dokuza kadar olan rakamları kullanarak aşağıdaki işlemleri çözünüz.
•Her farklı şekil bir rakamı göstermektedir.
•0-9 arasındaki rakamlar her iki grupta farklı şekillerle simgelenmektedir.

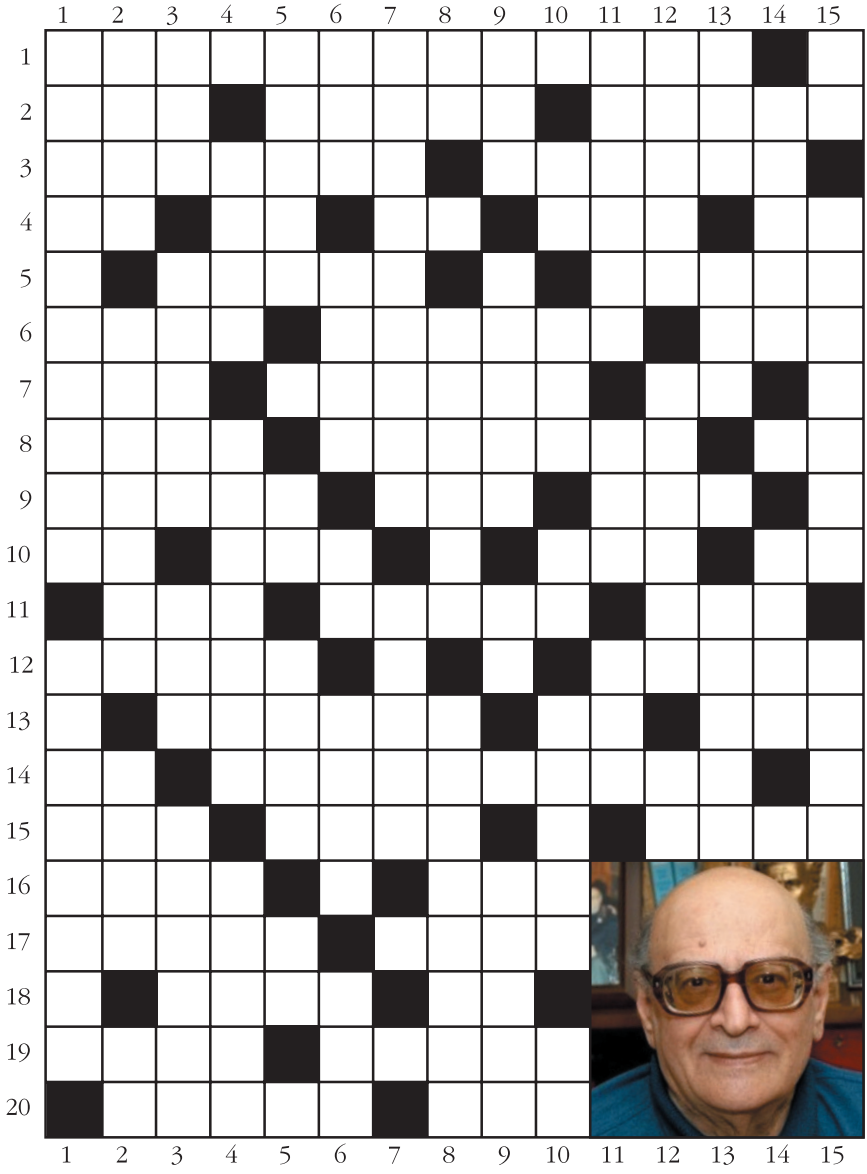
1

2

Çözümler 147. sayfadadır.

Bulmacanın çözümü 147. sayfadadır.

BULMACA

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1- Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz 'Uygarlık Tarihi', 'Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz ?' adlı eserleri de bulunan fotoğrafta görülen profesörümüz. **2-** Zeybek.- Kural.- Ödenek. **3-** Ad veya numara çekilerek oynanan şans oyunlarının genel adı.- Bitlis'in bir ilçesi. **4-** İridyumun simgesi.- Eski dilde su.- Bir soru sözü.- Kilo volt amperin kısa yazılışı.-Yapısına girdiği sözcüğe çift anlamı katan yabancı bir ön ek. **5-** Genellikle güneşten korunmak için bir yerin üzerine gerilen bez, naylon gibi malzemelerden yapılmış örtü.- Eski dilde ulaştırma. **6-** Üretim.- İtalya'nın Adriyatik kıyısında bir liman kenti.-'….Şehrin Hikayesi'(Charles Dickens'in bir yapıtı). **7-** Küçük bir limon türü.- Gebe.- Eski dilde ilaç. **8-** Gülgillerden, beyaz çiçekli bir ağaç.- Eski konaklarda harem ile selamlık arasındaki daire.- Stephen Spielberg'in bir filmi. **9-** Güneydoğu Anadolu'da bir petrol bölgesi.- Eski dilde ekmek.-Hava üflemeye yarayan bir aygıt. **10-** Vilayet.- Şekerkamışından üretilen sert bir içki.- Eksiksiz.- Akademik bir ünvanın kısa yazılışı. **11-** Ced.- Gösterişli.- Büyük, yetişkin. **12-** Japonya'da bir kent.- Akdeniz bölgesinde bir ırmak. **13-** Genellikle çiğ ot ve sebzelerle yapılan, yağ, limon gibi maddeler konulan, yemeklerle birlikte yenen yiyecek.- Bir renk.- Oy. **14-** Baryumun simgesi.- Avrupa'da bir ülke. **15-** Baston.- Yaprakları salata olarak kullanılan ıtırlı bir bitki.- Çayın etkin maddesi. **16-** Veri.- Bir ilimiz. **17-** İlgi.- Kap ağırlığı. **18-** Tiyatro, sinema gibi eğlence yerlerindeki özel bölme- Talyumun simgesi. **19-** Güzel koku.- Cezayir'de bir liman kenti. **20-** Türlü baharatların satıldığı dükkan.- Uğur sayılır.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Cumartesi Yalnızlığı', 'Her Gece Bodrum' gibi eserleri de bulunan edebiyatçımız. - Şener Şen'in rol aldığı bir film.- **2-** Güç, kuvvet.- Eski dilde albaya karşılık gelen rütbe.- Bire ve sadece kendisine bölünen sayılar.- Uzaklık işareti.- **3-** Kabul etmeme.- Genelge.- Koçun alnıyla yaptığı vuruş.- ' Suat ….' (satrançta büyük usta ünvanına sahip oyuncumuz). **4-** İş.- Konya'da II. İzzettin Keykavus döneminde inşa edilmiş ünlü medrese.-Bir çalgıda doğru ses vermesi için yapılan ayar, düzen. **5-** Üzerine bir cismin ışık yoluyla görüntüsü düşürülen, saydam olmayan düz yüzey.- 'Dr. …' (James Bond serisinin ilk filmi).- Erzurum'un bir ilçesi.- Aktinyumun simgesi. **6-** Demiryolu.- Eski dilde yiyecek.- Fas'ın plaka işareti.- Bir elektrolitte akımın geçmesini sağlayan metal uçlardan artı yüklü olanı.- İsviçre'de bir akarsu.- **7-** Çin'de bulunan ünlü bir meydan.- İskambille oynanan bir oyun.- **8-** İsim.- İstanbul'da bir semt.- Özyurt. **9-** Kesintilerden sonra kalan.- Çiçek tozu.- Hayır anlamında bir sözcük.- ' …. Sevdası' (Recaizade Mahmut Ekrem'in bir yapıtı). **10-** Bir renk.- Üflemeli bir çalgı.- Bir cetvel türü.- Türk mitolojisinde önemli bir rol oynayan efsanevi bir dişi kurt.- Hile. **11-** Avrupa'da bir ülke.- Yapma, etme.- Bir şeyin yere bakan yüzü. **12-** Teknelerde tutulan balıkları canlı tutmaya yarayan derin bölme.- Diş minesi.- Bir binek hayvanı. **13-** Kaz dağlarının mitolojik adı.- Gümüş.- Kişilerin bir haktan yararlanmaları için bir kuruluş tarafından verilen belge. **14-** 'Selmi ….' (söz yazarımız).- Küçük ırmak. **15-** Eğitim görmemiş kişi.- Süzgeç.- Dinsel tören.

filizoskay@butundunya.com.tr

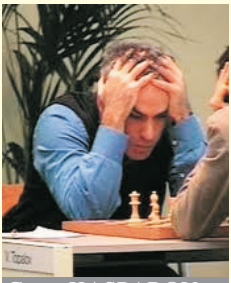

SATRANÇ

Mustafa Yıldız

GÜNÜMÜZÜN USTALARI: *1*

Büyük Satranç Virtüözü : Garry KASPAROV

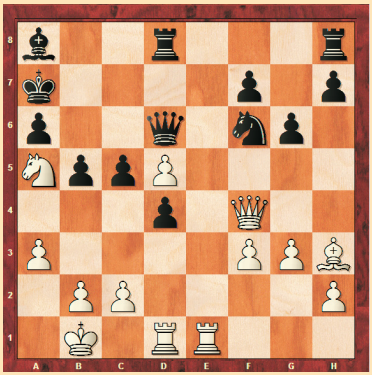
Garry KASPAROV

Ünlü Satranç Ustaları yazılarımızın ikinci bölümüne Kasparov'la başlıyoruz. Oyun gücüyle kendinden öncekileri, şöhretiyle kendinden sonrakileri silen büyük usta Kasparov, 2005'te profesyonel satrancı bıraktı ama hâlâ herkes onu Dünya Şampiyonu sanıyor.

Garry Kasparov, 13 Nisan 1963'de, Azerbeycan'ın başkenti Bakü'de dünyaya geldi. 11 yaşında iken kendisi için "Gelecek, bu genç adamın ellerinde yatıyor." diyen Eski Dünya Şampiyonu Botvinnik'in öğrencisi oldu. 17 yaşında GM ve 19 yaşında, dünyanın en kuvvetli oyuncusu olan Kasparov, 1985'te, 22 yaşındayken Anatoly Karpov'u yenerek, en genç Dünya Şampiyonu oldu. Unvanını Karpova karşı 3 kez, Short ve Anand'a karşı bir kez koruyan Kasparov, 2000 yılında öğrencisi Kramnik'e şaşırtıcı bir biçimde yenildi. Gelmiş geçmiş en yüksek ELO puanına (2851) ulaşan Kasparov, satranç eğiticiliğinin yanında ekonomi ve politika ile de uğraşmaktadır.

Aşağıdaki konum Kasparov'un en beğendiği oyunundan alınmıştır:

Kasparov-Topalov, 1999

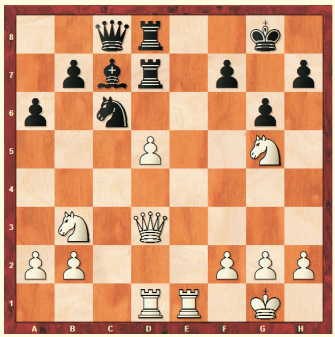
24.Kxd4!! Sonuna kadar hesaplanmış bir feda! 24…cxd4 25. Ke7+ İkinci kale de sunuluyor ama siyah veziri b6 savunma karesinden uzaklaştıracağı için alınamıyor. 25…Şb6 26.Kxd4 Şxa5 At da gitti.27.b4+ Şa4 28.Vc3 Vxd5 (Vb3+# tehdidini önlüyor.) 29.Ka7 Fb7 30.Kxb7 Vc4 Beyaz, kayıplarını kapatmaya başladı 31.Vxf6 Şxa3 32.Vxa6+ Şxb4 33.c3+ Şxc3 34.Va1+ Şd2 35.Vb2+ Şd1 36.Ff1 Kd2 27.Kd7!! Kxd7 28.Fxc4 bxc4 29.Vxh8 Kasparov'un her hamlesi göz kamaştırıcıydı. 1-0

İLK KADIN BÜYÜK USTAMIZ : WIM BETÜL CEMRE YILDIZ

Betül Cemre YILDIZ

Önceki yıllarda sekiz kez Türkiye Bayanlar Satranç Şampiyonu olan Betül Cemre Yıldız, 29 Kasım-7Aralık 2011'de Ukrayna'nın Lviv kentinde düzenlenen 8. Vasylyshyn Anı Turnuvası'nda 9 turda 7,5 puanla birinci oldu. Turnuvayı hiç yenilmeden bitiren Yıldız, turnuvada ulaştığı oyun gücüyle Kadın Büyük Usta (WIM) unvanını kazandı. Soyadaşım Betül Cemre Yıldız'ı kutluyorum ve başarılarının sürmesini diliyorum. İşte onun Ukrayna'da kazandığı oyunlardan bir konum:

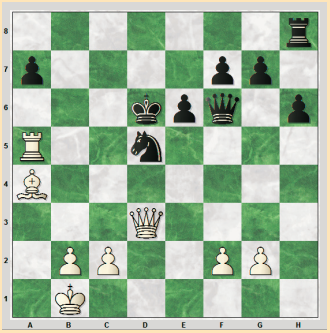
Yıldız-Shtembuliak, Lviv, 2011

Fransız savunmasından gelen yandaki konumda siyah taşların uyumsuzluğu göze çarpıyor. Siyah vezir c8 karesinde, askerlerinin arkasına saklanmış komutana benziyor. Siyah şah beyazın ağır taşlarının ani saldırısı karşısında yapayalnız bırakılmış. Yeni büyük ustamız bu konumda şah kanadında mat tehdidi, vezir kanadında ise ağır taşlara baskı yaparak üstünlüğünü pekiştiriyor. 22.Vh3 h5 23.Ac5 Kxd5 24.Kxd5 Siyah vezir boşta olduğu için beyaz kale alınamıyor. 24…Fxh2+ Beyaz bu fili yerse siyah vezirle c7'den şah çekip kalesini geri alacak. Ama öyle olmuyor.

25.Şh1! Vxh3 26.Kxd8+ Axd8 Şah temposunu beyaz kullanıyor. 26.gxh3 Bir alet geride kalan siyah terk ediyor. 1-0

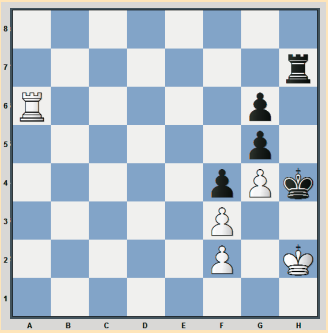
ATAK Kasparov-Karpov, 1992

Beyaz Kazanır

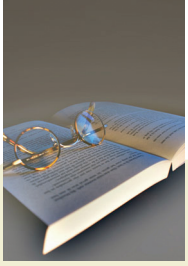
mustafayildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU Votava, 1935

Beyaz Kazanır

Çözümler 147. sayfadadır.

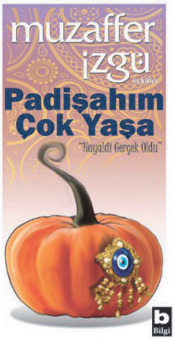

Padişahım Çok Yaşa

"Hayaldi Gerçek Oldu"

Muzaffer İzgü

Bilgi Yayınevi

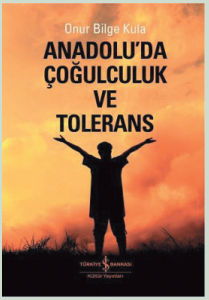

Anadolu tarihinde mizahın özel bir yeri vardır. En sıkıntılı dönemlerde mizah gücünü gösterir. Sinoplu Diyojen, Nasrettin Hoca, Keloğlan, Hacivat Karagöz, Aziz Nesin ve Muzaffer İzgü... Yaşamı, sanatı ve yapıtlarıyla yediden yetmişe herkesin gönlünde taht kuran Muzaffer İzgü güldürüyor bizi ağlanacak halimize. Padişahım Çok Yaşa 26 öyküden oluşuyor. Daha dün olan ama toplumsal beleğin balığınkine dönüştüğü için anında unutulan olup bitenleri tarihe not ediyor: Padişahım Çok Yaşa!, Bu ülke Ayılardan Çok Çekti, Emekli Banka Soydu, Zam Müjdesi, Kahraman, Yandın Büyük İşadamı, Yuttuk Sanki, Ergenekon-Balyoz, Soyguncu, Adalet... Adalet, Emeklilik Töreni, Felekten Bir Gece, Ucube, Organik Pazar, Ben Hangi Ülkenin Kadınıyım?, Kervan, Eşek ve Patron, Destan Yazmış, Dava, Yuh Yasası, Pişman Değilim, Noel Babalı Çocuk Masalı, Adaletin Terazisi, Dinibütün Toplantı, Benim de İşim Var, Başbakan Koltuğu, Öykü Değil. "Çok güzel, işte neşeli hayat bu!.. Kumanda aygıtı elinde, parmağın beynini buyruğuna bağlı, ister dizi tekrarı izlersin, ister maç tekrarı, kimse sana karışamaz. Bazı geceler sabahladığım da oluyor... O zaman kahvaltını yap, geri yatağa yat... Öyle yapıyorum... Gecen diziyle geçti, maçla geçti, gündüzün de uykuyla geçsin, şimdi insan bağırmaz mı yani "Padişahım çok yaşa" diye? Haydi bağır bağır, "Padişahım çok yaşa!" diye bağır!.."

Anadolu'da Çoğulculuk ve Tolerans

Onur Bilge Kula

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Batı kültüründe oryantalizm ve Türk imgesi konusunda yaptığı titiz çalışmalarda batı aynasında nasıl göründüğümüzü bize gösteren Onur Bilge Kula bu kez kendi kültürümüzde ne dediğimiz ve ne olduğumuzu

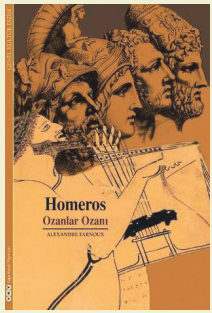
çok farklı pencerelerden ışık tutarak anlatıyor. Çoğulculuk ve Tolerans kavramlarının tanımı ardından Kutadgu Bilig, Ahmet Yesevi, Ahilik, Ahi Evren, Babai Hareketi, Hacı Bektaş, Vilayet-name, Malakat, Kaygusuz Abdal, Abdal Musa, Yunus Emre, İmadeddin Nesimi, Şeyh Bedrettin, Varidat, Sadık Abdal, Pir Sultan Abdal, Niyazi Mısri... gibi önemli kişileri, akımları ve yapıtları inceleyerek Hititlerden bugüne dünyaya örnek olan çoğulculuk ve tolerans anlayış ve geleneğini bugüne anımsatıyor. "Çokluk/çoğulculuk, Anadolu kültürünün belirgin özelliklerinden biri olmasına ve bu çoğul birikimden çoğunlukla övgüyle söz edilmesine karşın, bunun günümüzde toplumsal bilince ne ölçüde yansıdığı ve yaşam tarzına dönüşerek günlük yaşamda ne ölçüde geçerlileştiği pek tartışılmamaktadır. Bir kültürün veya ülkenin böyle bir çoğul birikime sahip olması, o tümel kültür ile onu oluşturan "alt-kültürler" veya "parça kültürler" arasındaki bazı gerilimlerin veya zorlukların akılcılaştırılması ve çözümü için bulunmaz bir kaynaktır." "Çoğulcu demokrasinin kendisini sürekli sorguladığı"nın altını çizen Kula "Anadolu kültüründe akıl birikimi ve laik yaklaşım, Türkiye toplum düzeninin en vazgeçilmez dayanağı, modern Türkiye'nin kuruluşunu olanaklı kılan görkemli bireşimin hazırlayıcısı, taşıyıcısı ve geliştiricisidir. (...)

Homeros

Ozanların Ozanı

Alexandre Farnoux

Yapı Kredi

Antikçağda Akdeniz dünyasında "kutsal" kitapların ve her türlü kültürün kaynağı olan İlyada'yla Odysseia Batı yazınının en eski kitaplarındandır. İyi de onların yazarı olduğu düşünülen Homeros adlı o kör ozanla ilgili ne biliyoruz? Klasik dönemden bu yana "Homeros sorunu" insanları büyülemiştir. Ozanların ozanı ne zaman yaşadı? Anlattığı olaylara tanık oldu mu? Yapıtının hangi bölümleri ona mal edilmeli? Hatta Homeros diye biri –zaten var olan bir destanın konusundan esinlenmiş bir ozan ya da var olan malzemeyi dahice bir araya getiren bir derlemeci- gerçekten var oldu mu? Troya savaşı sahiden yaşandı mı? Hangi dönemde, nerede? Gezginler, aydınlar, tarihçiler, arkeologlar bu bilmeceleri çözmek için yüzyıllar boyunca Homeros dünyasının somut izlerini araştırdılar. Tarihçi ve arkeolog Alexandre Farnoux, ozanla ve destanın yiğitlerini canlandırmaya yönelik o sönmek bilmez arzuya tanıklık eden tutkulu araştırmaların öyküsünü anlatıyor. (...)

BİR FOTOGRAF BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: FATOŞ ATAMAN, ANKARA

MİLLİ EGEMENLİK ÖYLE BİR NURDUR Kİ, ONUN KARŞISINDA ZİNCİRLER ERİR, TAÇ VE TAHTLAR BATAR, MAHVOLUR. MİLLETLERİN ESİRLİĞİ ÜZERİNE KURULMUŞ MÜESSESELER HER TARAFTA YIKILMAYA MAHKÛMDURLAR.

M. KEMAL ATATÜRK

FATİH MİKA

GÜVERCİNLER

Fatih Mika 1956 yılında İstanbul'da doğdu. Küçükçekmece Lisesi'ni bitirdi. Daha sonra İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ndeki eğitimini yarıda bırakarak Yugoslavya'ya gitti, Sarayevo Güzel Sanatlar Akademisi Grafik (Gravür) Bölümü'nden mezun oldu. İhtisasını da aynı Akademi'de Dževad Hozo Atölyesi'nde tamamladı.Yaşamını İtalya'da sürdürmekte olan Fatih Mika, Roma Güzel Sanatlar Akademisi'nde gravür teknikleri dersleri vermektedir.

Sanat yaşamı boyunca enerjisini gravürün anlatım olanaklarını geliştirmek ve yeni anlatım olanakları bulmak için kullandı. Gravürü bağımsız bir sanat dalı olarak kabul eden Fatih Mika, tüm yaşamı boyunca sadece gravür üretti.

ISSN 1301-7608
9 771301 760320